

***Obszary funkcjonalne
województwa lubuskiego
wraz z obszarami strategicznej
interwencji***

- projekt

listopad 2015

ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA
LUBUSKIEGO

Lubuskie
Warte zachodu

WYKONAWCA**BUDPLAN**

Budplan Sp. z o.o.

ul. Kordeckiego 20

04-327 Warszawa

tel. +48 22 870 42 74

fax +48 22 870 42 62

www.budplan.net

ZAMAWIAJĄCY

Województwo Lubuskie,

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

w Zielonej Górze

ul. Podgórna 7

65-057 Zielona Góra

tel. +48 68 456 52 00

fax +48 68 456 52 96

www.lubuskie.pl

Główni projektanci

Anna Bereś

Anna Olbromska-Matusiak

Koordynator

Anna Olbromska-Matusiak

Zespół autorski

Michał Babicki

Izabela Bielowska

Dominika Grylak

Roksana Fudała

Zuzanna Górecka

Ilona Izdebska-Jóźwik

Anna Januszko

Małgorzata Kopka

Katarzyna Łysyganicz-Francuzik

Monika Nasiłowska

Adam Potapowicz

Ewelina Skirzyńska

Magdalena Smoczyńska

Kamil Suchożebski

Agnieszka Szaniawska

Monika Szczypiorska

Marlena Szklarz

Izabela Szymańska

Współpraca i konsultacje – Urząd Marszałkowski
Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

Roman Bąk

Mariusz Goraj

Alicja Łukaszewska

Elżbieta Jaworska

Jolanta Cygan-Bieleń

Marta Stamirowska

Aleksandra Lewicka

Maja Włosińska

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	5
1. WSTĘP	5
2. OBSZARY FUNKCJONALNE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO DO 2020 ROKU	7
II. DELIMITACJA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	11
1. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE	11
1.1. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH.....	11
1.2. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH.....	28
1.3. MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW LOKALNYCH.....	39
2. WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE	43
2.1. WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE UCZESTNICZĄCE W PROCESACH ROZWOJOWYCH	43
2.2. WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH.....	46
3. OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA W SKALI MAKROREGIONALNEJ.....	48
3.1. OBSZARY OCHRONY GLEB DLA CELÓW PRODUKCJI ROLNEJ	48
3.2. TERENY ZAMKNIĘTE	53
3.3. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI W SKALI DORZECZY	55
4. OBSZARY KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO WYMAGAJĄCE PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ OCHRONNYCH.....	60
4.1. OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO.....	60
4.2. OBSZARY OCHRONY KRAJOBRAZÓW KULTUROWYCH	66
4.3. OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH	75
4.4. OBSZAR OCHRONY STRATEGICZNYCH ZŁÓŻ KOPALIN	79
5. OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ	85
5.1. OBSZARY O NAJNIŻSZYM STOPNIU ROZWOJU I POGARSZAJĄCYCH SIĘ PERSPEKTYWACH ROZWOJOWYCH.....	86
5.2. MIASTA I INNE OBSZARY TRACĄCE DOTYCHCZASOWE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE	90
5.3. OBSZARY O NAJNIŻSZYM POZIOMIE DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG WARUNKUJĄCYCH MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE.....	93
5.4. OBSZARY PRZYGRANICZNE	99
5.5. OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH	105
6. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU REGIONALNYM PRZYJĘTE Z INICJATYWY SAMORZĄDÓW LOKALNYCH I SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA.....	109
6.1. OBSZARY WSPÓŁPRACY.....	109
6.2. OBSZAR KRAINY WARTY I NOTECI (KOTURED)	112
III. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	115
1.SPIS RYSUNKÓW	115
2.SPIS TABEL	116
3.SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	117

WPROWADZENIE

I. WPROWADZENIE

1. WSTĘP

Celem niniejszego opracowania jest wyznaczenie granic obszarów funkcjonalnych wraz z obszarami strategicznej interwencji za pomocą wskaźników i kryteriów o charakterze statystycznym, przestrzennym i geograficznym. Metodologię doboru kryteriów delimitujących obszary funkcjonalne województwa lubuskiego przedstawiono w odrębnym dokumencie pt. „Raport metodyczny określający metodologię badania i dobór kryteriów delimitujących obszary funkcjonalne województwa lubuskiego”.

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹ **organy samorządu województwa sporządzają plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym, zgodnie z art.39 ust. 3, pkt 4, określa się granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym.**

Obszary funkcjonalne o znaczeniu **ponadregionalnym** stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju a obszary funkcjonalne o znaczeniu **regionalnym** stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej województwa. Na podstawie art. 49b. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, **do typów obszarów o znaczeniu ponadregionalnym zalicza się: miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego, wiejski obszar funkcjonalny, obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej, przygraniczny obszar funkcjonalny.**

Tak więc, zgodnie z ww. ustawą, samorząd województwa wyznacza obowiązkowo obszary funkcjonalne o znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju, czyli obszary o znaczeniu ponadregionalnym, a obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym samorząd województwa określa z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym² definiuje **obszar funkcjonalny** jako „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju”. Natomiast pojęcie **miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego** definiuje jako „typ obszaru funkcjonalnego, obejmującego miasto będące siedzibą władz samorządu województwa lub wojewody oraz jego bezpośrednie otoczenie powiązane z nim funkcjonalnie”.

Pojęcie obszaru strategicznej interwencji państwa definiuje ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wskazując, że jest to „obszar będący przedmiotem koncentracji działań polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie, w tym obszary wiejskie”³. Pojęcie to jest używane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020 (KSRR) oraz koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). Według KSRR⁴ obszary strategicznej interwencji należy rozumieć zarówno jako obszary koncentracji procesów rozwoju społeczno-gospodarczego wymagające wzmocnienia potencjałów rozwojowych, jak i obszary problemowe, czyli tereny cechujące się występowaniem barier rozwojowych. Główną przesłanką wytypowania tych obszarów

---

¹ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774).

² Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774).

³ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2015 r. poz. 349).

⁴ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Regiony, Miasta, Obszary wiejskie 2010-2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010 r.

było zwrócenie uwagi na terytoria, które wymagają podjęcia specjalnych, dedykowanych dla tych obszarów działań w ramach polityki rozwoju.

W niniejszym opracowaniu przyjęto systematykę obszarów funkcjonalnych zgodnie z KPZK 20230:

Typ: **miejskie obszary funkcjonalne** w tym kategorii:

- miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich
- miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych
- miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych

Typ: **wiejskie obszary funkcjonalne** w tym kategorii:

- wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych
- wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Typ: **obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej** w tym kategorii:

- obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej
- tereny zamknięte
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy

Typ: **obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające działań ochronnych** w tym kategorii:

- obszary cenne przyrodniczo
- obszary ochrony krajobrazów kulturowych
- obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych
- obszar ochrony strategicznych złóż kopalin

Typ: **obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej** w tym kategorii:

obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych
miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
obszary o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe
obszary przygraniczne
obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich

Na wniosek wojewody lubuskiego oraz samorządów lokalnych, wyznaczono **dodatkowe obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym:**

obszary współpracy międzygminnej - obszar funkcjonalny SUBREGION G8 i Nowosolski obszar funkcjonalny oraz obszar funkcjonalny krainy Warty i Noteci (KOTURED) stanowiący kompleks gospodarki turystycznej i edukacyjnej.

Wyznaczanie obszarów funkcjonalnych ma na celu prowadzenie działań skierowanych do obszarów, które charakteryzują się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi czy przestrzennymi. Obszary funkcjonalne mogą wywodzić się ze wspólnych dla danego terytorium potencjałów, kierunków rozwoju i powiązań funkcjonalnych, jak i szczególnych problemów i barier rozwojowych. Określenie obszarów funkcjonalnych powinno służyć wykorzystaniu ich potencjałów jak i podejmowaniu zintegrowanych działań w celu rozwiązywania problemów występujących w danym obszarze. Liczba i zasięg geograficzny obszarów funkcjonalnych zależą od celu, w jakim zostały wyodrębnione. Delimitacja tych obszarów służy określeniu kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa.

Kryteria delimitacji obszarów funkcjonalnych wskazują na działania priorytetowe, które będą podejmowane w ramach określonej polityki rozwoju dla tego regionu. W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego (SRWL 2020) określono cele strategiczne i operacyjne w odniesieniu do wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji, które do pewnego stopnia pokrywają się z wyznaczonymi obszarami funkcjonalnymi.

OBSZARY FUNKCJONALNE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO DO 2020 ROKU

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa⁵. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego (SRWL 2020) wyznacza osiem obszarów strategicznej interwencji (OSI) z podziałem na dwie grupy. Pierwszą grupę stanowią obszary istotne z punktu widzenia poziomu krajowego. Obszary te zostały również wyróżnione w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz w założeniach do kontraktu terytorialnego. Są to:

- miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne,
- ośrodki subregionalne i lokalne,
- obszary przygraniczne,
- obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych.

Drugą grupę stanowią inne obszary, wymagające instrumentów wsparcia i ochrony z poziomu regionalnego i krajowego:

- obszary zagrożone powodzią,
- obszary o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym objęte ochroną prawną,
- obszary potencjalnej eksploatacji złóż surowców o strategicznym znaczeniu,
- obszary o najkorzystniejszych warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej.

Wskazanie obszarów strategicznej interwencji pozwala na przestrzenne adresowanie celów strategicznych i operacyjnych, określonych w strategii rozwoju. **Większość wyznaczonych w SRWL 2020 obszarów strategicznej interwencji pokrywa się z obszarami funkcjonalnymi, wyznaczonymi w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK). Pośród obszarów określonych w niniejszym opracowaniu, poniżej nie zostały wyszczególnione w SRWL 2020:**

- wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych
- wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych
- tereny zamknięte
- obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych
- obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych
- miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
- obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich

Dla pozostałych obszarów funkcjonalnych SRWL 2020 wyznacza cele strategiczne i operacyjne, które zamieszczono w tabelach poniżej.

---

⁵ art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774).

Tabela 1 Zależności pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 a obszarami strategicznej interwencji

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel strategiczny Cel operacyjny		Obszary specjalnej interwencji							
		Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne	Ośrodki subregionalne i lokalne	Obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych	Obszary przygraniczne	Obszary zagrożone powodzią	Obszary o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym objęte ochroną prawną	Obszary potencjalnej eksploatacji złóż surowców o strategicznym znaczeniu	Obszary o najkorzystniejszych warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej
1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna	1.1 Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmów transferu innowacji								
	1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej								
	1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy								
	1.4 Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich								
	1.5 Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich								
	1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrona środowiska								
	1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa								
	1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej								
2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna	2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej								
	2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego								
	2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego								

Cel strategiczny Cel operacyjny		Obszary specjalnej interwencji							
		Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne	Ośrodki subregionalne i lokalne	Obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych	Obszary przygraniczne	Obszary zagrożone powodzią	Obszary o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym objęte ochroną prawną	Obszary potencjalnej eksploatacji złóż surowców o strategicznym znaczeniu	Obszary o najkorzystniejszych warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej
3. Społeczna i terytorialna spójność regionu	3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych								
	3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna								
	3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej								
	3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego								
	3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich								
	3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom								
4. Region efektywnie zarządzany	4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie								
	4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej								
	4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej								
	4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym								
	4.5 Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych								

A map of the Lubuskie voivodeship in Poland, showing its geographical outline and internal administrative boundaries. The map is rendered in a light gray color. Overlaid on the map is the title text in a bold, black, sans-serif font.

**DELIMITACJA OBSZARÓW
FUNKCJONALNYCH
W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM**

II. DELIMITACJA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM

MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

Miejskie obszary funkcjonalne to układy osadnicze ciągle przestrzennie, złożone z odrębnych administracyjnie jednostek. Obejmują one zwarte obszary miast oraz powiązane z nimi funkcjonalnie strefy zurbanizowane. Administracyjnie obszary te mogą obejmować zarówno gminy miejskie, wiejskie, jak i miejsko-wiejskie. Miejskie obszary funkcjonalne można podzielić na cztery kategorie: ośrodki wojewódzkie, w tym metropolitalne, regionalne, subregionalne i lokalne. Ta typologia odnosi się do funkcji ośrodków miejskich w systemie osadniczym kraju i została oparta głównie na ich wielkości, funkcji administracyjnej oraz funkcji przestrzennej (wyrażonej w tym przypadku przez wskaźniki statystyczne).

MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich tworzone są wokół miast wojewódzkich, które stanowią ich rdzeń. W województwie lubuskim znajdują się dwa miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich – MOF Gorzów Wielkopolski i MOF Zielona Góra. Dla obszarów tych istnieje obowiązek sporządzenia planów zagospodarowania przestrzennego, stanowiących część planu zagospodarowania przestrzennego województwa⁶.

Wybór kryteriów delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich uwzględnił następujące założenia:

- przyjęcie jako jednostki statystycznej gminy – NTS 5;
- uwzględnienie jednolitych kryteriów i dostępnych wskaźników statystycznych dla obu ośrodków wojewódzkich w ramach wyznaczenia obszarów funkcjonalnych tych ośrodków;
- zaadoptowanie metody Przemysława Śleszyńskiego w delimitacji ośrodka wojewódzkiego;
- wykorzystanie zasad topologicznych w ramach delimitacji ośrodka wojewódzkiego oraz powiązań pomiędzy rdzeniem obszaru a otaczającymi gminami;
- wykorzystanie wskaźników statystycznych prezentujących obraz rozwoju oraz powiązań społeczno-gospodarczych pomiędzy rdzeniem obszaru a otaczającymi gminami;
- uwzględnienie struktury administracyjnej oraz wzajemnej relacji pomiędzy rdzeniem a obszarem gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego;
- weryfikację wyznaczonego obszaru w oparciu o aktualne podejście do kreowania miejskich obszarów funkcjonalnych zgodnie z polityką Unii Europejskiej.

Granice miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich określono w trzech etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: przyjęcie wskaźników delimitacyjnych opartych na danych statystycznych GUS oraz zasadach topologicznych zgodnie wg metody Przemysława Śleszyńskiego.

---

⁶ art. 39 ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774)

W zakresie danych statystycznych w metodzie tej uwzględniono:

liczbę wyjeżdżających do pracy najmiej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym powyżej 50 (2006);

liczbę zameldowań z rdzenia MOF na 1000 mieszkańców powyżej 3 (2009);

udział pracujących w zawodach pozarolniczych jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75% (2002);

liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75%;

udział podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu (sektor J-R), jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla rdzenia MOF powyżej 50% (2011);

gęstość zaludnienia (bez lasów i wód) (2011), jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla całego województwa (czyli stosunek do średniej wojewódzkiej) powyżej 75% (2011);

liczbę mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców (2002–2011), jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla całego województwa (czyli stosunek do średniej wojewódzkiej) powyżej 75%.

Za obszar funkcjonalny uznano gminy, które spełniają 5 z 7 ustalonych minimalnych kryteriów.

W zakresie zasad topologicznych przyjmuje się dwa kryteria, które muszą spełniać wyznaczone obszary:

spójności – przez tę zasadę rozumie się ciągłe przestrzenie obszary będące obszarami funkcjonalnymi,

rozłączności – każda gmina może należeć tylko do jednego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego.

Powyzsza metoda została opracowana w 2012 r. w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN na potrzeby realizacji zapisów KPZK 2030. W KPZK 2030 określono obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich na podstawie wyników delimitacji przyjętych zgodnie z powyższą metodą i przy użyciu powyższych danych statystycznych. Metoda Przemysława Śleszyńskiego została opracowana przy użyciu wskaźników odpowiadających oryginalnie przyjętym danym statystycznym. Metoda ta nie została sporządzona w sposób, który przewidywałby podstawienie nowych danych. Ponadto nie wszystkie użyte w tej metodzie dane zostały zaktualizowane przez GUS (np. wskaźnik S1 – udział pracujących w zawodach pozarolniczych, ostatnie dane dostępne są na rok 2003). Jednak wykonano analizę danych dostępnych na lata 2012 i 2014 przy wykorzystaniu wartości wskaźnika S1 z 2002 roku (załącznik nr 9).

Projekt rozporządzenia, które zostało zaproponowane przez Ministra Infrastruktury w listopadzie 2014, adaptuje metodę Śleszyńskiego wraz z danymi statystycznymi na dany okres (2002-2011). Dane i metoda są integralne. W późniejszym projekcie rozporządzenia, z sierpnia 2015, całkowicie zostaje zmienione podejście do określenia obszarów funkcjonalnych i ich granic. Jedyną daną statystyczną jest udział osób przyjeżdżających do pracy do ośrodka wojewódzkiego tj. rdzenia obszaru, powyżej 15% liczby zatrudnionych w analizowanej grupie. Drugim założeniem jest włączenie do obszaru funkcjonalnego powiatów, w których skład wchodzi gminy powiązane komunikacyjnie, infrastrukturalnie i społecznie z miastem wojewódzkim.

Jak dotąd nie przyjęto rozporządzenia, które wskazywałyby sposób wyznaczania obszarów funkcjonalnych. Jednak jak wynika z analiz dokumentów z zakresu problematyki obszarów funkcjonalnych, w podejściu do kryteriów delimitacji tych obszarów odchodzi się od stosowania kryteriów statystycznych.

Istotne relacje funkcjonalno-przestrzenne, które wyróżniają gminy w obrębie obszaru funkcjonalnego lepiej określają kryteria topologiczne, które odpowiadają lokalnym uwarunkowaniom. Analizowane kryteria statystyczne jak i wskaźniki urbanistyczne w skali gminy takie jak: udział powierzchni zurbanizowanych i zabudowanych, gęstość zabudowy, przyrost terenów zabudowanych, gęstość zaludnienia nie odzwierciedlają wpływu ośrodka wojewódzkiego na tereny sąsiadujących gmin (zał. nr 10 i nr 11), przy czym wskazują na zmiany w zagospodarowaniu terenów otaczających miasta.

Na szczeblu europejskim odchodzi się od uwzględniania danych statystycznych. W dokumencie „Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy” (Unia Europejska, październik 2011) zaproponowano jako jedyne kryterium udział osób przyjeżdżających do pracy do ośrodka wojewódzkiego powyżej 15% liczby zatrudnionych w analizowanej grupie. Takie podejście ujedynolica klasyfikację ośrodków funkcjonalnych europejskich miast wojewódzkich.

Drugi etap: zweryfikowanie wyznaczonych obszarów przez cztery dodatkowe kryteria topologiczne oraz jedno kryterium nietopologiczne, dotyczące współpracy. Wyznaczone obszary muszą spełniać wszystkie poniższe kryteria:

ciągłości – przez tę zasadę rozumiano ciągłe przestrzennie obszary będące obszarami funkcjonalnymi;
zwartości – przez tę zasadę rozumiano dążenie do jak najmniejszego rozczłonkowania obszaru oraz włączenia gminy w przypadku otoczenia innymi gminami spełniającymi przesłanki;
rozłączności – przez tę zasadę rozumiano brak uczestnictwa tych samych jednostek terytorialnych w tych samych typach obszarów funkcjonalnych – dotyczy to obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich;
bezpośredniego sąsiedztwa – przez tę zasadę rozumiano wszystkie gminy bezpośrednio sąsiadujące z rdzeniem obszaru, niezależnie od kryteriów statystycznych;
dotychczasowej współpracy międzygminnej.

Trzeci etap: analiza udziału przyjeżdżających do pracy do rdzenia wojewódzkiego obszaru funkcjonalnego. Za jednostki spełniające warunek uznano gminy, w których udział przyjeżdżających do pracy do ośrodka wojewódzkiego wynosi powyżej 15% liczby zatrudnionych w analizowanej gminie (GUS 2011)⁷. W przypadku gmin miejsko-wiejskich, gdzie część miejska nie spełniała kryterium, włączano całość gminy.

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO GORZÓW WIELKOPOLSKI (MOF OW GW)

Wyznaczony obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Gorzów Wielkopolski spełnia kryteria statystyczne oraz kryteria topologiczne, czyli zasadę bezpośredniego sąsiedztwa, ciągłości, zwartości i rozłączności. Spełnia również zasadę współpracy międzygminnej – Związek Celowy Gmin MG-6. Jednostki wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego spełniają kryterium (15%) przyjeżdżających do pracy do rdzenia obszaru.

Zestawienie wartości wskaźników w ramach pierwszego etapu delimitacji zawarte są w załączniku nr 1, a w ramach trzeciego etapu delimitacji w załączniku nr 2.

Tabela 2 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Gorzowa Wielkopolskiego

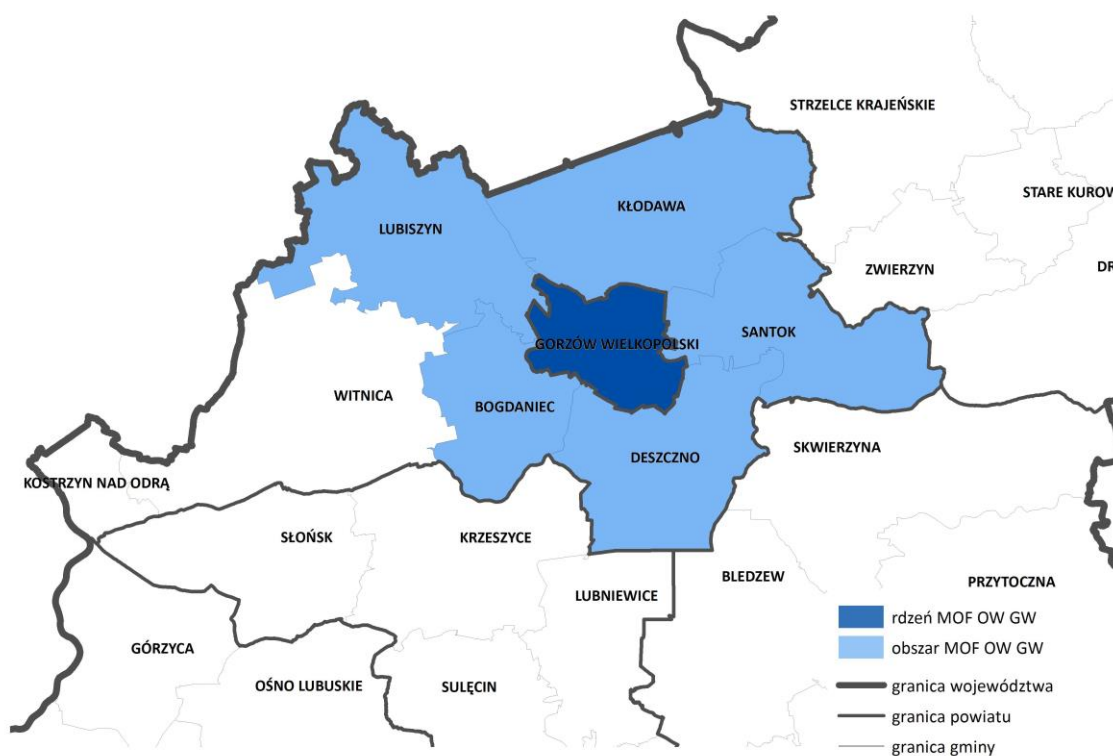
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

⁷ *Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy*, Unia Europejska, październik 2011 r.

Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Gorzów Wielkopolski, jako rdzeń obszaru	miasto na prawach powiatu	86	124 145
Deszczno	gmina wiejska	168	9 150
Kłodawa	gmina wiejska	235	8 201
Santok	gmina wiejska	169	8 157
Bogdaniec	gmina wiejska	112	7 115
Lubiszyn	gmina wiejska	205	6 925

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
WOJEWÓDZKIEGO GORZÓW WIELKOPOLSKI

Rysunek 1 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Gorzów Wielkopolski

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Gorzów Wielkopolski funkcjonuje jako jeden z dwóch ośrodków I-ego rzędu w województwie lubuskim, będąc, obok Zielonej Góry, stolicą województwa. Gorzów Wielkopolski jest miastem o znaczeniu regionalnym oraz krajowym, koncentrując nie tylko potencjał gospodarczy, ale również społeczny.

Miasto jest dogodnie usytuowane względem szlaków komunikacyjnych. Sieć drogowa w obszarze funkcjonalnym stanowi układ promienisty od centrum w Gorzowie Wielkopolskim. Drogi wojewódzkie oraz droga krajowa nr 22 (biegnąca z Elbląga do Kostrzyna nad Odrą i dalej do Berlina) krzyżują się w obrębie miasta, natomiast droga ekspresowa nr 3 (stanowiąca korytarz transportowy transeuropejskiej sieci TEN-T: Bałtyk-

Adriatyk) ma charakter obwodowy. Pomiędzy Zieloną Górą a Gorzowem Wielkopolskim trasa S3 przecina autostradę A2, która stanowi korytarz transportowy transeuropejskiej sieci TEN-T: Morze Północne – Bałtyk. Połączenie to zapewnia skomunikowanie obszaru funkcjonalnego na wschód z Poznaniem i dalej Warszawą, na zachód z Frankfurt nad Odrą i dalej z Berlinem. W obszarze działają również dwie linie kolejowe o znaczeniu państwowym i regionalnym – nr 203 i 367.

Wg danych GUS na 2014 r. Gorzów Wielkopolski zamieszkiwało ok. 125 tys. mieszkańców, co stanowiło ok. 12% wszystkich mieszkańców województwa lubuskiego. Pod względem terytorialnym Gorzów Wielkopolski zajmuje powierzchnię 86 km². W 2001 r. nastąpiła zmiana granic, na mocy której do miasta przyłączono część obszaru wsi Santocko o pow. 887,21 ha⁸. Strefa wpływów oraz powiązań funkcjonalnych Gorzowa Wielkopolskiego wykracza poza granice administracyjne miasta, oddziałując na sąsiednie gminy. Miasto w swoich granicach administracyjnych stanowi rdzeń obszaru funkcjonalnego, który swoim zasięgiem obejmuje 5 gmin wiejskich: Kłodawa, Santok, Deszczno, Bogdaniec oraz Lubiszyn. Łączna powierzchnia obszaru funkcjonalnego to 975 km². Liczbę ludności całego MOF OW Gorzów Wlkp. wg danych na 2014 r. określa się na 163 693 mieszkańców, co stanowi ok. 16% potencjału ludnościowego województwa lubuskiego. W porównaniu z rokiem 2004 zauważalny jest niewielki wzrost liczby mieszkańców. Gęstość zaludnienia na obszarze miasta wynosi 1460 osób/km². Gminy ościenne, ze względu na swój rolniczy charakter, cechują się zdecydowanie mniejszą gęstością zaludnienia, oscylującą w granicach 30-70 osób/km². Jednak cechą wyróżniającą MOF OW Gorzów Wlkp. na tle krajowej, stagnującej liczby urodzeń jest dodatni przyrost naturalny. Ruchy migracyjne rejestrowane na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. również wykazują dodatnie saldo. W okresie ostatnich 10 lat stosunek liczby osób wyjeżdżających do osób przyjeżdżających utrzymuje się na umiarkowanym, korzystnym poziomie. Gminami o wysokim wskaźniku salda migracji są Kłodawa (wzrost o ok. 40%) oraz Deszczno (wzrost o ok. 25%), co świadczy o atrakcyjności tych gmin, jako miejsc do zamieszkania. W Gorzowie Wielkopolskim od lat rejestruje się ujemny bilans migracji. Zachodzące procesy demograficzne pomiędzy ośrodkiem miejskim a gminami ościennymi obrazują stale postępujący proces wyludniania się miast na tereny podmiejskie⁹.

Szczególną formę migracji stanowią migracje wahadłowe, związane z codziennymi dojazdami ludności gmin wiejskich do pracy lub do szkoły do rdzenia obszaru funkcjonalnego. Wg danych na 2011 r. łączna liczba pracowników przemieszczających się z miejsca zamieszkania do miejsca pracy w Gorzowie Wielkopolskim wynosiła 6938, z czego 2331 to mieszkańcy gmin ościennych. Wśród nich byli głównie mieszkańcy gmin Deszczno, Kłodawa i Santok.

W Gorzowie Wielkopolskim następuje koncentracja ludności oraz działalności gospodarczej, co w konsekwencji prowadzi do wzrostu intensywności osadnictwa¹⁰. Miejska zabudowa wykracza poza granice administracyjne na tereny sąsiadujących gmin wiejskich. Najbliżej położoną siedzibą władz gminnych w stosunku do centrum Gorzowa Wielkopolskiego jest Kłodawa, oddalona o ok. 6,5 km. Dobra dostępność transportowa dodatkowo wpływa na atrakcyjność terenów zlokalizowanych tuż przy granicy miasta, obecnie przeznaczanych pod rozwój funkcji mieszkaniowej. Miejscowością gminną położoną najdalej od głównego ośrodka miejskiego jest Lubiszyn. Odległość ponad 20 km powoduje, że oddziaływanie miasta nie jest tak intensywne, jak w przypadku ośrodków gminnych znajdujących się w bliższym dystansie. W promieniu 10 km od centrum Gorzowa Wielkopolskiego znajduje się szereg pomniejszych miejscowości, głównie na północ, wschód oraz południe od granic miasta (gminy Kłodawa, Santok i Deszczno). Po zachodniej stronie jedynie kilka ośrodków mieści się w zadanym buforze. Wynika to z rozproszonej sieci osadniczej gmin Bogdaniec i Lubiszyn oraz usytuowania zurbanizowanej przestrzeni Gorzowa Wielkopolskiego, w tym zabytkowej części centralnej, w jego granicach administracyjnych.

---

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2001 r. w sprawie ustalenia granic oraz zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin i miast

⁹ Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, 2014 r.

¹⁰ Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, 2015 r.

Skutki suburbanizacji są szczególnie widoczne w miejscowościach bezpośrednio przylegających do ośrodka wojewódzkiego:

Bogdaniec, Jenin, Łupowo (gmina Bogdaniec);
Osiedle Poznańskie, Karnin, Łagodzin (gmina Deszczno);
Chwałęcice, Kłodawa (gmina Kłodawa);
Baczyna, Marwice (gmina Lubiszyn);
Wawrów, Czechów (gmina Santok).

Funkcja ośrodka wojewódzkiego, koncentrującego potencjał rozwojowy regionu, sprzyja dynamizacji w zakresie gospodarki i działalności naukowej. W Gorzowie Wielkopolskim znajduje się Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Sp. z o.o. (GOT PNP), którego powołanie w listopadzie 2013 r. było następstwem porozumienia zawartego pomiędzy miastem Gorzów Wielkopolski, Zakładem Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., Lubuskim Klastrem Metalowym i Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Gorzowie Wielkopolskim¹¹. Nadrzędnym celem spółki jest wyszukiwanie innowacyjnych technologii w ścisłej współpracy z przedsiębiorstwami i uczelniami wyższymi, prowadzenie badań i prac rozwojowych oraz komercjalizacji nowatorskich rozwiązań, poprzez kreowanie nowych podmiotów gospodarczych, w których Spółka będzie obejmowała udziały kapitałowe¹². Mając na uwadze dostęp w przyszłości do wykwalifikowanej średniej kadry technicznej GOT PNP utworzył „Klub Młodego Wynalazcy”, umożliwiającą prowadzenie innowacyjnych zajęć dydaktycznych i eksperymentalnych z nauk przyrodniczych i technicznych.

W przyszłości (horyzont 2020) Klub ma się przerodzić w Lubuskie Centrum Nauk Przyrodniczych i Technicznych¹³. W 2014 roku GOT powołał 4 spółki, z których 3 wystąpiły z wnioskami o dofinansowanie projektów badawczych z LRPO z rozdania 2007-2013. Spółki te zostały powołane do życia w celu prowadzenia badań i wdrożenia innowacyjnej technologii. Aktualnie Spółka jest podmiotem skupiającym, poza udziałowcami – założycielami, 21 współników: okoliczne gminy, powiat gorzowski, przedsiębiorców, stowarzyszenia oraz osoby fizyczne¹⁴.

Na terenie Gorzowa Wielkopolskiego zlokalizowane są tereny należące do Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która działa od 1997 roku. Zlokalizowana jest ona 10km od centrum miasta Gorzowa Wielkopolskiego w kierunku zachodnim przy drodze wojewódzkiej nr 130 oraz drodze ekspresowej S3. Mały przedsiębiorca podejmujący działalność gospodarczą na terenie Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej może skorzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego CIT w wysokości 55% poniesionych nakładów inwestycyjnych lub 55% dwuletnich kosztów pracy, średni i duży przedsiębiorca odpowiednio 45% i 35%¹⁵. W podstrefie KSSSE zainwestowały podmioty gospodarcze zajmujące się głównie działalnością motoryzacyjną, urządzeniami elektrycznymi i optycznymi oraz konstrukcjami metalowymi, a także wyrobami z tworzyw sztucznych, wyrobami z betonu, gipsu i cementu, wyrobami z drewna, produkcją mebli oraz usługami prania i czyszczenia. Są to następujące podmioty gospodarcze: Faurecia Gorzów S.A., Yetico Sp. z o.o., Auto Galeria Sp. z o.o., HMP Heidenhain-Microprint Polska Sp. z o.o., Ahrens Textil-Service Sp. z o.o., ZIEL-BRUK SP. Z O.O., TPV Displays Polska Sp. z o.o., I.M.C. Engineering Poland Sp. z o.o., K-Shop Tech Sp. z o.o. S.K., Borne Furniture Sp. z o.o., Victory Precision Technology Polska Sp. z o.o., Neofac Polska Sp. z o.o.¹⁶ Na terenie podstrefy zainwestowali przedsiębiorcy z kapitałem polskim oraz zagranicznym, w tym: niemieckim, szwedzkim, chińskim i tajwańskim. W podstrefie Gorzów Wielkopolski znajduje się ogółem 121,4298 ha gruntów

---

¹¹ Informacje Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o.

¹² Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Gorzowie Wlkp. – stan zaawansowania, maj 2015

¹³ Informacje Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Park Naukowo Technologiczny Sp. z o.o.

¹⁴ Informacje Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Park Naukowo Technologiczny Sp. z o.o. – stan na sierpień 2015 r.

¹⁵ kssse.pl

¹⁶ Informacje Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

inwestycyjnych, z czego 95,5463 ha zostało już sprzedane¹⁷. Szybkie wyczerpywanie się istniejących zasobów wyraźnie wskazuje na duże zapotrzebowanie na gotowe, w pełni uzbrojone tereny inwestycyjne.

W Stanowicach koło Gorzowa Wielkopolskiego działa Centrum Badawczo-Wdrożeniowe „Eko-Innowacje”, którego beneficjentem jest Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gorzowie Wielkopolskim. Centrum jest elementem Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego. Centrum Badawczo-Wdrożeniowe obejmuje 4 jednostki badawcze zajmujące się unieszkodliwianiem płynnych i półpłynnych odpadów ciekłych, analizowaniem procesów technologicznych wykorzystujących wysokotemperaturowe odgazowanie odpadów, przetwarzaniem odpadów niebezpiecznych w celu testowania metod wydzielania, inaktywacji i recyklingu związków cennych metali, inżynierią bezpieczeństwa procesów technologicznych oraz bezpieczeństwem pracy pracowników przedsiębiorstw MŚP. Centrum oferuje zbieranie informacji o potrzebach przedsiębiorców i nawiązywanie kontaktów z naukowcami posiadającymi technologie z punktu widzenia biznesu, doradztwo technologiczne w zakresie wdrażania nowych usług i produktów oraz pomoc w zdobywaniu finansowania na badania i wdrożenia, pomoc w szukaniu partnerów zagranicznych oraz badania zdolności patentowej. W ramach Centrum działa inkubator przedsiębiorczości, który oferuje pomieszczenia biurowe, sale konferencyjne, pomieszczenia socjalne i sanitarne oraz powierzchnie magazynowe. Ponadto inkubowane przedsiębiorstwa będą mogły skorzystać ze wsparcia naukowego, technicznego, prawnego i patentowego oraz specjalistycznego sprzętu laboratoryjnego¹⁸. Inkubator innowacji powstał z myślą o przedsiębiorstwach MŚP, które zamierzają rozwijać produkty technologiczne w oparciu o instalacje badawcze posiadane przez Centrum.

W Gorzowie Wielkopolskim działa inkubator przedsiębiorczości Lubuska Fundacja Zachodnie Centrum Gospodarcze. Osoby zainteresowane prowadzeniem firmy mogą liczyć m.in. na udostępnienie pomieszczeń przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej, prowadzenie odpłatnej księgowości firmy przez biuro rachunkowe, w tym darmowe porady prawnopodatkowe, pozyskiwanie kontraktów, korzystanie z systemu szkoleń oraz pomoc w promocji i reklamie¹⁹.

Lubuski Klaster Metalowy w Gorzowie Wielkopolskim powstał w 2008 roku w wyniku zapotrzebowania przedsiębiorstw różnych branż przemysłu metalowego na realizację wspólnych działań pozwalających na osiągnięcie przewagi rynkowej poprzez organizacje: systemu zbiorowych zakupów materiałów i komponentów do produkcji oraz systemu transakcyjnego dla zakupów i sprzedaży zdolności produkcyjnych. Główne kierunki wymiany handlowej to: Niemcy, Francja, Dania, Holandia, Włochy, Wielka Brytania, Ukraina, Litwa i rynek krajowy. Do klastra należy 21 przedsiębiorstw, które w większości zlokalizowane są w Gorzowie Wielkopolskim, szkoły wyższe i instytucje badawcze: Państwa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy, szkoły zawodowe: Zespół Szkół Mechanicznych w Gorzowie Wlkp., Wojewódzki Zakład Doskonalenia Zawodowego w Gorzowie Wlkp., Centrum Kształcenia Zawodowego w Gorzowie Wlkp.²⁰. LKM oferuje pomoc w rozwiązywaniu problemów organizacyjnych, technicznych, handlowych oraz szkoleniowych. Stwarza korzystne warunki rozwoju, m.in. poprzez współdziałanie z organami administracji państwowej i samorządowej. Powiększa sieć kooperacji oraz spójnego systemu edukacji technicznej na poziomie szkoły średniej (egzamininy dla absolwentów nadające uprawnienia do wykonywania zawodu z Zespołem Szkół Mechanicznych) i szkolnictwa wyższego, mająca na celu rozwój nauk ścisłych i technicznych.

Ponadto działa Klaster Edukacji Lubuskie Brandenburgia, który powstał w 2012 roku. Jest to klaster transgraniczny, którego członkami są 33 podmioty z województwa lubuskiego oraz Brandenburgii (27 polskich

---

¹⁷ Informacje Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

¹⁸ eko-innowacje.eu

¹⁹ innowacje.lubuskie.pl

²⁰ lubuskiklaster.pl

i 6 partnerów niemieckich). Po stronie lubuskiej znajdują się jednostki sektora edukacji i szkoły wyższe (13), przedsiębiorstwa (5), administracja samorządowa (3), w tym miasto Gorzów Wielkopolski, organizacje wsparcia przedsiębiorczości (4) oraz inne podmioty (2)²¹. Celem klastra jest m.in. tworzenie i wspieranie sieci współpracy między szkolnictwem zawodowym, przedsiębiorczością, samorządem terytorialnym i instytucjami otoczenia biznesu oraz dążenie do zwiększania zdolności innowacyjnych²².

Na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. przeznaczone są tereny na inwestycje, wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w zakresie realizacji usług oraz produkcji i przemysłu o łącznej powierzchni około 1225 ha. Najwięcej terenów inwestycyjnych posiada Gorzów Wielkopolski – około 615 ha oraz gmina Bogdaniec – około 385 ha. Najmniej terenów do zainwestowania znajduje się w gminach Kłodawa oraz Lubiszyn – po około 25 ha. Obszary, które najszybciej zostają zainwestowane należą do stref ekonomicznych, co wiąże się z zapewnieniem infrastruktury technicznej. W związku z powyższym należy dążyć do uzbrojenia terenów inwestycyjnych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Wysokiej jakości walory przyrodniczo-turystyczne związane z położeniem MOF OW Gorzów Wlkp. względem cennych obszarów przyrodniczych</p> <p>Wysoki poziom lesistości i gęsta sieć jezior</p> <p>Silne szkolnictwo do poziomu średniego włącznie</p> <p>Szeroka i dostosowana na potrzeb rynku pracy oferta kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego</p> <p>Różnorodny, bogaty krajobraz kulturowy</p> <p>Wysoki poziom rozwoju infrastruktury technicznej</p> <p>Położenie na skrzyżowaniu ważnych europejskich korytarzy transportowych</p> <p>Korzystne położenie względem aglomeracji berlińskiej, poznańskiej i szczecińskiej</p> <p>Duży potencjał rozwoju gospodarczego</p> <p>Dostępność potencjalnych terenów pod inwestycje przemysłowe</p> <p>Wzrost poziomu skomunikowania wewnętrznego oraz poprawiający się poziom skomunikowania zewnętrznego</p> <p>Intensywna współpraca transgraniczna oraz partnerstwo z gminami przygranicza</p>	<p>Niewystarczający rozwój infrastruktury turystycznej wykorzystującej potencjał przyrodniczy MOF OW Gorzów Wlkp.</p> <p>Niedostateczna promocja turystyczna potencjału gmin</p> <p>Wysokie zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją</p> <p>Bezpośrednie zagrożenie powodziowe</p> <p>Niedostateczne wykorzystanie źródeł odnawialnych energii</p> <p>Brak silnego ośrodka akademickiego</p> <p>Niewystarczające dostosowanie kształcenia do potrzeb gospodarki opartej na wiedzy na terenie MOF OW Gorzów Wlkp.</p> <p>Niepełne dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p>Wysokie bezrobocie wśród młodych,</p> <p>Degradacja substancji zabytkowej</p> <p>Niezadawalająca jakość przestrzeni publicznych</p> <p>Zły stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej i drogowej</p> <p>Brak w pełni zintegrowanego transportu,</p> <p>Niewykorzystany potencjał transportu kolejowego i rzeczno-</p> <p>Odptyw młodych, wykształconych mieszkańców z uwagi na brak rozwoju zawodowego</p>

Uwarunkowania wyznaczają poniższe kierunki rozwoju MOF OW Gorzów Wlkp.:

Wsparcie przy tworzeniu nowych terenów inwestycyjnych

Powstanie Akademii Gorzowskiej, wykorzystanie zasobów i potencjału istniejących placówek wraz

z dostosowaniem oferty kształcenia do wymogów rynku

Podniesienie dostępności transportowej dzięki poprawie parametrów technicznych infrastruktury kolejowej, drogowej i wodnej

²¹ wrotalubuskie.eu

²² Statut Stowarzyszenia „Zachodni Klaster Edukacji Zawodowej”

Wykorzystanie potencjału wynikającego z położenia względem aglomeracji berlińskiej, poznańskiej i szczecińskiej

Umocnienie integracji przestrzennej obszaru funkcjonalnego

Wykorzystanie potencjału i kreowanie produktów turystycznych

Zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód podziemnych i powierzchniowych

Ograniczanie rozprzestrzeniania się zabudowy poprzez instrumenty planistyczne

Umocnienie integracji przestrzennej obszaru funkcjonalnego

Efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów

W Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego przyjęto następujące działania, mające na celu realizację przyjętej strategii:

wytworzenie harmonijnej i funkcjonalnej przestrzeni miejskiej i wiejskiej; zapewnienie ładu urbanistyczno-architektonicznego poprzez integrację polityki przestrzennej miasta Gorzów Wlkp. i gmin wiejskich wchodzących w skład MOF OW Gorzów Wlkp.;

rewitalizacja obszarów miejskich, ze szczególnym uwzględnieniem centrum, obszarów mieszkalnych oraz terenów zdegradowanych zasobów użytkowych stanowiących własność komunalną;

odnowa terenów zielonych, zapewnienie ciągłości sieci ekologicznej;

ochrona obiektów zabytkowych oraz o dużym znaczeniu kulturowym;

poprawa stanu sieci transportowej (drogowej, kolejowej, wodnej, rowerowej) w celu stworzenia dogodniejszych powiązań w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu;

rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowo-kanalizacyjnych, energetycznych, ciepłowniczych. Podnoszenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych;

rozbudowa i modernizacja infrastruktury i taboru transportu publicznego celem budowy zintegrowanego systemu komunikacji publicznej MOF OW Gorzów. Wlkp.;

wzmacnianie profilu usługowego ośrodka wojewódzkiego, rozwój systemu obszarów aktywności gospodarczej.

MIEJSKI OBSZAR FUNKcjONALNY OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO ZIELONA GÓRA (MOF OW ZG)

Przy delimitacji obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra przyjęto podział administracyjny na dzień 31 grudnia 2014, według którego miasto i gmina Zielona Góra stanowiły oddzielne jednostki administracyjne. Obrana metoda wynika z faktu dostępności danych statystycznych odnoszących się oddzielnie do gminy Zielona Góra i oddzielnie do miasta Zielona Góra. Łączenie danych dla gminy i miasta Zielona Góra spowoduje tzw. zafałszowanie danych statystycznych. W związku z powyższym w tym konkretnym przypadku dane statystyczne zostały zinterpretowane dla każdego ośrodka z osobna.

Wyznaczony w ten sposób obszar funkcjonalny spełnia 5 przyjętych zasad, czyli bezpośredniego sąsiedztwa, ciągłości, zwartości i rozłączności. Spełnia również zasadę współpracy międzygminnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Zielona Góra. Jednostki wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego spełniają kryterium (15%) przyjeżdżających do pracy do rdzenia obszaru.

Tabela 3 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Zielona Góra

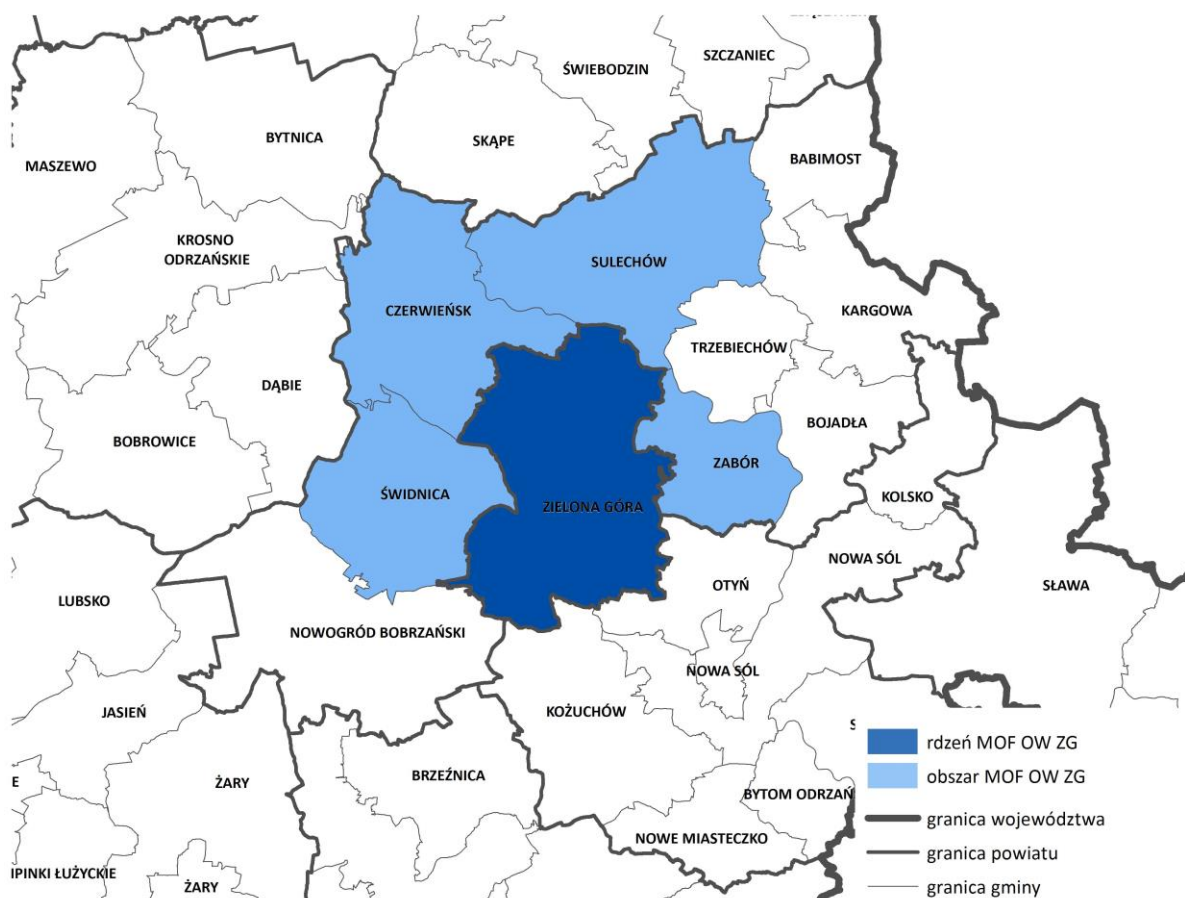
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Zielona Góra, jako rdzeń obszaru	miasto na prawach powiatu – wg starego podziału administracyjnego	58	118 920
Sulechów	miejsko-wiejska	237	26 495

Zielona Góra	wiejska – wg starego podziału administracyjnego	219	19 592
Czerwieńsk	miejsko-wiejska	195	10 002
Świdnica	wiejska	160	6 443
Zabór	wiejska	93	4 027

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
WOJEWÓDZKIEGO ZIELONA GÓRA

Rysunek 2 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Zielona Góra

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Przy obecnym podziale administracyjnym, kryterium bezpośredniego sąsiedztwa z rdzeniem spełniają również gminy Nowogród Bobrzański, Kożuchów oraz gmina Otyń. Jednak gmina miejsko-wiejska Nowogród Bobrzański w pierwszym etapie delimitacji spełnia jedynie 4 z 7 wskaźników metody Śleszyńskiego. Natomiast gminy Kożuchów i Otyń są funkcjonalnie związane z miastem Nowa Sól. Otyń zakwalifikowano do miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Nowa Sól, w związku z czym nie spełnia warunku rozłączności. Gmina Kożuchów nie sąsiaduje bezpośrednio z miastem Nowa Sól, jednak należy do Nowosolskiego Obszaru Współpracy, który zakwalifikowano do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym, przyjętych z inicjatywy samorządów lokalnych i samorządu województwa.

Zestawienie wartości wskaźników w ramach pierwszego etapu delimitacji zawarte są w załączniku nr 1, a w ramach trzeciego etapu delimitacji w załączniku nr 2.

Zielona Góra funkcjonuje jako jeden z dwóch ośrodków I-ego rzędu w województwie lubuskim, będąc, drugą, równorzędną stolicą województwa. Tak jak Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra jest miastem o znaczeniu regionalnym oraz krajowym, koncentrując nie tylko potencjał gospodarczy, ale również społeczny.

Miasto jest dogodnie usytuowane względem szlaków komunikacyjnych. Sieć drogowa w obszarze funkcjonalnym stanowi układ promienisto-obwodowy od centrum w Zielonej Górze. Przez MOF OW Zielona Góra przebiegają ważne szlaki komunikacji drogowej i kolejowej o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i lokalnym. Dostępność transportowa jest jednym z głównych czynników rozwoju obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego. Połączenia komunikacyjne kształtowane są przez drogę ekspresową nr 3 (część Europejskiego Korytarza Transportowego TEN-T Bałtyk – Adriatyk), drogi krajowe nr 27 i 32. W obszarze działają również dwie linie kolejowe nr 273, 370, 436, o znaczeniu państwowym i regionalnym obsługujące ruch pasażerski i towarowy.

Wg danych GUS na 2014 r. Zieloną Górę (w nowych granicach administracyjnych) zamieszkiwało ok. 138 tys. mieszkańców. Pod względem terytorialnym Zielona Góra zajmuje powierzchnię 277 km². W 2015 r. nastąpiła zmiana granic, na mocy której do miasta przyłączono gminę wiejską Zielona Góra o powierzchni 219 km kw. Miasto w granicach administracyjnych do dnia 31 grudnia 2014 roku stanowi rdzeń obszaru funkcjonalnego, który swoim zasięgiem obejmuje 4 gminy: Czerwieńsk, Sulechów, Świdnica, Zabór oraz dawną gminę wiejską Zielona Góra. Łączna powierzchnia obszaru funkcjonalnego to 962 km². Liczbę ludności całego MOF OW Zielona Góra wg danych na 2014 r. wynosi 185 479 mieszkańców. W porównaniu z rokiem 2004 zauważalny jest niewielki wzrost liczby mieszkańców. Gęstość zaludnienia na obszarze miasta wynosi 500 osób/km². Gminy ościennie cechują się zdecydowanie mniejszą gęstością zaludnienia, oscylującą w granicach 40-110 osób/km². Przyrost naturalny jest mocno zróżnicowany, wysoki dodatni wskaźnik powyżej średniej dla województwa lubuskiego jest widoczny w gminie wiejskiej Zielona Góra.

Ruchy migracyjne rejestrowane na terenie MOF OW Zielona Góra również wykazują dodatnie saldo. Kierunek migracji wskazuje na osiedlanie się mieszkańców miast na terenach wiejskich, szczególnie osiedlach podmiejskich wsi. Szczególną formę migracji stanowią migracje wahadłowe, związane z codziennymi dojazdami ludności gmin wiejskich do pracy lub do szkoły do rdzenia obszaru funkcjonalnego. Wg danych na 2011 r. łączna liczba pracowników przemieszczających się z miejsca zamieszkania do miejsca pracy w Zielonej Górze wynosiła 17341, z czego 5779 to mieszkańcy gmin ościennych (w tym gminy wiejskiej Zielona Góra)²³. Wśród nich byli głównie mieszkańcy gmin Sulechów i Czerwieńsk.

W Zielonej Górze następuje koncentracja ludności oraz działalności gospodarczej, co w konsekwencji prowadzi do wzrostu intensywności osadnictwa²⁴. Miejska zabudowa wykracza poza granice administracyjne na tereny sąsiadujących gmin wiejskich. Gminy ościennie wykazują się dobrą dostępnością komunikacyjną do rdzenia MOF OW Zielona Góra. Dobra dostępność transportowa dodatkowo wpływa na atrakcyjność terenów zlokalizowanych tuż przy granicy miasta, obecnie przeznaczanych pod rozwój funkcji mieszkaniowej. Miejscowością gminną położoną najdalej od głównego ośrodka miejskiego jest Sulechów. Pomimo położenia w odległości około 20 km od rdzenia MOF gmina jest dobrze skomunikowana poprzez drogę ekspresową S3.

Obszar miasta Zielonej Góry w danych granicach administracyjnych otoczony jest lasami, które ograniczają rozlewanie się zabudowy na tereny sąsiednie. W gminie Zielona Góra widoczny jest kierunek migracji ludności z miasta na tereny wiejskie. Jednak ze względu na nowe granice administracyjne Zielonej Góry zjawisko to nie jest już typową suburbanizacji, ponieważ miasto objęło swoimi granicami dawne tereny wiejskie.

---

²³ GUS: Dojazdy do pracy. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa 2014

²⁴ Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, 2015 r.

Potencjał rozwoju regionu koncentruje ośrodek wojewódzki, który sprzyja dynamizacji w zakresie gospodarki, działalności naukowej i usług. Biorąc pod uwagę wskaźniki ilościowe w zakresie liczby podmiotów obszar funkcjonalny jest zdominowany przez sektor handlu i usług.

Na terenie MOF OW Zielona Góra działa 2271 podmiotów gospodarczych, co stanowi ponad 35% wszystkich podmiotów działających w sektorze kreatywnym na terenie województwa lubuskiego²⁵. Jednocześnie kreatywne podmioty gospodarcze stanowią ponad 9% wszystkich podmiotów gospodarczych działających na terenie MOF OW Zielona Góra. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w sekcjach: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (6301), budownictwo (2759), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2448), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (1915), przetwórstw przemysłowe (1825) oraz transport i gospodarka magazynowa (1756). Struktura prowadzonej działalności świadczy o typowym usługowo-przemysłowym charakterze obszaru funkcjonalnego²⁶.

W ciągu ostatnich lat widoczny jest ciągły wzrost liczby przedsiębiorstw działających w sektorze kreatywnym. Wpływa na to m. in. oferta edukacyjna, która umożliwia edukację na szczeblu uczelnianym na kierunkach związanych z twórczą działalnością.

Na terenie MOF OW Zielona Góra działają trzy podstrefy **Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej**. Zlokalizowane są one w Zielonej Górze, Czerwieńsku i Sulechowie. Podstrefa Zielonogórska posiada ogółem grunty o powierzchni 141,4328 ha, z czego 14,6231 ha zostało już sprzedane²⁷. Strefa w Czerwieńsku zajmuje powierzchnię 6,6578 ha, a grunty które zostały już sprzedane zajmują 4,3463 ha²⁸. Podstrefa Sulechów powstała w wyniku zmiany rozporządzenia w sprawie kostrzyńsko-słubickiej specjalnej strefy ekonomicznej z dnia 21 lipca 2015 roku. Na terenie podstrefy nie zainwestowała jeszcze żadna firma, a dostępne są tereny o powierzchni 44,0383 ha.

Centrum Energetyki Odnawialnej (CEO) jest ośrodkiem badawczo-rozwojowym, działającym przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie. Główne obszary funkcjonowania CEO skupiają się wokół prac badawczo-rozwojowych prowadzonych w zakresie energetyki odnawialnej zarówno w obszarze energii elektrycznej jak i ciepłej. CEO powstało by służyć naukowcom, w celu opracowywania nowych technologii energetycznych, ale również po to by wspierać przygotowanie kompetentnej kadry inżynierskiej dla przedsiębiorstw projektujących, wytwarzających i wdrażających urządzenia odnawialnych źródeł energii. Do głównych zadań CEO należą: badania i rozwój energetyki odnawialnej OZE, współpraca z firmami zajmującymi się OZE, udostępnianie wyników badań na potrzeby przemysłu, badanie charakterystyk łączonych OZE.

Na terenie Zielonej Góry działa **Strefa Aktywności Gospodarczej (SAG)**, która w części obejmuje teren podstrefy Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Strefa położona jest przy węźle drogi ekspresowej S3, a także przy Trasie Północnej.

W Nowym Kisielinie znajduje się **Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny**, który powstał z inicjatywy Uniwersytetu Zielonogórskiego, Miasta Zielonej Góry, Urzędu Marszałkowskiego, gminy Zielona Góra oraz Kostrzyńsko Słubickiej Specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej. Kompleks terenów inwestycyjnych oraz transferu innowacji i technologii obejmuje: Lubuski Park Przemysłowy SSE (LPP), Park Naukowo Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego (PN-T UZ) i Strefę Aktywności Gospodarczej Lubuskiego Trójmiasta (SAG LT)²⁹. Całkowita powierzchnia Parku wynosi 167,81 ha, w tym teren Parku Naukowo-Technologicznego UZ – 41,01 ha

---

²⁵ Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – stan na 31.12.2014 r.

²⁶ Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – stan na 31.12.2014 r.

²⁷ Informacje Kostrzyńsko-Słubicko Specjalnej Strefy Ekonomicznej

²⁸ Informacje Kostrzyńsko-Słubicko Specjalnej Strefy Ekonomicznej

²⁹ innowacje.lubuskie.pl

i obszar Parku Przemysłowego – 126,8 ha³⁰. Na terenie Parku obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który dla zabudowy usługowej przeznacza tereny o łącznej powierzchni 15,79 ha, natomiast dla zabudowy produkcyjno-usługowej 130,19 ha³¹.

W Nowym Kisielinie działa **Inkubator Przedsiębiorczości Miasta Zielona Góra**, który powstał przy współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim. Działa on w ramach Parku Naukowo-Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego od 1 września 2014 r. i oferuje wyposażone pomieszczenia biurowe, produkcyjno-magazynowe, zaplecze socjalnej oraz sale konferencyjne. W Nowym Kisielinie podpisano umowy na inkubację z 6 firmami.

Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Zielonogórskiego działa od października 2006 roku i powstał w wyniku współpracy Uniwersytetu Zielonogórskiego i Urzędu Miejskiego w Zielonej Górze. Inkubator oferuje wsparcie w założeniu i prowadzeniu własnej firmy studentom i absolwentom wyższych uczelni.

Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii Uniwersytetu Zielonogórskiego realizuje zadania wewnątrzuczelniane oraz świadczy usługi dla wszelkich podmiotów zewnętrznych. Celem CPTT UZ jest stymulowanie innowacyjności, promowanie przedsiębiorczości, działanie na rzecz transferu nowoczesnych technologii oraz koordynacja wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy Uniwersytetem Zielonogórskim a przemysłem, jednostkami samorządowymi i organizacjami okołobiznesowymi.

Siłę lokalnych, regionalnych i krajowych gospodarek wzmacniają klastry, czyli formalne lub nieformalne grupy przedsiębiorstw, które poprzez współpracę i koncentrację zasobów wzmacniają przewagę konkurencyjną. Na obszarze MOF ZG utworzono **Lubuski Klaster Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji**. Powstał on jako inicjatywa różnych podmiotów w 2012 roku. Klaster skupia 20 podmiotów, w tym 17 firm. Członkami instytucjonalnymi są: Uniwersytet Zielonogórski, Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny oraz Urząd Miasta w Zielonej Górze. Celem utworzenia klastra jest promocja firm z branży elektronicznej i telekomunikacyjnej poprzez spotkania i udział w misjach i konferencjach branżowych. Działa także **Klaster Energetyki Odnawialnej i Efektywności Energetycznej w Sulechowie**, który został powołany w listopadzie 2011 w roku w formie stowarzyszenia, a jego zadaniem jest integracja przedsiębiorstw, uczelni, organizacji i instytucji otoczenia biznesu w zakresie odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin należących MOF OW Zielona Góra wyznaczone są tereny inwestycyjne w zakresie realizacji usług oraz produkcji i przemysłu o łącznej powierzchni około 660 ha. Najwięcej terenów inwestycyjnych posiada Sulechów – około 460 ha oraz Zielona Góra – około 180 ha. Najmniej terenów do zainwestowania znajduje się w gminach Świdnica i Zabór – odpowiednio 18,5 i 3,5 ha. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego nie wyznaczają terenów inwestycyjnych w gminie Czerwieńsk.

Ośrodek wojewódzki Zielona Góra oferuje usługi edukacji wyższego rzędu. Znajdują się tu 4 uczelnie wyższe: Uniwersytet Zielonogórski, Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. E. Stein w Zielonej Górze, Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych im. Jana Pawła II w Zielonej Górze. Dodatkowo w Sulechowie znajduje się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa³². Ważną rolę w rozwoju głównego ośrodka wojewódzkiego pełni Uniwersytet Zielonogórski, który jest największą uczelnią w województwie lubuskim. Uniwersytet kształci na 10 wydziałach, z czego 7 wydziałów to nauki techniczno-matematyczne i przyrodnicze. Pełni on także rolę instytucji strefy B+R i instytucji otoczenia biznesu.

---

³⁰ ppt.pl

³¹ Załącznik nr 1 do Uchwały nr XLVI/373/10 Rady Gminy Zielona Góra z dnia 25 sierpnia 2010 r.

³² Strategia ZIT miejskiego obszaru funkcjonalnego Zielonej Góry

Ważne dla rozwoju tego regionu są również tradycje winiarskie. W Zielonej Górze corocznie organizowane jest Winobranie – Święto Miasta, które cieszy się dużym powodzeniem wśród mieszkańców i turystów, ponadto jest imprezą rozpoznawalną w Polsce i popularyzowaną także u zachodnich sąsiadów. Lubuski Szlak Wina i Miodu obejmuje Zieloną Górę oraz gminy Sulechów, Zabór oraz Świdnica. Winiarstwo należy zdecydowanie do potencjałów turystycznych wyróżniających MOF GW i należy dążyć do jego promocji oraz budowania marki produktu turystycznego³³.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>Korzystne położenie geograficzne, przy szlakach komunikacyjnych: S3, kolej – Odrzanka, bliskość A2 i granicy z Niemcami</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych</p> <p>Silne powiązania gmin w obszarze funkcjonalnym</p> <p>Atrakcyjne tereny inwestycyjne</p> <p>Wysokie wskaźniki przedsiębiorczości</p> <p>Działające instytucje otoczenia biznesu</p> <p>Silny sektor handlowo-usługowy</p> <p>Doświadczenie w realizacji wspólnych projektów w zakresie gospodarki odpadami i wodno-ściekowej</p> <p>Dobry dostęp do edukacji, w tym na poziomie wyższym (UZ, PWSZ Sulechów)</p> <p>Rozpoznawalne w kraju imprezy kulturalne</p> <p>Cenne walory przyrodnicze</p> <p>Wysoka lesistość</p> <p>Bogate dziedzictwo kulturowe, w tym wyróżniające tradycje winiarskie</p>	<p>Zły stan techniczny wielu dróg powiatowych i gminnych</p> <p>Ograniczona przepustowość części ulic w Zielonej Górze, brak południowej obwodnicy</p> <p>Brak zintegrowanych systemów komunikacji publicznej i infrastruktury transportowej dla całego obszaru MOF OW Zielona Góra</p> <p>Zbyt mała ilość stałych przepraw mostowych przed Odrę – rzeka barierą komunikacyjną</p> <p>Niska innowacyjność, słaby sektor B+R</p> <p>Mała ilość dużych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów</p> <p>Wysokie bezrobocie w gminach wiejskich</p> <p>Deficyt infrastruktury sieciowej: kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) i ciepłowniczej</p> <p>Wysokie zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją, szczególnie w obszarach rdzenia MOF OW Zielona Góra</p> <p>Słabe wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł</p> <p>Nie w pełni dostosowanie kształcenie zawodowe do potrzeb rynku pracy</p> <p>Brak powrotu młodych i wykształconych wyjeżdżających do wielkich miast na studia</p> <p>Istniejące obszary zdegradowane, wymagające rewitalizacji</p>

Z uwagi na powyższe uwarunkowania proponuje się następujące kierunki rozwoju w MOF OW Zielona Góra:

- Poprawa dostępności i jakości usług w transporcie dzięki poprawie stanu technicznego infrastruktury kolejowej, drogowej i wodnej
- Wykorzystanie dobrej dostępności środków unijnych
- Wsparcie przy tworzeniu nowych innowacyjnych przedsiębiorstw
- Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii
- Rozwój turystyki, w tym weekendowej, w oparciu o wykorzystanie tradycji winiarskich i potencjału rzeki Odry
- Ograniczanie rozprzestrzeniania się zabudowy poprzez instrumenty planistyczne
- Podniesienie atrakcyjności lokalnego rynku pracy
- Umocnienie integracji przestrzennej obszaru funkcjonalnego
- Zintegrowana ochrona i rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz utrzymanie tożsamości kulturowej
- Efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów

³³ Strategia ZIT miejskiego obszaru funkcjonalnego Zielonej Góry

Racjonalna gospodarka wodami podziemnymi

Dla MOF OW ZG nie sporządzono dotychczas strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego.

Dla obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.1 Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmu transferu innowacji
- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.4 Rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

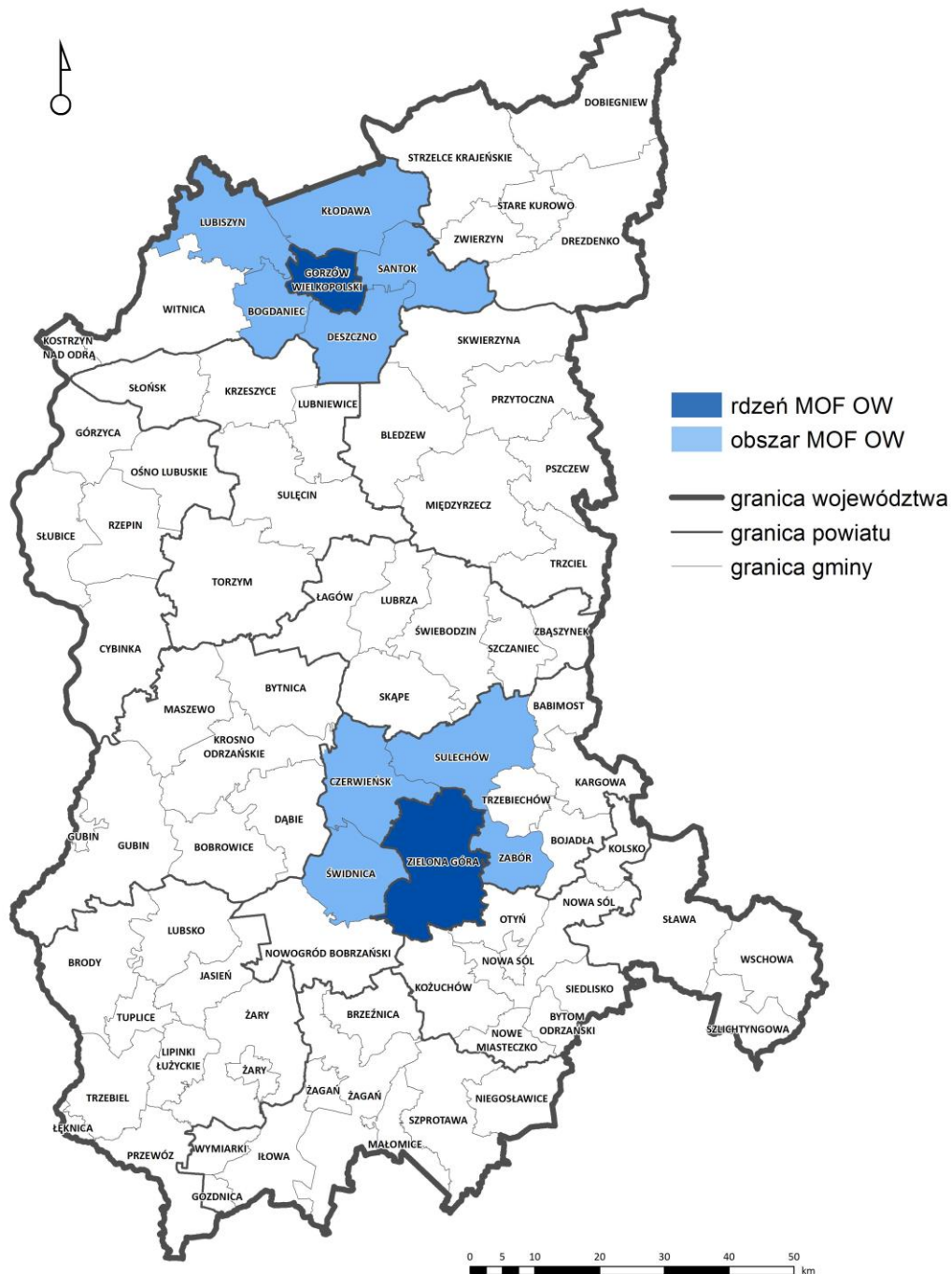
- 3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej
- 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym
- 4.5 Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

**KATEGORIA: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW
WOJEWÓDZKICH GORZÓW WIELKOPOLSKI I ZIELONA GÓRA**

Rysunek 3 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Wojewódzkich w województwie lubuskim
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich stanowią złożone struktury funkcjonalno – przestrzenne, koncentrujące wiele funkcji. Wyznaczone dla tych obszarów cele strategiczne dotyczą zarówno dziedzin życia społecznego jak i gospodarczego. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 podkreśla ważną rolę miejskich ośrodków funkcjonalnych miast wojewódzkich w gospodarce regionu. Obszary te stanowią bieguny wzrostu, skupiają w swoim rejonie znaczną liczbę ludności oraz pełnią wiele funkcji - naukowych, kulturalnych, społecznych, usługowych, przemysłowych, komunikacyjnych. Według SRWL 2020 Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski powinny skupić się na rozwoju potencjału inwestycyjnego, placówek szkolnictwa wyższego, sektora B+R. Istotne zmiany powinien przejść system komunikacji i połączeń krajowych i regionalnych, w tym pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, a także rozwój transportu publicznego. Wymagane są również inwestycje w usługi publiczne wyższego rzędu, które podniosą dostęp do oferty kulturalnej i infrastruktury społecznej ogółem. Policentryczna struktura układu tych obszarów powinna rozwijać się na zasadach wzajemnej współpracy a nie konkurencji, która może przynieść niekorzystne skutki w skali regionu.

MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW SUBREGIONALNYCH

Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych wg KPZK 2030 obejmują gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie tych ośrodków. Poza tym kryterium brak jest szczegółowych wytycznych dotyczących delimitacji omawianych obszarów. Przy wyborze kryteriów wyodrębniania miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych brano pod uwagę:

wytyczną wynikającą z KPZP 2030 w zakresie tworzenia miejskich ośrodków subregionalnych poprzez ujęcie rdzenia wraz z gminami wiejskimi otaczającymi rdzeń (zasada topologiczna bezpośredniego sąsiedztwa);
wymóg zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 w zakresie liczby ludności jako kryterium delimitacji ośrodków subregionalnych (z odstępstwem w stosunku do Słubic);
uwzględnienie jednolitych kryteriów dla ośrodków subregionalnych – przyjęcie jako rdzenia obszaru miasta lub części miejskiej gminy miejsko-wiejskiej, co wynika z małej liczby ludności analizowanych miast;
potencjalne kierunki współpracy z gminami nie wchodzącymi w skład MOF OS.

Granice miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: przyjęcie wskaźnika delimitacyjnego w postaci wskaźnika liczby mieszkańców. Zgodnie z klasyfikacją przyjętą w KPZK 2030 są to miasta o liczbie ludności pomiędzy 50 tys. a 100 tys. mieszkańców. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 do miast subregionalnych zaliczono miasta o liczbie ludności powyżej 20 tys. mieszkańców.

Drugi etap: zastosowanie topologicznej zasady bezpośredniego sąsiedztwa, zgodnie z którą wyznaczone obszary obejmują gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodków. Dotyczy to wszystkich gmin wiejskich lub ich części wiejskich, bezpośrednio sąsiadujących z rdzeniem obszaru.

Zgodnie z przyjętymi kryteriami delimitacji wyznaczono 4 ośrodki subregionalne. Trzy z nich spełniają kryterium liczby ludności, wyjątek stanowi miasto Słubice. Gmina ta jednak została zakwalifikowana jako ośrodek subregionalny ze względu na funkcję jaką pełni w strukturze regionu. Miasto Słubice charakteryzuje się również dużą spójnością funkcjonalno-przestrzenną z Frankfurtem nad Odrą. Wyrazem współpracy tych miast jest inicjatywa „Słubfurt”, która ma na celu integrację działań w zakresie planowania, infrastruktury, kultury i środowiska. Daje to podstawy do założenia, by w pracach analitycznych wziąć pod uwagę zsumowaną liczbę mieszkańców Słubic i Frankfurtu nad Odrą. W przypadku zsumowania liczby ludności obu jednostek „Słubfurt”, ośrodek spełnia kryterium liczby ludności dla ośrodka subregionalnego, założonego w KPZK. Liczba ludności w tym przypadku wynosiłaby przeszło 76 tys. mieszkańców.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w porównaniu do ośrodków subregionalnych w innych regionach Polski, wielkość i siła bezpośredniego oddziaływania ośrodków wyznaczonych w województwie lubuskim jest relatywnie mniejsza.

Tabela 4 Wykaz ośrodków subregionalnych w województwie lubuski wraz z liczbą mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

Nazwa jednostki	Liczba ludności
Nowa Sól	39 587 mieszkańców
Żary	38 724 mieszkańców
Żagań	26 437 mieszkańców
Świebodzin	22 062 mieszkańców
Słubice	16 908 mieszkańców ok. 76 000 mieszkańców (Słubice i Frankfurt nad Odrą)

Miasta subregionalne w regionie lubuskim stanowią bieguny rozwoju dla poszczególnych części regionu, jak również pełnią funkcję ośrodków wspomagających rozprzestrzenianie impulsów rozwojowych w regionie.

MIEJSKI OBSZAR FUNKcjONALNY OŚRODKA SUBREGIONALNEGO NOWA SÓL

Nowa Sól, po Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze, jest trzecim co do wielkości miastem regionu lubuskiego. Biorąc pod uwagę założone kryteria, można stwierdzić, że wymogi obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego spełniają trzy jednostki administracyjne: Miasto Nowa Sól jako rdzeń obszaru, Gmina Nowa Sól oraz Gmina Otyń.

Tabela 5 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Nowa Sól

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Nowa Sól, jako rdzeń obszaru	miejska	22	39 571
Nowa Sól	wiejska	176	6 860
Otyń	wiejska	92	6 824

Mając na uwadze współpracę międzygminną, podjętą w ramach granic powiatu nowosolskiego, w typie obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym, przyjętych z inicjatywy samorządów lokalnych i samorządu województwa wyznaczono obszar do którego zalicza się: gmina miejsko-wiejska Bytom Odrzański, gmina miejsko-wiejska Nowe Miasteczko, gmina miejsko-wiejska Korzuchów, gmina Kolsko, gmina Siedlisko.

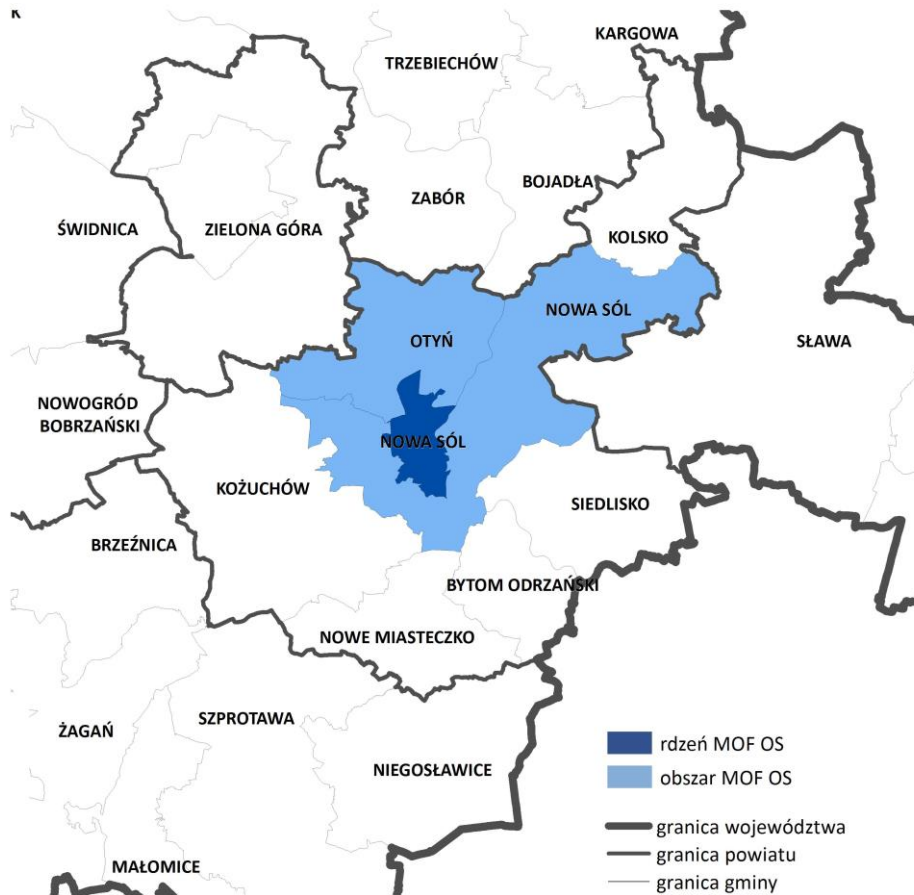
Ponadto Nowa Sól jest częścią tzw. „Lubuskiego Trójmiasta”, obejmującego Zieloną Górę i Sulechów, z którymi Nowa Sól ma bezpośrednie relacje funkcjonalno-przestrzenne. Zaleca się by działania planistyczne i inwestycyjne były podejmowane w ramach koordynacji działań w obszarze MOF OW Zielona Góra i MOF OS Nowa Sól.

MOF OS Nowa Sól położony jest w południowo wschodniej części województwa lubuskiego. Jego powierzchnia wynosi 290 km kw., liczba mieszkańców to ponad 53 tys. osób – daje to średnią gęstość zaludnienia na poziomie 184 os/km kw. Nowa Sól jest trzecim co do liczby ludności miastem w województwie lubuskim. Położona jest nad Odrą, na szlaku Europejskiego Korytarza Transportowego TEN-T Bałtyk – Adriatyk.

Miasto jest ważnym ośrodkiem przemysłowo-usługowym o długich tradycjach. Szczególnie rozwinęły się tutaj gałęzie przemysłu motoryzacyjnego, elektromaszynowego, włókienniczego, ceramicznego i drzewno-papierniczego. Na terenie Nowej Soli funkcjonuje podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
SUBREGIONALNEGO NOWA SÓL

Rysunek 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Nowa Sól

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA SUBREGIONALNEGO ŻARY-ŻAGAŃ

Miasto Żary i Miasto Żagań zajmują odpowiednio czwarte i piąte miejsce pod względem liczby ludności w regionie, a ze względu na bliskość położenia stanowią tzw. dwumiasto. Każde z miast spełnia kryterium liczby ludności. Lokalizacja tych miast i podział administracyjny powodują, iż zakwalifikowano je do jednego wspólnego obszaru funkcjonalnego. Biorąc pod uwagę założone kryteria można stwierdzić, że wymogi wspólnego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego spełnia 5 jednostek administracyjnych: Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa.

Tabela 6 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Żary-Żagań

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

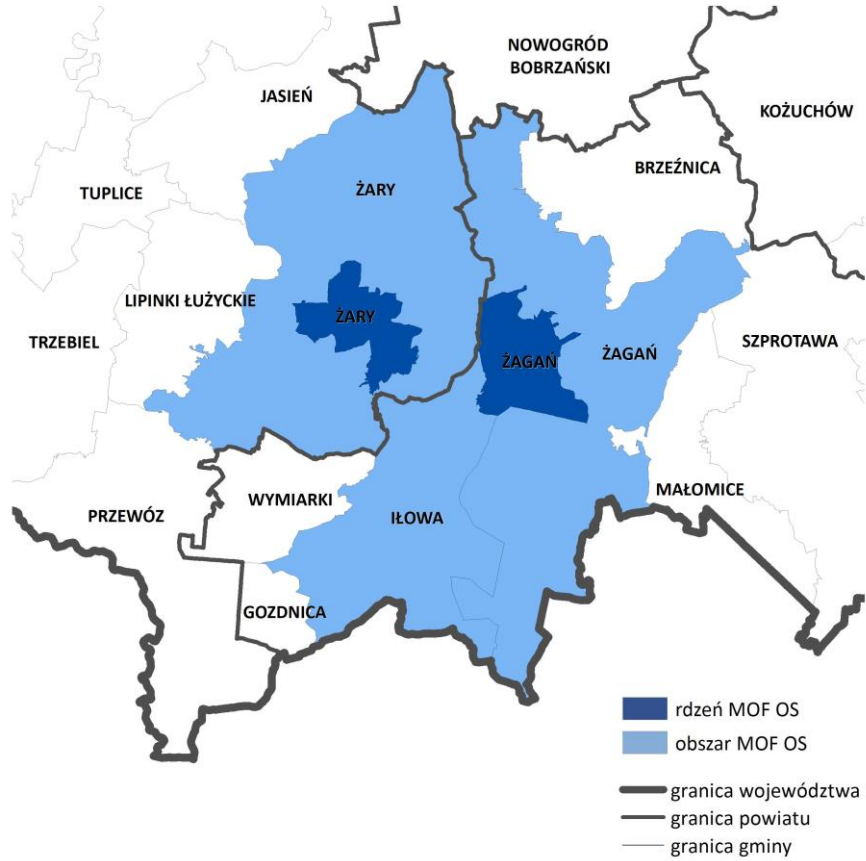
Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Żary jako rdzeń obszaru	miejska	33	38 527
Żagań jako rdzeń obszaru	miejska	40	26 426
Żary	wiejska	294	12 228
Żagań	wiejska	281	7 246
Iłowa	miejsko-wiejska	153	7 009

Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Żary-Żagań położony jest w południowej części województwa lubuskiego. Cały obszar liczy 801 km kw. powierzchni, którą zamieszkuje ponad 91 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi 114 os./km kw. Miasta sklasyfikowane jako rdzenie oddalone są od siebie zaledwie o 15 km i uzupełniają się wzajemnie pełnionymi funkcjami, co stwarza wyjątkową sytuację na tle województwa.

Żary to ośrodek wielofunkcyjny, pełni funkcje usługowe o zasięgu subregionalnym, między innymi w zakresie szkolnictwa średniego i zawodowego. Jest to także istotny ośrodek przemysłu drzewnego, szklarskiego i ceramicznego. Żagań również posiada przemysłowy charakter – prężnie rozwijają się gałęzie metalnictwa i włókiennictwa. Obydwa ośrodki stanowią istotne w regionie węzły kolejowe, a także położone są niedalekiej odległości od drogi krajowej nr 18, która ma zyskać parametry autostrady. W miastach działają inkubatory przedsiębiorczości, władze Żagania powołały Żagańską Strefę Gospodarczą. Natomiast w Żarach funkcjonuje podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
SUBREGIONALNEGO ŻARY-ŻAGAŃ

Rysunek 5 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Żary-Żagań

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA SUBREGIONALNEGO ŚWIEBODZIN

Świebodzin jest szóstym co do wielkości miastem regionu lubuskiego. Jest też gminą miejsko-wiejską. Ze względu na skalę ośrodka, obszar subregionalny zamyka się w granicach administracyjnych gminy Świebodzin. Rdzeń obszaru stanowi część miejska gminy Świebodzin a obszar funkcjonalny część wiejska. Obszar ten spełnia wszystkie założone kryteria delimitacji.

Tabela 7 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Świebodzin,
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

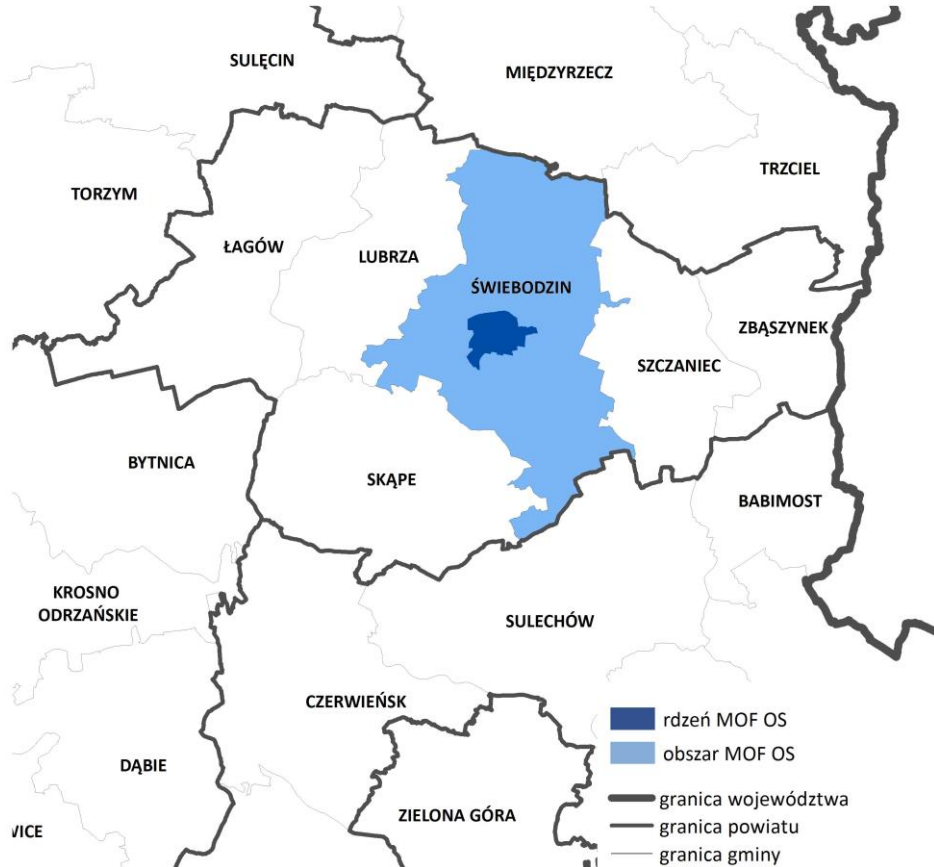
Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Świebodzin, jako rdzeń część miejska gminy	miejsko-wiejska	17	22 100
Świebodzin, jako obszar część wiejska gminy	miejsko-wiejska	209	8 360

Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Świebodzin położony jest w centralnej części województwa lubuskiego, pomiędzy Gorzowem Wielkopolskim i Zieloną Górą. Obszar ma powierzchnię 226 km kw. i zamieszkuje go 30 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi ponad 134 os./km kw.

Świebodzin posiada bardzo dobre połączenia komunikacyjne. Miasto położone jest przy skrzyżowaniu autostrady A2 i drogi ekspresowej S3, które stanowią część Europejskich Korytarzy Transportowych TEN-T Morze Północne – Bałtyk i Bałtyk – Adriatyk, ponadto położone jest przy linii kolejowej łączącej Warszawę z Berlinem. Miasto pełni funkcję usługową i handlową. Dzięki położeniu funkcjonują tutaj liczne przedsiębiorstwa specjalizujące się w spedycji i logistyce. Miasto jest również ośrodkiem przemysłu metalurgicznego, elektromaszynowego i ceramicznego.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
SUBREGIONALNEGO ŚWIEBODZIN

Rysunek 6 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Świebódzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA SUBREGIONALNEGO SŁUBIC

Pod względem liczby ludności Słubice są jedenastym co do wielkości miastem regionu lubuskiego. Jednak ze względu na swoją funkcję w strukturze województwa, położenie oraz powiązania funkcjonalno-przestrzenne z Frankfurt nad Odrą, zostały uznane za miasto subregionalne. Słubice są gminą miejsko-wiejską. Ze względu na skalę ośrodka (po stronie polskiej), obszar subregionalny zamyka się w granicach administracyjnych gminy Słubice. Rdzeń obszaru stanowi część miejska gminy Słubice a obszar funkcjonalny część wiejska gminy. Obszar ten spełnia wszystkie założone kryteria delimitacji.

Tabela 8 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Słubice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

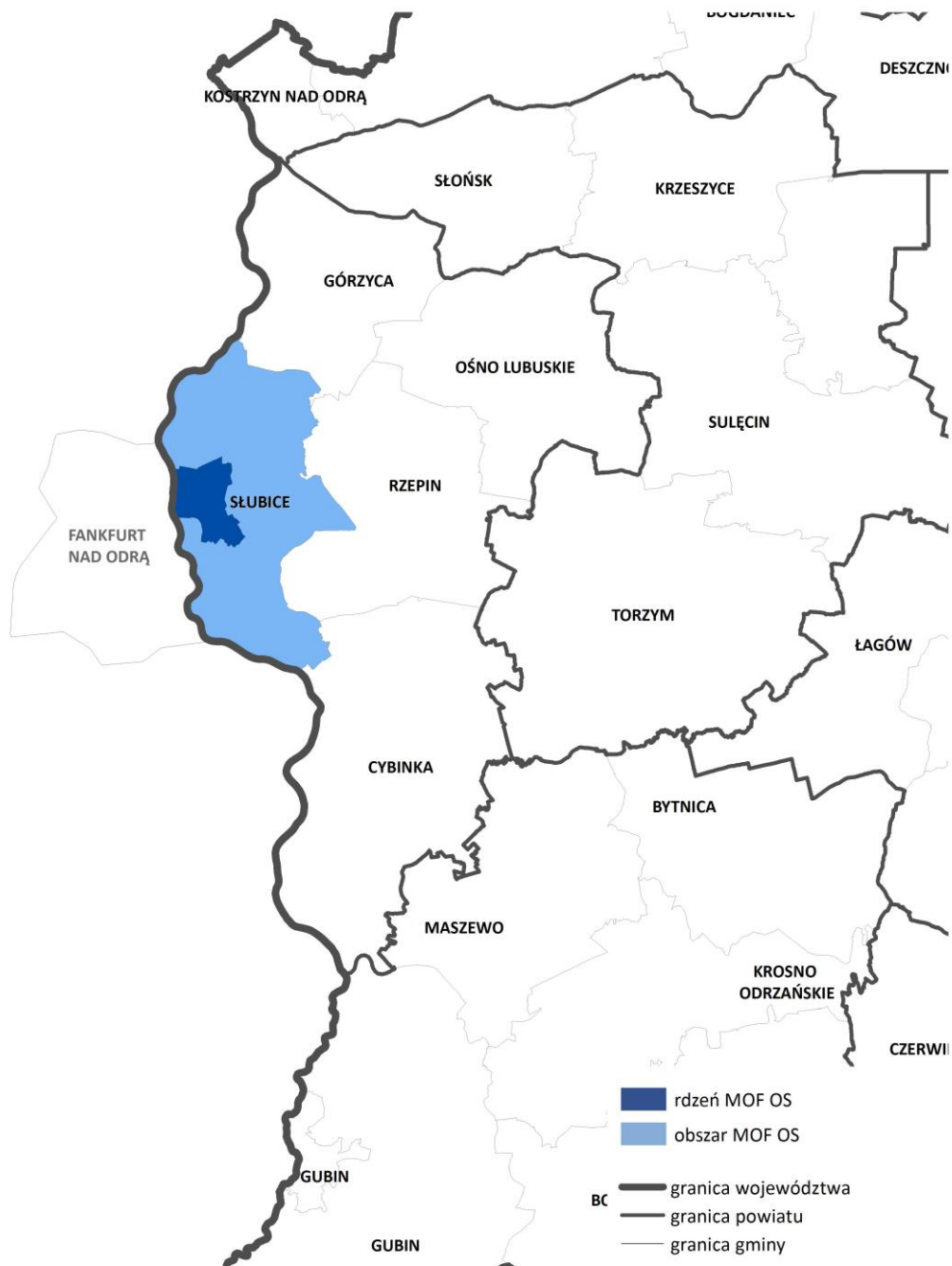
Nazwa gminy	Rodzaj gminy	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności
Słubice, jako rdzeń część miejska gminy	miejsko-wiejska	19	16 720
Słubice, jako obszar część wiejska gminy	miejsko-wiejska	167	3 006

Słubicki miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego zlokalizowany jest w północno zachodniej części województwa. Wyjątkową sytuację współpracy międzynarodowej stwarza bezpośrednie położenie przy granicy z Republiką Federalną Niemiec i ważnych szlakach komunikacyjnych tj. autostradzie nr A2 i linii kolejowej nr 3, które stanowią fragment Europejskiego Korytarza Transportowego TEN-T Morze Północne – Bałtyk.

Obszar funkcjonalny zajmuje 186 km kw. i zamieszkuje go niecałe 20 tys. osób. Po niemieckiej stronie Odry znajduje się Frankfurt nad Odrą, który liczy 60 tys. mieszkańców. Dzięki zniesieniu kontroli granicznych miasta zacieśniły wzajemną współpracę. Przygraniczne położenie sprzyja rozwojowi sektora handlu i usług, w tym transportu, logistyki i spedycji. Ponadto prowadzona jest działalność w przemyśle m.in. metalowym, drzewnym, maszynowym i elektronicznym. Na terenie gminy funkcjonuje Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, a także swoją siedzibę ma Collegium Polonicum, placówka naukowo-badawcza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKA
SUBREGIONALNEGO SŁUBICE

Rysunek 7 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Słubice

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Dla wyznaczonych obszarów funkcjonalnych miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.1 Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmu transferu innowacji
- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.5 Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa
- 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

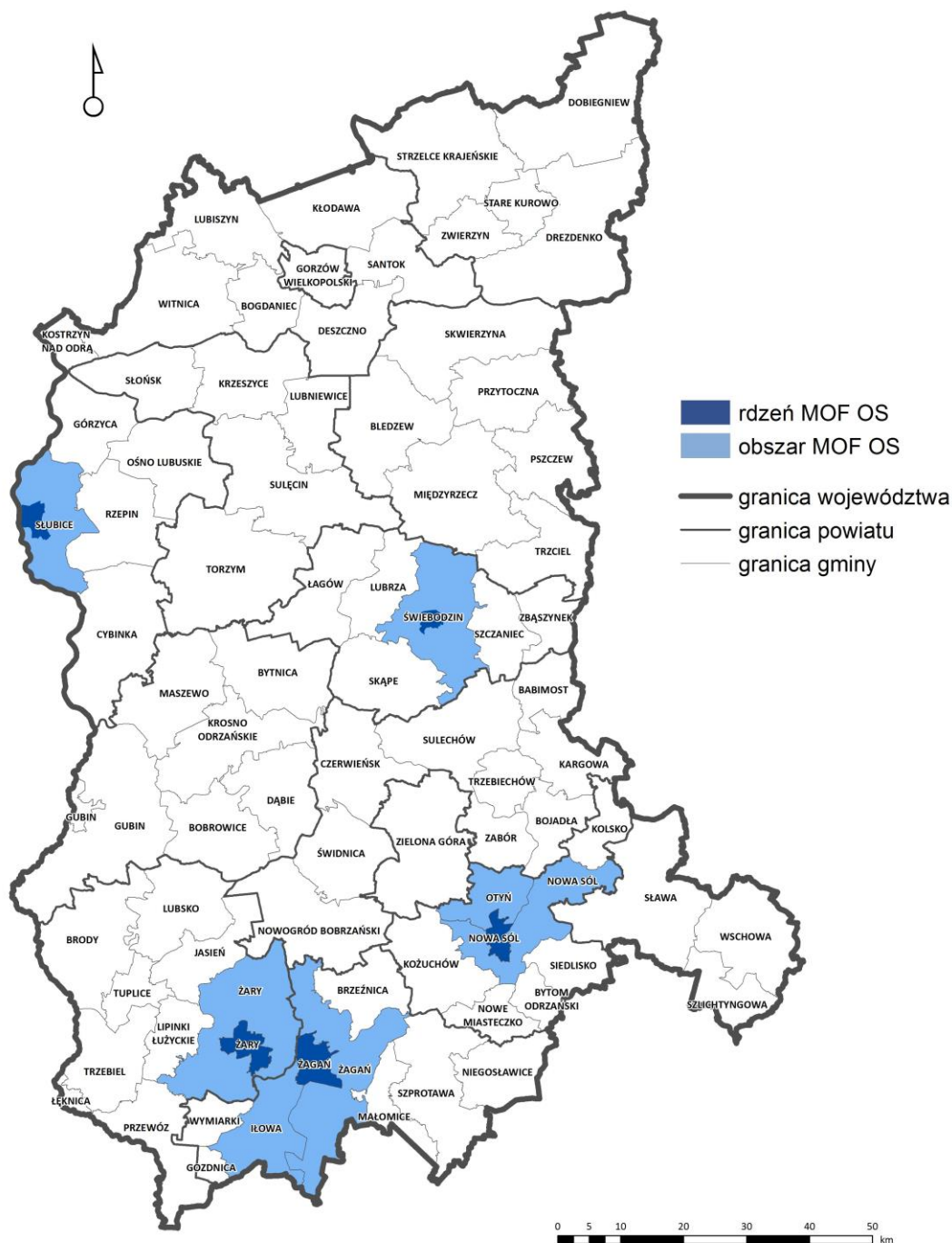
Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej
- 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym
- 4.5 Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych w SRWL 2020 są rozpatrywane wielopłaszczyznowo pod kątem problematyki miast i gmin je otaczających. W porównaniu do ośrodków wyższego szczebla obszary te wykazują się większym zróżnicowaniem wobec siebie, wynikającym z pełnienia różnych funkcji w województwie. W Strategii podkreśla się potencjał gospodarczy tych obszarów i możliwości wzajemnej współpracy. Są to miasta o przemysłowej historii, przez co zmagają się z problemami bezrobocia jak i obszarami wymagającymi rewitalizacji. Wskazuje się również na potrzebę usprawnienia połączeń komunikacyjnych tych miast w skali regionu, kraju i sąsiednich Niemiec.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW
SUBREGIONALNYCH

Rysunek 8 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Subregionalnych w województwie lubuskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych wskaźników delimitacyjnych

MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW LOKALNYCH

Z punktu widzenia rozwoju regionalnego oraz potencjału rozwojowego ośrodki lokalne pełnią rolę uzupełniającą w stosunku do ośrodków subregionalnych. Stanowią zasób usług społecznych w szczególności w aspekcie obszarów wiejskich oraz aktywizacji otaczających obszarów. Ośrodki lokalne zostały wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020. Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków lokalnych powinny uwzględniać:

uwzględnienie wymogu zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 w zakresie liczby ludności jako kryterium delimitacji ośrodków lokalnych;

uwzględnienie jednolitych kryteriów dla ośrodków lokalnych – przyjęcie jako ośrodka obszaru miasta lub części miejskiej gminy miejsko-wiejskiej, co wynika z małej liczby ludnością analizowanych miast;

ze względu na znaczenie w strukturze funkcjonalnej województwa, kryteria delimitacji nie przewidują wyznaczenia obszarów funkcjonalnych ośrodków lokalnych, wychodzących poza granice miast lub części miejskich ośrodków.

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: przyjęcie wskaźnika delimitacji w postaci wskaźnika liczby mieszkańców. Zgodnie z klasyfikacją przyjętą w KPZK 2030 są to miasta o liczbie ludności poniżej 50 tys. mieszkańców. Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 do miast lokalnych zaliczono miasta o liczbie ludności poniżej 20 tys. mieszkańców.

Drugi etap: uwzględnienie ośrodków lokalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.

MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW LOKALNYCH

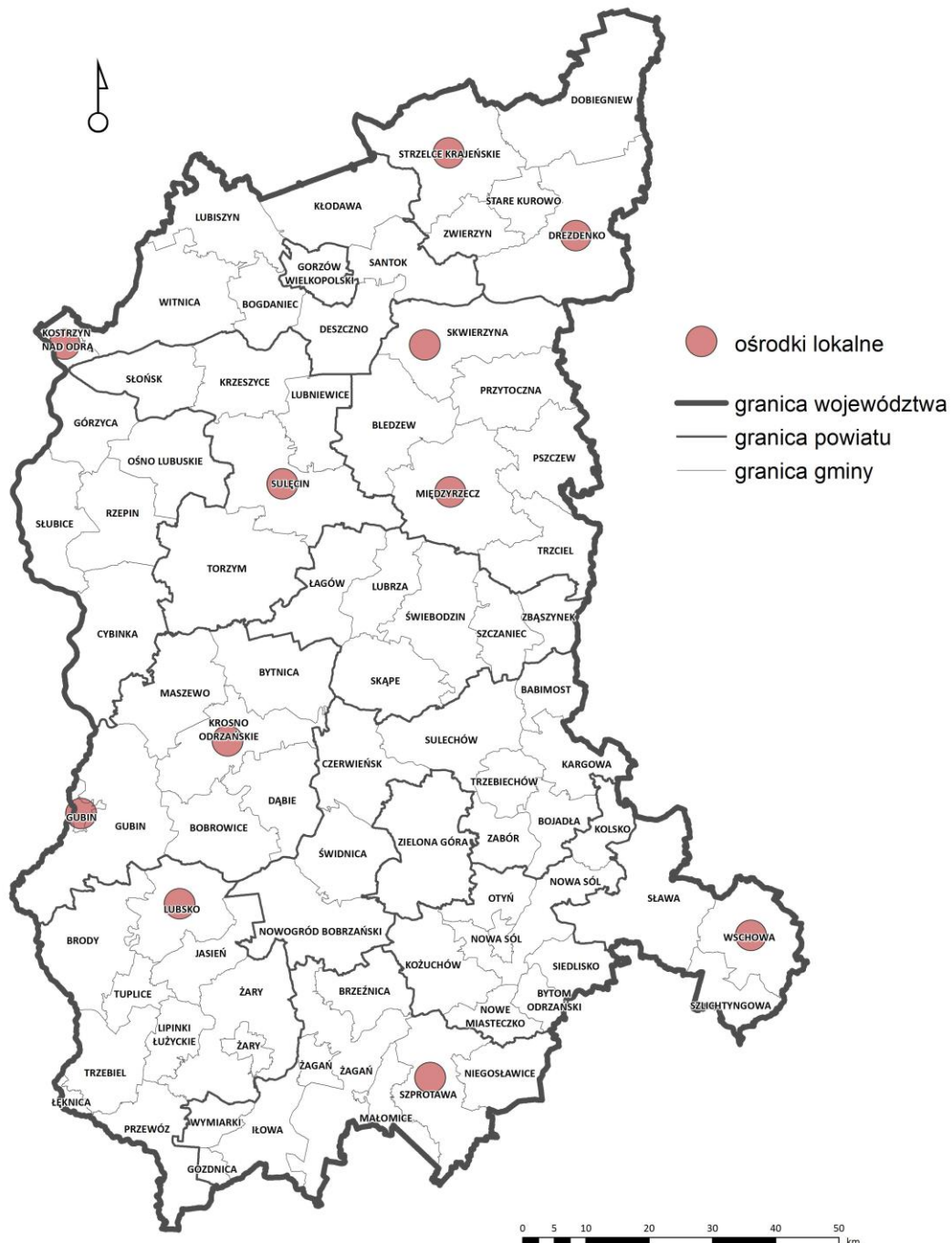
Tabela 9 Wykaz ośrodków lokalnych na terenie województwa lubuskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

nazwa gminy	rodzaj gminy	powierzchnia (km ²) (wyłącznie dla terenów miejskich)	liczba ludności (wyłącznie dla terenów miejskich)
gminy będące siedzibami powiatu			
Międzyrzecz	miejsko-wiejska	10	17 990
Wschowa	miejsko-wiejska	9	14 265
Krosno Odrzańskie	miejsko-wiejska	8	11 584
Strzelce Krajeńskie	miejsko-wiejska	6	10 956
Sulęcín	miejsko-wiejska	9	10 809
gminy niebędące siedzibami powiatu			
Kostrzyn nad Odrą	miasto	46	18 078
Gubin	miasto	21	17 136
Lubsko	miejsko-wiejska	13	15 015
Szprotawa	miejsko-wiejska	11	12 252
Drezdenko	miejsko-wiejska	11	10 659
Skwierzyna	miejsko-wiejska	36	9 828

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE OŚRODKÓW LOKALNYCH

Rysunek 9 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Lokalnych w województwie lubuskim
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Dla wyznaczonych obszarów funkcjonalnych miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków lokalnych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono takie same cele strategiczne i operacyjne jak dla ośrodków subregionalnych:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.1 Rozwój sektora B+R oraz usprawnienie mechanizmu transferu innowacji
- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.5 Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa
- 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej
- 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym
- 4.5 Podwyższenie sprawności działania administracji samorządowej i instytucji regionalnych

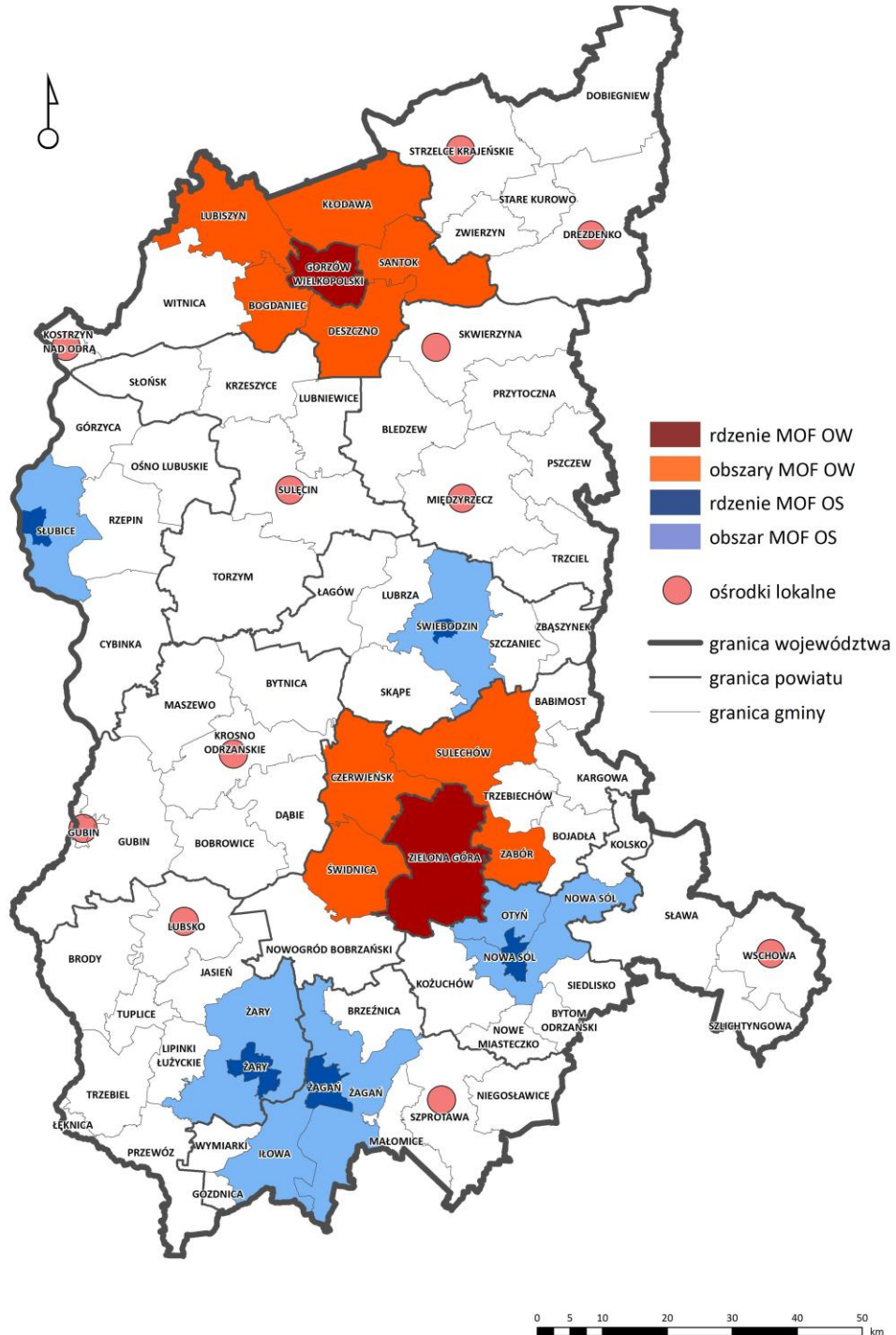
PODSUMOWANIE

Na terenie województwa lubuskiego wyznaczono obszary funkcjonalne ośrodków miejskich – wojewódzkich, subregionalnych i lokalnych. W zakresie realizacji polityki przestrzennej, oprócz wytycznych i działań wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, niezbędne jest wyznaczenie zadań kluczowych i priorytetów polityki przestrzennej w odniesieniu do poszczególnych kategorii obszarów funkcjonalnych. Narzędziem tym będą plany zagospodarowania przestrzennego miejskich obszarów funkcjonalnych, które w przypadku ośrodków wojewódzkich są obligatoryjne i będą stanowiły jedną z integralnych części Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego. Dla ośrodków subregionalnych proponuje się sporządzanie planów zagospodarowania przestrzennego, a dla ośrodków lokalnych nie wskazuje się potrzeby tworzenia oddzielnych opracowań planistycznych.

Szczególny przypadek zależności i powiązań między obszarami stanowi MOF OW Zielona Góra i MOF OS Nowa Sól. Oba te ośrodki ze względu na bliskie położenie stanowią powiązany organizm funkcjonalno-przestrzenny oraz rozwojowy. Wyraża się to m.in. w opracowaniach planistycznych ideą „Lubuskiego Trójmiasta”, w którego trzon wchodzi Zielona Góra, Nowa Sól i Sulechów. W związku z powyższym w przypadku tworzenia planu zagospodarowania przestrzennego MOF OS Nowa Sól wskazana byłaby koordynacja z planem zagospodarowania przestrzennego MOF OW Zielona Góra.

TYP OBSZARU: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

KATEGORIA: MIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE
NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Rysunek 10 Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie lubuskim
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

Zgodnie z KPZK 2030, wiejskie obszary funkcjonalne dzieli się na obszary uczestniczące w procesach rozwojowych oraz obszary wymagające wsparcia. W zakresie delimitacji wiejskich obszarów funkcjonalnych brak jest aktów wykonawczych, określających kryteria ich wyznaczenia. W KPZK 2030 zostały określone jedynie wstępne założenia mające na celu wyznaczenie tych obszarów. Do obszarów nie uczestniczących w procesach rozwojowych zaliczono obszary o dostępności komunikacyjnej powyżej 90 min i jednocześnie takie, których układ sieci osadniczej jest słabo rozwinięty. Ze względu na lokalizację ośrodków wojewódzkich na terenie regionu lubuskiego, kryterium dostępności komunikacyjnej powyżej 90 minut nie ma zastosowania. Przyjęto zatem, że punktem odniesienia do określenia kryteriów delimitacji WOF będą wyznaczone wcześniej miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich i subregionalnych. Wiejskie obszary funkcjonalne są zróżnicowane w zależności od lokalizacji względem ośrodków wojewódzkich i przyjmują różne funkcje w strukturze regionu.

WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE UCZESTNICZĄCE W PROCESACH ROZWOJOWYCH

Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych zlokalizowane są w strefie oddziaływania potencjału rozwojowego ośrodków wojewódzkich i subregionalnych. Jednocześnie w związku z rozwojem tych ośrodków położone są w zasięgu oddziaływania niekorzystnych zjawisk przestrzennych, związanych z ich dynamicznym rozwojem ośrodków – duży udział przyjeżdżających do pracy do rdzenia obszaru funkcjonalnego (problemy komunikacyjne), problemy suburbanizacji, brak ukierunkowania urbanizacji w ich strukturze.

Wybór kryteriów delimitacji wiejskich obszarów uczestniczących w procesach rozwojowych uwzględniał następujące założenia:

bezpośrednie zależności i udział w procesach rozwojowych, związanych z położeniem w obrębie wojewódzkich i subregionalnych miejskich obszarów funkcjonalnych – zakłada się, że gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, należące do miejskich obszarów funkcjonalnych wojewódzkich oraz subregionalnych uczestniczą bezpośrednio w procesach rozwojowych;

europejskie podejście i politykę w zakresie wyznaczenia obszarów zurbanizowanych miast polegająca na uwzględnieniu strefy dojazdów³⁴ (bezpośredniego oddziaływania jednostki);

wykorzystanie jednego wskaźnika statystycznego prezentującego powiązanie pomiędzy rdzeniem obszaru a otaczającymi gminami w zakresie ośrodków wojewódzkich;

Granice wiejskich obszarów uczestniczących w procesach rozwojowych określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: włączenie do obszaru gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, należących do obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich oraz ośrodków subregionalnych.

Drugi etap: analiza udziału przyjeżdżających do pracy do rdzenia wojewódzkiego obszaru funkcjonalnego. Za jednostki uczestniczące w procesach rozwojowych uznano gminy, w których udział przyjeżdżających do pracy do ośrodka wojewódzkiego wynosi powyżej 15% liczby zatrudnionych w analizowanej gminie (GUS 2011). W przypadku gmin miejsko-wiejskich, gdzie część miejska nie spełniała kryterium, włączano całość gminy.

---

³⁴ *Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy*, Unia Europejska, październik 2011 r.

WIEJSKIE OBSZARY FUNKcjONALNE UCZESTNICZĄCE W PROCESACH ROZWOJOWYCH

Do gmin uczestniczących bezpośrednio w procesach rozwojowych zakwalifikowano łącznie 21 gmin. Po uwzględnieniu pierwszego kryterium wytypowano: Gminę Świdnica, Gminę Czerwieńsk, Gminę Zabór, Gminę miejsko-wiejską Sulechów, Gminę Otyń, Gminę Nowa Sól, Gminę Bogdaniec, Gminę Deszczno, Gminę Santok, Gminę Kłodawa, Gminę Lubiszyn, Gminę Żary, Gminę Żagań, Gminę Iłowa, część wiejską Gminy Świebodzin, część wiejską Gminy Słubice.

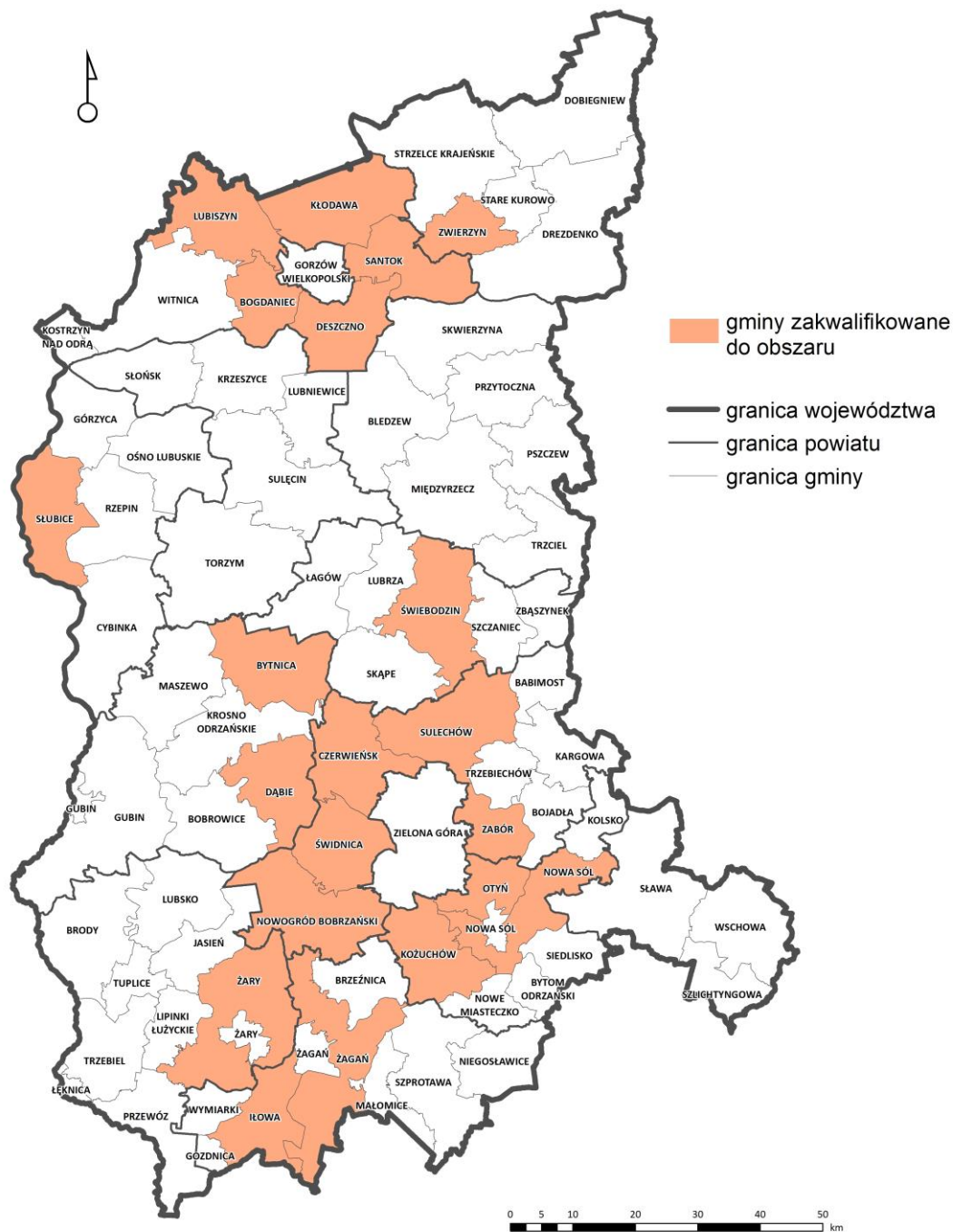
Drugie kryterium stanowi uzupełnienie w zakresie potencjału ośrodka wojewódzkiego. Do gmin uczestniczących bezpośrednio w procesach rozwojowych zakwalifikowano: Gminę Kożuchów, Gminę miejsko-wiejską Nowogród Bobrzański, Gminę Dąbie, Gminę Bytnica.

Gminy zaliczone do obszaru funkcjonalnego wiejskich obszarów uczestniczących w procesach rozwojowych zajmują powierzchnię 3,9 tys. km², co stanowi około 28% obszaru województwa lubuskiego. Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych mają szczególne znaczenie dla rozwoju miast województwa. Obszary te biorą udział w procesach rozwojowych miejskich obszarów funkcjonalnych, znajdując się w strefach ich bezpośredniego oddziaływania. Zyskują również przewagę konkurencyjną dzięki dobrej dostępności komunikacyjnej. Zauważalne jest również niekorzystne zjawisko suburbanizacji, oraz zmiany w strukturze funkcjonalnej. Przekształceniom ulegają pierwotne funkcje wiejskie, ustępując funkcjom typowo miejskim. Zauważalne jest zjawisko migracji wahadłowej, jak i napływ ludności miejskiej na tereny wiejskie.

Ze względu na powyższe obszary te wymagają prowadzenia zrównoważonej polityki w zakresie społeczno-gospodarczym i przestrzennym. Powinno podejmować się działania w celu zintegrowania powiązań z ośrodkiem miejskim, w tym poprawę działania systemu transportu zbiorowego. Należy zapobiegać nieracjonalnemu przekształcaniu gruntów rolnych na inne cele, co wpływa degradująco na ład przestrzenny i krajobraz kulturowy wsi lubuskiej.

TYP OBSZARU: WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

**KATEGORIA: WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE UCZESTNICZĄCE
W PROCESACH ROZWOJOWYCH**

Rysunek 11 Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH

Wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych borykają się z barierami tj. słabą jakością infrastruktury, złym stanem budynków oraz niską dostępnością do szeroko rozumianych usług społecznych. Warunkuje to słabsze możliwości rozwojowe, co przyczynia się do odpływu ludności z tych terenów na rzecz terenów bardziej atrakcyjnych pod względem społecznym i gospodarczym. Eliminacja dysproporcji na poziomie rozwoju jest niezwykle istotna z punktu widzenia zachowania spójności terytorialnej regionu.

Wybór kryteriów delimitacji wiejskich obszarów funkcjonalnych wymagających wsparcia procesów rozwojowych uwzględniał następujące założenia:

bezpośrednie zależności i udział w procesach rozwojowych, związanych z położeniem na obszarze wojewódzkich i subregionalnych miejskich obszarów funkcjonalnych – zakłada się, że gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, nie należące do miejskich obszarów funkcjonalnych wojewódzkich oraz subregionalnych nie uczestniczą bezpośrednio w procesach rozwojowych;

europäische podejście i politykę w zakresie wyznaczania obszarów zurbanizowanych miast polegająca na uwzględnieniu strefy dojazdów (bezpośredniego oddziaływania jednostki), która jednocześnie wyznacza obszary nie uczestniczące bezpośrednio w procesach rozwojowych;

wykorzystanie jednego wskaźnika statystycznego prezentującego powiązanie pomiędzy rdzeniem obszaru a otaczającymi gminami w zakresie ośrodków wojewódzkich.

Granice wiejskich obszarów funkcjonalnych wymagających wsparcia procesów rozwojowych określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: włączenie do obszaru gmin wiejskich i miejsko-wiejskich leżących poza obszarami funkcjonalnymi ośrodków wojewódzkich oraz ośrodków subregionalnych.

Drugi etap polegał na analizie udział przyjeżdżających do pracy do rdzenia wojewódzkiego obszaru funkcjonalnego. Za jednostki wymagające wsparcia procesów rozwojowych uznano gminy, w których udział przyjeżdżających do pracy do ośrodka wojewódzkiego wynosi poniżej 15% liczby zatrudnionych w analizowanej gminie (GUS 2011)³⁵. W przypadku gmin miejsko-wiejskich, gdzie część wiejska spełniała kryterium, włączano całość gminy.

WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH

Do gmin wymagających wsparcia procesów rozwojowych zakwalifikowano łącznie 53 gminy, są to: gmina Witnica, Słońsk, Górzycy, Ośno Lubuskie, Rzepin, Torzym, Cybinka, Maszewo, Krosno Odrzańskie, Gubin, Bobrowice, Lubsko, Brody, Jasień, Tuplice, Trzebiel, Przewóz, Wymiarki, Gozdnicza, Małomice, Brzeźnica, Szprotawa, Niegostawice, Nowe Miasteczko, Bytom Odrzański, Siedlisko, Sława, Wschowa, Szlichtyngowa, Kolsko, Bojadła, Trzebiechów, Kargowa, Babimost, Szczaniec, Zbąszynek, Skąpe, Lubrza, Łągów, Trzciel, Międzyrzecz, Sulęcín, Krzeszyce, Lubniewice, Błędzew, Pszczew, Przytoczna, Skwierzyna, Drezdenko, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Dobiegniew.

³⁵ *Miasta przyszłości. Wyzwania, wizje, perspektywy*, Unia Europejska, październik 2011 r.

TYP OBSZARU: WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE

**KATEGORIA: WIEJSKIE OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE
WSPARCIA PROCESÓW ROZWOJOWYCH**

Rysunek 12 Wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

W województwie lubuskim rezerwuar zasobów produkcyjnych rolnictwa jest niewielki, a powierzchnia terenów użytkowanych rolniczo na terenie województwa stopniowo się zmniejsza. W skali kraju użytki rolne z terenu województwa lubuskiego stanowią jedynie 2,8%, w skali województwa w 2010 roku powierzchnia użytków rolnych stanowiła 31%, natomiast w 2013 już 29%. Rolnictwo regionu cechuje niska bonitacja gleb i rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych. Korzystnym zjawiskiem w ostatnich latach jest spadek liczby małych gospodarstw. Znacząco wzrosła natomiast liczba gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej. Zgodnie z Powszechnym spisem rolnym na rok 2010 r. średnia powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w województwie lubuskim wynosiła 14,10 ha (w Polsce 7,92 ha) co oznacza jej zwiększenie o 28,6% w stosunku do roku 2002. Rolniczy charakter przedstawiają głównie: powiat strzelecko-drezdenecki, krośnieński, sulciński oraz wschowski.

Wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych mają znaczenie dla zachowania spójności regionu. Obszary te znajdują się poza strefą oddziaływania miejskich ośrodków funkcjonalnych i nie są objęte ich potencjałem rozwojowym. Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem charakterystycznym dla tych obszarów jest odpływ ludności do terenów bardziej atrakcyjnym pod względem gospodarczym i społecznym. Barię w rozwoju tych obszarów jest niska dostępność do usług publicznych, zły stan techniczny zabudowy, słaba jakość infrastruktury technicznej oraz niska dostępność komunikacyjna.

Szansą na rozwój tych terenów jest wykorzystanie walorów przyrodniczych tych terenów i ich potencjału turystycznego. Istotne jest także zapewnienie efektywnej infrastruktury transportowej i poprawa transportu zbiorowego. Wsparcie rozwoju tych obszarów pozwoli zmniejszyć dysproporcje w rozwoju regionu i poprawi jego spójność.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono wiejskich obszarów funkcjonalnych uczestniczących w procesach rozwojowych ani wymagających wsparcia. Określono natomiast obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych. Ze względu na zakres celi wyznaczonych dla tych obszarów, uwzględniono je w ramach zdelimitowanych obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe, które zostały omówione w dalszej części opracowania.

OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA W SKALI MAKROREGIONALNEJ

Zagadnienia obszarów funkcjonalnych szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej wykraczają poza ramy narzędzi, jakimi dysponują samorządy lokalne. Ich zasięg i złożoność w odniesieniu do skali regionu i kraju musi uwzględniać działania zintegrowane i skoordynowane na poziomie regionalnym.

Przestrzenne wyznaczenie obszarów funkcjonalnych szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej zostało oparte o granice administracyjne miast i gmin, bez wydzielania części miejskich i wiejskich w ramach gmin miejsko-wiejskich. Zgodnie z klasyfikacją jednostek terytorialnych jest to jednostka statystyczna NTS 5. Przyjęcie takiego założenia pozwala na wykorzystanie aktualnych danych statystycznych oraz innych opracowań sporządzanych na szczeblu krajowym. Pozwala to również na przypisanie poszczególnych cech lub zjawisk do terenu całej gminy, niezależnie od skali zasięgu zjawiska na jej terytorium. Takie podejście pozwala na sprawne zarządzanie w ramach JST, oraz na zestandaryzowanie podejścia w stosunku do grup gmin o podobnych problemach i ujednoczenie polityki w ramach tych obszarów.

OBSZARY OCHRONY GLEB DLA CELÓW PRODUKCJI ROLNEJ

Ochrona gleb dla celów produkcji rolnej ma na celu zabezpieczenie wysokiej jakości gleb, które mają duże znaczenie w bezpieczeństwie żywnościowym kraju. Ochrona terenów rolnych ma znaczenie zarówno ekonomiczne jak i środowiskowe.

Warunki glebowe charakteryzują się zróżnicowaniem jakości wynikającym z pochodzenia skał macierzystych, stosunków wodnych, klimatu i rzeźby terenu. W województwie lubuskim średni wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) wynosi 61,2 w 120-punktowej skali opracowanej przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG).

W zakresie wyznaczenia obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej przyjęto analizę wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) opracowaną przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach³⁶. Kryteria delimitacji powinny uwzględniać:

kompleksowe uwzględnienie wszystkich czynników warunkujących potencjał rolnictwa w województwie lubuskim;

wykorzystanie czynników charakteryzujących się bardzo małą zmiennością w czasie – mimo daty sporządzenia opracowania stanowią wiarygodną informację;

zapisy KPZK 2030 w zakresie podmiotu delimitującego obszary.

Granice obszarów ochrony gleb dla celów produkcji rolnej określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: analiza wynikowego wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) opracowanym przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach³⁷, obejmującego:

jakość gleby (18–95 pkt);

agroklimat (1–15 pkt);

rzeźba terenu (0–5 pkt);

stosunki wodne (0,5–5 pkt).

Pierwsza część składowa została obliczona na podstawie udziału powierzchni kompleksów przydatności rolniczej gleby, gdzie największą wartość posiada kompleks pszenno-ziemniaczany (95 pkt) natomiast najgorszy kompleks owsiano-pastewny górski (18 pkt). Wskaźnik agroklimatu został określony na podstawie parametrów pogody (temperatura, nasłonecznienie, opady), dodatkowo został odniesiony do plonów w jednostkach zbożowych uzyskiwanych z danego terenu. We wskaźniku rzeźby terenu uwzględniono jedną z 8 form ukształtowania terenu (równinny, łagodnie pagórkowaty, pagórkowaty, pofałdowany, umiarkowanie nachylony, podgórski, górski, wysokogórski), który uwzględnia deniwelację terenu i nachylenie dominującego stoku. Wskaźnik stosunków wodnych został obliczony na podstawie przyporządkowania terenu do jednej z pięciu kategorii warunków wodnych (trwale podmokłe – 1,25 pkt, okresowo podmokłe – 3,0 pkt, uwilgotnienie optymalne – 5,0 pkt, okresowo za suche – 2,0 pkt, trwale za suche – 0,5 pkt).

Drugi etap: zakwalifikowanie gmin, które posiadają wskaźnik na poziomie wyższym niż 70 jako korzystne dla rozwoju funkcji rolniczej³⁸.

Zestawienie wartości wskaźnika zawarte jest w załączniku nr 3 do raportu.

OBSZARY OCHRONY GLEB DLA CELÓW PRODUKCJI ROLNEJ

Do obszaru zakwalifikowano gminy z Wskaźnikiem Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej powyżej 70 pkt. Najkorzystniejsze warunki dla prowadzenia gospodarki rolnej występują w ośmiu gminach, głównie w południowej części województwa. Są to: **Nowe Miasteczko** (78,6 pkt), **Strzelce Krajeńskie** (77,9 pkt), **Szprotawa** (75,4 pkt), **Siedlisko** (75,1 pkt), **Szczaniec** (74,6 pkt), **Brzeźnica** (71,4 pkt), **Niegostawice** (70,9 pkt) oraz **Zbąszynek** (70,4 pkt).

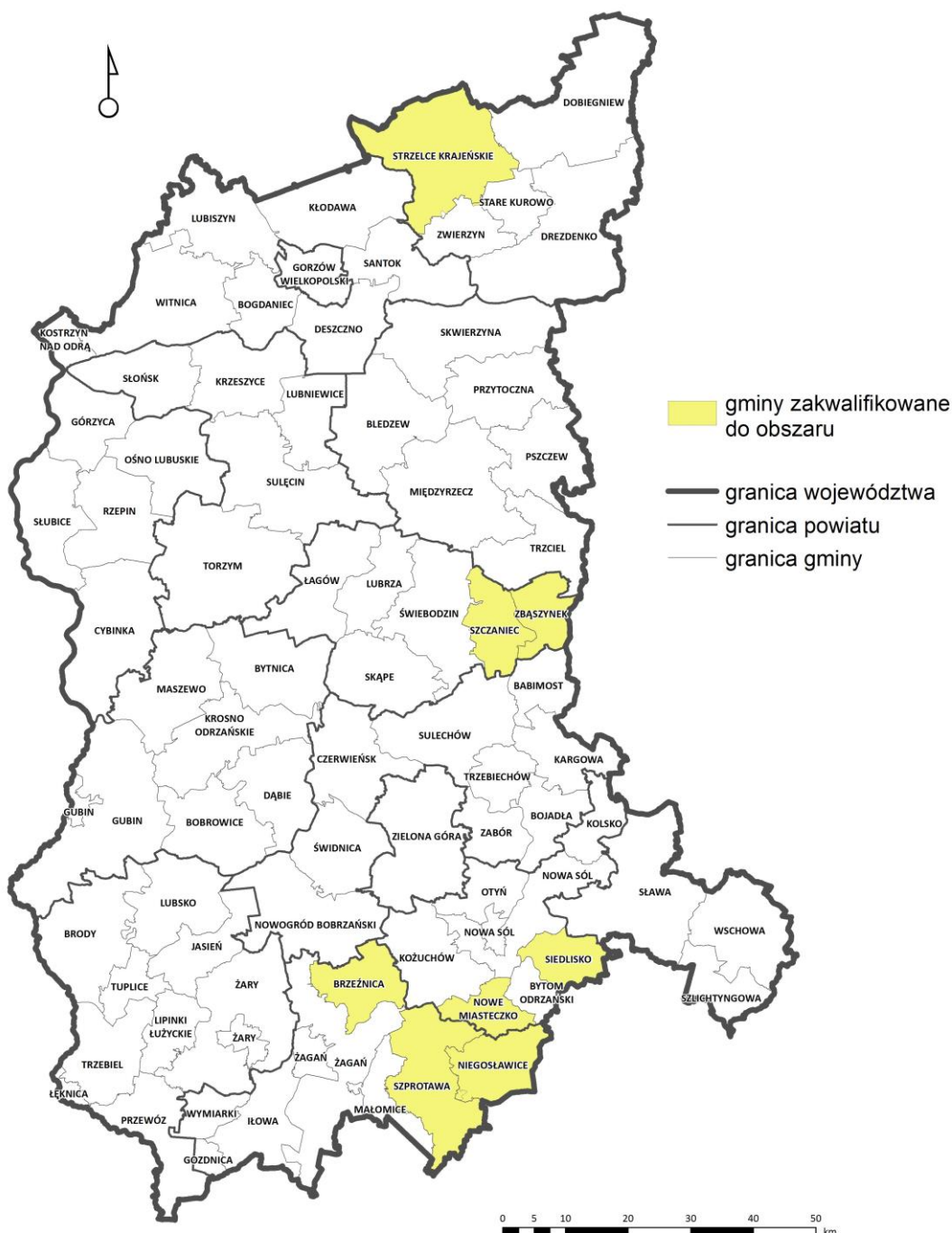
³⁶ *Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej*, IUNG, Puławy, 2007 r.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Gleboznawstwo z elementami mineralogii i petrografii*, J. Drozd, Wyd. 3, Wydawnictwo AR, Wrocław, 2002 r.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA
W SKALI MAKROREGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY OCHRONY GLEB DLA CELÓW PRODUKCJI ROLNEJ

Rysunek 13 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – obszary o dominującej funkcji rolniczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Największym czynnikiem ograniczającym produkcję rolną na terenie województwa lubuskiego jest duży udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych (średnie pH z 11 punktów pomiarowych zlokalizowanych na terenie województwa wynosi średnio 6,6)³⁹. Część wartościowych gleb jest też pokryta lasami. Nieprawidłowy sposób użytkowania tych gruntów szczególnie w kilku regionach województwa może prowadzić do ich przesuszenia i wzmożonej erozji gleb. Do takich miejsc zalicza się m. in. Kotlina Kargowska, tereny pojezierne i wybrane strefy Wału Trzebnickiego najbardziej narażone na erozję wiatrową i niszczenie zboczy⁴⁰.

Zagrożenia dla gleb stanowią przekształcenia ich powierzchni, susza oraz różne rodzaje zanieczyszczeń. Źródłami przekształceń powierzchniowej warstwy ziemi oraz degradacji pokrywy glebowej mogą być zarówno czynniki naturalne, jak i antropogeniczne. Do głównych czynników naturalnych zalicza się erozję (wodną, wietrzną, mechaniczną) oraz ruchy masowe (osuwiska, spęływanie, obrywanie), zaś do czynników antropogenicznych zalicza się m.in. wydobywanie kopalin i niwelacje dla potrzeb inwestycji, a także inne działania człowieka, na skutek których zachodzą mechaniczne i chemiczne przekształcenia profilu glebowego.

Analiza stanu zjawisk erozyjnych na terenie województwa lubuskiego wykazała, że w niektórych gminach występuje zagrożenie erozją wodną. Stan zagrożenia przyjęty na poziomie 9-11% powierzchni odnotowano m.in. w gminach Nowe Miasteczko i Siedlisko. Na pozostałym obszarze województwa zagrożenie zjawiskami erozji wodnej nie przekracza 5%, a na samej północy, gdzie dominują najmłodsze utwory polodowcowe, kształtuje się na poziomie poniżej 2%⁴¹.

Źródłem zagrożeń może być także możliwość osuszenia gruntów, a także przesuszenia gleb uprawnych w wyniku niewłaściwego odwodnienia. Zabiegi melioracyjne mogą prowadzić do zmiany naturalnej struktury gleby i jej potencjału przyrodniczego, co wywołuje najpierw spadek plonowania, a w ostateczności prowadzi do degradacji i przekształcenia gleb. Na terenie województwa lubuskiego przekształcenia gleb i zanik siedlisk może wiązać się z m.in. z przekształceniem łąk wilgotnych w pola uprawne w wyniku melioracji.

Do naturalnych czynników wpływających na pokrywę glebową należy także zjawisko suszy rolniczej⁴². O wystąpieniu suszy rolniczej decydują takie elementy jak: warunki meteorologiczne oraz glebowe. W obszarze wskazanych gmin występują gminy podatne oraz bardzo podatne na suszę.

Na zmiany rzeźby terenu wpływa także działalność gospodarcza w środowisku. Są to przede wszystkim inwestycje, szczególnie komunikacyjne, które wymagają przemieszczania dużej ilości mas ziemnych. Na przekształcenia rzeźby terenu w wyniku działania dla potrzeb inwestycji narażone są najczęściej obszary intensywnego rozwoju społeczno-gospodarczego w strefach oddziaływania ośrodków miejskich.

Zagrożeniem dla jakości gleb może być także niewłaściwe gospodarowanie nieczystościami ciekłymi, np. przedostawanie się do gleby płynnych zanieczyszczeń powstających w wyniku działalności człowieka poprzez nieszczelności w zbiornikach na nieczystości. Zagrożenie to zwiększa się na terenach wiejskich, gdzie z zagrożeniem są także zanieczyszczenia emitowane do powietrza, pochodzące ze źródeł przemysłowych, komunalnych i transportowych. Zanieczyszczenia te w wyniku sedymentacji przedostają się do gleby, skażając ją m.in. metalami ciężkimi.

Wyniki badań przeprowadzone w 2010 roku przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach⁴³ nie wykazały, aby gleby województwa lubuskiego były zanieczyszczone metalami ciężkimi, niemniej należy mieć świadomość, że są to w większości gleby kwaśne⁴⁴, dlatego należy unikać pod uprawy terenów położonych w

---

³⁹ Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski, IUNG, GIOŚ, www.gios.gov.pl, 2012

⁴⁰ Ekofizjografia województwa lubuskiego. Kompleksowa ocena stanu i kierunków przydatności środowiska. Część II, IMIGW w Poznaniu na zlecenie Zarządu Województwa Lubuskiego, 2009

⁴¹ Opracowanie ekofizjograficzne województwa lubuskiego. Rozpoznanie i charakterystyka stanu i funkcjonowania podstawowych elementów środowiska w zakresie gleb dla województwa lubuskiego, 2014

⁴² System Monitoringu Suszy Rolniczej, IUNG-PIB 2012, www.szusza.iung.pulawy.pl

⁴³ Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski, IUNG-PIB na zlecenie GIOŚ, www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/

⁴⁴ Ochrona środowiska 2014, GUS, 2014

bliskim sąsiedztwie terenów przemysłowych oraz tras komunikacyjnych i parkingów, gdyż one są szczególnie narażone na zanieczyszczenia metalami ciężkimi.

Na terenie województwa lubuskiego największą powierzchnię zajmują tereny rolnicze przeznaczone pod uprawę zbóż i roślin okopowych. Gminy zaliczone do funkcjonalnego obszaru ochrony gleb dla celów produkcji rolnej odnotowują najwyższe w województwie plony zarówno upraw zbożowych jak i roślin okopowych. Obszary te wymagają ochrony przed omówionymi wcześniej zagrożeniami oraz szczególnego ujęcia w planowanych inwestycjach infrastrukturalnych.

SRWL 2020 zakłada wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz kształtowanie się regionalnych specjalizacji w rolnictwie. Działaniami potrzebnymi do wykonania założonych celów są m.in.: promocja dobrych praktyk, wspieranie wzrostu eksportu, promowanie wytwarzania żywności wysokiej jakości, ochrona gleb przed degradacją, scalanie gruntów jako element nowego ładu w przestrzeni produkcyjnej, inicjowanie współpracy rolników z jednostkami badawczo – rozwojowymi, wspomaganie procesów rewitalizacji zdegradowanych obszarów wiejskich, w tym gospodarstw popegeerowskich oraz ochrona krajobrazu wiejskiego i promocja produktów regionalnych.

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie

TERENY ZAMKNIĘTE

Tereny zamknięte zostały definiowane w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. z 2015 poz. 520 ze zm.). Są to tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa. Zapisy art. 4 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2015 poz. 199 ze zm.) mówią, iż w odniesieniu do terenów zamkniętych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się granice tych terenów oraz granice ich stref ochronnych. Ponadto w strefach ochronnych ustala się ograniczenia w zagospodarowaniu i korzystaniu z terenów, w tym zakaz zabudowy. Powyższych zapisów nie stosuje się do terenów kolejowych, mimo, iż jako tereny ustalone przez ministra właściwego do spraw transportu, stanowią tereny zamknięte (art. 4 ust. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Kryteria delimitacji terenów zamkniętych powinny uwzględniać:

- wyznaczenie gmin w których położone są tereny zamknięte;
- uwzględnienie terenów wojskowych, wynikających z dokumentów odrębnych;
- wskazanie gmin, w których konieczne jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu obrony kraju;
- zapisy KPZK 2030 w zakresie podmiotu delimitującego obszary.

Wyznaczenie obszarów funkcjonalnych terenów zamkniętych polega na zakwalifikowaniu do obszaru gmin, na terenie których znajdują się wojskowe tereny zamknięte⁴⁵. Przy zaliczeniu do tego obszaru funkcjonalnego nie była brana pod uwagę powierzchnia terenów zamkniętych, które znajdują się w danej gminie.

TERENY ZAMKNIĘTE

Do obszaru zakwalifikowano gminy, na terenie których znalazły się wojskowe tereny zamknięte. Łącznie na terenie województwa jest to 21 gmin: **Bledzew, Bytnica, Czerwieńsk, Gubin, Iłowa, Krosno Odrzańskie, Łagów, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Międzyrzecz, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Skwierzyna, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Torzym, Żagań** (gmina miejska), **Żagań** (gmina wiejska), **Żary** (gmina miejska), **Żary** (gmina wiejska).

---

⁴⁵ Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej poz. 233: Decyzja Nr 264/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 19 września 2013 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA
W SKALI MAKROREGIONALNEJ

KATEGORIA: TERENY ZAMKNIĘTE

Rysunek 14 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – tereny zamknięte
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Wśród terenów zamkniętych, szczególne znaczenie mają tereny zamknięte użytkowane przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej. Do najistotniejszych należą:

poligon wojskowy Sulęcín – Wędrzyn,
poligon wojskowy Żary – Żagań.

Na terenie województwa lubuskiego obowiązuje jedna strefa ochronna kompleksu wojskowego nr 4877 Nowogród Bobrzański, wniesiona do projektu zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowogród Bobrzański. W strefie tej obowiązuje zakaz wznoszenia budownictwa mieszkalnego i wysokiego (w tym wież i kominów), obiektów liniowych (drogi i linie energetyczne), zakaz organizacji imprez masowych oraz konieczność zgłoszenia prac budowlanych i leśnych do właściwego zarządcy obiektu. Ponadto w trakcie procedowania są dwie strefy ochronne terenów zamkniętych wojskowych: w gminie Przewóz dla kompleksu wojskowego nr 3096 Potok oraz w gminie Bledzew dla kompleksu wojskowego nr 2600 Skwierzyna.

W celu bezkolizyjnego funkcjonowania terenów zamkniętych wyznacza się strefy ochronne. W strefach tych wprowadza się ograniczenia w sposobie zagospodarowania i zabudowy ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa.

Województwo lubuskie, ze względu na położenie przy granicy państwa, ma szczególne znaczenie w zakresie obronności państwa, pod względem zagrożenia militarnego i politycznego. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się jednostki wojskowe, m.in. w: Żarach, Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim i Sulęcín. W Żarach znajduje się lądowisko wojskowe (105. SzWzP ZOZ). Do celów wojskowych wykorzystywane są także lotnisko cywilne Zielona Góra-Babimost, Przylep oraz lądowiska w Lipkach Wielkich, Siedlisku i Grabowcu oraz pomoce radionawigacyjne w rejonie miast Słubice i Drezdenko.

Na terenie województwa zlokalizowana jest droga międzypolygonowa, zwana Szlakiem Hanibala. Łączy ona poligon Żagań - Świątoszów z poligonem w Drawsku. Krótszą drogą czołgową jest tzw. Droga Mazura, która prowadzi z Żagania na poligon Żagań – Świątoszów. Służą one przemieszczaniu się pojazdów gąsiennicowych, specjalnych i ponadnormatywnych, należących do Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych.

Tereny zamknięte stanowią własność resortu obrony narodowej i użytkowane są przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z KPZK 2030 ich wyznaczenie i utrzymanie jest kluczowe dla obronności państwa. W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono obszarów funkcjonalnych terenów zamkniętych.

OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI W SKALI DORZECZY

Wskazanie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi ma na celu podniesienie stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz właściwe zarządzanie wodami powodziowymi. Gminy znajdujące się w obszarze funkcjonalnym obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi powinny wprowadzać odpowiednie kierunki działań w ramach prowadzonej polityki przestrzennej.

Wybór kryteriów obejmował analizę dostępnych danych, dotyczących zagrożenia powodziowego odnosząc się do zagadnień takich jak:

wykorzystanie najbardziej aktualnych danych w zakresie zagrożenia powodziowego;

wskazanie gmin dla których powinny zostać wdrożone działania prewencyjne i ochronne w zakresie zagrożenia powodziowego;

uwzględnienie zapisów KPZK 2030 w zakresie podmiotu delimitującego obszary.

Granice obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na których terenie prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest:

wysokie i wynosi raz na 10 lat ($Q=10\%$),

średnie i wynosi raz na 100 lat ($Q=1\%$),

niskie i wynosi raz na 500 lat ($Q=0,2\%$),

a także gminy, których obszar narażony jest na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego, zgodnie z mapami zagrożenia i ryzyka powodziowego⁴⁶. Opracowania te zostały wprowadzone Ustawą z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 nr 32 poz. 159).

Drugi etap: zakwalifikowanie do obszaru funkcjonalnego gmin, na których nie obowiązują mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego ale ważność zachowują studia ochrony przeciwpowodziowej. W studiach ochrony przeciwpowodziowej określone są tereny o wysokim prawdopodobieństwie powodzi, które wynosi raz na 10 lat, oraz średnim prawdopodobieństwie powodzi – raz na 100 lat.

OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI W SKALI DORZECZY

Stwierdzono, iż w województwie lubuskim rzekami stanowiącymi zagrożenie powodziowe są: Odra, Warta, Noteć, Nysa Łużycka, Bóbr, Drawa, Obra, Myśla, Konotop, Ilanka, Pliszka, Lubsza, Szprotawa, Czarna Wielka, Kwisa z ich większymi dopływami.

Zgodnie z przyjętymi kryteriami do obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy włączono 63 gminy: Bledzew, Bobrowice, Bogdaniec, Bojadła, Brody, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Deszczno, Dobiegniew, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Górzycy, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska), Iłowa, Jasień, Kargowa, Kolsko, Kostrzyn nad Odrą, Krosno Odrzańskie, Krzeszyce, Lubiszyn, Lubsko, Łagów, Łęknica, Małomice, Maszewo, Międzyrzecz, Niegosławice, Nowa Sól (gmina miejska), Nowa Sól (gmina wiejska), Nowogród Bobrzański, Otyń, Przewóz, Przytoczna, Pszczew, Rzepin, Santok, Siedlisko, Skwierzyna, Słońsk, Słubice, Stare Kurowo, Sulechów, Sulęcín, Szlichtyngowa, Szprotawa, Torzym, Trzciel, Trzebiechów, Trzebiel, Witnica, Wschowa, Zabór, Zbąszynek, Zielona Góra, Zwierzyn, Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), Żary (gmina wiejska).

Na terenie wszystkich wskazanych gmin stwierdzono występowanie obszarów o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

Gminy zakwalifikowane do obszaru przedstawiono na rysunku nr 15.

⁴⁶ Dane pozyskane z map zagrożenia i ryzyka powodziowego RZGW Szczecin, RZGW Poznań, RZGW Wrocław

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE SZCZEGÓLNEGO ZJAWISKA
W SKALI MAKROREGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI
W SKALI DORZECZY

Rysunek 15 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Województwo lubuskie w całości położone jest w dorzeczu Odry, wody podlegają pod trzy regionalne zarządy gospodarowania wodami – we Wrocławiu, Poznaniu i Szczecinie. Sieć hydrograficzna województwa jest dobrze rozwinięta, na jego obszarze występuje 418 rzek, kanałów i ich odcinków, których łączna długość wynosi ok. 4600 km. Sieć hydrograficzną kształtują przede wszystkim Odra i Warta, innymi dużymi rzekami są Noteć, Bóbr, Nysa Łużycka. Odra wyróżnia się silnie zmodyfikowanym korytem, ukształtowanym przez regulację brzegów, budowę zbiorników, przekopywanie zakoli, dzięki czemu jest najlepszą śródlądową drogą wodną w Polsce, wykorzystywaną przez kraje środkowoeuropejskie niemające dostępu do morza. Wody rzek nie są wykorzystywane jako źródło wody, jedyne ujęcie wody powierzchniowej zlokalizowane jest na Obrzycy w miejscowości Głuchów.

Na terenie województwa lubuskiego występuje niewiele zbiorników retencyjnych, z uwagi na niekorzystne, w większości nizinne ukształtowanie. Do największych zbiorników należą:

Raduszczyk Stary, Krzywianiec, Dychów na Bobrze, będące obiektami hydroenergetycznymi, Zalew Bledzewski na Obrze, zbiornik wykorzystywany na cele energetyczne i rekreacyjne, i Zalew Czapliniec wykorzystywany do hodowli ryb (na dopływie Obry).

Do obiektów małej retencji wodnej zaliczane są zarówno naturalne jak sztuczne obiekty, do których należą zbiorniki i podpiętrzone na ciekach wody. W województwie w ramach wojewódzkiego programu małej retencji zinwentaryzowano ponad 3500 obiektów retencji zbiornikowej o powierzchni powyżej 1 ha⁴⁷.

Większość cieków w województwie, zwłaszcza w regionie środkowej Odry, ma wiele przegród poprzecznych, są to jazy, progi, śluzy, małe elektrownie wodne itp.⁴⁸ Zdecydowana większość obecnych przegród korytowych pochodzi z początku XX w., wiele z nich jest uszkodzonych. Jedynymi większymi rzekami, na których brak jest przegród w województwie, są Odra, Warta, Noteć i Obra, natomiast przykładem ekstremalnej koncentracji obiektów hydrotechnicznych jest Lubsza⁴⁹ oraz Bóbr.

Zagrożenie powodziowe dotyczy większości gmin w województwie. W dorzeczu Odry w Lubuskiem możliwe jest występowanie wszystkich typów powodzi – opadowych, roztopowych, a w zimie zatorowych i sryżowych, zasadniczo jednak to wysokie opady są najczęstszą przyczyną powodzi.

Generalnie źródłem powstawania powodzi na środkowej części Odry jest obszar górnej Odry i Nysa Kłodzka, oba rejony poza granicami województwa. Dopływy Odry na terenie województwa również stanowią zagrożenie powodziowe na Odrze, zwłaszcza dopływy z Bobru i Nysy Łużyckiej, natomiast Warta nie odgrywa istotnej roli w budowie fali kulminacyjnej na Odrze. Również w dolinie Warty i Noteci zagrożenia powodziowe związane jest głównie z migracją fal powodziowych powstałych poza obszarem województwa⁵⁰.

W zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi Q=1% (tzw. wody stuletnie) znajdują się prawie wszystkie większe rzeki – Odra, Bóbr z Kwisą, Szprotawą i Czarną Wielką, Nysa Łużycka z Lubszą, Warta, Noteć, Obra i Drawa. Największe rozlewiska znajdują się w terenach nieobwałowanych, m.in. są to ujście Warty i Noteci, Noteć w okolicach Drezdenka, Odra w okolicach Krzesina, Krosna Odrzańskiego i Nowej Soli. Szczególnie narażone na ryzyko powodzi jest miasto Gubin, gdzie brakuje wałów i wysokość brzegów jest niższa niż po stronie niemieckiej. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, tj. Q=1%, ustawa Prawo wodne wprowadza ograniczenia zagospodarowania m.in. w zakresie lokalizacji inwestycji, wznoszenia obiektów budowlanych, zmiany ukształtowania terenu, lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych,

---

⁴⁷ Program małej retencji wodnej w województwie lubuskim, Zielona Góra 2005

⁴⁸ geoportal KZGW – Zestawienie obiektów piętrzących, www.geoportal.kzgw.gov.pl

⁴⁹ Program udrażniania wód płynących dla celów rybactwa w województwie lubuskim na lata 2005–2020, Zielona Góra 2005

⁵⁰ Opracowanie Ekofizjograficzne Województwa Lubuskiego – Zagrożenie powodziowe na obszarze województwa lubuskiego, Zielona Góra, 2014, Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec IPPON, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013

środków chemicznych itp. Należy nadmienić, że obszar szczególnego zagrożenia powodzią stanowi również obszar między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym⁵¹.

Ponadto w obszarze województwa występują obszary o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi (Q=10%, tzw. wody dziesięcioletnie), o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi (Q=0,2%, tzw. wody pięćsetletnie) oraz obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. Na terenie województwa lubuskiego scenariusze w przypadku przerwania wałów zidentyfikowano dla Odry i Nysy łużyckiej. Na Odrze są to tereny w okolicach Czerwieńska, na lewym brzegu od Leśnej Góry do Nietkowa, na prawym od Cigacic do Szklarki Radnickiej, a także pomiędzy Odrą a ujściowym odcinkiem Obrzycy aż po Trzebiechów. Dla Nysy łużyckiej wskazano przede wszystkim obszar powyżej Gubina i tereny wzdłuż łuku Nysy pomiędzy Markosicami a Janiszowicami⁵². Na obszarach o niskim i wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi i obszarach narażonych na zalanie w przypadku uszkodzenia wałów ustawa Prawo wodne nie wprowadza ograniczeń w użytkowaniu terenu.

Powódź na Odrze jest szczególnym zagrożeniem dla miejscowości: Bytom Odrzański, Nowa Sól, Cigacice, Nietków, Krosno Odrzańskie, Cybinka, Słubice, Górzycy, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce. Wylewy Warty stanowią największe zagrożenie dla Gorzowa Wielkopolskiego, Krobielewka, Świniar, Skwierzyny, Santoka, Jeżyków, Kołczyzna, Świerkocina, Witnicy, Słońska, Kostrzyna nad Odrą, Noteci – Drezdenka, Trzebicza, Goszczanowca, Górecka, Starego Polichna i Przynotecka. Powódź na Bobrze najbardziej zagraża Lesznu Górnemu, Szprotawie, Żaganiowi, Nowogrodowi Bobrzańskiemu, Bobrowicom, Dychowowi, a na Nysie łużyckiej – Gubinowi, Strzegowowi, Markosicom i Żytowaniu⁵³.

Ochrona przeciwpowodziowa polega na zapobieganiu, zmniejszaniu szkodliwego przebiegu powodzi i minimalizacji strat. Zapobieganie powodziom polega m.in. na zwiększaniu retencji i hamowaniu spływu powierzchniowego, kluczowe są tu realizacja obiektów małej retencji i zalesienie terenu – w przypadku województwa lubuskiego stopień zalesienia jest bardzo korzystny. Zmniejszenie szkodliwego przebiegu to np. regulacja przebiegu wezbrania – na Warcie znajduje się zbiornik zaporowy Jeziorsko, leżący w województwie łódzkim, natomiast na Odrze polega ona głównie na lodotłamaniu i umożliwieniu spływu kry. Minimalizacja strat to budowa odpowiedniej infrastruktury⁵⁴. System ochrony przeciwpowodziowej w województwie tworzą przede wszystkim wały przeciwpowodziowe o łącznej długości 815 km. Zdecydowaną większość stanowią wały II klasy, na wielu odcinkach w fatalnym stanie technicznym⁵⁵. Wały obejmują większość odcinków rzek zagrożonych wylewaniem, oprócz Obrzycy, Kwisy i Lubszy. Poza wałami istotną rolę pełnią poldery zalewowe samoczynne. W dolinie Odry poldery znajdują się w rejonach: Bytom Odrzański – Tarnów Bycki, Połupin, Krzesin – Miłów, w dolinie Warty w okolicach Santoka i na terenie Parku Narodowego Ujście Warty, natomiast w dolinie Noteci w rejonie Trzebież – Drezdenko. Dodatkowo ochronę przeciwpowodziową wspomagają zbiorniki wodne i 43 stacje pomp w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim⁵⁶.

Dla wyznaczonych obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określa następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

⁵¹ Mapy zagrożenia powodziowego – www.isok.gov.pl

⁵² *ibidem*

⁵³ Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec IPPON, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013

⁵⁴ Opracowanie Ekofizjograficzne Województwa Lubuskiego – Zagrożenie powodziowe na obszarze województwa lubuskiego, Zielona Góra, 2014

⁵⁵ Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec IPPON, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013

⁵⁶ *ibidem*

Głównym celem wyznaczania obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi jest ochrona terenów zainwestowanych przed zjawiskami które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa i życia ludzi, a także przyniosą straty w wymiarze materialnym i ekologicznym. Działaniami, które należy podjąć wg SRWL 2020 są: poprawa infrastruktury na obszarach wiejskich, budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, pogłębianie dna rzek, współpraca jednostek samorządu terytorialnego z kraju i zagranicy (Niemcy) na rzecz realizacji programu ochrony przeciwpowodziowej, polepszenie warunków monitorowania zabezpieczenia przeciwpowodziowego, m.in. poprzez wprowadzanie systemów i programów elektronicznych, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służb ratowniczych i porządkowych oraz systemu ratowniczo-gaśniczego.

OBSZARY Kształtowania Potencjału Rozwojowego Wymagające Programowania Działań Ochronnych

Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych wyznacza się w celu podtrzymania ich rozwoju przy wykorzystaniu właściwego dla tych terenów potencjału. Wartość przyrodnicza i kulturowa zasobów lub szczególnie znaczenie tych terenów dla ochrony środowiska wymaga zastosowania wobec tych terenów działań ochronnych, zgodnie z przedmiotem ochrony na ich obszarze.

OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO

Obszary cenne przyrodniczo stanowią bardzo duży potencjał rozwoju, zarówno lokalnego jak i regionalnego. Na terenie województwa lubuskiego występują wszystkie rodzaje form ochrony przyrody.

Wyznaczenie obszarów cennych przyrodniczo powinno uwzględniać:

hierarchiczny układu systemu ochrony przyrody w Polsce;

funkcję jaką lubuski system przyrodniczy pełni w europejskiej sieci powiązań przyrodniczych, opierającą się na modelu obszarów węzłowych i korytarzy;

zasięg terenów leśnych, układów dolin rzecznych oraz licznych zbiorników wodnych;

wszystkie powierzchniowe form ochrony przyrody, niezależnie od ich mocy prawnej i wprowadzanych ograniczeń oraz powierzchni.

Granice obszarów cennych przyrodniczo określono wg kryterium za które uznaje się występowanie na terenie gminy przynajmniej jednej z form ochrony przyrody ujętej w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 ze zm.) tj.: park narodowy, rezerwat przyrody, obszar NATURA 2000, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO

Zgodnie z przyjętymi kryteriami wysokie walory przyrodnicze w województwie lubuskim posiadają wszystkie gminy.

TYP OBSZARU: OBSZARY KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO
WYMAGAJĄCE PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ OCHRONNYCH
KATEGORIA: OBSZARY CENNE PRZYRODNICZO

Rysunek 16 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego (...) – obszary cenne przyrodniczo
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Województwo lubuskie odznacza się bogatymi walorami przyrodniczymi. Jest to związane z największą lesistością w Polsce, zróżnicowaną budową geologiczną oraz dużymi zasobami wód powierzchniowych — licznie występujące jeziora, głównie w północnej części województwa, oraz urozmaicający krajobraz rzeki, w tym Odra, druga co do wielkości rzeka w Polsce, oraz inne rzeki: Warta, Noteć, Nysa Łużycka, Bóbr i Obra. Walorem województwa lubuskiego jest występowanie gatunków flory o atlantyckim zasięgu, które wkraczą na teren Polski od zachodu. Południe województwa charakteryzuje się dużym udziałem we florze gatunków górskich i podgórszych⁵⁷. Najcenniejsze przyrodniczo, jak i krajobrazowo obszary, zostały objęte różnymi formami ochrony przyrody, ustanowionymi na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Udział obszarów chronionych w powierzchni ogólnej województwa kształtuje się na poziomie około 44%, w tym najwyższą powierzchnią obszarów chronionych odznaczają się powiaty: strzelecko-drezdenecki (85%), gorzowski (61%), sulęciński (51%), żarski (45%). Najniższym udziałem form ochrony przyrody charakteryzują się natomiast miasta Gorzów Wielkopolski (5,4%) oraz Zielona Góra (21%), a także powiaty nowosolski (25%) i wschowski (35%)⁵⁸.

Rezerваты przyrody

Ochroną rezerwatową na terenie województwa objęte są najcenniejsze ekosystemy leśne, torfowiskowe, wodne, stepowe oraz miejsca występowania cennych gatunków roślin i regularnego przebywania ptaków wodno-błotnych. Obecnie na terenie województwa lubuskiego znajduje się 64 rezerваты przyrody, z czego 33 to rezerваты leśne⁵⁹. Rezerваты zajmują łączną powierzchnię 3907,74 ha⁶⁰. Wśród rezerwatów na terenie województwa najcenniejsze obiekty to rezerваты chroniące rzadkie ekosystemy, często na krańcach ich zasięgów w Polsce i w Europie, oraz miejsca ważne dla ginących gatunków zwierząt i roślin. Najważniejszym na terenie województwa tego typu obiektem jest rezerwat Nietoperek, obejmujący pozostałości podziemnych fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnienia, chroniący miejsca zimowania i kolonie rozrodcze nietoperzy. Jest to jedno z największych zimowisk w Europie, w okresie późnojesiennym i zimowym odnotowuje się ponad 30 tys. osobników z 12 gatunków. Do równie cennych rezerwatów można zaliczyć Jezioro Wielkie w gminie Trzciel, powiat międzyrzecki, gdzie stwierdzono występowanie 120 gatunków ptaków, z czego 32 gatunki zagrożone są wyginięciem w skali kraju. Wyróżnia się również rezerwat Dębowiec położony w gminie Gubin, powiat krośnieński, chroniący kolonię największego krajowego chrząszcza – jelonka rogacza. Jedyne na terenie województwa rezerwatem stepowym jest rezerwat Pamięcin położony w gminie Górzycy. Większość rezerwatów przyrody posiada ustanowione plany ochrony, które zgodnie z przepisami odrębnymi, obowiązują przez okres 20 lat.

Parki narodowe

Na obszarze województwa lubuskiego występują 2 parki narodowe, które zajmują powierzchnię 13 642,8 ha⁶¹.

Drawieński Park Narodowy, zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie Drawieńskiego Parku Narodowego, zajmuje obszar powierzchni 11 341,97 ha, a jego otulina 35 267 ha⁶². Aktualnie dla Parku przygotowane zostały projekty rozporządzenia oraz planu ochrony, z których wynika iż powierzchnia Parku wynosi 11 531,95 ha, z czego 5 573,19 ha znajduje się na terenie województwa lubuskiego w gminie Dobięgniew, pozostała część Parku położona jest w województwach wielkopolskim oraz zachodniopomorskim. Otulina Parku wynosi 39806 ha, w tym w

---

⁵⁷ Aktualizacja Opracowania Ekofizjograficznego Województwa Lubuskiego — Formy ochrony przyrody województwa lubuskiego, Zielona Góra 2012

⁵⁸ Obliczenia własne na podstawie danych RDOŚ Gorzów Wielkopolski 2015r.

⁵⁹ Rejestr rezerwatów przyrody województwa lubuskiego, stan na 29 maja 2015 r., RDOŚ Gorzów Wielkopolski

⁶⁰ Dane GUS 2014 – Bank Danych Lokalnych

⁶¹ Dane GUS 2013 – Bank Danych Lokalnych.

⁶² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Drawieńskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1998r. Nr 156, poz. 1021)

granicach województwa lubuskiego 6915 ha⁶³. Park w całości położony jest w zlewni rzeki Drawy. Ponad 80% powierzchni Parku stanowią obszary leśne (centralny fragment Puszczy Drawskiej). Ponadto występują tu liczne rynny lodowcowe z jeziorami i torfowiskami. Stwierdzono tu występowanie 638 gatunków roślin naczyniowych, 148 gatunków mchów, 40 gatunków wątrobowców oraz 123 gatunków grzybów wielkoowocnikowych⁶⁴. Dla Parku sporządzono projekt planu ochrony, do czasu jego ustanowienia obowiązują ustalenia zadań ochronnych dla Drawieńskiego Parku Narodowego⁶⁵.

Park Narodowy Ujście Warty utworzony został 1 lipca 2001 r., jest najmłodszym polskim parkiem narodowym. Zajmuje powierzchnię 8 074 ha obejmującą teren ujścia rzek Warty i Odry w północno-zachodniej części województwa lubuskiego. Park utworzono w celu ochrony unikatowego systemu wodnego, na który składają się podmokłe siedliska łąkowe i szuwarowe, poprzecinane gęstą siecią kanałów i starorzeczy, miejscowo porośniętych zaroślami wierzbowymi, łożowiskami oraz lasami łęgowymi. Obejmuje on ochroną cenne siedliska ptaków wodnych i błotnych, stanowiąc ważne miejsce zarówno dla ptaków w sezonie lęgowym, jak i w czasie migracji. Na obszarze Parku zaobserwowano występowanie ponad 270 gatunków ptaków, z czego lęgi stwierdzono u ponad 170 gatunków. Park Narodowy Ujście Warty jest jednym z najcenniejszych w naszym kraju obszarów wodno-błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, z tego względu objęty jest również Konwencją Ramsarską. Park Narodowy Ujście Warty nie posiada jeszcze ustanowionego planu ochrony, prace nad jego realizacją rozpoczęły się w 2011 r. Do czasu jego ustanowienia obowiązują zadania ochronne dla Parku Narodowego Ujście Warty⁶⁶.

Parki krajobrazowe

Na terenie województwa wyróżnia się 8 parków krajobrazowych, obejmujących obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorach krajobrazowych, w tym obejmujące tereny o urozmaiconym krajobrazie polodowcowym, z rynnami polodowcowymi, licznymi jeziorami, dolinami rzecznyymi i dobrze zachowanymi, zwartymi kompleksami leśnymi. Są to następujące parki krajobrazowe: Łagowsko-Suleciński PK, Pszczewski PK, Barlinecko-Gorzowski PK, Gryżyński PK, Przemęcki PK, PK Ujście Warty, Krzesiński PK, PK Łuk Mużakowa. PK Ujście Warty oraz Barlinecko-Gorzowski PK wkraczają na obszar województwa zachodniopomorskiego, natomiast Pszczewski PK oraz Przemęcki PK częściowo położone są w województwie wielkopolskim. Łączna powierzchnia parków na terenie województwa wynosi 77167,52 ha⁶⁷, a powierzchnia ich otulin — 44492,09 ha⁶⁸.

Obszar Parku Krajobrazowego Łuk Mużakowa, najmłodszego parku w województwie, pokrywa się z zasięgiem Łuku Mużakowskiego, formy geologicznej nazywanej również Łużyckim Wałem Granicznym. Jest to unikalna struktura gładitektoniczna w skali Europy Środkowej, ze względu na swoją wielkość, kształt i stan zachowania. Całkowita powierzchnia Łuku jako formy morfologicznej wynosi 170 km², z czego w Polsce znajduje się 75 km², w Brandenburgii 54 km², a w Saksonii 41 km². Dolina rzeki Nysy Łużyckiej przecina Łuk Mużakowa, stanowiąc jednocześnie granicę między Niemcami a Polską. Na obszarze Parku występuje znaczna ilość stawów w wyrobiskach poźwirowych oraz poodrywkowej eksploatacji węgla brunatnego.

Obszar Parku Krajobrazowego Łuk Mużakowa pokrywa się z Geoparkiem Łuk Mużakowa. Zadaniem geoparków jest ochrona dziedzictwa geologicznego poprzez efektywne zabezpieczenie geostanowisk, szeroką promocję

---

⁶³ Projekt Rozporządzenia Ministra w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Drawieńskiego Parku Narodowego oraz dane Drawieńskiego Parku Narodowego

⁶⁴ Drawieński Park Narodowy, dnpn.pl oraz Opracowanie Ekofizjograficzne Województwo Lubuskiego – Biotyczne elementy środowiska. Tom 3. Formy ochrony przyrody, Zielona Góra 2007

⁶⁵ Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie zadań ochronnych dla Drawieńskiego Parku Narodowego

⁶⁶ Park Narodowy Ujście Warty, www.pnujsciewarty.gov.pl, Zarządzenie nr 3 Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2014r. w sprawie zadań ochronnych dla Parku Narodowego „Ujście Warty”

⁶⁷ Rejestr parków krajobrazowych województwa lubuskiego, stan na 11 sierpnia 2014 r.

⁶⁸ *ibidem*

nauk geologicznych oraz propagowanie ich funkcji edukacyjnych i turystycznych, przy jednoczesnym wykorzystaniu walorów w lokalnej polityce zrównoważonego rozwoju społecznego i ekonomicznego (Alexandrowicz, 2006). Geoparki tworzy się na obszarach podlegających już prawnej ochronie. Projekty narodowych geoparków wspierane są przez UNESCO i włączane w Europejską Sieć Geoparków (EGN – European Geopark Network). Obszar Geoparku Łuk Mużakowa jest jedynym w Polsce, który spełnia podstawowe kryteria stawiane geoparkom krajowym włączanym w ww. sieć. Polska część obszaru Łuku Mużakowa wchodzi w skład transgranicznego polsko-niemieckiego Geoparku „Muskauer Faltenbogen”, posiadającego po niemieckiej stronie rangę Narodowego Geoparku Niemiec (Kozma, 2009). W roku 2011 transgraniczny Geopark Łuk Mużakowa został przyjęty do sieci European Geopark Network, jak również do sieci Global Geoparks Network (GGN). Obecnie, w 2015 r., obszar geoparku podlegał ponownej ocenie i ma szansę na uzyskanie tytułu Globalnego Geoparku UNESCO, co stanowiłoby istotny impuls dla rozwoju regionu. W całym obszarze Parku zostało zinventaryzowanych 95 geostanowisk, z czego w polskiej części geoparku 34. Najbardziej atrakcyjnym pod względem geoturystycznym uznano rejon odkrywki „C” dawnej kopalni „Przyjaźni Narodów”, występującej w okolicach Łęknicy.

Zgodnie z projektem planu ochrony dla Parku Krajobrazowego Łuk Mużakowa, postuluje się zmianę nazwy parku krajobrazowego na Park Krajobrazowy Geopark Łuk Mużakowa.

Obszary Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna 2000 obejmuje obszary o najcenniejszych walorach przyrodniczych i najbardziej reprezentatywnych ekosystemach położonych w granicach Unii Europejskiej. Zachowanie, ochrona i poprawa jakości, w tym ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, jest istotnym celem stanowiącym element realizacji ogólnego interesu Wspólnoty.

Na terenie województwa lubuskiego wyróżniono 78 obszarów Natura 2000, w tym 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków⁶⁹ (OSO) oraz 65 specjalnych obszarów ochrony siedlisk⁷⁰ (SOO), także jeden obszar o kodzie PLC, co oznacza iż obejmuje zarówno obszar OSO, jak i SOO. Obszary specjalnej ochrony ptaków zajmują powierzchnię 29196 ha, co stanowi 21% ogólnej powierzchni województwa⁷¹. Specjalne obszary ochrony siedlisk obejmują powierzchnię 190002,7 ha, co stanowi 13,6% ogólnej powierzchni województwa⁷². Obszary Natura 2000 obejmują przede wszystkim obszary wodno-błotne, doliny rzeczne – Odry, Warty, Noteci, Drawy, Obry, Pliszki, Nysy, jeziora, torfowiska przejściowe oraz wysokie, tereny leśne, w tym Puszcę Notecką, Puszcę Drawską, Puszcę Barlinecko-Gorzowską, Bory Dolnośląskie. W części pokrywają się one z innymi formami ochrony przyrody. Wśród obszarów Natura 2000 wyróżnia się m.in. obszary obejmujące ochroną stanowiska rzadkiego w Polsce chruszcza jelonka rogacza (*Lucanus cervus*) (Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka PLH080007, Broniszów PLH080033, Dębowe Aleje w Gryżynie i Zawiszach PLH080035), czy gatunków zagrożonych w skali całej Europy, a w Polsce krytycznie zagrożonych — gałuszka kulecznica (*Pilularia globulifera*).

Dla 22 obszarów Natura 2000 przyjęto plany zadań ochronnych⁷³.

Obszary chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu w województwie lubuskim zajmują powierzchnię 438 453,68 ha, z czego najwyższym udziałem terenów objętych tą formą ochrony przyrody charakteryzują się powiaty: strzelecko-drezdenecki (80 317,80 ha), sulęciński (49 682,35 ha), żarski (37 527,0 ha) i zielonogórski (32 438,4 ha)⁷⁴.

---

⁶⁹ Dyrektywa 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa

⁷⁰ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

⁷¹ Dane GUS 2013 – Bank Danych Lokalnych.

⁷² *ibidem*

⁷³ RDOŚ Gorzów Wielkopolski, stan na sierpień 2015 r.

⁷⁴ Obliczenia własne na podstawie rejestru obszarów chronionego krajobrazu województwa lubuskiego, stan na 13 lipca 2015 r., RDOŚ Gorzów Wielkopolski

Obszary te obejmują przede wszystkim tereny dolin rzecznych oraz kompleksów leśnych. Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 38 obszarów chronionego krajobrazu.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W województwie lubuskim wydzielono 10 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 10144,7 ha⁷⁵. Obszary te zostały objęte ochroną ze względu na wyjątkowo cenne fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego, w tym naturalne krajobrazy jezior wraz z otaczającymi je lasami, krajobrazy zlewni rzek, czy zachowane umocnienia militarne z otaczającą je przyrodą. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe zostały utworzone wyłącznie w północnej części województwa.

Zagrożenie dla środowiska stanowi skażenie obszaru substancjami radioaktywnymi, substancjami chemicznymi lub biologicznymi, do którego może dojść w np. wyniku katastrofy, pożaru lub eksplozji.

Przez teren województwa przebiegają drogi tranzytowe, którymi mogą być przewożone substancje niebezpieczne, takie jak: paliwa płynne, gazowe w postaci ciekłej, a także chlor, amoniak, cyjanowodor i wiele innych substancji o działaniu toksycznym i wybuchowym. Ich niekontrolowane przedostanie się do środowiska w wyniku nieprzewidzianych zdarzeń może stanowić zagrożenie dla środowiska. Zasady prowadzenia działalności w zakresie krajowego i międzynarodowego przewozu drogowego, kolejowego i żegluga śródlądową towarów niebezpiecznych określa ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 227, poz. 1367 ze zm.). Istotne jest wyznaczenie tras przewozu ładunków niebezpiecznych przez teren województwa, ich usytuowanie, zwłaszcza w stosunku do większych miast, a także usytuowanie parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

Obszary cenne przyrodniczo są kluczowe ze względów środowiskowych, wykazują się także znacznym potencjałem dla rozwoju turystyki. Dlatego też SRWL 2020 proponuje m.in. następujące działania: promowanie działań dostosowawczych do zmian klimatycznych oraz zapobiegania i zarządzania ryzykiem, ograniczenie niskiej emisji, dywersyfikacja źródeł pozyskania energii elektrycznej, poprawa jakości bazy turystycznej, promowanie postaw ekologicznych, zwiększenie świadomości społeczeństwa. Pomimo niewątpliwych atutów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, potencjał turystyczny województwa nie jest wystarczająco wykorzystany.

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określa następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej

---

⁷⁵ Rejestr zespołów przyrodniczo-krajobrazowych województwa lubuskiego, stan na 16 stycznia 2015 r.

OBSZARY OCHRONY KRAJOBRAZÓW KULTUROWYCH

Dziedzictwo kulturowe oraz atrakcyjność kulturowa województwa stanowi istotny potencjał dla rozwoju turystyki w tym regionie. Wyznaczenie obszarów ochrony krajobrazów kulturowych powinno uwzględniać: obiekty zabytkowe, mające znaczenie międzynarodowe, obiekty zabytkowe, mające znaczenie krajowe, obiekty zabytkowe, mające znaczenie regionalne oraz obiekty o wysokich walorach kulturowych i turystycznych. Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2014 poz. 1446 ze zm.) w Polsce formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, park kulturowy lub ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Granice obszarów ochrony krajobrazów kulturowych określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: zakwalifikowanie do obszaru funkcjonalnego gmin, na których terenie zlokalizowany jest:

obiekt na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO – na terenie regionu lubuskiego jest to Park Mużakowski;
pomnik historii – na terenie regionu lubuskiego jest to Park Mużakowski i poaugustiański zespół klasztorny w Żaganiu;

park kulturowy – na terenie regionu lubuskiego są to Park Kulturowy „Dolina Trzech Młynów” w Bogdańcu i Park Kulturowy Grodzisko w Wicinie;

układ urbanistyczny, ruralistyczny, dzielnica i osiedle, plac i ulica (jako wnętrza urbanistyczne), strefa ochrony konserwatorskiej krajobrazu, kanał, linia kolejowa, założenie rekreacyjne i sportowe, miejsce pamięci narodowej w rejestrze zabytków – jako przestrzenne obszary ochrony dziedzictwa kulturowego. Na terenie regionu lubuskiego są to Babimost, Bytom Odrzański, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski (Nowe Miasto, Zamoście), Gubin, Kargowa, Kostrzyn, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Łągów, Międzyrzecz, Nowe Miasteczko, Ośno Lubuskie, Otyń, Skwierzyna, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Świebodzin, Szprotawa, Trzciel, Trzebiel, Trzebiszewo, Wschowa, Żagań, Żary, Zielona Góra.

Drugi etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na terenie których znajdują się miejscowości z obiektami leżącymi na szlakach turystycznych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym wg Systemu Ewidencji Szlaków Turystycznych Innowacyjne Lubuskie (SESTIL) – jako obiektów znajdujące się w wojewódzkim rejestrze zabytków lub gminnych ewidencjach zabytków posiadających znaczne walory kulturowe i turystyczne.

Szlaki turystyki krajoznawczej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym: Szlak Cysterski, Szlak Templariuszy i Joannitów, Szlak Gotyckich Kościołów Farnych, Szlak Kamiennych Kościołów Wiejskich z XII-XIII wieku, Szlak Średniowiecznych Fortyfikacji Miejskich, Szlak Zamków Obronnych, Szlak Zabytkowych Kościołów Drewnianych, Szlak Winiarski, Szlak Fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, Szlak Umocnień zwanych Pozycją Środkowej Odry, Szlak Wałów Chrobrego zwanych też Wałami Śląskimi, Szlak Św. Jakuba, Piastowska Droga Romańska.

Szlaki turystyki krajoznawczej o znaczeniu regionalnym: Szlak Dziedzictwa Kulturowego Augustianów Żagańskich, Szlak Zabytkowych Ratuszy, Szlak Architektury Związanej z Rodami Bironów i Talleyrandów, Szlak Zabytków Konstrukcji Szkieletowej – część środkowa województwa, Północny Szlak Zabytków Konstrukcji Szkieletowej, Szlak Zabytkowych Organów, Szlak Renesansowych i Barokowych Zabytków Sztuki Sepulkralnej, Szlak Architektury Barokowej, Szlak Najcenniejszych Zespołów Urbanistycznych o Średniowiecznym Rozplanowaniu i Zachowanym Układzie Urbanistycznym, Szlak Dziedzictwa Kulturowego Żagania, Szlak Elektrowni Wodnych, Szlak Parków projektowanych przez Eduarda Petzolda.

OBSZARY FUNKCJONALNE OCHRONY KRAJOBRAZÓW KULTUROWYCH

W obszarze funkcjonalnym znalazło się 65 gmin: Babimost, Bledzew, Bobrowice, Bogdaniec, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytom Odrzański, Czerwieńsk, Dąbie, Deszczno, Dobięgniew, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska), Iłowa, Jasień, Kargowa, Kłodawa, Koźuchów, Krosno Odrzańskie, Lubniewice, Lubrza, Lubsko, Łągów, Łęknica, Małomice, Międzyrzecz, Niegosławice, Nowa Sól (gmina miejska), Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Ośno Lubuskie, Otyń, Przewóz, Przytoczna, Pszczew, Rzepin, Santok, Siedlisko, Skąpe, Skwierzyna, Sława, Słońsk, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szlichtyngowa, Szprotawa, Świebodzin, Torzym, Trzciel, Trzebiel, Witnica, Wschowa, Zabór, Zbąszynek, Zielona Góra, Zwierzyn, Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), Żary (gmina miejska), Żary (gmina wiejska).

Gminy zakwalifikowane do obszaru przedstawiono na rysunku nr 17.

TYP OBSZARU: OBSZARY KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO
WYMAGAJĄCE PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ OCHRONNYCH
KATEGORIA: OBSZARY OCHRONY KRAJOBRAZÓW KULTUROWYCH

Rysunek 17 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego (...) – obszary kulturowe
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Dziedzictwo kulturowe województwa lubuskiego charakteryzuje przede wszystkim różnorodność, przejawiająca się zróżnicowanym krajobrazem kulturowym pod względem form architektonicznych, stylowych i cech kulturowych. Lokalizacja na terenie przygranicznym i zmieniająca się na przestrzeni wieków przynależność państwowa, dzielnicowa oraz administracyjna, określiły charakter poszczególnych regionów. W obrębie województwa lubuskiego możemy wyróżnić 5 subregionów, zbliżonych pod względem kulturowym i artystycznym:

północna część Dolnego Śląska (powiaty: krośnieński, zielonogórski, nowosolski, świebodziński, żagański);

wschodnie pasmo Dolnych Łużyc (powiat żarski, rejon gubiński w powiecie krośnieńskim);

wschodnia część Ziemi Lubuskiej (powiat słubicki, sulęciński oraz zachodnia część powiatu gorzowskiego);

południowy fragment Pomorza Zachodniego (pow. gorzowski, strzelecko-drezdenecki);

zachodni skraj Wielkopolski (powiat międzyrzecki, wschowski, gminy Babimost i Kargowa w powiecie zielonogórskim oraz gmina Zbąszynek w powiecie świebodzińskim).

Krajobraz kulturowy województwa lubuskiego w porównaniu z innymi regionami Polski i Unii Europejskiej został w stosunkowo niewielkim stopniu przekształcony. Zachowane pierwotne, bądź nawiązujące do pierwotnych układy przestrzenne oraz obiekty zabytkowe wpływają na atrakcyjność i różnorodny charakter krajobrazu kulturowego Ziemi Lubuskiej. Jak wskazuje Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013-2016, województwo lubuskie zaliczane jest do obszarów zasobnych w substancję zabytkową. Pod względem lokalizacji zabytków architektury województwo nie jest jednolite, zdecydowana większość obiektów wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowana jest w części południowej (niemal 80% wszystkich zabytków nieruchomości).

Na obszarze województwa znajduje się 1 z 14 obiektów w granicach Polski, wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO. Stanowi go Park Mużakowski (Muskauer Park), mający status obiektu transgranicznego (z ogólnej powierzchni parku wynoszącej 700 ha, 522 ha zlokalizowane są po stronie polskiej w granicach województwa lubuskiego, natomiast pozostała część położona jest po stronie niemieckiej). Park Mużakowski to największy w Polsce i Niemczech krajobrazowy park stylu angielskiego. Wpis na Światową Listę UNESCO nastąpił w 2004 roku na podstawie kryterium I – „stanowi wybitne dzieło twórczego geniuszu człowieka” oraz kryterium IV – „jest wybitnym przykładem typu budowli, zespołu architektonicznego, zespołu obiektów techniki lub krajobrazu, który ilustruje znaczące(y) etap(y) w historii ludzkości”. Stanowi on obiekt unikalny w skali europejskiej i jeden z najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego regionu.

Aktualnie w granicach województwa lubuskiego zlokalizowane są również 2 obiekty (w tym 1 zespół) wpisane na listę Pomników historii – wspominany już Park Mużakowski w Łęknicy oraz poaugustiański kompleks zabudowań klasztornych w Żaganiu. Zespół ten stanowi jeden z najcenniejszych zabytków architektury sakralnej na terenie historycznego Śląska.

W celu ochrony krajobrazu kulturowego, wraz z zachowaniem wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, stanowiącymi element charakterystyczny dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, na terenie województwa utworzone zostały 2 parki kulturowe (do dnia 31 października 2013 r.) – Park Kulturowy Dolina Trzech Młynów w Bogdańcu oraz Park Kulturowy Grodzisko w Wicinie.

Stan zachowania elementów dziedzictwa kulturowego województwa lubuskiego jest wynikiem szeregu czynników związanych z przemianami historycznymi i politycznymi, a także społecznymi i gospodarczymi, zapoczątkowanymi po 1945 r. i trwającymi do dnia dzisiejszego. Zniszczenia wojenne, polityka przestrzenna czasów powojennych, w tym nacjonalizacja cennych obiektów zabytkowych i przeznaczenie ich na cele użytkowe (np. PGR-y, Gminne Spółdzielnie Samopomocy Chłopskiej), czy wyburzenia pod hasłem „usuwania szkód wojennych”, spowodowały znaczne obniżenie stanu zabytków oraz ładu przestrzennego Ziemi Lubuskiej. Do tego należy dodać współczesne zjawiska wokół obiektów zabytkowych, choćby takie jak termomodernizacje, nieuwzględniające cennych walorów architektonicznych, instalowanie nośników

reklamowych czy zjawiska urbanizacyjne, które stanowią istotne zagrożenie dla zasobu zabytkowego województwa oraz ładu przestrzennego poszczególnych obszarów. Ponadto jednym z podstawowych problemów, rzutujących na możliwości ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, nadal jest nieuregulowana, bądź złożona struktura prawno-własnościowa obiektów zabytkowych.

Jak wskazuje Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013-2016, nadal na terenie województwa szereg obiektów wymaga znaczących przedsięwzięć ochronnych i działań renowacyjnych. Wśród zabytków nieruchomości Ziemi Lubuskiej najgorszym stanem technicznym odznaczają się obiekty rezydencjonalne oraz folwarczne (m.in. Żary, Siedlisko, Brody, Lubniewice, Międzyrzecz). Aż jedna trzecia z nich nie jest użytkowana i niszczeje, a część jest w całkowitej ruinie. Złym stanem charakteryzuje się również większość obiektów mieszkalnych – duża część z nich wymaga remontów oraz modernizacji infrastruktury. Bardzo zagrożone są fortyfikacje Linii (Pozycji) Środkowej Odry oraz obiekty Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Pozostają one bez należytego zabezpieczenia i narażone są m.in. na niszczenie dla pozyskiwania złomu oraz destrukcję na skutek czynników naturalnych. Obiekty Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego w ponad 90% przypadków pozostają w stanie bardzo złym i ciągle pogarszającym się.

Przekształcenia systemowe lat 90. XX wieku spowodowały pojawienie się problemu nieużytkowanej zabudowy przemysłowej (w tym obiektów wielkokubaturowych) i obiektów związanych z infrastrukturą techniczną i komunikacyjną (kolejową) (m.in. w Gorzowie Wielkopolski, Nowej Soli, Zielonej Górze, Żarach, Lubsku). Wiele tego typu obiektów nie podlega zabiegom ochronnym i stanowią poważny problem konserwatorski. Pojawiają się jednak również pozytywne inicjatywy, jak np. adaptacja zabudowań po zielonogórskiej fabryce wełny.

W stosunkowo dobrym stanie znajdują się obiekty użyteczności publicznej, takie jak ratusze, szpitale, szkoły, a także zabytki architektury obronnej (m.in. w Ośnie Lubuskim, Wschowie). Najlepiej zachowanymi obiektami architektury są obiekty sakralne, poddawane pracom remontowym zarówno w odniesieniu do elementów zewnętrznych, jak też wewnątrz oraz wyposażenia.

Zróznicowany jest stan zachowania założeń urbanistycznych. W wyniku zniszczeń wojennych oraz gospodarki i działań planistycznych w okresie powojennym, część z nich całkowicie utraciło swoją pierwotną czytelność układów przestrzennych (np. Kostrzyn, Krosno Odrzańskie, Gubin), a część uległo częściowym przekształceniom (m.in. Gorzów Wlkp., Międzyrzecz, Skwierzyna). Lepszy stan zachowania przedstawiają założenia przestrzenne o charakterze wiejskim, gdzie mniejszy napór procesów modernizacyjnych przyczynił się do zachowania szeregu pierwotnych elementów w postaci układów przestrzennych, architektury i innych.

Obszary i obiekty wymagające działań naprawczych zawierane są w lokalnych programach rewitalizacji uchwalanych przez samorządy gminne. Zgodnie z „Wytycznymi do tworzenia Lokalnych Programów Rewitalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2007-2013” obejmują one zdegradowane obszary miejskie, w tym zabudowę o znaczeniu historycznym i zabytkowym (najczęściej w centrach miast), a także rewitalizację obszarów przemysłowych, powojennych i popegeerowskich. Przykładem może być tu choćby Gorzów Wielkopolski, Nowa Sól, Zielona Góra czy Żary.

Pomimo mniejszej dynamiki zmian założeń przestrzennych o charakterze wiejskim w porównaniu z układami miejskimi, ze względu na często niekontrolowaną gospodarkę przestrzenną, układy te także wymagają intensyfikacji działań profilaktycznych i ochronnych dla zachowania ich wartości historyczno-kulturowych. Brak odpowiednich założeń w planach zagospodarowania przestrzennego na poziomie lokalnym, niewystarczający zakres ewidencji cennych układów wiejskich i niski poziom niezbędnych decyzji o wpisie do rejestru zabytków, stanowią istotne zagrożenie dla cennych cech historycznych, ładu przestrzennego tych układów oraz atrakcyjnego krajobrazu kulturowego lubuskich wsi.

Dużym zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest głęboka orka, a przede wszystkim nielegalnie prowadzone eksploatacje piasku i żwiru oraz nielegalna działalność poszukiwaczy skarbów.

Zróznicowanym stanem zachowania charakteryzują się zabytkowe obiekty ruchome. Niejednokrotnie obiekty te, przedstawiające wysokie walory historyczne i naukowe, nie są poddawane odpowiednim działaniom konserwatorskim, co prowadzi do destrukcji części zbiorów. Jak wskazuje Program opieki nad zabytkami

województwa lubuskiego na lata 2013-2016 – problematyka ochrony zabytków ruchomych pozostaje jednym z większych wyzwań nie tylko na terenie województwa lubuskiego, zarówno w wymiarze konserwatorskim, jak też dokumentacyjno-badawczym.

Na terenie Ziemi Lubuskiej nadal występuje jeszcze wiele cennych obiektów zabytkowych, które wymagają zidentyfikowania i objęcia działaniami ochronnymi, a znaczna część obiektów zabytkowych ujętych w rejestrze oraz ewidencji wymaga intensyfikacji działań ochronnych i renowacyjnych (choćby tak cenne obiekty jak pałac w Żarach, w Brodach, zamek w Siedlisku, kościół farny w Gubinie, zamek w Otyniu czy Międzyrzecki Rejon Umocniony). Pomimo faktu, że dziedzictwo kulturowe województwa lubuskiego stanowi cenny element kulturowy, społeczny i gospodarczy regionu, jego potencjał nadal nie jest w pełni wykorzystany i wyeksploatowany. Nadal również zły stan zabytków ziemi lubuskiej obniża znacznie walory tych obiektów i atrakcyjność turystyczną regionu.

Połączenie wysokich walorów przyrodniczych i bogactwa obiektów dziedzictwa kulturowego tworzy niepowtarzalny potencjał turystyczny tego regionu. Występujące na obszarze województwa lubuskiego dobra i usługi turystyczne, nazwane w Programie Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku produktami turystycznymi i podzielone na podkategorie, cechują się różną intensywnością występowania na terenie województwa. Wyróżnione rodzaje produktów turystycznych to: wydarzenie, impreza, obiekt, szlak i obszar. Do najważniejszych produktów turystycznych w lubuskim zalicza się:

w kategorii wydarzenie: Międzynarodowy Festiwal Sztuki Most/Die Brücke w Słubicach i Frankfurcie nad Odrą, Międzynarodowy Zjazd Cyklistów – Sulęcín, Winobranie – Święto Wina, Przystanek Woodstock, Festiwal Muzyki Cygańskiej „Romane Dyvesa”, Festiwal Muzyki „Reggae nad Wartą”;

w kategorii obiekt: Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji w Drzonkowie, Centrum Sportowo-Rehabilitacyjne Słowianka Gorzów Wielkopolski, Filharmonia Gorzowska (Centrum Edukacji Artystycznej), Kalinowe Pola – pole golfowe, Pałac Mierzęcín wellness&wine resort, Bulwar nad rzeką Wartą w Gorzowie Wielkopolskim, Lubuskie Muzeum Wojskowe w Zielonej Górze z/s w Drzonowie, Pałac Wiechlice z winnicą, Spacer po Kostrzyńskich Pompejach, Wielka Ucieczka – The Great Escape;

w kategorii szlak: Lubuski Szlak Wina i Miodu, MDW E 70;

w kategorii obszar: Park Mużakowski, Bunkry i Nietoperze, Weekend w Rzeczypospolitej Ptasiej w Ujściu Warty, Łągów;

w kategorii impreza: Nadodrzańska Przygoda – impreza łącząca hippikę, rejs po Odrze, winnicę i kuchnię regionalną, wycieczki edukacyjne Discover Frankfurt nad Odrą-Słubice.

Do głównych atrakcji turystycznych regionu lubuskiego zaliczyć można również:

Szlak cystersów (Bledzew, Gościkowo, Paradyż),

Międzyrzecki Rejon Umocniony (Kaława),

Skansen – Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli,

Łągowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy i miasto Łągów,

Park Narodowy Ujście Warty,

KOTURED (Kompleks Gospodarki Turystycznej i Edukacyjnej: Odra – Warta – Noteć – Drawa),

Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej w Rokitnie – miejsce kultu religijnego,

Zabytkowe układy przestrzenne w miastach i gminach (w tym fortyfikacje, rozplanowanie),

Zabytkowe obiekty architektoniczne reprezentujące różne style (w tym obiekty sakralne, rezydencjonalne, kamieniczki, obiekty publiczne),

Ośrodki pamięci narodowej: Muzeum Obozów Jenieckich w Żaganiu, Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie, Muzeum Martyrologii Sonnenburg w Słońsku,

Muzeum Kultury i Techniki w Bogdańcu,

Ośrodki koncentracji instytucji kultury (teatry, filharmonie, muzea, galerie sztuki, plenery, festiwale – Zielona Góra, Gorzów Wlkp., Żary, Żagań, Łągów, Lubniewice, Międzyrzecz, Wschowa).

Głównymi ośrodkami turystycznymi w województwie lubuskim są Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Świebodzin, Nowa Sól, Kostrzyn nad Odrą, Żagań oraz Łągów, które wyznaczono na podstawie wielkości ośrodka miejskiego oraz ilości i różnorodności głównych form turystyki w niech uprawianej, a także liczbie przechodzących przez miejscowość szlaków turystyki krajoznawczej. Ze względu na bogactwo elementów środowiska przyrodniczego, w szczególności obecność lasów i jezior oraz szeroką gamę ośrodków turystycznych, przeznaczonych do uprawy różnych form turystyki, obszarami o intensywnym rozwoju turystyki są Jeziora Pszczewskie, Międzyrzecki Rejon Umocniony, Jeziora Lubniewickie, Jeziora Łagowskie oraz Rejon Żagański. Jako obszar o unikalnym charakterze pod względem turystycznym należy wyróżnić teren Krainy Warty i Noteci (KOTURED), o znaczeniu regionalnym. Charakteryzuje się on bogatymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, położeniem przy głównych szlakach komunikacyjnych oraz bogactwem atrakcji turystycznych. Do głównych form turystyki uprawianej na terenie województwa lubuskiego oraz najważniejszych ośrodków turystycznych należą:

Turystyka poznawcza – ukierunkowana na poznanie określonego obiektu, miejsca, miejscowości czy regionu, powiązana z celami edukacyjnymi i rekreacyjnymi:

turystyka przyrodnicza – Drawieński Park Narodowy, Park Narodowy Ujście Warty, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, Gryżyński Park Krajobrazowy, Krzesiński Park Krajobrazowy, Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa”, Park Krajobrazowy Ujście Warty, Przemęcki Park Krajobrazowy, Pszczewski Park Krajobrazowy, Rezerваты „Nietoperek” i „Nietoperek II”,

turystyka kulinarna – Gorzów Wielkopolski – Festiwal Brzmienia i Podniebienia, Kargowa – Święto Czekolady, Budachów – Święto Pieroga, Bogdaniec – Lubuskie Święto Chleba;

enoturystyka – winnice znajdujące się na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu, Zielona Góra – miejsce gdzie co roku odbywa się Winobranie oraz znajduje się jedyne w Polsce Muzeum Wina;

turystyka kulturowa – Szlak Krzyży Pokutnych, Witnica – Park Drogowskazów i Słupów Milowych Cywilizacji, Żagań – tematyczne szlaki kulturowe: Żagański Szlak Książęcy, Szlak Śladami Johanna Keplera;

turystyka eventowa – Kostrzyn nad Odrą – Przystanek Woodstock, Zielona Góra – Winobranie, Lato Muz Wszelakich, Europejskie Ogrody Sztuki, Łągów – festiwal Lubuskie Lato Filmowe, Jarmark Joannitów, Festiwal Muzyki Cygańskiej „Romane Dyvesa”, Festiwal Muzyki Reggae nad Wartą;

turystyka militarna – MRU – Pniewo, Boryszyn, Lubrza, Mostki, Międzyrzecz, Żagań – Pancerna Stolica Polski: Szlak Czterech Pancernych, Szlak Wielkiej Ucieczki, Muzeum Alianckich Obozów Jenieckich, Drzonów – Lubuskie Muzeum Wojskowe, Kostrzyn nad Odrą – Twierdza Kostrzyn;

turystyka filmowa – Żagań – Szlak Czterech Pancernych, Łągów – festiwal „Lubuskie Lato Filmowe”;

turystyka sentymalna – cmentarze niemieckie, np. w Czerwińsku, cmentarze radzieckie, np. w Cybince, Rzepinie, Gorzowie Wielkopolskim, Żaganie, Żarach, miejscowości odwiedzane przez potomków mieszkańców z okresu przed II wojną światową.

Turystyka kwalifikowana – łącząca poznanie świata z pewnym wysiłkiem fizycznym, wymaga odpowiedniego przygotowania kondycyjnego, specjalistycznego sprzętu i szczególnych kwalifikacji:

turystyka wodniacka – rejon wzdłuż rzeki Odry, rejon wzdłuż rzeki Warty, rejon wzdłuż rzeki Noteć;

turystyka kajakowa – rejon wzdłuż rzeki Odry, rejon wzdłuż rzeki Warty, rejon wzdłuż rzeki Noteć, rejon wzdłuż rzeki Drawa, rejon wzdłuż rzeki Mierzęckiej Strugi, rejon wzdłuż rzeki Bóbr, rejon wzdłuż Nysy Łużyckiej, Lubrzański Szlak Kajakowy;

turystyka żeglarska – Pojezierze Lubuskie, Pojezierze Łagowskie, Pojezierze Sławskie, Pojezierze Dobięgniewskie;

turystyka nurkowa – Jezioro Ciecz (Trzeźniowskie), Jezioro Lubikowskie, Jezioro Lipie, Jezioro Niestysz;

turystyka rowerowa – cały obszar województwa – wzdłuż wyznaczonych i oznakowanych szlaków i ścieżek rowerowych oraz szlaków pieszo-rowerowych, parki narodowe i krajobrazowe;

turystyka piesza – Wał Zielonogórski – Kraina Nordic Walking, Lubuska Droga Św. Jakuba, Parki Narodowe i Krajobrazowe, bogata sieć szlaków pieszych okolic Sulechowa, cały obszar województwa;

turystyka konna – powiaty: żarski, żagański i nowosolski – projekt „Szlaki konne orężem turystyki”, północna część regionu – szlak ze wschodnich okolic Zielonej Góry na zachód – do Nowogrodu Bobrzańskiego i Bobrowic oraz inne oznakowane szlaki konne;

turystyka wędkarska – Jezioro Lubiąż gdzie odbywają się polsko-niemieckie zawody wędkarskie z łodzi oraz indywidualne spławikowe zawody wędkarskie, Jezioro Lubniewsko gdzie odbywają się ogólnopolskie zawody w połowach, jezioro Długie, jezioro Zabór Duży, jezioro Wilcze, jezioro Trzeźniowskie, jezioro Lubie.

Turystyka zdrowotna – mająca na celu poprawienie stanu zdrowia, regenerację fizyczną i psychiczną: miejscowość Łągów oraz gmina Lubniewice – miejsca, które charakteryzują się walorami uzdrowiskowymi i w przyszłości mogą uzyskać status uzdrowiska, hotele i obiekty SPA np. Pałac Mierzęcín, Pałac Wiechlice, usługi medyczne w miejscowościach przygranicznych: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Łęknica.

Turystyka biznesowa – obejmująca wszystkie podróże służbowe lub w celach zawodowych, które nie są wynagradzane w docelowym miejscu podróży: Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski, Mierzęcín – Pałac Mierzęcín, Skwierzyna – Pałac Wiejce, Lubiszyn – Pałacyk Łąkomín.

Turystyka religijna – związana z podróżami do miejsc ważnych dla historii religii, obiektów sakralnych, miejsc kultu religijnego: Świebodzin – Pomnik Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata oraz Sanktuarium Miłosierdzia Bożego, Lubuska Droga Św. Jakuba, Gościkowo – zespół poklasztorny dawnego opactwa cysterskiego, Żagań – dawny zespół poaugustiański z cenną biblioteką, elementy Szlaku kamiennych zabytków dawnego prawa w postaci krzyży i kapliczek pokutnych, Rokitno – Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej w Rokitnie.

Turystyka wypoczynkowa – turystyka, której głównym motywem jest odpoczynek:

turystyka wypoczynkowa nad jeziorami – miejsca wskazane na szlaku „Słoneczne plaże” LUBTUR – m.in. Łągów, Lubniewice, Ośno, Dobięgniew, Pszczew, kąpieliska zlokalizowane przy ponad 50 jeziorach na obszarze całego regionu;

turystyka wiejska (agroturystyka) – wsie i obszary wokół miejscowości na terenach cennych przyrodniczo (m. in. miejscowości Wysoka, Olszyna, Łągów, Gryżyna, Chichy), liczne gospodarstwa agroturystyczne;

turystyka caravaningowa i campingowa – pola namiotowe i campingowe, ośrodki wypoczynkowe, tereny przyjeziorne i cenne przyrodniczo, Kostrzyn nad Odrą (Przystanek Woodstock), Międzyrzecki Rejon Umocniony.

Turystyka przygraniczna i tranzytowa – ukierunkowana na jednodniowe pobyty, których celem jest zrobienie zakupów lub wzięcie udziału w wydarzeniu: miejsca i położone przy autostradzie A2, miejscowości przygraniczne, a w szczególności: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Łęknica, Gmina Brody.

Podobnie jak tereny cenne przyrodniczo, obszary ochrony krajobrazów kulturowych charakteryzują się możliwością rozwoju funkcji turystycznej, stanowią również czynnik kreowania poczucia tożsamości z regionem. W celu ochrony obiektów kultury i ich promocji, SRWL 2020 wskazuje następujące kierunki działań: tworzenie i kreowanie produktów turystycznych w regionie ze szczególnym naciskiem na te, które mają szansę stać się markowymi dla województwa; tworzenie, modernizacja i ewidencjonowanie szlaków turystycznych, podniesienie jakości ruchu turystycznego, poprawa dostępności transportowej obiektów zabytkowych, wspieranie ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych i promocyjnych, poprawa dostępności dziedzictwa kulturowego, także z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych, podejmowanie działań na rzecz kształtowania świadomości kulturowej mieszkańców, wspieranie inicjatyw na rzecz umacniania więzi regionalnych.

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określa następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej

OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH

Do obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych kwalifikują się gminy, na których terenie stwierdzono tereny wód podziemnych o złym stanie jakościowym, ilościowym, zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych oraz takie, które mają wysoki i bardzo wysoki stopień zagrożenia czynnikami antropogenicznymi.⁷⁶ⁱ⁷⁷ Wyznaczenie obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych powinno uwzględniać wykorzystanie najbardziej aktualnych danych dotyczących wód podziemnych oraz istniejące i potencjalne zagrożenia dla wód o różnym pochodzeniu.

Granice obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych określono w czterech etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na których diagnozuje się wysokie i bardzo wysokie zagrożenie wód podziemnymi czynnikami antropopresyjnymi.

Drugi etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na których diagnozuje się deficyt jakościowy wód.

Trzeci etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na których diagnozuje się deficyt ilościowy wód.

Czwarty etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na których diagnozuje się ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód podziemnych.

OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH

Do obszaru ochrony i kształtowania zasobów wodnych, zgodnie z przyjętymi kryteriami zakwalifikowano całe województwo. Ochronę i działania mające na celu kształtowanie zasobów wodnych należy prowadzić we wszystkich gminach województwa, ze szczególnym uwzględnieniem:

deficytu jakościowego – 24 gminy: Bogdaniec, Deszczno, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Górzycza, Kłodawa, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Słońsk, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Witnica, Zwierzyn;

deficytu ilościowego – 25 gmin: Bobrowice, Brzeźnica, Bytom Odrzański, Czerwieńsk, Dąbie, Gozdnicza, Iłowa, Jasień, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Małomice, Niegosławice, Nowa Sól, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Siedlisko, Szprotawa, Świdnica, Wymiarki, Zabór, Zielona Góra, Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), Żary (gmina wiejska);

ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód podziemnych – 52 gminy: Bobrowice, Bogdaniec, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Gozdnicza, Gubin (gmina wiejska), Gubin (gmina miejska), Iłowa, Jasień, Kłodawa, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lubiszyn, Lubrza, Lubsko, Łągów, Łęknica, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowa Sól (gmina wiejska), Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Ośno Lubuskie, Przewóz, Rzepin, Santok, Skwierzyna, Słubice, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Sulęcín, Szprotawa, Świdnica, Torzym, Trzebiel, Tuplice, Witnica, Wymiarki, Zabór, Zielona Góra, Zwierzyn, Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), Żary (gmina wiejska).

wysokiego i bardzo wysokiego zagrożenia wód podziemnych czynnikami antropopresyjnymi – 80 gmin: wszystkie gminy województwa poza Wymiarkami i Gozdnicą.

⁷⁶ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy: Centralna Baza Danych Geologicznych stan na 2015 r.

⁷⁷ Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej: Program wodno-środowiskowy kraju stan na 2015 r.

TYP OBSZARU: OBSZARY KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO
WYMAGAJĄCE PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ OCHRONNYCH
KATEGORIA: OBSZARY OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ZASOBÓW WODNYCH

Rysunek 18 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego (...) – obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

W województwie lubuskim najczęściej rolę głównego użytkowego piętra wodonośnego odgrywają wody zalegające w utworach czwartorzędowych, dotyczy to zwłaszcza części centralnej i północnej, na południu województwa większą rolę zyskują wody trzeciorzędu. Piętro czwartorzędowe to zwykle współczesne doliny rzek, szczególnie Odry, Warty–Noteci, Bobru, Kwisy, a także nagromadzenia utworów fluwioglacjalnych i staroplejstocenijskie doliny kopalne. Utwory czwartorzędowe są łatwe w eksploatacji, jednak silnie zagrożone wpływem zanieczyszczeń, z uwagi na zwykle słabą izolację lub połączenia hydrauliczne z wodami powierzchniowymi. Wody piętra trzeciorzędowego występują najczęściej na głębokości 50–150 m, mają charakter naporowy i są bardzo dobrze izolowane od powierzchni terenu. Z uwagi na dobrą izolację piętra trzeciorzędowego odnawialność jego zasobów jest ograniczona, a zatem i niskie są zasoby dyspozycyjne tego piętra⁷⁸.

Ogólnie zbiorniki wód podziemnych mają dobre zasilanie i szybki przepływ, ale przez to wymagają szczególnej ochrony przed możliwościami zanieczyszczenia. Największą część obszaru województwa lubuskiego zajmują tereny o średnim stopniu zagrożenia. Wysoki i bardzo wysoki stopień zagrożenia w głównej mierze odpowiada występowaniu czwartorzędowego głównego piętra użytkowego w płytkich w dolinach większych rzek i pradolinach (dolina Odry, Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, dolina Warty i Noteci, Pradolina Barucko-Głogowska oraz doliny: dolnego Bobru, dolnej Kwisy i Lubszy), a także w rejonie Kłodawki-Gorzowa Wielkopolskiego, Świebodzina, Sulechowa, w zlewni górnej Brzeźniczanki oraz w przypadku piętra trzeciorzędowego – w rejonie Jasionów-Łęknica⁷⁹.

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) to wydzielone szczególnie cenne i zasobne struktury wodonośne, wytypowane jako wymagające ochrony obszary, spełniające określone wymagania ilościowe i jakościowe oraz stanowiące istotne w skali kraju rezerwuary dla zaopatrzenia ludności w wodę. Aktualnie na terenie województwa lubuskiego wydzielono 17 GZWP⁸⁰, jednak w przypadku 6 z nich w granicach województwa znajduje się bardzo mały fragment zbiornika (dotyczy to zbiorników nr 125, 134, 135, 146, 303, 304).

Zbiorniki zajmują łączną powierzchnię 31% powierzchni województwa⁸¹. Ochrona ich wód jest priorytetowa, właściwie wszystkie posiadają dokumentację hydrogeologiczną, w której wskazuje się obszary ochronne – zalecenia dla obszarów dotyczą przede wszystkim regulacji gospodarki ściekowej, kontroli obiektów uciążliwych dla wód podziemnych i zakazu lokalizacji nowych obiektów potencjalnie szkodliwych.

Wody podziemne Głównych Zbiorników Wód Podziemnych podlegają ochronie prawnej na tych samych zasadach, co wszystkie wody podziemne, a ponadto objęte mogą być dodatkową ochroną obszarową poprzez ustanowienie obszarów ochronnych⁸². Dla większości zbiorników występujących na terenie województwa, a dla wszystkich, które w województwie zajmują znaczne obszary, tj. nr 127, 138, 144, 148, 149, 150, 301, 302, 306, 315, opracowano dokumentację, w której wskazano projektowane obszary ochronne.

W granicach stref ochronnych wskazuje się różnego rodzaju ograniczenia, nakazy, zakazy itp., zależne od występujących zagrożeń, zagospodarowania terenu i charakterystyki hydrogeologicznej zbiornika. Zgodnie z *Metodyką wyznaczania obszarów ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych dla potrzeb planowania i gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy* na obszarach rolnych należy ograniczać ilości stosowanych nawozów, opracować plany nawożenia, w tym zagospodarowania gnojówki i gnojowicy, czy ograniczyć

---

⁷⁸ *ibidem*

⁷⁹ *ibidem*

⁸⁰ wg wstępnej koncepcji ochrony GZWP opracowanej w drugiej połowie lat 80. przez zespół hydrogeologów pod kierownictwem prof. Kleczkowskiego wyróżniono ponadto GZWP nr 137 Pradolina Toruń-Eberswalde (Warta); PIG podjął się aktualizacji mapy GZWP, po analizach dostępnych dokumentacji nie wyróżnia się już GZWP nr 137;

⁸¹ obliczenia własne

⁸² *Metodyka wyznaczania obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych dla potrzeb planowania i gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy*, PIG, Warszawa 2008

maksymalną obsadę zwierząt hodowlanych. Tereny leśne generalnie sprzyjają ochronie wód podziemnych, niemniej korzystne jest przekwalifikowanie ich na lasy ochronne. Podobnie na wszelkich obszarach chronionych obecna ochrona jest wystarczająca. W obszarach zurbanizowanych priorytetem jest regulacja gospodarki ściekowej, nie należy lokalizować obiektów uciążliwych dla wód podziemnych, a w istniejących regularnie monitorować ich działalność.

Jakość wód

Osiągnięcie celów Ramowej Dyrektywy Wodnej⁸³ to przede wszystkim ochrona i poprawa stanu wód podziemnych oraz ekosystemów bezpośrednio od nich zależnych oraz zapewnienie zaopatrzenia ludności w dobrą wodę. W tym celu prowadzi się działania w obrębie jednostkowych obszarów, tzw. jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd)⁸⁴. Wody podziemne w granicach województwa zostały podzielone na 20 JCWPd (zgodnie z podziałem obowiązującym do 2015 r.). Ogólnie stan ilościowy i jakościowy wód jest dobry. Jako zagrożenie nieosiągnięcia celów najczęściej wskazuje się istniejącą lub planowaną eksploatację złóż węgla brunatnego i miedzi⁸⁵.

Zły stan ilościowy (w subczęści JCWPd 70, 69) stwierdzono w południowo-wschodniej części województwa – problem dotyczy głównie powiatu żagańskiego i Zielonej Góry, częściowo powiatu zielonogórskiego i nowosolskiego. Powodem są przede wszystkim odwodnienia kopalń, w tym z terenu województwa dolnośląskiego⁸⁶.

Zły stan jakościowy (JCWPd 26, 35, 36) stwierdzono w północnej części województwa, wzdłuż doliny Warty i Noteci – Gorzowa Wielkopolskiego i powiatów: gorzowskiego i strzelecko-drezdeneckiego. Zły stan tych wód wynika głównie z presji zanieczyszczeń z powierzchni i wód powierzchniowych⁸⁷.

Obszary deficytu wód

Wody podziemne są podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców województwa w wodę pitną, a także są wykorzystywane przez różne gałęzie gospodarki. Zasobność w wody podziemne na terenie województwa jest dobra w części północnej i średnia w części południowej. Podstawą racjonalnego gospodarowania wodami podziemnymi są ich zasoby dyspozycyjne, które wynikają z warunków hydrogeologicznych i odnawialności zasobów wód w poszczególnych strukturach wodonośnych. Korzystne naturalne uwarunkowania są modyfikowane przez działalność człowieka i na północy województwa obserwuje się deficyty wód w wyniku obniżenia ich jakości przez zanieczyszczenia docierające z powierzchni terenu i wód powierzchniowych, natomiast w południowo-wschodniej części województwa – deficyty ilości wód na skutek odwodnień górniczych.

Obecnie wykorzystanie wód podziemnych kształtuje się na poziomie 5% ogólnej wielkości zasobów województwa, w niektórych rejonach (Gorzów Wielkopolski i powiat gorzowski, Zielona Góra, powiat nowosolski i żagański) wymagana jest intensyfikacja działań porządkujących gospodarkę wodami podziemnymi oraz aktualizacja i zbilansowanie z zasobami dyspozycyjnymi stanu zasobów eksploatacyjnych⁸⁸.

Źródła zagrożenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych

---

⁸³ dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE L 327 z 22.12.2000, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 5, str. 275), tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW),

⁸⁴ Jednolite części wód podziemnych w Polsce. Charakterystyka Geologiczna i hydrogeologiczna, PIG

⁸⁵ Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK), KZGW, Warszawa 2010

⁸⁶ *ibidem*

⁸⁷ Program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK), KZGW, Warszawa 2010

⁸⁸ Opracowanie Ekofizjograficzne Województwa Lubuskiego – Wody podziemne i ich wykorzystanie, Zielona Góra, 2014

Na terenie województwa lubuskiego główne źródła zagrożeń jakościowych wód związane są z obszarowymi i punktowymi zanieczyszczeniami antropogenicznymi. Źródłem ich jest rolnictwo, hodowla, przemysł i inna działalność gospodarcza. Zanieczyszczenia obszarowe są szczególnie trudne do oszacowania i kontrolowania. Do źródeł zanieczyszczeń powierzchniowych należą głównie: obszary zabudowane bez kanalizacji, składowiska odpadów, zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska, niektóre obszary eksploatacji górniczej, miejsca stosowania intensywnego nawożenia i środków ochrony roślin. Źródła punktowe to m.in.: oczyszczalnie ścieków i miejsca zrzutu ścieków komunalnych i przemysłowych, dzikie wysypiska śmieci, zbiorniki bezodpływowe (tzw. szamba), magazyny produktów naftowych, stacje dystrybucji paliw, fermy hodowlane, magazyny nawozów sztucznych. Źródła liniowe związane są z liniami komunikacyjnymi o dużym natężeniu ruchu.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono obszarów funkcjonalnych ochrony i kształtowania zasobów wodnych. Jednym z głównych celów jakie wyznaczono dla tego obszaru funkcjonalnego w KPZK 2030 jest racjonalne gospodarowanie zasobami wód zarówno na potrzeby bytowe mieszkańców, jak i na działalność gospodarczą. Należy zrównoważyć pobór i odtwarzanie zasobów oraz zapewnić należyte wysoki poziom oczyszczania wód już wykorzystanych. Dokument wskazuje również na zwiększenie wykorzystania wód opadowych. Ponadto w 2010 roku przyjęto Program wodno-środowiskowy kraju, który zakłada nie pogarszanie się stanu wód, osiągnięcie dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych, zaprzestanie lub ograniczenie zrzutu substancji priorytetowych do wód⁸⁹.

OBSZAR OCHRONY STRATEGICZNYCH ŹŁÓŻ KOPALIN

Obszary ochrony strategicznych złóż kopalin wyznacza się w celu zachowania wartości złóż surowców, które mają dla gospodarki państwa strategiczne znaczenie. Złóża kopalin mają bardzo duże znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego regionu jak i całego kraju. Szczególnie istotne są również te złoża, dla których nie podjęto działań mających na celu eksploatację. Wyznaczenie obszarów ochrony strategicznych złóż kopalin powinno uwzględniać:

wykorzystanie najbardziej aktualnych danych na temat sytuacji geologicznej;
udokumentowane złoża kopalin, które już są eksploatowane lub mogą zostać poddane eksploatacji;
możliwość potencjalnego występowania złóż.

Granice obszarów ochrony strategicznych złóż kopalin określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na terenie których udokumentowane jest występowanie złóż surowców energetycznych: węgla brunatnego, ropy naftowej, gazu ziemnego i gazu ziemnego zaazotowanego⁹⁰.

Drugi etap: zakwalifikowanie do obszaru gmin, na terenie których wydano koncesje na poszukiwanie złóż kopalin chemicznych, skalnych i metali (głównie miedzi)⁹¹.

---

⁸⁹ KZGW: Program wodno-środowiskowy kraju, Warszawa 2010

⁹⁰ Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy: Centralna Baza Danych Geologicznych, stan na 2015 r.

⁹¹ Ministerstwo Środowiska: Koncesje na poszukiwanie, rozpoznawanie złóż kopalin chemicznych, skalnych i metali wg stanu na dzień 10 października 2015 r.

OBSZAR FUNKcjONALNY OCHRONY STRATEGICZNYCH ZŁÓŻ KOPALIN

Do obszaru zakwalifikowano 77 gmin. Złoża surowców o strategicznym znaczeniu zlokalizowane są w 39 gminach:

węgiel brunatny występuje na terenie 19 gmin: Brody, Cybinka, Gubin (gmina wiejska), Gubin (gmina miejska), Jasień, Lubsko, Łagów, Łęknica, Maszewo, Nowe Miasteczko, Przewóz, Rzepin, Słubice, Sulęcín, Torzym, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, Żary (gmina miejska);

ropa naftowa występuje na terenie 15 gmin: Bogdaniec, Bytnica, Cybinka, Drezdenko, Górzycy, Gubin, Krosno Odrzańskie, Lubiszyn, Maszewo, Skąpe, Skwierzyna, Słońsk, Sulechów, Świebodzin, Witnica;

gaz ziemny występuje na terenie 12 gmin: Babimost, Bobrowice, Bogdaniec, Drezdenko, Kargowa, Kolsko, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lubiszyn, Siedlisko, Sława, Szlichtyngowa;

gaz ziemny zaazotowany występuje na terenie 1 gminy: Sulęcín.

Koncesje na poszukiwanie węglowodorów wydano dla obszarów w 45 gminach – Babimost, Bledzew, Bogdaniec, Bytnica, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Deszczno, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Górzycy, Gubin, Gubin, Kargowa, Kłodawa, Kolsko, Krosno Odrzańskie, Krzeszyce, Lubniewice, Lubrza, Łagów, Maszewo, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Przytoczna, Pszczew, Rzepin, Santok, Skąpe, Skwierzyna, Sława, Słońsk, Słubice, Słubice, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szczaniec, Świebodzin, Torzym, Trzciel, Witnica, Zbąszynek, Zwierzyn.

Gminy zakwalifikowane do obszaru przedstawiono na rysunku nr 19.

Koncesje na poszukiwanie złóż kopaliny chemicznych, skalnych i metali (głównie miedzi) wydano dla obszarów w 44 gminach – Babimost, Bobrowice, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Czerwieńsk, Dąbie, Gozdnicz, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska) Iłowa, Jasień, Kargowa, Kolsko, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Łęknica, Nowa Sól (gmina wiejska), Nowa Sól (gmina miejska), Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Otyń, Przewóz, Siedlisko, Skąpe, Sława, Sulechów, Szlichtyngowa, Szprotawa, Świdnica, Świebodzin, Trzebiechów, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, Zabór, Zielona Góra, Żagań (gmina wiejska), Żagań (gmina miejska), Żary (gmina wiejska), Żary (gmina miejska).

TYP OBSZARU: OBSZARY KSZTAŁTOWANIA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO
WYMAGAJĄCE PROGRAMOWANIA DZIAŁAŃ OCHRONNYCH
KATEGORIA: OBSZAR FUNKCJONALNY OCHRONY STRATEGICZNYCH
ZŁÓŻ KOPALIN

Rysunek 19 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego (...) – obszar funkcjonalny ochrony strategicznych złóż kopalin Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Obszar województwa lubuskiego jest zasobny w surowce mineralne. Jako główne bogactwa geologiczne podaje się złoża surowców energetycznych, które w sposób znaczący wpływają na gospodarkę regionu. Wśród innych ważnych surowców należy wymienić surowce skalne i metaliczne.

Udokumentowane złoża surowców energetycznych⁹²

Z uwagi na korzystną budowę geologiczną dla występowania zasobów gazu ziemnego i ropy naftowej obszar województwa wyróżnia się na tle kraju dużą zasobnością tych surowców. Zasoby złóż gazu ziemnego, ropy naftowej na terenie województwa lubuskiego są w większości (ponad 50% złóż) eksploatowane, bądź eksploatowane czasowo. Obecnie, złoża Kamień Mały oraz Gajewo są przygotowywane do wydobycia, prowadzone są również eksploatacje próbne. Obszar województwa lubuskiego cieszy się również zainteresowaniem przedsiębiorstw zajmujących się wydobyciem węglowodorów, zgodnie z danymi Ministerstwa Środowiska na terenie województwa lubuskiego zlokalizowane jest 11 obszarów koncesyjnych na poszukiwanie, rozpoznanie oraz wydobywanie węglowodorów.

W obszarze województwa znajduje się 20 złóż węgla brunatnego, w tym dwa złoża są eksploatowane. Złoża węgla brunatnego zlokalizowane są w powiatach: żarskim, krośnieńskim, świebodzińskim, sulęcińskim, świebodzińskim. Łączne zasoby tego surowca wynoszą 5 873 121,00 tys. t, z czego największe zasoby przypadają na złoża Gubin i Gubin-Zasieki-Brody (3 054 715 tys. t, co stanowi 52% zasobów województwa); Złoża Gubin, Gubin 1, Gubin-Zasieki-Brody, Lubsko, Cybinka, Sądów, Rzepin, Torzym, Babina-Żarki, Mosty ze względu na strategiczne znaczenie dla gospodarki energetycznej kraju zaliczono do złóż o znaczeniu krajowym. Z uwagi na bliskie występowanie złóż względem siebie połączono je w następujące rejony złożowe⁹³:

Złoża zaliczane do rejonu złożowego **Gubin-Gubin1-Gubin-Zasieki-Brody-Lubsko** charakteryzują się dużą zasobnością, dobrą jakością oraz korzystnymi parametrami geologiczno-górnictwymi. Złoże Gubin oraz Gubin 1 zostało rozpoznane szczegółowo, w kategoriach umożliwiających sporządzenie projektu zagospodarowania złoża oraz wszczęcie procedury koncesyjnej na wydobywanie bez prowadzenia dalszych prac rozpoznawczych. Natomiast złoże Gubin-Zasieki-Brody oraz Lubsko zostało rozpoznane wstępnie, w związku z czym sporządzenie projektów zagospodarowania złóż będzie wymagało dokładniejszego rozpoznania złóż. Największy potencjał wydobywczy posiada złoże węgla brunatnego Gubin, które jest zlokalizowane na terenie gmin Gubin i Brody. Drugim złożem posiadającym duże zasoby wydobywcze węgla brunatnego jest obszar złoża Gubin-Zasieki-Brody oraz Lubsko. Z uwagi na duże zasoby oraz bliskie sąsiedztwo względem planowanego bloku energetycznego, złoża mogą stanowić przyszłą bazę zasobową dla elektrowni Gubin. Ograniczeniem w ewentualnej eksploatacji może być lokalizacja GZWP i strefy ochronnej (ONO) w północnej części złoża. Obecność strefy ochronnej oznacza brak ciągłości izolacyjnej przed zanieczyszczeniami od powierzchni terenu oraz dobrą przepuszczalnością utworów zalegających w stropie. Natomiast w południowej części zlokalizowany jest nieudokumentowany GZWP. Ponadto możliwość eksploatacji jest warunkowana przez występujące na terenie złoża i w bezpośrednim jego sąsiedztwie formy ochrony przyrody. W przypadku ww. rejonu złożowego są to: Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa”, Obszary Chronionego Krajobrazu: „Dolina Nysy”, „Zachodnie okolice Lubuska”, „Gubińskie Mokradła”, obszary należące do sieci Natura 2000: „Jeziora Brodzkie”, „Uroczyska Borów Zasiękich”, „Mierkowskie Wydmy”, „Dąbrowy Gubińskie” oraz 4 rezerваты przyrody i 8 użytków ekologicznych

Złoża stanowiące rejon złożowy **Cybinka-Sądów-Rzepin-Torzym** posiadają duże zasoby bilansowe oraz korzystne parametry geologiczno-górnictwowe. Złoża Cybinka, Sądów, Rzepin oraz Torzym są rozpoznane wstępnie.

---

⁹² Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., PIG, Warszawa 2015

Centralna Baza Danych Geologicznych (CBDG), shp z konturami złóż wg. stanu na 19.08.2015

⁹³ projekt Analizy obecnego i potencjalnego wydobycia złóż kopalni o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i krajowym na terenie Województwa Lubuskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2015

Łączne zasoby wszystkich złóż w tym rejonie złożowym mogą umożliwić prace elektrowni o mocy 3 300 MW przez 45 lat. Jednakże utrudnieniem w eksploatacji zasobów złoża jest przebieg autostrady A2 o kierunku wschód-zachód oraz linia kolejowa dużych prędkości. Złoże Torzym i Rzepin położone są w całości w granicach GZWP, w tym GZWP obejmujący złożę Torzym objęty jest projektowaną strefą ochronną, co oznacza, iż wody zbiornika nie są chronione od powierzchni terenu utworami nieprzepuszczalnymi. Na terenie ww. rejonu złożowego występują również formy ochrony przyrody, można do nich zaliczyć: Parki Krajobrazowe oraz ich otulinę: Krzesiński, otulina Łagowskiego PK, obszary chronionego krajobrazu: Słubicka dolina Odry, Puszcza nad Pliszką, Dolina Ilanki, Pojezierze Lubniewicko-Sulęcińskie, obszary należące do sieci Natura 2000: „torfowisko Młodno”, „Bory Chrobotkowe koło Bytomca”, „Krośnieńska Dolina Odry”, „Dolina Środkowej Odry”, „Lasy Dobrosułowskie”, „Dolina Pliszki”, „Dolina Ilanki”, „Stara Dębowa w korytach”, „Buczyna Łagowsko-Sulęcińska”, Dolina środkowej Odry”, „Dolina Ilanki”, „Rynna Jezior Rzepińskich” oraz 2 rezerwatów oraz 9 użytków ekologicznych.

Złoże **Mosty** oraz **Babina-Żarki** są rozpoznane wstępnie, charakteryzują się dobrymi parametrami jakościowymi oraz górniczo-geologicznymi. Ewentualna eksploatacja węgla brunatnego z wspomnianych złóż może okazać się konfliktowa z uwagi na lokalizację niemalże w całości w Parku Krajobrazowym Łuk Mużakowa. Poza tym występują tu obszary objęte siecią Natura 2000: „Wilki nad Nysą”, „Łęgi nad Nysą Łużycką”, „Bory Dolnośląskie” oraz jeden rezerwat i 2 użytki ekologiczne.

W rejonie złożowym **Sieniawa** najkorzystniejszym do zagospodarowania jest złożę Sieniawa² wyłonione ze złoża Sieniawa-siodło IX-XVI. Złoże posiada koncesje na wydobycie węgla. Pozostała część złoża Sieniawa-siodło IX-XVI posiada dużą konfliktowość ze środowiskiem, dlatego ewentualne wydobycie może okazać się niemożliwe.

Złoże węgla brunatnego z uwagi na główny sposób wydobycia, jakim jest metoda odkrywkowa pozostają w konflikcie z obecnym zagospodarowaniem terenu, formami ochrony przyrody oraz zasobami wód podziemnych i powierzchniowych.

Udokumentowane złoża surowców skalnych⁹⁴

Największe zasoby surowca kruszyw naturalnych posiada Nowogród Bobrzański-Zbiornik zlokalizowane w dolinie Bobru. Złoże charakteryzuje się dobrymi parametrami geologiczno-górnictwami oraz jakościowymi. Jednakże z uwagi na częściową lokalizację w obszarze Natura 2000 Dolina Dolnego Bobru oraz Obszarach Chronionego Krajobrazu: Dolina Bobru, Dolina Brzeźnicy oraz Dolina Dolnego Bobru możliwość eksploatacji złoża metodą odkrywkową może wiązać się z koniecznością przeprowadzenia dodatkowych badań oceniających wpływ na środowisko przyrodnicze;

Udokumentowane złoża surowców metalicznych⁹⁵

Na południowy wschód od granicy z województwem lubuskim zlokalizowane jest udokumentowane złożę surowców metalicznych Bytom Odrzański, do którego przylega obszar udokumentowanych złóż o tzw. zasobach prognostycznych (pozabilansowych), z uwagi na występowanie serii złożowej na głębokości poniżej 1500 m. Brak kryteriów bilansowości dla złóż miedzi występujących poniżej 1500 m przyczyniło się do uznania złóż miedzi w dokumentacji za prognostyczno-pozabilansowe. Obszar złoża znajduje się częściowo w granicach województwa lubuskiego (powiat nowosolski), pozostała część obejmuje województwo dolnośląskie (powiat

---

⁹⁴ Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., PIG, Warszawa 2015

Centralna Baza Danych Geologicznych (CBDG), shp z konturami złóż wg. stanu na 19.08.2015

⁹⁵ Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., PIG, Warszawa 2015

Centralna Baza Danych Geologicznych (CBDG), shp z konturami złóż wg. stanu na 19.08.2015

projekt Analizy obecnego i potencjalnego wydobycia złóż kopalni o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i krajowym na terenie województwa lubuskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze, Zielona Góra 2015

głogowski). Zasoby rudy miedzi obliczone w obszarze prognostycznym pozabilansowym wynoszą 184 926 tys. ton. Złoża miedzi występujące w cechsztyńskiej formacji ze względu na swój unikatowy charakter zalicza się do złóż o znaczeniu krajowym.

Udokumentowane złoża surowców chemicznych

Do surowców chemicznych należy zaliczyć siarkę wydobywaną ze złóż zasiarzonej ropy naftowej i gazu ziemnego w złożu Górzycy w powiecie słubickim. Zasoby geologiczne bilansowe wynoszą 0,70 tys. t.⁹⁶

Wody lecznicze i termalne

Województwo lubuskie znajduje się w obszarze występowania jednego z największych wartości strumienia cieplnego w Polsce. Aczkolwiek dotychczasowe rozpoznanie wód termalnych (9 głębokich odwiertów wiertniczych wykonanych przez PIG) wskazuje na małą możliwość wykorzystania gospodarczego wód. Wyniki badań wód pochodzących z odwiertów badawczych charakteryzują się niewielką wydajnością otworów, znaczną mineralizacją oraz dużą głębokością występowania tych wód, a co za tym idzie niekorzystnym rachunkiem ekonomicznym. Termalne wody chlorkowo-sodowe przydatne do celów leczniczych udokumentowano jedynie w otworze łągów Lubuski IG-1. Zasoby geologiczne bilansowe, eksploatacyjne otworu wynoszą 5,00 (m³/h)⁹⁷. Złoża te nie jest obecnie eksploatowane.

Rekultywacja obszarów powydobywczych

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 435 udokumentowanych złóż kopalin. Wydobywanie kopalin na ogół niesie ze sobą pewne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i wiąże się z degradacją terenów rolniczych i leśnych, a w szczególnych przypadkach także osiedli ludzkich. Złoża gazu ziemnego, ropy naftowej i węgla brunatnego zlokalizowane są w wyraźnych strefach, co sprawia, że można wskazać tereny, które będą odczuwały największą presję, wynikającą z oddziaływania na otaczające środowisko. Są to przede wszystkim okolice: Gorzowa Wielkopolskiego, Drezdenka, Zielonej Góry, Sulechowa, Szlichtyngowej, Kostrzyna, Maszewa, Gubina, Rzepina i Cybinki.

Eksploatacja zasobów złóż wiąże się z koniecznością zagospodarowania terenu powydobywczego surowców wydobywanych metodą odkrywkową, po eksploatacji podziemnej oraz w przypadku wydobycia ropy naftowej oraz gazu rekultywację terenu wiertni. Obowiązek rekultywacji terenu poeksploatacyjnego powstaje na podstawie decyzji określającej kierunek rekultywacji, która jest wydawana po otrzymaniu koncesji na wydobywanie zasobów surowca ze złoża.⁹⁸ Prace rekultywacyjne prowadzone są przez przedsiębiorstwo w całym okresie eksploatacji, w miarę postępów frontów eksploatacyjnych. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych prowadzona jest celem przywrócenia wartości użytkowych i przyrodniczych tym terenom. W sposobie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych złóż w Polsce dominuje kierunek:

leśny do zagospodarowania leśnego: lasy produkcyjne, ochronne;

rolny do zagospodarowania rolniczego: grunty orne, użytki zielone, sady, ogrody;

komunalny, do celów społeczności lokalnej, np. parki, zieleńce, obiekty sportowe i wypoczynkowe;

wodny pod zbiorniki wodne oraz budowę tych zbiorników;

specjalny do zagospodarowania na inne cele niż rekultywacji: rolnej, leśnej, komunalnej i wodnej. (np. utworzenie zbiornika wodnego na cele rekreacyjne).

W województwie lubuskim najistotniejszym obszarem powydobywczym poddanym rekultywacji jest teren po eksploatacji odkrywkowej oraz podziemnej złoża Sieniawa. Działania objęły głównie leśny kierunek

---

⁹⁶ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., PIG, Warszawa 2015

⁹⁷ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r., PIG, Warszawa 2015

⁹⁸ <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

rekultywacji, przy jednoczesnym wykorzystaniu niektórych zagłębień terenu w kierunku wodnym, tworząc liczne oczka wodne i niewielkie zbiorniki (np. Jezioro Ciche). Proces rekultywacji objął obszar zwałowiska i odkrywki Siodła VI i Zachód I (siodło VIII) oraz część siodła IX. W latach 1992-2002 kopania KWB „Sieniawa” przekazała Nadleśnictwu Świebodzin blisko 127 ha gruntów zrekultywowanych. Wschodnia część Siodła IX (o pow. ok. 2,5 ha) zrekultywowana została w kierunku rolniczym i przekazana w ręce prywatne, natomiast dla części zachodniej, po zakończeniu eksploatacji, prowadzone będą działania rekultywacyjne w kierunku rolniczym.⁹⁹

Zapisy SRWL 2020 są zgodne z Polityką energetyczną Polski do 2030 roku i zakładają zabezpieczenie i wykorzystanie strategicznych surowców. Eksploatacja stanowi szansę dla gospodarki regionu i jednocześnie niesie zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i kulturowego. Działaniami podejmowanymi wg SRWL 2020 powinny być: zabezpieczenie oraz wykorzystanie lokalnych bogactw naturalnych, w tym złóż węgla brunatnego, gazu ziemnego oraz ropy naftowej, budowa nowoczesnych systemowych źródeł wytwórczych, w tym planowanej elektrowni wykorzystującej złoża węgla brunatnego w rejonie Gubin-Brody, realizacja przedsięwzięć służących poprawie zarządzania energią i efektywności energetycznej, budowa odpowiedniej infrastruktury przesyłowej w celu transportu eksploatowanych surowców, zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom poprzez budowę lub remonty infrastruktury technicznej, zwiększenie bezpieczeństwa i ciągłości dostaw energii elektrycznej i innych mediów energetycznych.

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

Zrównoważony rozwój regionu oraz eliminacja barier rozwojowych jest kluczowym zadaniem samorządu województwa w celu osiągnięcia rozwoju. Zidentyfikowanie problemów społeczno-gospodarczych jest podstawą do określenia obszarów, wobec których powinna zostać zaimplementowana polityka wsparcia lub też działania mające na celu zahamowanie niekorzystnych zjawisk.

---

⁹⁹ Górnictwo i Geoinżynieria: Dotychczasowe doświadczenia rekultywacji wyrobisk po eksploatacji złoża węgla brunatnego „Sieniawa”, rok 34, zeszyt 4, 2010

OBSZARY O NAJNIŻSZYM STOPNIU ROZWOJU I POGARSZAJĄCYCH SIĘ PERSPEKTYWACH ROZWOJOWYCH

Obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych definiowane są w KPZK 2030 jako „tereny o pogarszającej się sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w wyniku niskiego poziomu PKB *per capita*, słabej dostępności oraz jakości usług publicznych, małego potencjału ośrodków miejskich, słabo rozwiniętej sieci osadniczej i zaburzonej strukturze demograficznej wywołanej m.in. migracjami ludzi młodych do największych miast w kraju i za granicę”¹⁰⁰. Wyznaczenie obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych powinno uwzględniać:

kompleksową analizę sytuacji społeczno-gospodarczej gmin opartą na danych statycznych – określonych na rok sporządzenia, będących punktami odniesienia w analizie;

kompleksową analizę sytuacji społeczno-gospodarczej gmin opartą na danych dynamicznych, wskazujących tendencje w rozwoju.

Granice obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwoju określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: wskazanie gmin charakteryzujących się niskim stopniem rozwoju. W etapie tym wykorzystuje się najbardziej aktualne dane statystyczne. Za oznakę niskiego stopnia rozwoju przyjęto wartości wskaźników gorsze w danym zakresie od średniej dla województwa. Do obszaru kwalifikują się gminy, które osiągnęły niekorzystne wartości w zakresie 5 lub więcej wskaźników:

saldo migracji na 1000 mieszkańców – wskazuje obszary przyjmujące nowych mieszkańców oraz zmagające się z wyludnieniem, uwzględniono migracje wewnętrzne oraz zagraniczne (2003, 2013);

wskaźnik obciążenia demograficznego – wskaźnik posiada wymiar demograficzny oraz ekonomiczny, uwzględniając stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym, świadczy o starzeniu się społeczeństwa oraz zmianach w kondycji zasobów pracy (2004, 2014);

liczba mieszkań na 1000 mieszkańców – wskaźnik świadczy o poprawie bądź pogorszeniu się warunków mieszkaniowych jako podstawowych warunków życia mieszkańców (2003, 2013);

wskaźnik przedsiębiorczości ludności – liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym świadczy o stopniu aktywności zawodowej oraz aktywizacji gospodarczej regionu (2004, 2014);

udział podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w ogólnych dochodach gmin – podatki te stanowią część dochodów własnych gmin i ukazują możliwości realizacji ustawowych zadań gmin, wpływ z podatków uzależnione są od koniunktury i wskazują również na sytuację finansową mieszkańców i podmiotów gospodarczych (2004, 2014);

stopa bezrobocia – udział bezrobotnych w liczbie osób aktywnych zawodowo, świadczy o zmianach na rynku pracy a także o polepszających lub pogarszających możliwościach finansowych mieszkańców (2004, 2014);

liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców – wskaźnik obrazuje sytuację społeczną ludności na podstawie zmiany natężenia występujących problemów społecznych (zdrowotnych: niepełnosprawność, przewlekłe choroby; rodzinnych: ochrona macierzyństwa i wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, przemoc w rodzinie; społeczne: bezdomność, alkoholizm, narkomania, brak umiejętności przystosowania do życia; ekonomicznych: ubóstwo, bezrobocie; pozostałych: zdarzenia losowe, klęski żywiołowe i ekologiczne) (2009, 2014).

Drugi etap: wskazanie gmin charakteryzujących się pogarszającymi się perspektywami rozwoju. Ocenia się je na podstawie analizy tendencji wskaźników między rokiem aktualnym a rokiem odniesienia (tabela 10). Za

---

¹⁰⁰ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

niekorzystną tendencję uznaje się wskaźnik tendencji poniżej średniej wojewódzkiej. Do obszaru kwalifikują się gminy, które osiągnęły niekorzystne wartości w 5 lub więcej wskaźnikach.

Tabela 10 Zestawienie wskaźników użytych do delimitacji obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych oraz wartości średnich dla województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.

wskaźnik	rok aktualny	rok odniesienia	aktualna średnia dla województwa	tendencja dla województwa
saldo migracji na 1000 mieszkańców	2013	2003	-1,3	-0,7
obciążenie demograficzne	2014	2004	28,8	7,4
liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	2013	2003	351,9	26,0
przedsiębiorczość ludności	2014	2004	1075	-439,1
udział podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku dochodowego od osób prawnych w ogólnych dochodach gmin	2014	2004	34,7	1,7
stopa bezrobocia	2014	2004	7,2	-8,0
liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	2014	2009	95,5	-19,1

Zestawienie wartości wskaźników zawarte jest w załączniku nr 4 i w załączniku nr 5 do raportu.

OBSZARY O NAJNIŻSZYM STOPNIU ROZWOJU I POGARSZAJĄCYCH SIĘ PERSPEKTYWACH ROZWOJOWYCH

Zgodnie z przyjętymi kryteriami do obszaru włączono 55 gmin:

ze względu na słaby rozwój – 50 gmin: Bledzew, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Dąbie, Dobiegniew, Drezdenko, Gozdnicza, Górzycza, Gubin (gmina wiejska), Iłowa, Jasień, Kolsko, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lubniewice, Lubrza, Lubsko, Łągów, Małomice, Maszewo, Niegostawice, Nowa Sól (gmina wiejska), Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Przytoczna, Pszczew, Rzepin, Siedlisko, Skąpe, Skwierzyna, Słońsk, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Sulęcín, Szlichtyngowa, Szprotawa, Torzym, Trzciel, Trzebiel, Tuplice, Witnica, Wschowa, Wymiarki, Zwierzyn, Żagań (gmina miejska);

ze względu na pogarszające się perspektywy rozwoju – 10 gmin: Bojadła, Gorzów Wielkopolski, Kostrzyn nad Odrą, Skwierzyna, Świebodzin, Trzciel, Tuplice, Wymiarki, Żagań, Żary (gmina miejska).

W przypadku pierwszego kryterium, 4 gminy wykazały wartości gorsze od średniej województwa we wszystkich siedmiu uwzględnianych wskaźnikach (Dobiegniew, Drezdenko, Kożuchów i Tuplice). Natomiast pięć gmin znajduje się w obydwu kategoriach, są to: Bojadła, Skwierzyna, Trzciel, Tuplice oraz Wymiarki.

Do obszaru funkcjonalnego zakwalifikowano trzy znaczące dla regionu miasta – Gorzów Wielkopolski, Żagań i Żary. Ośrodek wojewódzki wykazał się w porównaniu do średniej wojewódzkiej gorszą dynamiką w przypadku 6 wskaźników – salda migracji, obciążenia demograficznego, liczby podmiotów w REGON, udziału podatków PIT i CIT w dochodzie gminy, liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz stopy bezrobocia. Podobna sytuacja została zdiagnozowana w gminie miejskiej Żary, która spełnia 5 kryteriów klasyfikacji – wskaźnik obciążenia demograficznego, liczbę mieszkań, liczbę podmiotów w REGON, udział podatków PIT i CIT w dochodzie gminy oraz liczbę osób korzystających z pomocy społecznej. W przypadku Gorzowa Wielkopolskiego wartości wskaźników wiążą się z procesem suburbanizacji.

W grupie gmin o najniższym stopniu rozwoju względem średniej dla województwa, znalazło się również miasto Żagań. Gmina ta spełniła warunek mniejszej liczby mieszkań, mniejszej liczby podmiotów w REGON, mniejszego udziału dochodów budżetu gminy z podatków PIT i CIT, większej liczby osób korzystających z pomocy społecznej i wyższej stopy bezrobocia.

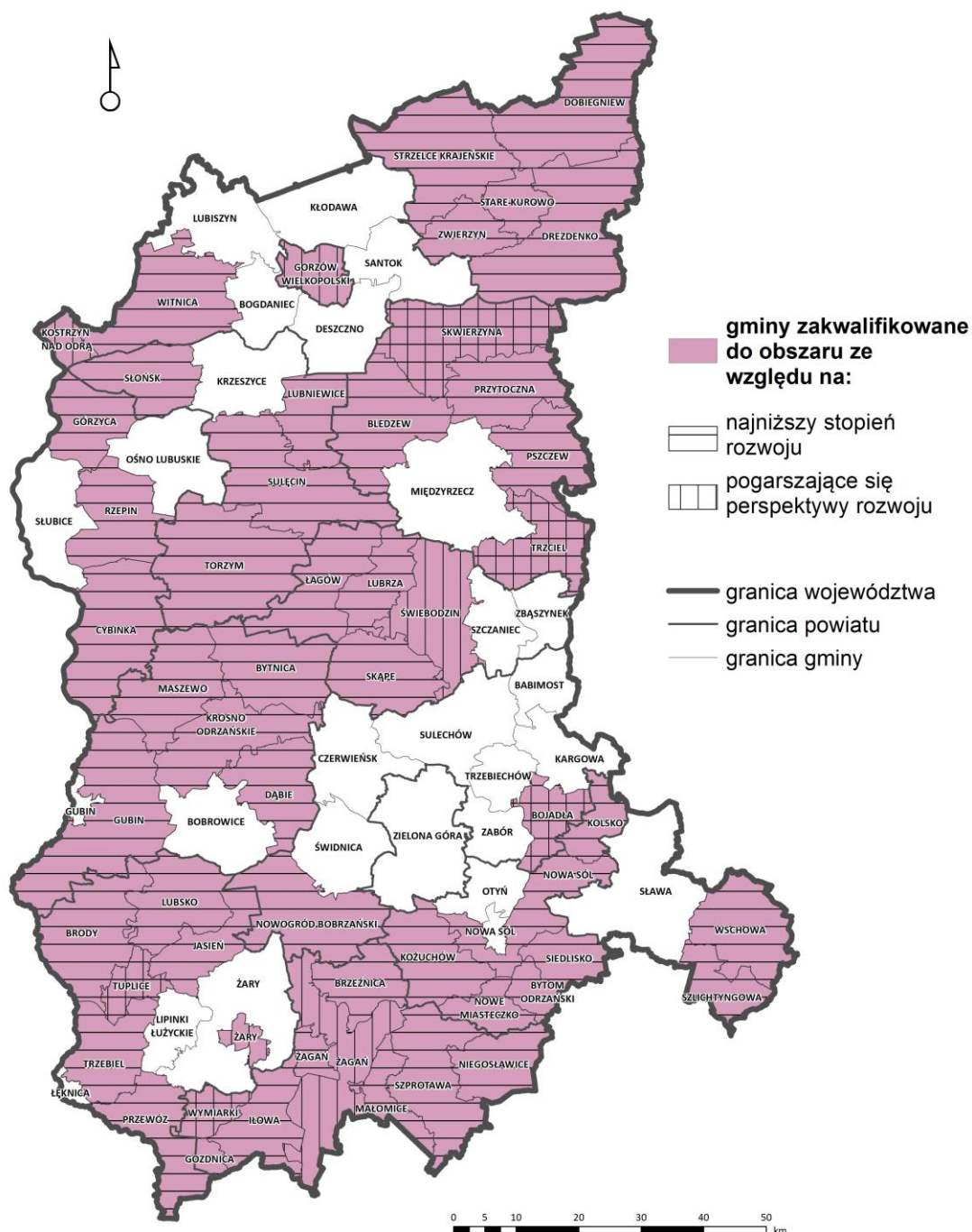
Zestawienie wartości wskaźników zawarte są w załączniku nr 4 i 5.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono kategorii obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych. Kryteria omawianego obszaru funkcjonalnego szeroko poruszają sytuację społeczno-gospodarczą. Działania w celu poprawy warunków społecznych i gospodarczych określone zostały w SRWL 2020 dla wyznaczonych obszarów miejskich i wiejskich.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI
I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW
WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY O NAJNIŻSZYM STOPNIU ROZWOJU I POGARSZAJĄCYCH
SIĘ PERSPEKTYWACH ROZWOJOWYCH

Rysunek 20 Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji (...) – obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

MIASTA I INNE OBSZARY TRACĄCE DOTYCHCZASOWE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

KPZK 2030 za miasta i inne obszary tracące dotychczasowej funkcje społeczno-gospodarcze uważa w szczególności „obszary miejskie, na których w wyniku przemian gospodarczych o charakterze strukturalnym oraz zmian w lokalnych rynkach zatrudnienia dochodzi do obniżenia znaczenia gospodarczego. Są to również obszary koncentracji negatywnych zjawisk społecznych i fizycznej degradacji zabudowy mieszkaniowej oraz przestrzeni miejskich”¹⁰¹. Wyznaczenie obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze powinno uwzględniać:

kompleksową analizę sytuacji społeczno-gospodarczej gmin;
uwzględnienie zapisów KSRR 2020 o restrukturyzacji i rewitalizacji miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (działania nakierowane na wsparcie jakości kapitału ludzkiego, modernizację struktury gospodarczej, wspierające nadrobienie zaległości w zakresie infrastruktury technicznej, modernizację i rozwój obiektów użyteczności publicznej, wsparcie kompleksowych programów rewitalizacyjnych)
określenie sytuacji wewnętrznej gmin, bez odniesienia do warunków występujących w całym regionie;

Granice obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: analiza wskaźników i danych statystycznych wraz z określeniem trendów w zakresie:
saldo migracji na 1000 mieszkańców (2003–2013);
przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców (2004–2014);
wskaźnika obciążenia demograficznego (osoby w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym) (2004–2014);
liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (2003–2013);
wskaźnika przedsiębiorczości ludności (liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym) (2004–2014);
udziału podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w ogólnych dochodach gmin (2004–2014);
stopy bezrobocia (2004–2014);
liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (2009–2014).

Drugi etap: wskazanie gmin tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarczych. Do obszaru kwalifikują się gminy, które osiągnęły niekorzystne wartości (wzrost lub spadek wartości wskaźnika zależnie od jego charakteru) w 5 lub więcej wskaźnikach. Delimitacja zogniskowana jest wyłącznie na warunkach występujących w danych gminach, bez odniesienia ich do sytuacji w całym regionie.

Zestawienie wartości wskaźników zawarte jest w załączniku nr 6 i w załączniku nr 7 do raportu.

---

¹⁰¹ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

MIASTA I INNE OBSZARY TRACĄCE DOTYCHCZASOWE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Warunek kwalifikacji do obszaru spełniło 28 gmin: Babimost, Bojadła, Brzeźnica, Bytom Odrzański, Dąbie, Dobiegniew, Lubsko, Łagów, Maszewo, Niegosławice, Nowe Miasteczko, Ośno Lubuskie, Pszczew, Santok, Siedlisko, Skwierzyna, Sława, Stare Kurowo, Sulęcín, Szlichtyngowa, Świebodzin, Trzciel, Tuplice, Wschowa, Wymiarki, Zielona Góra, Zwierzyn, Żary (gmina wiejska).

W przypadku Zielonej Góry, zarówno gmina miejska jak i gmina wiejska wg podziału administracyjnego obowiązującego do dnia 31 grudnia 2014 wykazały się ujemnymi wartościami 5 wskaźników. Cztery z nich dla tych jednostek są wspólne: saldo migracji, przyrost naturalny, obciążenie demograficzne oraz liczba podmiotów w REGON. Piątym niekorzystnym wskaźnikiem w gminie miejskiej był mniejszy udział podatków PIT i CIT w dochodzie miasta, natomiast w przypadku gminy wiejskiej wzrosła liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej.

Zestawienie wartości wskaźników zawarte są w załączniku nr 6 i 7.

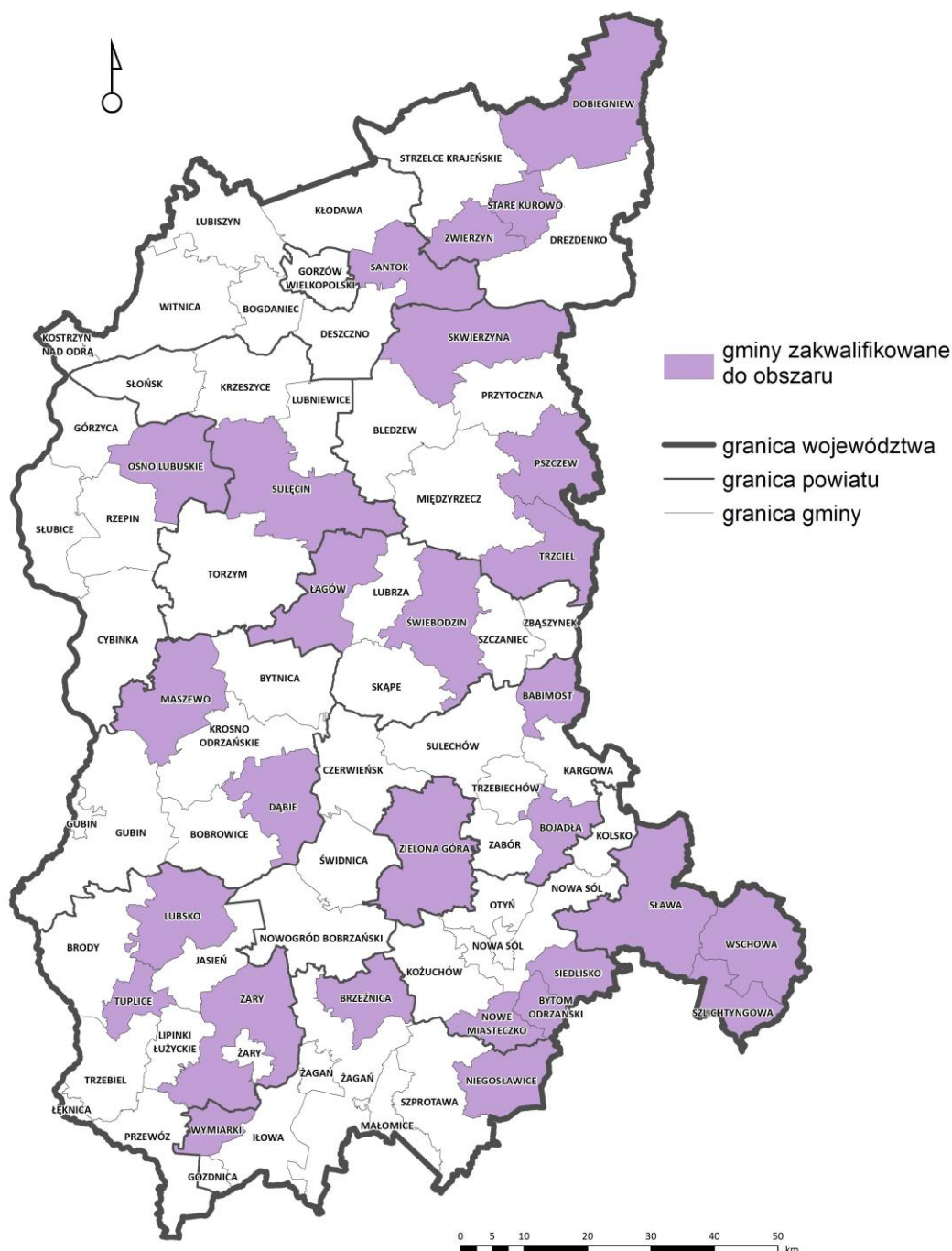
W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono obszarów funkcjonalnych miast i inne obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. KPZK 2030 zakłada na terenach objętych tym obszarem funkcjonalnym kompleksową poprawę warunków społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Głównym narzędziem będzie proces rewitalizacji terenów poprzemysłowych, blokowisk i zdegradowanego środowiska. Ponadto KPZK 2030 odnosi się do Krajowej Polityki Miejskiej 2023, która została uchwalona 20 października 2015 roku. Celem przewodnim tego dokumentu jest wykreowanie sprawnych, zwartych i zrównoważonych, spójnych, konkurencyjnych i silnych miast – do każdego z tych sformułowań przyporządkowano cel szczegółowy:

- stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji;
- odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich;
- poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia;
- wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu¹⁰².

¹⁰² Krajowa Polityka Miejska 2023, Warszawa 2015

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI
I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW
WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: MIASTA I INNE OBSZARY TRACĄCE DOTYCHCZASOWE
FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Rysunek 21 Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji (...) – miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

OBSZARY O NAJNIŻSZYM POZIOMIE DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG WARUNKUJĄCYCH MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE

Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe w rozumieniu KPZK 2030 znajdują się najczęściej w pewnym oddaleniu od ośrodków regionalnych. „Mieszkańcy (...) obszarów nie dysponują dostępem do podstawowych usług publicznych gwarantujących uczestnictwo we współczesnych procesach rozwojowych. Rozwój gospodarczy tych obszarów wymaga wsparcia poprzez dostarczenie podstawowych usług niezbędnych dla rozwoju i modernizacji w obszarze edukacji, zdrowia, sportu i turystyki, transportu, infrastruktury wodno-ściekowej czy usług kulturalnych oraz podniesienie jakości tych usług”¹⁰³. Wyznaczenie obszarów funkcjonalnych o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe powinno uwzględniać:

wielopłaszczyznową analizę sytuacji społeczno-gospodarczej gmin;
zgodność z wcześniejszymi opracowaniami wykonanymi dla województwa lubuskiego.

Granice obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe określono na podstawie ekspertyzy wykonanej na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego pt. „Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich o słabym dostępie do usług publicznych w województwie lubuskim”¹⁰⁴. Dokument ten bierze pod uwagę 30 wskaźników zgrupowanych w 8 kategoriach:

położenie i dostępność komunikacyjno-transportowa;
urbanizacja wsi;
intensywność rolnictwa;
pozarolnicze funkcje produkcyjne;
funkcja turystyczno-wypoczynkowa i rekreacyjna;
aktywność społeczna i kulturalna;
zarządzanie obszarami wiejskimi.

Tabela 11 Wykaz wskaźników użytych w celu delimitacji obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe

Źródło: *Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich o słabym dostępie do usług publicznych w województwie lubuskim*, Zielona Góra, 2013 r.

wymiar rozwoju	nazwa wskaźnika oraz jego źródło ¹⁰⁵	nazwa skrótowa	waga wskaźnika	
			w wymiarze	globalnie
A. Położenie i dostępność komunikacyjno-transportowa	1. procent powierzchni wykorzystywany pod funkcje antropogeniczne (S) – na podstawie danych CORINE Land Cover 2006	powierzchnia antropogeniczna	0,25	0,0375
	2. średnia odległość od dużego miasta (D) – wyczenia na podstawie map wektorowych ¹⁰⁶ i obliczeń w oprogramowaniu GIS	odległość od miasta	0,25	0,0375
	3. izochrona teoretyczna odległości do	izochrona teoretyczna	0,5	0,075

¹⁰³ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

¹⁰⁴ *Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich o słabym dostępie do usług publicznych w województwie lubuskim*, Heffner K., Gibas P., Zielona Góra, 2013 r.

¹⁰⁵ W zestawieniu wskaźników (tabele 1 i 2) wybraną cechą o znaczeniu kluczowym (50% wagi w grupie) podkreślono pogrubieniem.

¹⁰⁶ tj. od Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry, wg. danych za 2012 r., mapy wektorowe sieci drogowej oraz granic administracyjnych gmin

wymiar rozwoju	nazwa wskaźnika oraz jego źródło ¹⁰⁵	nazwa skrótowa	waga wskaźnika	
			w wymiarze	globalnie
	dużego miasta (D) – wyliczenia na podstawie map¹⁰⁷ wektorowych i obliczeń w oprogramowaniu GIS			
B. Urbanizacja wsi	4. gęstość zaludnienia w osobach na km ² (S) – na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (BDL) ¹⁰⁸	gęstość zaludnienia	0,125	0,01
	5. zameldowania z miast na 1000 ludności (S) – na podstawie danych BDL	zameldowania z miast	0,125	0,01
	6. liczba osób przyjeżdżających do pracy przypadająca na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy (S) – na podstawie danych BDL¹⁰⁹	przyjazdy do pracy	0,5	0,04
	7. średnioroczna liczba ¹¹⁰ budynków oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności (S) – na podstawie danych BDL	budynki nowo oddane	0,125	0,01
	8. wymeldowania do miast na 1000 ludności (D) – na podstawie danych BDL	wymeldowania do miast	0,125	0,01
C. Intensywność rolnictwa	9. udział procentowy powierzchni wykorzystywanej pod uprawy orne lub złożone systemy upraw i działek w powierzchni gminy ogółem (S) – na podstawie danych CORINE <i>Land Cover</i> 2006	powierzchnia orna	0,1	0,012
	10. procent powierzchni wykorzystywany pod łąki i pastwiska (S) – na podstawie danych CORINE <i>Land Cover</i> 2006	powierzchnia łąk	0,1	0,012
	11. procent powierzchni wykorzystywany pod sady i plantacje (S) – na podstawie	powierzchnia sadów	0,1	0,012
	12. użytki rolne w dobrej kulturze jako część użytków ogółem (S) – na podstawie danych powszechnego spisu rolnego 2010	dobra kultura użytków	0,5	0,06
	13. gospodarstwa rolne o areale powyżej 15 ha jako procent powierzchni wszystkich gospodarstw rolnych (S) – na podstawie danych powszechnego spisu rolnego 2010	areal gospodarstwa rolnego	0,1	0,012
	14. członkowie rodziny użytkownika pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych w AWU w przeliczeniu na średnią powierzchnię gospodarstwa rolnego w gminie (D) – na podstawie danych powszechnego spisu rolnego 2010	efektywność pracy w rolnictwie	0,1	0,012

¹⁰⁷ jw.

¹⁰⁸ o ile nie zaznaczono inaczej wskaźnik liczony dla danych za 2012 r.

¹⁰⁹ dane za 2006 r.

¹¹⁰ za okres od 2004 do 2012r.

wymiar rozwoju	nazwa wskaźnika oraz jego źródło ¹⁰⁵	nazwa skrótowa	waga wskaźnika	
			w wymiarze	globalnie
D. Pozarolnicze funkcje produkcyjne	15. podmioty wpisane do rejestru REGON w sekcjach B do F na 10 tys. ludności (S) – na podstawie danych BDL	REGON przemysł	0,5	0,035
	16. pracujący w sektorze przemysłowym jako procent ludności w wieku produkcyjnym (S) – na podstawie danych BDL	pracujący w przemyśle	0,25	0,0175
	17. zużycie wody w przemyśle jako procent zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku (D) – na podstawie danych BDL	zużycie wody w przemyśle	0,25	0,0175
E. Intensywność aktywności w sferze usług	18. podmioty wpisane do rejestru REGON w sekcjach G do H oraz J do Q na 10 tyś. ludności (S) – na podstawie danych BDL	REGON usługi	0,5	0,1
	19. nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w gimnazjach w przeliczeniu na etaty (S) – na podstawie danych BDL	oświata gimnazjalna	0,25	0,05
	20. ludność na aptekę ogólnodostępną (D) – na podstawie danych BDL	zdrowotność mieszkańców	0,25	0,05
F. Funkcja turystyczno-wypoczynkowa i rekreacyjna	21. podmioty wpisane do rejestru REGON w sekcji I na 10 tyś. ludności (S) – na podstawie danych BDL	REGON turystyka	0,25	0,025
	22. korzystający z noclegów w ciągu roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (S) – na podstawie danych BDL	atrakcyjność turystyczna	0,5	0,05
	23. powierzchnia dzikich wysypisk w m2 na 100 km2 powierzchni gminy ogółem (D) – na podstawie danych BDL	poszanowanie środowiska	0,25	0,025
G. Aktywność społeczna i kulturalna	24. członkowie zespołów artystycznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (S) – na podstawie danych BDL	aktywność kulturalna	0,5	0,04
	25. członkowie klubów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (S) – na podstawie danych BDL	aktywność sportowa	0,25	0,02
	danych CORINE Land Cover 2006			
	26. wydatki w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego na mieszkańca (D) – na podstawie danych BDL	wydatki na kulturę	0,25	0,02
H. Zarządzanie obszarami wiejskimi	27. średnie (za lata 2010–2012) dochody gminy stanowiące finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych na mieszkańca (S) – na podstawie danych BDL	pozyskiwanie funduszy	0,5	0,1
	28. podatek rolny i leśny jako procent dochodu własnego gminy (S) – na podstawie danych BDL	pozyskiwanie podatków	0,166667	0,033333
	29. udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami	planowanie przestrzenne	0,166667	0,033333

wymiar rozwoju	nazwa wskaźnika oraz jego źródło ¹⁰⁵	nazwa skrótowa	waga wskaźnika	
			w wymiarze	globalnie
	zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (S) – na podstawie danych BDL			
	30. wydatki na bieżące wynagrodzenia w Dziale 750 -Administracja publiczna w przeliczeniu na mieszkańca (D) – na podstawie danych BDL	wynagrodzenia administracji	0,166667	0,033333

OBSZARY O NAJNIŻSZYM POZIOMIE DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG WARUNKUJĄCYCH MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE

Do obszaru zakwalifikowano 24 gminy, które wymagają szczególnej interwencji w zakresie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe. Gminy te są zgrupowane przestrzennie w obrębie 5 grup:

- w obszarze północno-wschodnim gminy: Dobiegniew, Drezdenko, Skwierzyna i Przytoczna;
- w obszarze północno-zachodnim gminy: Lubiszyn, Witnica, Słońsk i Górzycza;
- w obszarze wschodnim gminy: Trzciel, Zbąszynek, Babimost, Kargowa, Kolsko i Sława;
- w obszarze zachodnim gminy: Słubice, Gubin, Lubsko, Brody, Jasień, Trzebiel, Przewóz i Łęknica;
- w obszarze południowym gminy: Niegosławice i Szprotawa.

Gminy zakwalifikowane do obszaru przedstawiono na rysunku nr 22.

Wykonana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego ekspertyza wykazała, że „gminy wiejskie o niezadowalającej i złej sytuacji społeczno-gospodarczej grupują się prawie wyłącznie w strefach peryferyjnych regionu – zarówno w rejonie granicy z Niemcami (gminy o złej sytuacji społeczno-gospodarczej, w mniejszym stopniu gminy o niezadowalającej sytuacji społeczno-gospodarczej), jak i na obszarze graniczącym z województwem wielkopolskim (praktycznie chodzi o wszystkie gminy graniczne z wyjątkiem Pszczewa i Wschowy z Szlichtyngową). Wiele wcześniej prowadzonych badań w innych regionach Polski, również za granicą, wskazuje, że zarówno obszary peryferyjne w skali krajowej (pogranicze z Niemcami) jak i wewnętrzne pogranicza regionalne (strefa granicy z Wielkopolską) charakteryzują się nie tylko gorszą sytuacją rozwojową, ale również są w gorszym położeniu pod względem dostępności do usług publicznych”¹¹¹. Wyjątek stanowi gmina Lubiszyn, która na południowym wschodzie graniczy z Gorzowem Wielkopolskim.

¹¹¹ Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich o słabym dostępie do usług publicznych w województwie lubuskim, Heffner K., Gibas P., Zielona Góra, 2013 r.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI
I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW
WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY O NAJNIŻSZYM POZIOMIE DOSTĘPU DO DÓBR I USŁUG
WARUNKUJĄCYCH MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE

Rysunek 22 Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji (...) – obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 3.5 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej
- 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym

Obszary o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe zgodnie z SRWL 2020 wymagają podjęcia wielopłaszczyznowych działań, które mają na celu zahamowanie i polepszenie niekorzystnej sytuacji społecznej, demograficznej, infrastrukturalnej i gospodarczej. Proponowanymi działaniami są np.: wspieranie rozwoju przedsięwzięć wynikających z programu LEADER na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych, dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku, rozwój produkcji rolniczej wysokiej jakości, poprawa stanu połączeń transportowych i powstanie nowych, upowszechnienie najnowszych technologii informacyjnych, sukcesywnie zwiększanie długości sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, podnoszenie jakości kształcenia, poprawa organizacji świadczenia usług zdrowotnych, rozszerzenie oferty placówek kulturalnych, tworzenie sieci placówek, ośrodków i grup wsparcia dla osób wykluczonych.

OBSZARY PRZYGRANICZNE

Województwo lubuskie położone jest przy granicy polsko-niemieckiej, która stanowi wewnętrzną granicę Unii Europejskiej. W KPZK 2030 obszar regionu województwa lubuskiego wskazany jest jako teren znajdujące się pod silnym wpływem Berlina oraz innych miast znajdujących się po stronie niemieckiej. Sytuacja ta stwarza możliwość wykorzystania potencjału gospodarczego, wynikającego z kontaktów międzynarodowych. W obszarach przygranicznych wymagane jest zintegrowane podejście w ramach planowania przestrzennego. Wyznaczenie obszarów przygranicznych powinno uwzględniać:

wymóg zgodności ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020;

zapisy KPZK 2030 w zakresie podmiotu delimitującego obszary;

zapisy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020.

Granice obszarów przygranicznych określono w trzech etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: zakwalifikowanie do obszaru funkcjonalnego gmin bezpośrednio graniczących z Republiką Federalną Niemiec¹¹².

Drugi etap: zakwalifikowanie do obszaru funkcjonalnego gmin znajdujących się w powiatach, których stolice znajdują się w odległości do 50 km od granicy państwa¹¹³.

Trzeci etap zakwalifikowanie do obszaru funkcjonalnego wszystkich gmin, znajdujących się w podregionach (NUTS 3) gorzowskim i zielonogórskim¹¹⁴.

OBSZARY PRZYGRANICZNE

Do obszarów przygranicznych zakwalifikowano wszystkie gminy województwa lubuskiego w podziale na trzy strefy:

w pierwszej strefie zlokalizowanych jest 10 gmin – Brody, Cybinka, Górzycza, Gubin (gmina miejska), Gubin (gmina wiejska), Kostrzyn nad Odrą, Łęknica, Przewóz, Słubice, Trzebień;

druga strefa obejmuje 7 powiatów – krośnieński, gorzowski, słubicki, sulęciński, zielonogórski, żagański, żarski – oraz dwa miasta na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski i Zieloną Górę, łącznie 54 gminy – 10 wyżej wymienionych oraz Babimost, Bobrowice, Bogdaniec, Bojadła, Brzeźnica, Bytnica, Czerwieńsk, Dąbie, Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Gozdnicza, Hłowa, Jasień, Kargowa, Kłodawa, Krosno Odrzańskie, Krzeszyce, Lipinki Łużyckie, Lubiszyn, Lubniewice, Lubsko, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowogród Bobrzański, Ośno Lubuskie, Rzepin, Santok, Słońsk, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Świdnica, Torzym, Trzebiechów, Tuplice, Witnica, Wymiarki, Zabór, Zielona Góra, Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), Żary (gmina miejska), Żary (gmina wiejska);

ostatnia strefa swoim zasięgiem pokrywa teren całego województwa lubuskiego, obejmuje pozostałe 6 powiatów – międzyrzecki, nowosolski, strzelecko-drezdenecki, świebodziński, wschowski – i 28 pozostałych gmin – Bledzew, Bytom Odrzański, Dobiegniew, Drezdenko, Kolsko, Kożuchów, Lubrza, Łagów, Międzyrzecz, Nowa Sól (gmina miejska), Nowa Sól (gmina wiejska), Nowe Miasteczko, Otyń, Przytoczna, Pszczew, Siedlisko, Skąpe, Skwierzyna, Sława, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Szczaniec, Szlichtyngowa, Świebodzin, Trzciel, Wschowa, Zbąszynek, Zwierzyn.

Gminy zakwalifikowane do obszaru przedstawiono na rysunku nr 23.

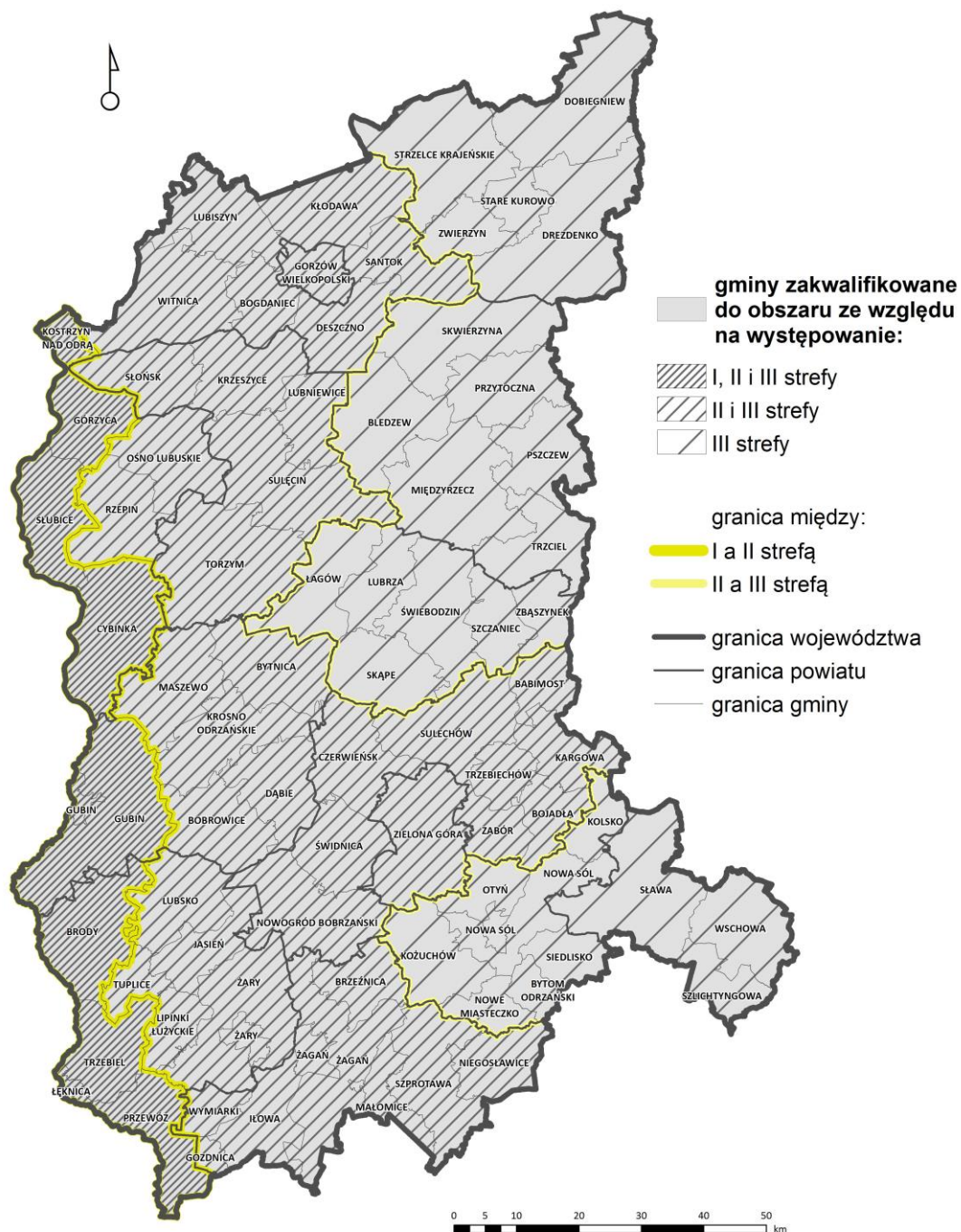
¹¹² *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020*, dokument przyjęty uchwałą nr XXXII/319/12 przez Sejmik Województwa Lubuskiego 19 listopada 2012 r.

¹¹³ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

¹¹⁴ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI
I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW
WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY PRZYGRANICZNE

Rysunek 23 Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji (...) – obszary przygraniczne
Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

Dla terenów transgranicznych sporządzono **Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec – IPPON¹¹⁵**. Podstawą podjęcia prac nad Studium było porozumienie z dnia 28 czerwca 2010 r. między Ministrem Infrastruktury, Województwem Zachodniopomorskim, Województwem Lubuskim i Województwem Dolnośląskim. W studium wskazano kierunki rozwoju obszaru pogranicza Polski i Niemiec na rzecz poprawy jego spójności przestrzennej i realizacji wyzwań integracyjnych w Unii Europejskiej poprzez:

wypracowanie wspólnej polityki przestrzennej polskiej części obszaru pogranicza Polski i Niemiec,
wypracowanie innowacyjnych zasad współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego,
stworzenie instrumentów wspomagających formułowanie dokumentów planistycznych i programowych dla perspektywy finansowej UE w latach 2014-2020,
wypracowanie standardu zapisu planistycznego oraz systemu informacji o planowaniu przestrzennym.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące wybranych obszarów koncentracji działań szczególnych obejmują:

Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy – pasmo rozwoju społeczno-gospodarczego i korytarz transportowy,
porty ujścia Odry – wzrost ich rangi w Regionie Bałtyckim i w Europie Środkowo-Wschodniej,
Transgraniczny Region Metropolitalny Szczecina – ponadregionalny ośrodek rozwoju,
wrocławski obszar funkcjonalny – ponadregionalny ośrodek rozwoju społeczno-ekonomicznego i transferu innowacyjności,
krajowe ośrodki wzrostu: Zielona Góra, Gorzów Wielkopolski jako ośrodki mające potencjał do kreowania i rozprzestrzeniania procesów rozwojowych w Polsce Zachodniej,
regionalne ośrodki wzrostu i równoważenia rozwoju: Koszalin, Legnica, Wałbrzych, Zielona Góra, jako miasta predysponowane do koncentracji działań rozwojowych o znaczeniu regionalnym,
miasta przygraniczne (Świnoujście, Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin, Zgorzelec) – wielokierunkowa współpraca transgraniczna i planowanie przestrzenne,
Odra – główna oś komunikacyjna obszaru pogranicza na tle systemu ekologicznego,
transgraniczne powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne – spójność i dostępność przestrzenna,
główne obszary zagospodarowania turystycznego – aktywizacja społeczno-ekonomiczna,
obszary zagrożenia powodzią – zasięg metod ochrony.

Województwo lubuskie graniczy z Republiką Federalną Niemiec, a dokładnie od północnego zachodu z Krajem Związkowym **Brandenburgią**, od południowego zachodu z Krajem Związkowym **Saksonią**.

Granica Brandenburgii z województwem lubuskim rozpięta jest na długości ok. 180 km. Część infrastruktury transportowej działa na podstawie programu rozwoju transeuropejskich sieci transportowych TEN-T, będących najważniejszymi powiązaniem o znaczeniu regionalnym i międzynarodowym. Do TEN-T należy:

droga E30, A2 (Świecko – Poznań - Warszawa) <-> A12 (Berlin – Frankfurt am Oder) -> przejście graniczne: Świecko-Frankfurt am Oder,

linia kolejowa E20/CE20, LK nr 3 (Berlin-Warszawa) -> przejście graniczne: Rzepin (Kunowice)-Frankfurt am Oder.

droga E36, A18 (Olszyna-Krzyżowa) <-> A15 (Spreewald – granica państwa) -> przejście graniczne: Forst-Olszyna.

Pozostałe połączenia poza transeuropejskimi korytarzami tworzą:

DK nr 22 Grzechotki-Kostrzyn nad Odrą <-> B1 – Niemcy -> przejście graniczne: Kostrzyn nad Odrą/Kietz,

DK nr 29 Słubice- Połupin <-> B5 - Niemcy -> przejście graniczne: Słubice/Frankfurt am Oder,

DK nr 32 Gubinek- Połupin – Zielona Góra - Wolsztyn <-> B92 – Niemcy -> przejście graniczne: Guben/Gubinek,

---

¹¹⁵ Źródło: <http://www.e-ippon.net/> (Warszawa, Wrocław, Zielona Góra, Szczecin 2013)

DW nr 289 Zasieki-Nowogród Bobrzański <-> droga lokalna powiązana z B112 -> przejście graniczne: Forst/Zasieki,

DW 138 Muszkowo – Gubin <-> Droga lokalna powiązana z B112 -> przejście graniczne: Guben/Gubin,

LK nr 358 (Gubin – Czerwieńsk – Zbąszynek) -> przejście graniczne: Guben/Gubin,

LK nr 14 (Forst – Tuplice - Łódź Kaliska) -> przejście graniczne: Tuplice(Zasieki)/Forst,

LK nr 203 (Tczew – Piła – Krzyż – Gorzów Wlkp. – Kostrzyn nad Odrą) -> przejście graniczne: Kostrzyn nad Odrą/Kustritz Kietz ,

LK nr 275 (Wrocław Muchobór – Gubinek)(linia nie przejezdna na odcinku Lubsko-Gubinek) -> brak przejścia granicznego, zły stan techniczny przeprawy mostowej, powiązania lokalne: Łęknica – Bad Muskau (most podwójny), Żytowań – Coschen.

Powiązania systemów infrastruktury technicznej stanowią: gazociąg tranzytowy Jamał (gazociąg wysokiego ciśnienia DN 1400) oraz ropociąg Przyjaźń (Płock – Schwedt).

Poza powyższymi powiązaniem na obszarze pogranicza z Brandenburgią występują również powiązania lokalne w zakresie infrastruktury technicznej, tj. powiązanie sieci ciepłowniczych Słubic oraz Frankfurt am Oder, a także wspólna gospodarka ściekowa Gubina i niemieckiego Guben. W zakresie sieci gazowej połączenia lokalne obejmują import gazu z Niemiec na potrzeby spółki EWE Energia Sp. z o.o., która odbywa się przy wykorzystaniu gazociągu Fikenherd – Rybocice oraz import gazu z Niemiec do stacji redukcyjnej w Gubinie, zasilający w gaz miasto Gubin.

Powiązania sieci osadniczej bazują na wspólnych terenach zurbanizowanych znajdujących się po obu stronach rzek (Odry lub Nysy Łużyckiej) i zamykają się w obrębie:

Kostrzyn nad Odrą <-> Küstrin-Kietz,

Słubice <-> Frankfurt am Oder,

Gubin <-> Guben.

W zakresie cennych walorów przyrodniczych przy granicy po stronie polskiej zlokalizowane są:

Park Narodowy „Ujście Warty”,

parki krajobrazowe (PK Łuk Mużakowa, Krzesiński PK, PK Ujście Warty),

obszary chronionego krajobrazu (Słubicka Dolina Odry, Gubińskie Mokradła, Dolina Nysy),

rezerваты przyrody (Pamięcin, Łęgi koło Słubic, Młodno, Gubińskie Mokradła, Uroczysko Węglińskie),

obszar Natura 2000 SOO i OSO (Ujście Warty PLC080001),

obszary Natura 2000 SOO (Łęgi Słubickie PLH080013, Ujście Ilanki PLH080015, Dolina Pliszki PLH080011, Krośnieńska Dolina Odry PLH080028, Brożek PLH080051),

obszary Natura 2000 OSO (Dolina Środkowej Odry PLB080004).

Natomiast po stronie niemieckiej zlokalizowane są:

w niedalekiej odległości od granicy parki przyrody (niem. Naturpark) („Schlaubetal”, „Märkische Schweiz“),

obszary Natura 2000 SOO przylegające do granicy państwa: Oder-Neiße Ergänzung DE3553308 – rozciągający się niemalże wzdłuż całej wspólnej granicy, Oderinsel Kietz DE3453301, Lebuser Odertal DE3553307, Oderberge DE3553301, Oderwiesen nördlich Frankfurt DE3653302, Eichwald und Buschmühle DE3653301, Oderwiesen am Eichwald DE3653305, Mittlere Oder DE3754303, Oder-Neiße DE3954301, Neißeau DE4354301,

obszary Natura 2000 OSO przylegające do granicy państwa: Mittlere Oderniederung DE3453422 (łącząca się z obszarem Natura 2000 Ujście Warty PLC080001),

pozostałe obszary Natura 2000 położone w odległości do 10 km od granicy państwa: Spreewald und Lieberoser Endmoräne DE4151421 (obszar OSO o pow. 80 215,73ha), Oderaue Kienitz DE3352301, Trockenrasen am Oderbruch DE3553306, Erweiterung Oderhänge Mallnow DE3552305, Oderhänge Mallnow DE3552306, Lebuser Odertal DE3553307, Booßener Teichgebiet DE3652301, Treplin-Alt Zeschdorfer Fließtal DE3552301, Fauler See / Markendorfer Wald DE3653303, Oberes Klingetal DE3652302, Fledermausquartier Markendorfer

Eiskeller DE3752304, Wacholderhänge Lossow DE3753302, Unteres Schlaubetal Ergänzung DE3752303, Fledermausquartier Kraftwerksruine Vogelsang DE3854301, Pohlitzer Mühlenfließ DE3853303, Trockenhänge Lawitz DE3853302, Dorchetal DE3953302, Krayner Teiche/Lutzketal DE4053303, Feuchtwiesen Atterwasch DE4053302, Euloer Bruch DE4253302, Preschener Mühlbusch DE4353303, Zschornoer Heide DE4353421, Faltenbogen südlich Döbern DE4353301, Peitzer Teiche DE4152302, Calpenzmoor DE4053301, liczne rezerваты przyrody, w tym bezpośrednio przylegające do granicy państwa: Oderinsel Küstrin-Kietz, Pontische Hänge von Lebus, Oderberge, Oderwiesen nördlich Frankfurt, Eichwald und Buschmühle, Mittlere Oder, Oder-Neiße, Hispe, Schwarze Grube, Zerna, Zschornoer Wald, obszary chronionego krajobrazu, w tym bezpośrednio przy granicy państwa: Odervorland Groß Neuendorf-Lebus, Oderhänge Seelow-Lebus, Trepliner Seen, Booßener und Altzeschdorfer Mühlenfließ, Fauler See, Märkischer Naturgarten, Güldendorfer Mühlental, Eichwald und Buschmühle, Kiesgruben Eisenhüttenstadt, Gubener Fließtäler, Schlagsdorfer Waldhöhen, Neißeau um Grieben, Wiesen- und Teichgebiet Eulo und Jamno, Neißeau im Kreis Forst.

Saksonia natomiast graniczy z województwem lubuskim zaledwie na odcinku 13 km. Żadne z połączeń nie należy do transeuropejskich powiązań transportowych. Brak jest połączeń kolejowych, co wynika ze złego stanu technicznego linii oraz złego stanu technicznego mostów kolejowych na Nysie Łużyckiej (Przewóz, Sanice) w ciągu linii kolejowej 380 (Jankowa Żagańskie – Horka Gbf). Ponadto połączenia tworzą:

DK 12 Łęknica-Dorohusk <-> S127b – Niemcy -> przejście graniczne: Bad Muskau/Łęknica,

DK 27 Przewóz – Zielona Góra <-> K8410/S127 – Niemcy -> przejście graniczne: Podrosche/Przewóz.

Pomiędzy województwem lubuskim a Krajem Związkowym Saksonia brak jest powiązań infrastruktury technicznej o randze międzynarodowej i regionalnej.

Powiązania sieci osadniczej bazują na wspólnych terenach zurbanizowanych znajdujących się po obu stronach rzeki Nysy Łużyckiej – Łęknica i Bad Muskau.

W zakresie cennych walorów przyrodniczych przy granicy po stronie polskiej zlokalizowane są:

Park Narodowy „Ujście Warty”,

park krajobrazowy (PK Łuk Mużakowa),

obszary chronionego krajobrazu (Bory Dolnośląskie oraz w odległości do 10 km — Bory Bogumiłowskie),

Rezerваты przyrody (Wrzosiec, Zacisze, Żurawie Bagno, Przygiełkowe Moczary) — żaden z rezerwatów nie przylega bezpośrednio do granicy,

obszary Natura 2000 SOO (Łęgi nad Nysą Łużycką PLH080038, Wilki nad Nysą PLH080044, Pieńska Dolina Nysy Łużyckiej PLH020086, Przygiełkowiska koło Gozdnicy PLH080055),

obszary Natura 2000 OSO (Bory Dolnośląskie PLB020005).

Natomiast po stronie niemieckiej zlokalizowane są:

obszary Natura 2000 SOO przylegające do granicy państwa: Neißegebiet DE4454302, Truppenübungsplatz Oberlausitz DE4552301, Niederspreer Teichgebiet und Kleine Heide Hähnichen DE4554303,

obszary Natura 2000 OSO przylegające do granicy państwa: Neißetal DE4454451, Muskauer und Neustädter Heide DE4552452, Teichgebiete Niederspreer-Hammerstadt DE4554451,

w odległości do 10 km położony jest duży powierzchniowo obszar Natura 2000 OSO — Biosphärenreservat Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft DE4552451, pokrywający się z obszarem SOO Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft DE4552302,

rezerваты przyrody, w tym: Niederspreer Teichgebiet und Kleine Heide Hähnichen,

w odległości ponad 10 km od granicy zlokalizowany jest rezerwat biosfery — Biosphärenreservat Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft,

obszary chronionego krajobrazu: Muskauer Parklandschaft und Neißeau, Braunsteich, Kromlau-Gablenzer Restseengebiet.

Wśród powiązań kulturowych i turystycznych należy wyróżnić Park Mużakowski, będący największym parkiem w stylu angielskim w Polsce¹¹⁶. Po stronie polskiej znajduje się ponad 500 ha całego założenia parkowego (m. Łęknica), po stronie niemieckiej zaś ok. 200 ha (m. Bad Muskau).

Część gmin województwa lubuskiego należy również do euroregionów - obszarów współpracy transgranicznej, ustanowionych decyzją regionów przygranicznych dwóch lub więcej państw. Wśród celów powstania euroregionów najczęściej wymienia się wspieranie wymiany gospodarczej i turystycznej, rozwój komunikacji, działalność kulturową, wspólne rozwiązywanie problemów transgranicznych.¹¹⁷ W granicach województwa lubuskiego znajdują się jednostki terytorialne związane z trzema euroregionami: ProEuropa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr oraz Nysa. Euroregiony te obejmują tereny zlokalizowane przy granicy Polski, Niemiec oraz Czech.

Euroregion ProEuropa Viadrina - do euroregionu należą wszystkie gminy powiatów gorzowskiego, strzelecko-drezdeneckiego, międzyrzeckiego, sulęcińskiego (za wyjątkiem gminy Torzym) i ślubickiego, a także miasto na prawach powiatu Gorzów Wielkopolski. Po stronie niemieckiej w euroregionie zrzeszone są powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree oraz miasto Frankfurt nad Odrą.

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr - do euroregionu należą wszystkie gminy powiatów: krośnieńskiego, wschowskiego, zielonogórskiego i żagańskiego, ponadto jednostki z powiatu ślubickiego (Cybinka i Torzym), świebodzińskiego (Łągów, Lubrza, Świebodzin, Szczaniec, Zbąszynek) i żarskiego (Brody, Jasień, Lipnice Łużyckie, Lubsko, Łęknica, Przewóz, Tuplice, Żary, Żary miasto). Do współpracy przystąpiło również miasto Zbąszyń w województwie wielkopolskim, w Niemczech są to wszystkie gminy powiatu Spree-Neiße.

Euroregion Nysa - obszar ten skupia głównie gminy na styku granicy polsko-czesko-niemieckiej (województwo dolnośląskie, kraj liberecki oraz Saksonia). Jediną gminą zrzeszoną w tym euroregionie na terenie województwa lubuskiego jest miasto Gozdnicza.

Ponadto w ramach współpracy z Niemcami funkcjonuje *Program Współpracy Interreg Polska – Brandenburgia 2014-2020* którym objęte jest całe województwo lubuskie a po stronie niemieckiej we współpracy uczestniczą powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße oraz miasta Frankfurt/Oder i Cottbus. *Program Współpracy Interreg Polska – Saksonia 2014-2020* obejmuje natomiast w województwie lubuskim powiat żarski. Pozostałe jednostki znajdują się w województwie dolnośląskim (8 powiatów i Jelenia Góra) oraz w Saksonii (powiaty Bautzen i Görlitz).

Ponadto województwo lubuskie ściśle współpracuje z Krajem Związkowym Brandenburgia na mocy „Wspólnego oświadczenia o współpracy pomiędzy Krajem Związkowym Brandenburgią a Województwem Lubuskim” podpisanego 12 stycznia 2000 r. Region podobną umowę zawiązał z Krajem Związkowym Saksonia w dniu 19 listopada 2008 r.

Województwo lubuskie, ze względu na położenie przy granicy państwa, ma szczególne znaczenie w zakresie obronności państwa, pod względem zagrożenia militarnego i politycznego. Na terenie województwa lubuskiego znajdują się jednostki wojskowe, m.in. w: Żarach, Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim i Sulęcinie. W Żarach znajduje się lądowisko wojskowe (105. SzWzP ZOZ). Do celów wojskowych wykorzystywane są także lotnisko cywilne Zielona Góra-Babimost, Przylep oraz lądowiska w Lipkach Wielkich, Siedlisku i Grabowcu oraz pomoce radionawigacyjne w rejonie miast Ślubice i Drezdenko.

Na terenie województwa zlokalizowana jest droga międzypolygonowa, zwana Szlakiem Hanibala. Łączy ona poligon Żagań - Świętoszów z poligonem w Drawsku. Zdecydowanie krótszą drogą czołgową jest tzw. Droga

---

¹¹⁶ Geopark Łuk Mużakowa znajduje się na liście UNESCO ((ang. *World Heritage List*; fr. *Liste du patrimoine mondial*) – lista obiektów objętych szczególną ochroną międzynarodowej organizacji UNESCO, filii ONZ, ze względu na ich unikatową wartość kulturową bądź przyrodniczą dla ludzkości)

¹¹⁷ <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/haslo,euroregion>

Mazura, która prowadzi z Żagania na poligon Żagań – Świątoszów. Służą one przemieszczaniu się pojazdów gąsiennicowych, specjalnych i ponadnormatywnych, należących do Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych.

Dla wyznaczonych obszarów w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 określono następujące cele strategiczne i operacyjne:

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka regionalna

- 1.2 Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej
- 1.3 Podniesienie jakości kształcenia i dostosowanie go do potrzeb regionalnego rynku pracy
- 1.5 Rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich
- 1.6 Udoskonalenie oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska
- 1.7 Rozwój potencjału turystycznego województwa
- 1.8 Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cel strategiczny 2. Wysoka dostępność transportowa i teleinformatyczna

- 2.1 Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej
- 2.2 Usprawnienie systemu transportu publicznego
- 2.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 3. Społeczna i terytorialna spójność regionu

- 3.1 Wzrost dostępności i atrakcyjności kształcenia w placówkach edukacyjnych
- 3.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych i profilaktyka zdrowotna
- 3.3 Zapewnienie różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej
- 3.4 Promocja włączenia zawodowego i społecznego
- 3.6 Wsparcie budowy oraz modernizacji systemów i infrastruktury zapobiegania zagrożeniom

Cel strategiczny 4. Region efektywnie zarządzany

- 4.1 Tworzenie atrakcyjnego wizerunku województwa i promocja marki Lubuskie
- 4.2 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej
- 4.3 Wzmocnienie potencjału kapitału społecznego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej
- 4.4 Wzmocnienie integralności systemów zarządzania strategicznego i planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym

Obszary przygraniczne wg SRWL 2020 wymagają działań mających na celu podniesienie konkurencyjności względem strony niemieckiej, jak również zwiększenia współpracy zagranicznej. Konieczna jest również poprawa dostępności infrastrukturalnej, tak by obszar stracił peryferyjny charakter względem województwa i całego kraju. Kierunkami działalności są m.in.: wspieranie wzrostu eksportu, wzmocnienie oferty inwestycyjnej regionu, kształtowanie właściwej sieci placówek edukacyjnych – ze szczególnym naciskiem na naukę języków obcych, współpraca miast bliźniaczych, promocja regionu, rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej oraz transportu wodnego, podejmowanie działań w zakresie polityki migracyjnej, intensyfikacja transgranicznej współpracy gospodarczej i społecznej – w tym rozwój działalności euroregionów.

OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH

Do najczęściej stosowanych wskaźników w zakresie dostępności komunikacyjnej stosuje się kryteria dostępności czasowej wybranych jednostek osadniczych oraz w przypadku uszczegółowienia delimitacji, wskaźniki problemowe, np.: liczbę połączeń komunikacyjnych w ciągu doby. Dostępność komunikacyjna mierzona czasem dojazdu pomiędzy różnymi ośrodkami regionalnymi jest jednym z najistotniejszych czynników rozwoju i warunkuje efektywność układu komunikacyjnego. Tereny o słabej dostępności czasowej cechują się ograniczonym dostępem do usług podstawowych i wyższego rzędu, które skoncentrowane są w większych ośrodkach osadniczych. W celu określenia kryteriów delimitacji należy przeanalizować szereg wskaźników dostępności:

drogowej (czas przejazdu samochodami osobowymi);
kolejowej (czas przejazdu pociągiem);
autobusowej (czas przejazdu komunikacją autobusową);
kolejowo-autobusowej (czas przejazdu autobusem do stacji kolejowej i dalej pociągiem).

Analiza wskaźników wskazuje, że transport indywidualny jest najbardziej konkurencyjny czasowo lub porównywalny do kolei. Wynika to z wysokiej dostępności układu drogowego na tym obszarze. Województwo lubuskie charakteryzuje się dobrą dostępnością drogową w odniesieniu do obu ośrodków wojewódzkich. Znaczne różnice pojawiają się w podziale na dostępność konkretnego miasta – część południowa regionu charakteryzuje się słabszym połączeniem z Gorzowem Wielkopolskim, zaś część północna z Zieloną Górą.

Ponadto wyznaczenie obszarów o najniższej dostępności transportowej powinno uwzględniać:
porównywalny wskaźnik dla każdej gminy zlokalizowanej na terenie województwa;
uwzględnienie rzeczywistego czasu dojazdu, czyli rzeczywistej dostępności transportowej w regionie.

Granice obszarów o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich określono w dwóch etapach, wg następujących kryteriów:

Pierwszy etap: określenie czasu dojazdu samochodem osobowym pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi do danej gminy (siedziby urzędu).

Drugi etap: stworzenie wskaźnika dostępności transportowej, bazującego na zsumowaniu czasu dojazdu pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi do danej gminy i podziale przez 2. Dzielnik (o wartości 2) wynika z dwóch ośrodków wojewódzkich na terenie regionu lubuskiego. Za obszary o najniższej dostępności komunikacyjnej uznaje się gminy, dla których wartość wskaźnika przekroczyła 90 min.

Zestawienie wartości wskaźników zawarte jest w załączniku nr 8 do raportu.

OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH

Ze względu na obecność dwóch ośrodków wojewódzkich w lubuskim, dostępność transportowa do tych ośrodków jest względnie dobra dla całego obszaru województwa. Do gmin posiadających najniższą dostępność transportową do ośrodków wojewódzkich zakwalifikowano: **Tuplice, Trzebiel, Łęknice, Przewóz, Wymiarki, Gozdnicę, Iłową, Wschowę i Szlichtyngową.**

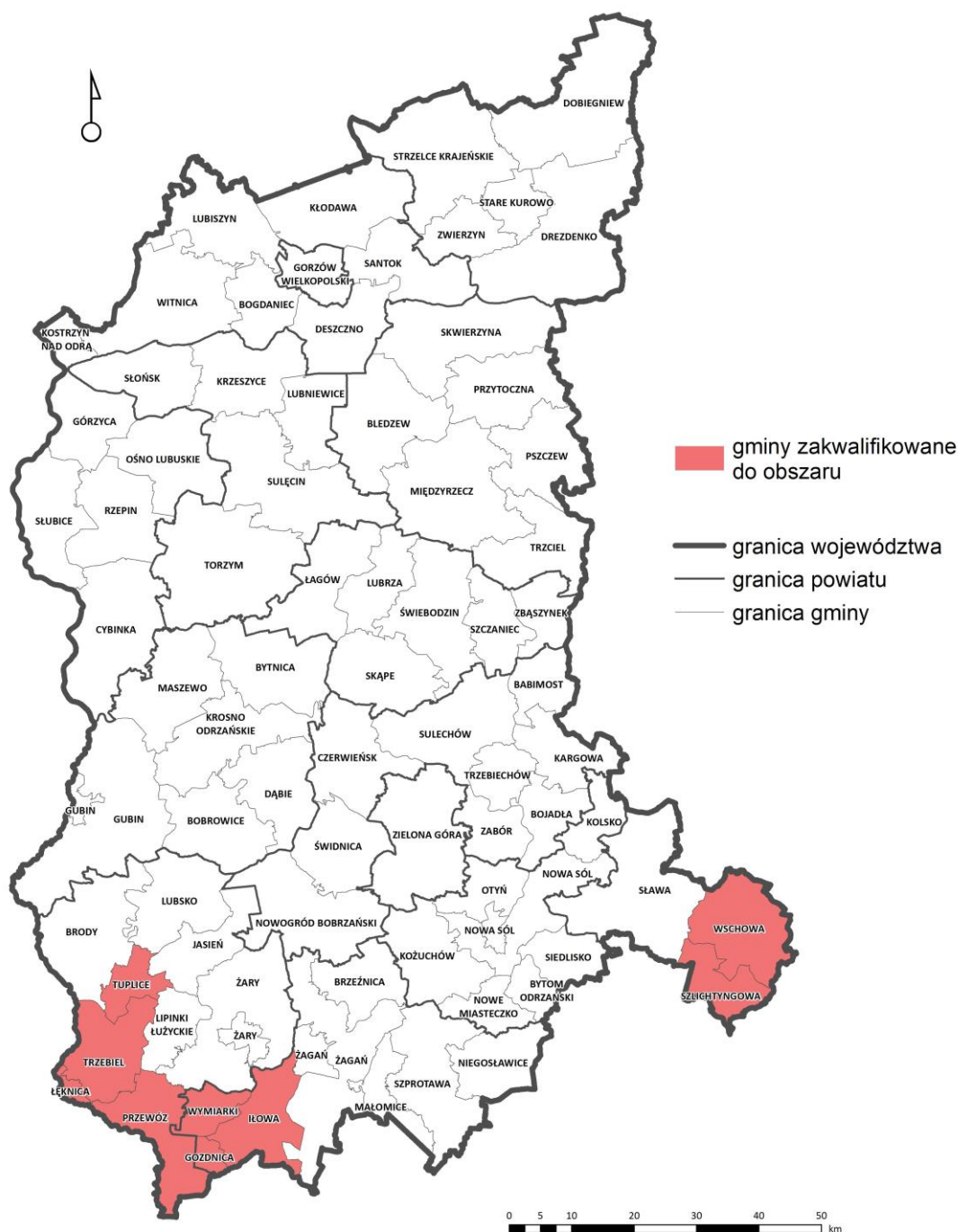
Gminy zakwalifikowane do obszaru charakteryzują się peryferyjnym położeniem względem ośrodków wojewódzkich. Wskazany obszar obsługiwany jest przez drogi krajowe nr 12, 18 i 27. W obu rejonach funkcjonują też linie kolejowe - nr 14 i 282.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 nie określono obszarów funkcjonalnych o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich. W celu poprawy czasowej osiągalności miast wojewódzkich i możliwości łatwiejszego dostępu do miejsc pracy oraz szeregu usług należy dążyć do poprawy gęstości sieci komunikacyjnych (głównie drogowej i kolejowej) a przede wszystkim poprawy jej parametrów

technicznych. Istotne jest również kreowanie dogodnych połączeń transportem publicznym zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców oraz utrzymywanie odpowiedniej jakości taboru obsługującego połączenia z Gorzowem Wielkopolskim i Zieloną Górą.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI
I ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY WSPARCIU INSTRUMENTÓW
WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ
DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH

Rysunek 24 Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji (...) – obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich

Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji

OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU REGIONALNYM PRZYJĘTE Z INICJATYWY SAMORZĄDÓW LOKALNYCH I SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA

Zgodnie z art.39 ust. 3, pkt 4, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹¹⁸, samorząd województwa wyznacza obowiązkowo obszary funkcjonalne o znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju, czyli obszary o znaczeniu ponadregionalnym, natomiast obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym samorząd województwa określa z własnej inicjatywy lub na wniosek samorządu gminnego lub samorządu powiatowego.

W związku z wnioskami samorządów lokalnych i samorządu województwa, powołano trzy dodatkowe obszary funkcjonalne. Dwa z nich odnoszą się do szeroko ujętej współpracy pomiędzy gminami. Trzeci powołany obszar funkcjonalny odnosi się do walorów przyrodniczych oraz edukacyjnych i turystycznych.

OBSZARY WSPÓŁPRACY

Na wniosek przedstawicieli samorządów lokalnych powołano obszar funkcjonalny SUBREGION G8. Gminy należące do tego obszaru zadeklarowały współpracę w zakresie:

zintegrowania tras rowerowych;
infrastruktury społecznej;
gospodarki niskoemisyjnej.

Drugi wnioskowany przez samorządy lokalne obszar funkcjonalny powołano dla gmin powiatu Nowosolskiego. Gminy te zawarły porozumienie zwane Umową Partnerską w sprawie powierzenia Gminie Nowa Sól – Miasto przez pozostałe gminy powiatu zadań publicznych z zakresu realizacji projektu pod nazwą „Nowosolski obszar funkcjonalny w perspektywie 2020” współfinansowany ze środków europejskich. W Strategii rozwoju Nowosolskiego Obszaru Funkcjonalnego wyszczególniono trzy obszary rozwojowe: strefę gospodarczą, społeczną oraz strefę usług. W ramach tych stref strategia wyznacza cele:

rozwój innowacyjnej gospodarki;
rozwój oferty edukacyjnej i naukowo-badawczej;
rozwijanie kształcenia na wszystkich szczeblach edukacyjnych oraz
dostosowanie do potrzeb rynku pracy systemu kształcenia i szkolenia zawodowego;
stymulowanie innowacyjności gospodarki NOF poprzez wspieranie sieci współpracy przedsiębiorców;
stworzenie warunków do powstawania nowych firm;
promocja gospodarcza;
efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych dla rozwoju turystyki;
ułatwianie dostępu do zatrudnienia poprzez rozwój ekonomii społecznej;
budowanie partnerstwa na terenie NOF w celu rozwiązywania wspólnych problemów;
rozwój aktywności kulturalnej i ochrona dziedzictwa kulturalnego;
wzmocnienie i wdrożenie instrumentów partycypacji obywatelskiej;
pobudzenie aktywności społecznej;
wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych;
sprawny system komunikacji;
rozwój infrastruktury zdrowotnej;
poprawa jakości i dostępności usług opieki zdrowotnej i socjalnej;
rozwój infrastruktury szkolno-oświatowej;
rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej;
poprawa stanu jakości przestrzeni miejskiej;

---

¹¹⁸ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, 443, 774).

poprawa jakości życia na obszarach wiejskich;
poprawa stanu gospodarki wodnej;
poprawa efektywności energetycznej.

OBSZARY WSPÓŁPRACY

Obszar współpracy **SUBREGION G8** obejmuje 8 gmin: Cybinka, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słońsk, Słubice, Witnica.

Nowosolski Obszar Współpracy swoim zasięgiem obejmuje wszystkie 8 gmin powiatu nowosolskiego tj.: Bytom Odrzański, Kolsko, Kożuchów, Nowa Sól (gmina miejska), Nowa Sól (gmina wiejska), Nowe Miasteczko, Otyń, Siedlisko.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU REGIONALNYM
PRZYJĘTE Z INICJATYWY SAMORZĄDÓW LOKALNYCH
I SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
KATEGORIA: OBSZARY WSPÓŁPRACY

Rysunek 25 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym (...) – obszary współpracy
Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosku

OBSZAR KRAINY WARTY I NOTECI (KOTURED)

Obszar KOTURED (obszar kompleksu gospodarki turystycznej i edukacyjnej Odra-Warta-Noteć-Drwa) położony jest w północnej części województwa. Osią obszaru jest rzeka Warta, a granice obszaru obejmują ujście Warty do Odry i tereny na wschód, poza ujściem Warty do Noteci. Obszar ten charakteryzuje się ponadprzeciętnym potencjałem walorów przyrodniczych i kulturowych, które wpływają również na duży potencjał edukacyjny i turystyczny. Ponadto obszar KOTURED położony jest w dogodnym sąsiedztwie tras komunikacyjnych oraz w pobliżu dużych ośrodków miejskich, w tym: Szczecina, Poznań, Berlina oraz Frankfurtu nad Odrą.

Obszar funkcjonalny krainy Warty i Noteci (KOTURED) został powołany na wniosek Wojewody Lubuskiego. Dla obszaru sporządzono poniższe dokumenty:

Studium walorów przyrodniczych i kulturowych kompleksu gospodarki turystycznej i edukacyjnej: Odra-Warta-Noteć-Drwa (KOTURED);

Uwarunkowania i kierunki rozwoju turystyki i rekreacji w gminach obszaru KOTURED w świetle samorządowych dokumentów strategicznych i planistycznych (210 – 2011);

Strategia wykorzystania potencjału kompleksu gospodarki turystycznej i edukacyjnej Odra-Warta-Noteć-Drwa (KOTURED);

Koncepcja obsługi komunikacyjnej Krainy Warty i Noteci (KOTURED).

OBSZAR KRAINY WARTY I NOTECI (KOTURED)

Obszar kompleksu gospodarki turystycznej i edukacyjnej Odra-Warta-Noteć-Drwa (KOTURED) administracyjnie obejmuje 17 gmin: Bogdaniec, Deszczno, Dobiegniew, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Górzycza, Kłodawa, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce, Lubiszyn, Santok, Skwierzyna, Słońsk, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Witnica oraz Zwierzyn.

Strategia wykorzystania potencjału kompleksu gospodarki turystycznej i edukacyjnej Odra-Warta-Noteć-Drwa wskazuje obszary priorytetowe i cele strategiczne:

Priorytet: **Produkt turystyczny** obszaru KOTURED

Cel strategiczny: oferta turystyczna obszaru KOTURED oparta na zasobach przyrodniczych, walorach edukacyjnych oraz regionalnej gospodarce.

Priorytet: **Infrastruktura turystyczna** obszaru KOTURED

Cel strategiczny: **wysoka jakość infrastruktury turystyki wodnej, rowerowej, pieszej, wypoczynku i rekreacji, turystyki kulturalnej i edukacji przyrodniczej** obszaru KOTURED.

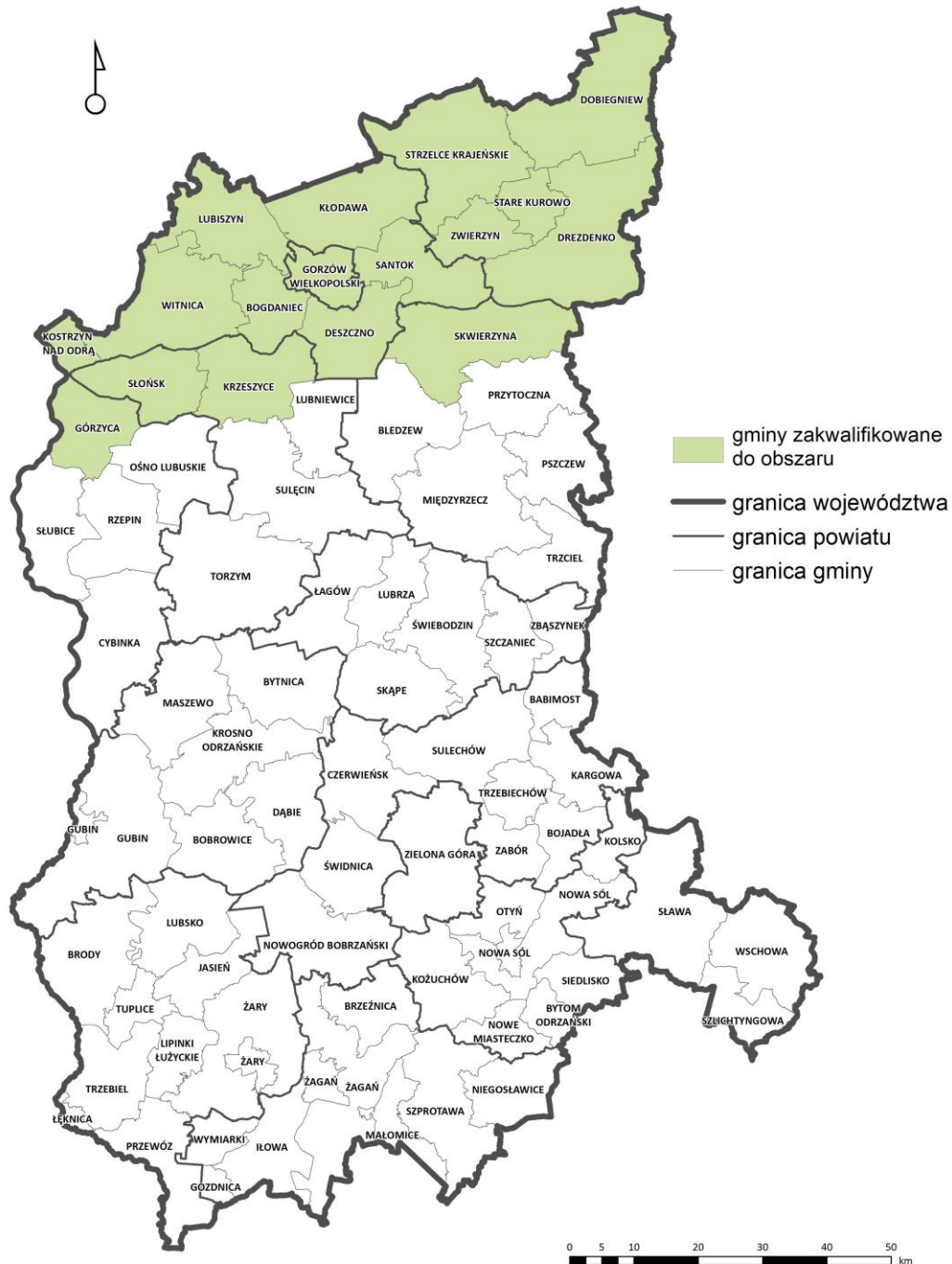
Priorytet: **Marketing i zarządzanie** obszarem KOTURED

Cel strategiczny: obszar styku Odra-Warta-Noteć-Drwa (KOTURED) marką turystyczną.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU REGIONALNYM
PRZYJĘTE Z INICJATYWY SAMORZĄDÓW LOKALNYCH
I SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA

KATEGORIA: OBSZAR KRAINY WARTY I NOTECI (KOTURED)

Rysunek 26 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym (...) – obszar krainy Warty i Noteci (KOTURED)
Źródło: opracowanie własne na podstawie wniosku

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

III. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Gorzów Wielkopolski Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	14
Rysunek 2 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Zielona Góra Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	20
Rysunek 3 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Wojewódzkich w województwie lubuskim Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	26
Rysunek 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Nowa Sól Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	30
Rysunek 5 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Żary-Żagań Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	32
Rysunek 6 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Świebodzin Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	34
Rysunek 7 Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Słubice Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	36
Rysunek 8 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Subregionalnych w województwie lubuskim Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych wskaźników delimitacyjnych	38
Rysunek 9 Miejskie Obszary Funkcjonalne Ośrodków Lokalnych w województwie lubuskim Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	40
Rysunek 10 Miejskie Obszary Funkcjonalne w Województwie Lubuskim Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	42
Rysunek 11 Wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	45
Rysunek 12 Wiejskie obszary funkcjonalne wymagające wsparcia procesów rozwojowych Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	47
Rysunek 13 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroekonomicznej – obszary o dominującej funkcji rolniczej Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	50
Rysunek 14 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroekonomicznej – tereny zamknięte Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	54
Rysunek 15 Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroekonomicznej – obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	57
Rysunek 16 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego – obszary cenne przyrodniczo Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	61

Rysunek 17 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego – obszary kulturowe Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	68
Rysunek 18 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego - obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	76
Rysunek 19 Obszary kształtowania potencjału rozwojowego - obszar funkcjonalny ochrony strategicznych złóż kopalin Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	81
Rysunek 20 Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji (...) – obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	89
Rysunek 21 Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji (...) – miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	92
Rysunek 22 Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji (...) – obszary o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	97
Rysunek 23 Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji (...) – obszary przygraniczne Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji	100
Rysunek 24 Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji (...) – obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich Źródło: opracowanie własne na podstawie przyjętych kryteriów delimitacji.....	108

SPIS TABEL

Tabela 1 Zależności pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 a obszarami strategicznej interwencji Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020	8
Tabela 2 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Gorzowa Wielkopolskiego.....	13
Tabela 3 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Zielona Góra Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.....	19
Tabela 4 Wykaz ośrodków subregionalnych w województwie lubuski wraz z liczbą mieszkańców Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.....	29
Tabela 5 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Nowa Sól Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.	29
Tabela 6 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Żary-Żagań Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.....	31
Tabela 7 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Świebodzin, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.	33
Tabela 8 Wykaz gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Subregionalnego Słubice Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2014 r.....	35

Tabela 9 Wykaz ośrodków lokalnych na terenie województwa lubuskiego	39
Tabela 10 Zestawienie wskaźników użytych do delimitacji obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych oraz wartości średnich dla województwa.....	87
Tabela 11 Wykaz wskaźników użytych w celu delimitacji obszarów o najniższej dostępności do usług warunkujących możliwości rozwojowe Źródło: <i>Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich o słabym dostępie do usług publicznych w województwie lubuskim</i> , Zielona Góra, 2013 r.....	93

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

- Załącznik 1 – Wykaz gmin wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych dla ośrodków wojewódzkich w województwie lubuskim na podstawie metody Przemysława Śleszyńskiego
- Załącznik 2 – Udział przyjeżdżających do pracy w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania w 2011 (w skali województwa lubuskiego)
- Załącznik 3 – Zestawienie wartości Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej
- Załącznik 4 – Zestawienie wartości wskaźników wykorzystanych do delimitacji obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych
- Załącznik 5 – Zestawienie wartości punktowych wskaźników wykorzystanych do delimitacji obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych
- Załącznik 6 – Zestawienie wartości wskaźników wykorzystanych do delimitacji miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
- Załącznik 7 – Zestawienie wartości punktowych wskaźników wykorzystanych do delimitacji miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
- Załącznik 8 – Zestawienie wartości wskaźnika dla obszarów o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich
- Załącznik 9 – Symulacja zmiany danych w metodzie delimitacji Przemysława Śleszyńskiego
- Załącznik 10 – Zestawienie wartości zmiany powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych
- Załącznik 11 – Zestawienie wskaźnika gęstości zaludnienia

Załącznik nr 1

Wykaz gmin wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych dla ośrodków wojewódzkich w województwie lubuskim na podstawie metody Przemysława Śleszyńskiego

Źródło: *Kryteria delimitacji miejskich ośrodków funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, luty 2013 r.

Główne miasto	Nazwa gminy	Typ		Powierzchnia (2011, km ²)	Liczba mieszkańców (2011)	Wartość wskaźników (spełnione minimalne kryteria)						L***	
		A*	B**			F1	F2	S1	S2	S3	M1		M2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Gorzów Wielkopolski	Gorzów Wielkopolski	R	m	85,72	124 554	x	x	x	x	x	x	x	x
	Bogdaniec	SZ	w	111,73	7 084	56,7	8,6	75,5	96,3	55,7	54,6	106,0	7
	Deszczno	SZ	w	168,31	8 622	48,8	21,6	80,9	96,5	57,3	58,2	203,1	6
	Kłodawa	SZ	w	234,72	7 651	48,5	35,9	87,9	124,7	90,9	71,5	306,2	6
	Santok	SZ	w	169,39	7 945	46,5	15,4	94,5	86,7	65,7	49,3	103,1	5
Zielona Góra	Zielona Góra	R	m	58,34	119 197	x	x	x	x	x	x	x	x
	Czerwieńsk	SZ	mw	194,59	9 860	136,4	9,1	103,8	66,3	80,8	73,5	91,6	6
	Sulechów	SZ	mw	236,66	26 670	53,6	1,5	104,2	93,0	89,2	127,5	90,8	6
	Świdnica	SZ	w	160,90	6 187	137,2	19,1	93,7	96,8	86,4	67,6	245,2	7
	Zabór	SZ	w	93,38	3 877	146,6	16,0	99,1	83,4	68,3	59,3	199,3	7
	Zielona Góra	SZ	w	219,98	18 798	165,0	22,7	104,6	112,6	80,1	132,5	301,6	7

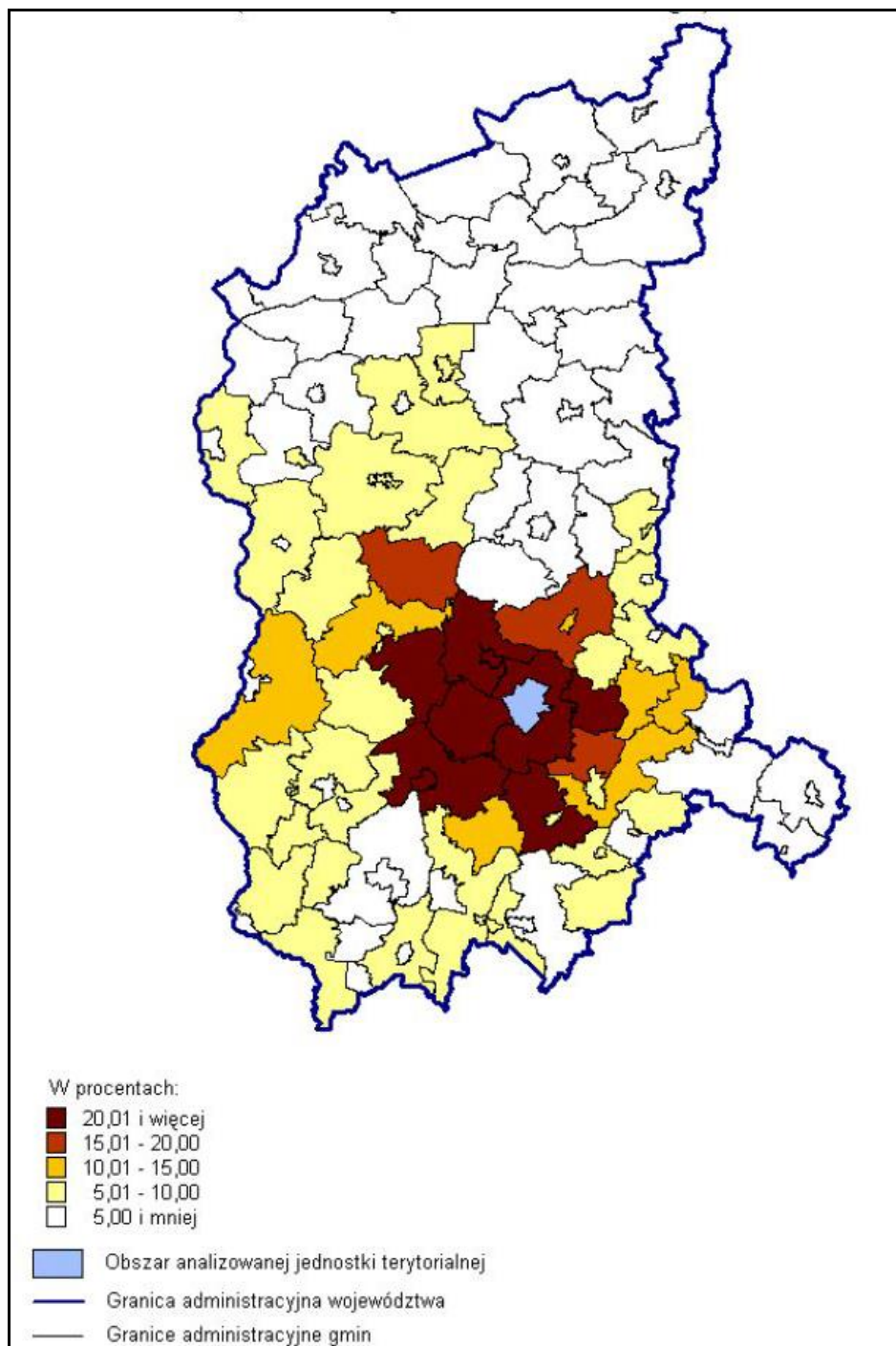
Oznaczenia: *typ A – typ w obrębie obszaru funkcjonalnego (R-rdzeń, SZ-strefa zewnętrzna); **typ B – typ administracyjny gminy (m – miejska, w – wiejska, mw – miejsko-wiejska); ***L – liczba spełnionych minimalnych kryteriów.

Załącznik nr 2

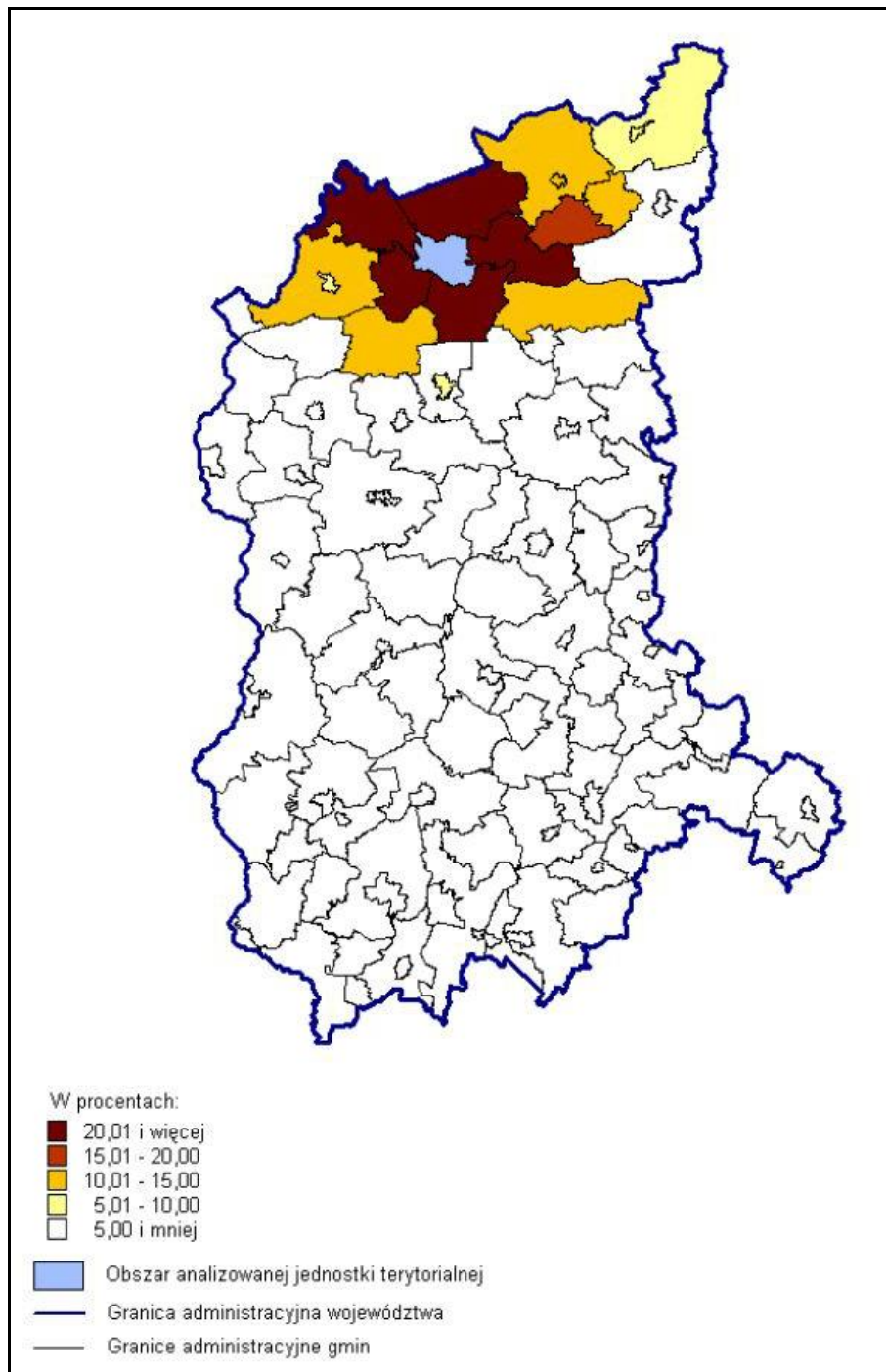
Udział przyjeżdżających do pracy w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania w 2011 (w skali województwa lubuskiego)

Źródło: Dojazdy do pracy, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, GUS, Warszawa 2014 r.

Udział przyjeżdżających do pracy w Zielonej Górze – rozkład przestrzenny zjawiska w procentach.

Udział przyjeżdżających do pracy w Gorzowie Wielkopolskim – rozkład przestrzenny zjawiska w procentach.

Załącznik nr 3

Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej

Zestawienie wartości Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach

Jednostka	Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej
Babimost	61,1
Bledzew	63,6
Bobrowice	54,0
Bogdaniec	64,2
Bojadła	65,5
Brody	65,4
Brzeźnica	71,4
Bytnica	50,1
Bytom Odrzański	68,2
Cybinka	57,4
Czerwieńsk	60,7
Dąbie	59,7
Deszczno	55,8
Dobiegiew	65,4
Drezdenko	53,1
Gorzów Wielkopolski	66,5
Gozdnica	62,7
Górzycza	63,2
Gubin (gmina miejska i wiejska)	56,7
Iłowa	51,1
Jasień	59,6
Kargowa	52,3
Kłodawa	64,3
Kolsko	50,4
Kostrzyn nad Odrą	48,1
Koźuchów	66,8
Krosno Odrzańskie	61,1
Krzeszyce	59,8
Lipinki Łużyckie	59,0
Lubiszyn	58,1
Lubniewice	62,4
Lubrza	59,7
Lubsko	60,1
Łagów	58,2

Łęknica	66,2
Małomice	64,0
Maszewo	54,0
Międzyrzecz	64,0
Niegosławice	70,9
Nowa Sól (gmina miejska i wiejska)	52,4
Nowe Miasteczko	78,6
Nowogród Bobrzański	58,8
Ośno Lubuskie	57,3
Otyń	58,4
Przewóz	56,3
Przytoczna	56,4
Pszczew	48,9
Rzepin	64,0
Santok	60,4
Siedlisko	75,1
Skąpe	61,4
Skwierzyna	58,0
Sława	59,5
Słońsk	59,5
Słubice	59,0
Stare Kurowo	57,2
Strzelce Krajeńskie	77,9
Sulechów	63,8
Sulęcín	63,4
Szczaniec	74,6
Szlichtyngowa	68,3
Szprotawa	75,4
Świdnica	54,4
Świebodzin	65,8
Torzym	53,2
Trzciel	59,7
Trzebiechów	66,9
Trzebiel	58,6
Tuplice	57,4
Witnica	58,3
Wschowa	65,6
Wymiarki	61,5
Zabór	53,9
Zbąszynek	70,4
Zielona Góra	58,1
Zwierzyn	57,6
Żagań (gmina miejska i wiejska)	67,5
Żary (gmina miejska i wiejska)	63,8

Załącznik nr 4

Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej – obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych

Zestawienie wartości wskaźników wykorzystanych do delimitacji obszarów o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

D - dyna

Jednostka	L. ludności	Saldo migracji			Obciążenie demograficzne			L. mieszkań na 1000 mieszk.			Liczba podmiotów w REGON na 10. tys. mieszk.			Udział podatków PIT i CIT w ogólnych dochodach gmin			Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców			Stopa bezrobocia		
		2013	2003	2013	D	2004	2014	D	2003	2013	D	2004	2014	D	2004	2014	D	2009	2013	D	2004	2014
LUBUSKIE	1021470	-0,6	-1,3	-0,7	20,8	28,2	7,4	325,9	351,9	26,0	1514,1	1075	-439,1	33	34,7	1,7	114,6	95,5	-19,1	15,2	7,2	-8,0
Babimost	6333	-5,2	-3,0	2,2	20,7	28,0	7,3	282,5	306,8	24,3	1192,9	801	-391,9	28,9	23,2	-5,7	59,7	60,8	1,1	7,3	4,4	-2,9
Bledzew	4543	1,1	-5,5	-6,6	22,2	26,4	4,2	292,0	306,2	14,2	931,9	612	-319,9	11,8	19,5	7,7	273,2	232,0	-41,2	19,3	13,3	-6,0
Bobrowice	3174	-7,0	-8,5	-1,5	22,5	27,6	5,1	323,9	346,9	23,0	1241,8	725	-516,8	10,8	16,3	5,5	110,1	84,4	-25,7	17,1	6,9	-10,2
Bogdaniec	7120	8,4	-0,4	-8,8	19,3	25,9	6,6	274,9	272,3	-2,6	1275,5	1020	-255,5	35,6	42,3	6,7	121,1	109,3	-11,8	15,1	4,2	-10,9
Bojadła	3383	-2,6	-5,1	-2,5	25,1	28,2	3,1	265,1	279,9	14,8	748,7	559	-189,7	26,3	20,2	-6,1	133,4	119,7	-13,7	15,0	8,3	-6,7
Brody	3508	-13,6	-8,2	5,4	20,6	21,6	1,0	292,2	301,6	9,4	935,8	593	-342,8	20,8	31,5	10,7	145	117,7	-27,3	26,4	11,4	-15,0
Brzeźnica	3787	-5,0	-5,5	-0,5	19,4	24,6	5,2	263,4	272,2	8,8	776,8	578	-198,8	22,3	21,9	-0,4	230,8	181,9	-48,9	20,6	9,2	-11,4
Bytnica	2588	-7,5	-6,9	0,6	20,7	25,8	5,1	337,8	348,1	10,3	1070,2	634	-436,2	21,9	24,9	3	187,1	166,5	-20,6	18,5	8,1	-10,4
Bytom Odrzański	5524	-0,7	-2,5	-1,8	19,3	24,9	5,6	309,4	314,1	4,7	896,4	704	-192,4	30,6	30,1	-0,5	103,2	88,9	-14,3	18,6	8,3	-10,3
Cybinka	6656	-1,8	-7,0	-5,2	21,4	24,6	3,2	289,2	301,1	11,9	1100,7	717	-383,7	22,4	28,6	6,2	156,6	130,3	-26,3	17,2	5,5	-11,7
Czerwieńsk	10021	0,7	3,4	2,7	16,6	24,0	7,4	283,1	303,0	19,9	1005,6	738	-267,6	25,8	35,2	9,4	136,3	118,6	-17,7	16,1	7,7	-8,4
Dąbie	5053	2,3	-5,0	-7,3	18,5	21,2	2,7	273,7	285,6	11,9	921,9	732	-189,9	25	23,7	-1,3	298,3	109,2	-189,1	20,0	8,7	-11,3

Deszczno	8951	9,8	12,9	3,1	17,7	21,2	3,5	278,0	292,9	14,9	1239,1	1059	-180,1	32,5	42	9,5	76,4	74,1	-2,3	15,7	4,3	-11,4
Dobiegniew	6793	-2,6	-8,5	-5,9	24,3	30,1	5,8	320,8	345,2	24,4	1182,9	998	-184,9	24,1	27,8	3,7	181,4	209,6	28,2	26,2	14,5	-11,7
Drezdenko	17579	-2,4	-1,5	0,9	22,5	28,5	6,0	307,9	325,8	17,9	1285,0	952	-333,0	25,1	22,2	-2,9	174,9	167,1	-7,8	20,1	10,9	-9,2
Gorzów Wielkopolski	124344	-0,2	-1,3	-1,1	20,4	32,2	11,8	356,1	405,6	49,5	1938,6	1449	-489,6	40,9	41,7	0,8	56,3	53,3	-3,0	11,7	4,3	-7,4
Gozdnica	3272	-6,2	-7,5	-1,3	26,0	30,6	4,6	352,8	389,4	36,6	1328,4	785	-543,4	20,4	27,2	6,8	203,8	192,5	-11,3	24,3	9,7	-14,6
Górzycza	4267	-2,4	-2,8	-0,4	22,8	21,0	-1,8	287,5	290,4	2,9	1004,0	635	-369,0	12,4	16,6	4,2	302,4	119,3	-183,1	17,0	4,0	-13,0
Gubin (gmina miejska)	17006	-11,4	-1,2	10,2	19,4	28,5	9,1	342,6	360,8	18,2	2075,6	1315	-760,6	27,4	33,6	6,2	120,9	104,4	-16,5	21,9	10,9	-11,0
Gubin (gmina wiejska)	7355	2,9	-6,0	-8,9	22,2	22,1	-0,1	278,9	284,6	5,7	932,1	624	-308,1	22,8	22,5	-0,3	173,2	143,0	-30,2	25,9	12,9	-13,0
Iłowa	7069	-5,0	4,9	9,9	25,2	28,5	3,3	331,4	352,4	21,0	1298,0	704	-594,0	27,1	25,8	-1,3	140,6	130,6	-10,0	20,7	9,6	-11,1
Jasień	7241	-6,2	-1,5	4,7	22,0	26,3	4,3	318,6	334,6	16,0	1067,0	833	-234,0	32,7	30,8	-1,9	141,6	113,1	-28,5	24,3	9,8	-14,5
Kargowa	5844	0,7	-4,6	-5,3	21,1	26,5	5,4	277,8	301,5	23,7	1326,7	914	-412,7	36,8	39,8	3	108,6	81,5	-27,1	12,9	6,6	-6,3
Kłodawa	8046	15,1	15,5	0,4	16,2	18,5	2,3	342,3	318,4	-23,9	1299,4	1361	61,6	24,7	45,3	20,6	115,7	105,3	-10,4	15,8	3,9	-11,9
Kolsko	3310	-2,5	2,1	4,6	20,4	26,9	6,5	293,0	305,4	12,4	827,6	665	-162,6	19,5	24,2	4,7	135,5	156,8	21,3	22,3	10,0	-12,3
Kostrzyn nad Odrą	18155	4,2	-1,6	-5,8	19,0	27,0	8,0	336,8	360,3	23,5	1590,6	1232	-358,6	27,7	24,4	-3,3	85	77,9	-7,1	8,9	2,4	-6,5
Koźuchów	16312	0,3	-1,9	-2,2	22,0	30,0	8,0	311,3	335,5	24,2	1054,6	771	-283,6	26,8	33,7	6,9	168	129,0	-39,0	22,3	14,1	-8,2
Krosno Odrzańskie	18523	-9,9	-3,7	6,2	17,6	28,4	10,8	322,3	345,0	22,7	1700,4	1040	-660,4	27,4	33,9	6,5	97,6	88,7	-8,9	15,1	5,8	-9,3
Krzeszyce	4707	-0,4	-1,3	-0,9	27,0	23,9	-3,1	319,5	328,9	9,4	1023,9	826	-197,9	18,7	26,3	7,6	158,4	134,1	-24,3	16,7	5,8	-10,9
Lipinki łużyckie	3334	8,0	0,0	-8,0	23,9	24,6	0,7	297,0	301,1	4,1	1074,3	729	-345,3	29,1	29,9	0,8	158,4	138,6	-19,8	19,0	5,9	-13,1
Lubiszyn	6934	2,3	2,6	0,3	21,2	22,5	1,3	274,2	283,7	9,5	968,8	751	-217,8	17,6	28,5	10,9	185,3	179,8	-5,5	17,3	5,5	-11,8
Lubniewice	3154	8,2	4,7	-3,5	20,4	27,6	7,2	305,9	340,2	34,3	1168,8	977	-191,8	11,4	21,8	10,4	168,6	139,8	-28,8	21,6	8,2	-13,4
Lubrza	3522	5,2	9,1	3,9	21,1	22,5	1,4	297,0	316,9	19,9	1130,6	733	-397,6	16	25,5	9,5	96,5	103,9	7,4	16,8	8,0	-8,8
Lubsko	19170	-4,2	-4,7	-0,5	20,8	27,9	7,1	321,7	337,6	15,9	1364,3	888	-476,3	30,2	25,8	-4,4	148,2	145,4	-2,8	22,2	10,7	-11,5
Łągów	5156	-1,9	-11,1	-9,2	23,7	28,2	4,5	331,0	359,0	28,0	1784,3	939	-845,3	21,1	27,4	6,3	122	138,9	16,9	17,7	9,9	-7,8
Łęknica	2602	-6,4	-4,6	1,8	13,7	21,4	7,7	338,2	354,7	16,5	2661,6	1868	-793,6	4,9	12,7	7,8	201,8	163,7	-38,1	20,6	5,2	-15,4
Małomice	5339	-5,0	1,5	6,5	24,6	29,3	4,7	299,6	325,7	26,1	1268,3	757	-511,3	27,5	32,3	4,8	196	171,6	-24,4	21,2	10,5	-10,7
Maszewo	2928	-3,0	-5,5	-2,5	25,8	26,9	1,1	297,4	307,7	10,3	1052,6	611	-441,6	22,6	15,7	-6,9	142	121,6	-20,4	21,5	9,8	-11,7
Międzyrzecz	25155	-1,2	-3,2	-2,0	21,6	28,8	7,2	334,9	364,5	29,6	1830,4	1190	-640,4	27,8	33	5,2	88	82,1	-5,9	15,0	9,5	-5,5

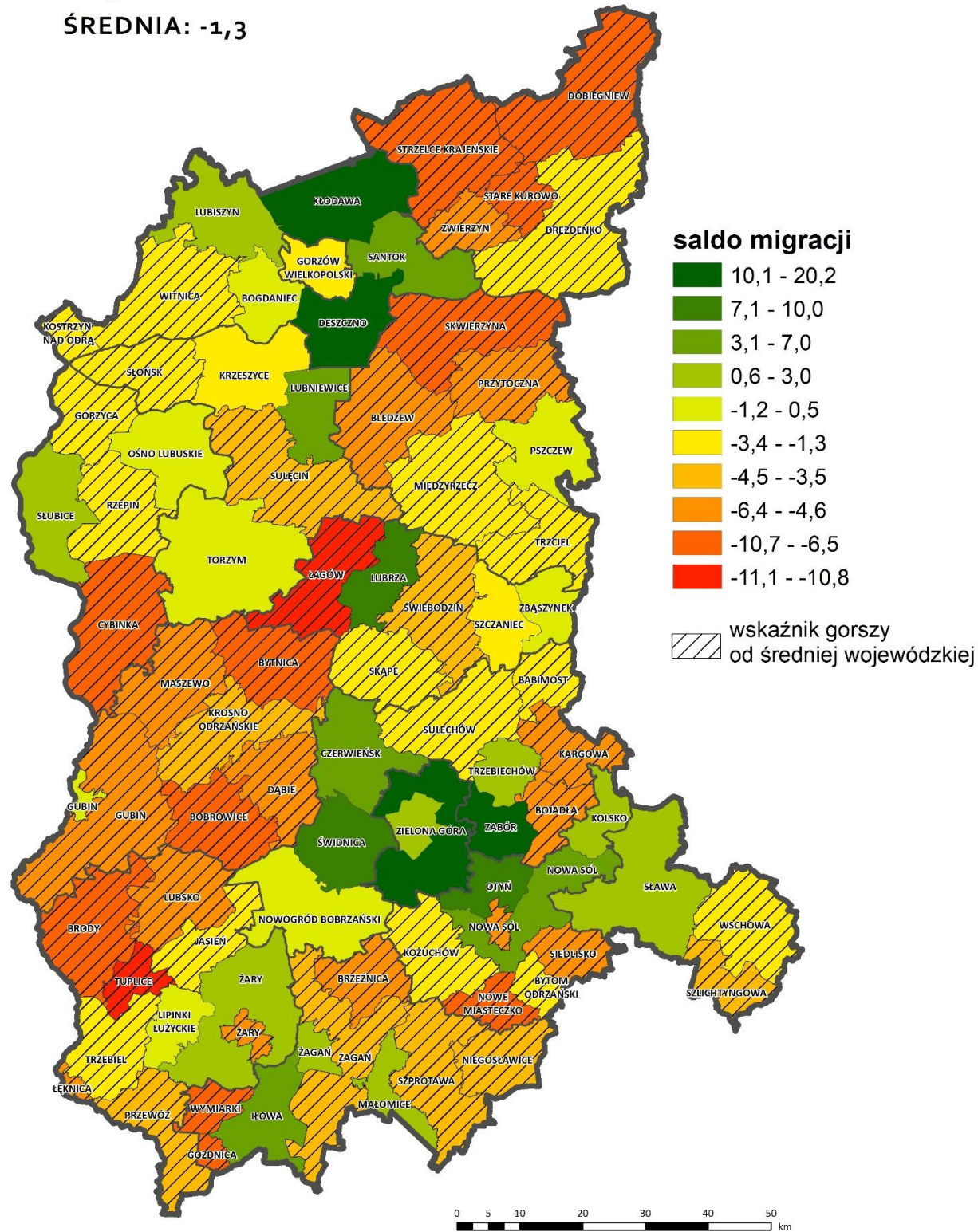
Niegostawice	4554	-2,8	-4,2	-1,4	24,9	25,6	0,7	283,6	300,4	16,8	667,1	509	-158,1	24,8	21,9	-2,9	153,7	159,6	5,9	24,4	12,6	-11,8
Nowa Sól (gmina miejska)	39721	-5,3	-5,0	0,3	23,4	34,3	10,9	356,0	379,4	23,4	1395,5	902	-493,5	30,7	36,3	5,6	67,6	71,0	3,4	18,9	9,6	-9,3
Nowa Sól (gmina wiejska)	6829	1,9	3,4	1,5	20,3	25,4	5,1	273,9	287,5	13,6	810,4	694	-116,4	25,5	22,9	-2,6	103	98,0	-5,0	21,8	11,9	-9,9
Nowe Miasteczko	5528	-7,0	-8,1	-1,1	22,6	26,7	4,1	302,8	310,4	7,6	837,7	704	-133,7	26,8	23,8	-3	82,6	112,0	29,4	22,3	12,5	-9,8
Nowogród Bobrzański	9476	-1,6	0,3	1,9	18,1	24,8	6,7	297,8	303,3	5,5	758,7	721	-37,7	20,2	29,7	9,5	144	118,6	-25,4	15,4	8,2	-7,2
Ośno Lubuskie	6505	2,2	0,2	-2,0	20,3	22,5	2,2	320,1	325,3	5,2	1253,1	889	-364,1	16,2	20,1	3,9	149,9	160,6	10,7	17,6	4,0	-13,6
Otyń	6829	8,2	9,3	1,1	17,3	22,6	5,3	279,9	290,4	10,5	944,3	804	-140,3	26,8	35,1	8,3	132,5	110,4	-22,1	21,3	10,2	-11,1
Przewóz	3252	-5,4	-4,3	1,1	23,0	24,1	1,1	285,8	294,3	8,5	1431,5	766	-665,5	17,3	21,1	3,8	164,6	140,5	-24,1	22,4	7,3	-15,1
Przytoczna	5694	-6,1	-4,6	1,5	18,2	25,4	7,2	290,3	305,2	14,9	1063,4	771	-292,4	17,9	21,8	3,9	207,1	260,3	53,2	18,1	11,4	-6,7
Pszczew	4269	-4,4	-1,2	3,2	20,0	26,0	6,0	292,9	313,0	20,1	1051,4	841	-210,4	12	11,3	-0,7	147	154,1	7,1	14,9	12,2	-2,7
Rzepin	9988	2,3	-2,0	-4,3	19,3	25,0	5,7	312,6	337,0	24,4	1499,4	1012	-487,4	31,1	32,2	1,1	160,2	120,1	-40,1	15,8	4,4	-11,4
Santok	8072	10,6	4,1	-6,5	17,4	21,1	3,7	279,4	274,7	-4,7	1067,4	979	-88,4	29	41,2	12,2	103,5	75,3	-28,2	16,7	5,4	-11,3
Siedlisko	3674	-0,6	-4,9	-4,3	17,0	21,7	4,7	245,5	243,6	-1,9	732,4	566	-166,4	20,3	30	9,7	158,9	149,7	-9,2	27,4	12,6	-14,8
Skąpe	5132	7,9	-1,4	-9,3	29,7	26,6	-3,1	263,0	317,2	54,2	1095,4	690	-405,4	21,8	15,5	-6,3	115,1	106,4	-8,7	11,1	6,6	-4,5
Skwierzyna	12477	-5,0	-9,0	-4,0	18,1	26,5	8,4	328,2	355,1	26,9	1463,3	1031	-432,3	32,9	30,9	-2	147,5	129,3	-18,2	15,2	10,5	-4,7
Sława	12607	2,7	2,9	0,2	19,1	26,4	7,3	278,3	301,7	23,4	1053,0	834	-219,0	33,9	31,9	-2	122	126,0	4,0	11,5	6,2	-5,3
Słońsk	4803	-3,4	-2,9	0,5	23,8	21,0	-2,8	302,3	296,5	-5,8	1207,6	935	-272,6	29,6	23,3	-6,3	164,3	127,8	-36,5	16,9	4,4	-12,5
Słubice	19902	-1,5	0,6	2,1	16,5	24,4	7,9	329,3	364,9	35,6	2304,4	1592	-712,4	24,5	25,9	1,4	120,2	84,3	-35,9	14,2	3,5	-10,7
Stare Kurowo	4173	2,2	-7,2	-9,4	22,6	26,8	4,2	282,6	272,7	-9,9	958,9	676	-282,9	25,2	30,5	5,3	200,2	163,4	-36,8	17,7	10,0	-7,7
Strzelce Krajeńskie	17426	-3,7	-6,5	-2,8	18,7	27,5	8,8	307,3	338,8	31,5	1074,1	955	-119,1	29	30,9	1,9	159,2	148,8	-10,4	19,2	11,1	-8,1
Sulechów	26609	-0,1	-1,9	-1,8	18,6	26,4	7,8	316,7	345,7	29,0	1412,0	991	-421,0	25,6	32,6	7	87,1	77,1	-10,0	14,1	7,1	-7,0
Sulęcín	16131	-2,9	-3,9	-1,0	21,4	27,5	6,1	312,4	342,1	29,7	1153,9	793	-360,9	24,6	33	8,4	131,8	138,4	6,6	15,2	6,9	-8,3
Szczaniec	3944	-1,0	-1,3	-0,3	19,8	22,0	2,2	271,9	273,3	1,4	1035,2	621	-414,2	20,9	24,9	4	143,6	118,2	-25,4	16,0	6,0	-10,0
Szlichtyngowa	5139	1,4	-3,5	-4,9	20,3	22,4	2,1	278,5	293,6	15,1	702,6	473	-229,6	24	35	11	164	179,2	15,2	16,6	7,3	-9,3
Szprotawa	21722	-4,0	-3,5	0,5	22,0	29,5	7,5	340,3	360,0	19,7	1403,5	940	-463,5	32,4	24,4	-8	363,9	137,4	-226,5	19,0	10,7	-8,3
Świdnica	6330	22,2	7,6	-14,6	19,5	22,6	3,1	281,1	307,7	26,6	1089,5	1090	0,5	37,3	35,9	-1,4	190,9	117,1	-73,8	13,9	6,0	-7,9

Świebodzin	30405	-1,9	-4,0	-2,1	19,9	28,6	8,7	326,0	355,0	29,0	1999,7	1146	-853,7	29,6	36,3	6,7	63,3	66,1	2,8	11,0	6,6	-4,4
Torzym	6973	-5,1	-0,1	5,0	21,8	23,7	1,9	332,2	345,8	13,6	1202,5	753	-449,5	25,7	26,1	0,4	220,3	125,3	-95,0	14,9	7,5	-7,4
Trzciel	6559	2,7	-2,4	-5,1	21,8	26,3	4,5	302,9	310,1	7,2	1481,7	1011	-470,7	23,6	26,6	3	89,4	92,5	3,1	16,3	10,6	-5,7
Trzebiechów	3372	4,3	1,5	-2,8	23,5	25,3	1,8	269,5	274,0	4,5	794,7	649	-145,7	25,4	26,6	1,2	147	140,9	-6,1	16,1	7,0	-9,1
Trzebiel	5752	-6,8	-2,3	4,5	23,2	26,5	3,3	298,0	315,7	17,7	1113,3	718	-395,3	20	19,6	-0,4	188,9	131,3	-57,6	23,0	6,2	-16,8
Tuplice	3220	-9,4	-10,8	-1,4	22,2	28,7	6,5	316,2	332,0	15,8	1316,8	727	-589,8	39,9	31,6	-8,3	147,8	132,3	-15,5	26,1	11,3	-14,8
Witnica	13098	1,6	-1,6	-3,2	22,2	23,7	1,5	279,0	289,0	10,0	1124,2	818	-306,2	27,3	27,5	0,2	213	99,0	-114,0	19,0	8,1	-10,9
Wschowa	21688	-1,7	-1,8	-0,1	20,2	27,4	7,2	302,6	319,0	16,4	1410,4	982	-428,4	35,8	35,7	-0,1	116,7	117,0	0,3	16,8	7,9	-8,9
Wymiarki	2359	-4,8	-7,6	-2,8	24,8	26,4	1,6	339,5	354,8	15,3	1100,3	644	-456,3	32,1	28,7	-3,4	161,8	109,4	-52,4	17,9	12,3	-5,6
Zabór	3995	7,1	20,2	13,1	18,7	20,1	1,4	292,2	319,4	27,2	1039,4	954	-85,4	20,4	24,1	3,7	121,2	91,9	-29,3	15,2	9,1	-6,1
Zbąszynek	8387	-2,4	-0,6	1,8	21,0	26,9	5,9	286,1	320,6	34,5	1279,0	988	-291,0	31,3	25	-6,3	75,7	75,5	-0,2	7,8	4,5	-3,3
Zielona Góra (gmina wiejska do 31 grudnia 2014)	19556	19,4	13,0	-6,4	14,6	20,5	5,9	306,1	329,8	23,7	1509,8	1260	-249,8	38,4	49,7	11,3	62,2	66,0	3,8	11,2	6,0	-5,2
Zielona Góra (miasto do 31 grudnia 2014)	118405	0,9	0,7	-0,2	22,5	34,1	11,6	368,5	417,5	49,0	1885,3	1497	-388,3	48,8	48,6	-0,2	64	43,6	-20,4	9,1	5,8	-3,3
Zwierzyn	4447	4,3	-5,1	-9,4	21,8	23,9	2,1	275,6	289,4	13,8	843,3	630	-213,3	28,9	28,4	-0,5	246,4	215,2	-31,2	17,5	10,3	-7,2
Żagań (gmina miejska)	7209	5,3	2,5	-2,8	19,9	22,2	2,3	310,1	322,0	11,9	1056,3	739	-317,3	9,9	18,5	8,6	133,4	121,7	-11,7	18,0	8,6	-9,4
Żagań (gmina wiejska)	26492	1,1	-3,7	-4,8	21,1	30,1	9,0	358,9	388,2	29,3	1784,9	1166	-618,9	31,8	38,5	6,7	64,1	53,4	-10,7	14,9	7,7	-7,2
Żary (gmina miejska)	38856	-5,2	-5,0	0,2	21,7	31,1	9,4	357,1	381,5	24,4	1929,5	1147	-782,5	40,6	35,7	-4,9	77	72,7	-4,3	12,9	4,6	-8,3
Żary (gmina wiejska)	12153	4,4	1,2	-3,2	20,2	21,9	1,7	271,9	266,1	-5,8	1092,7	725	-367,7	24,6	28,7	4,1	134,2	90,8	-43,4	15,9	4,7	-11,2

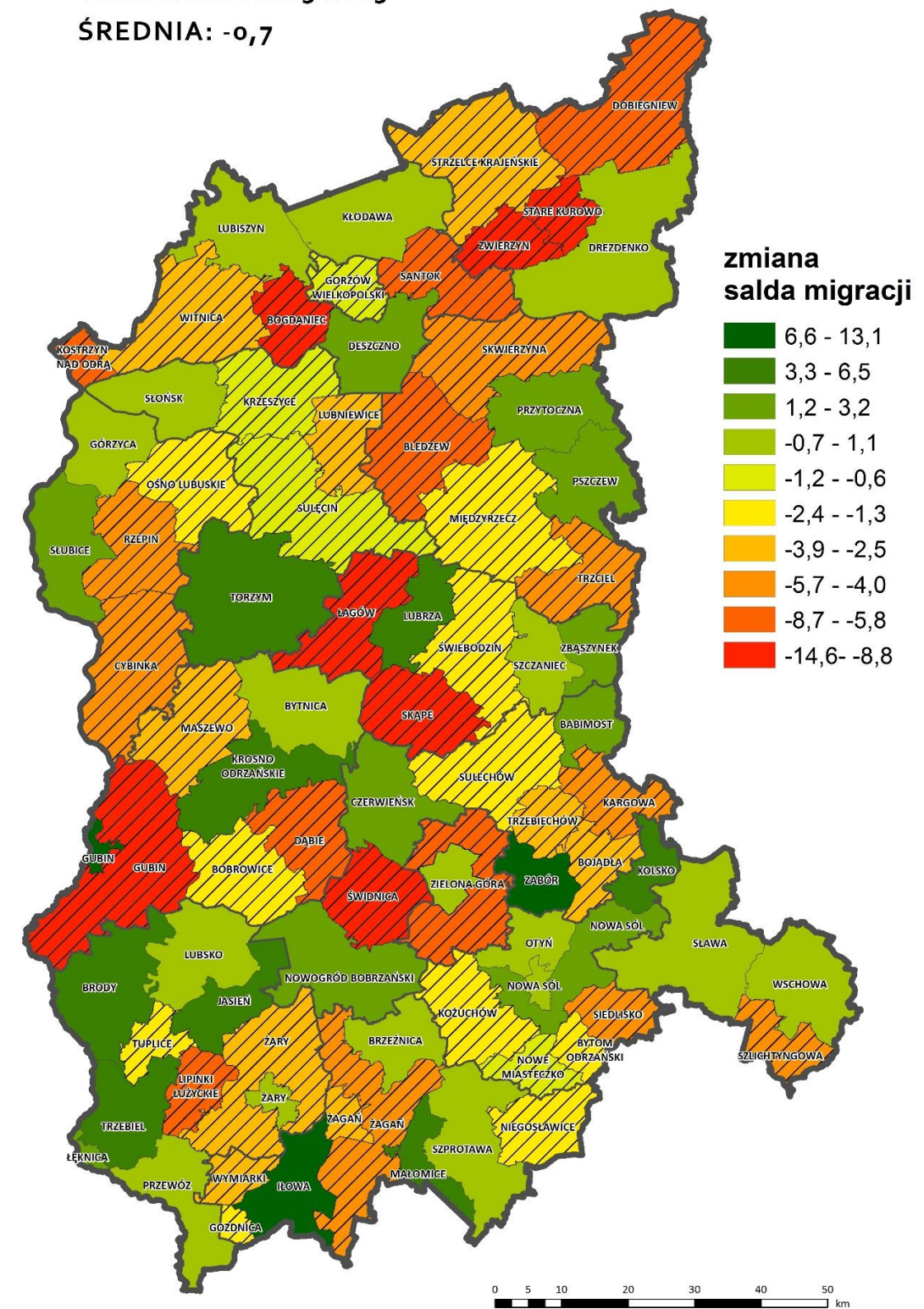
mika

SALDO MIGRACJI

2013
ŚREDNIA: -1,3

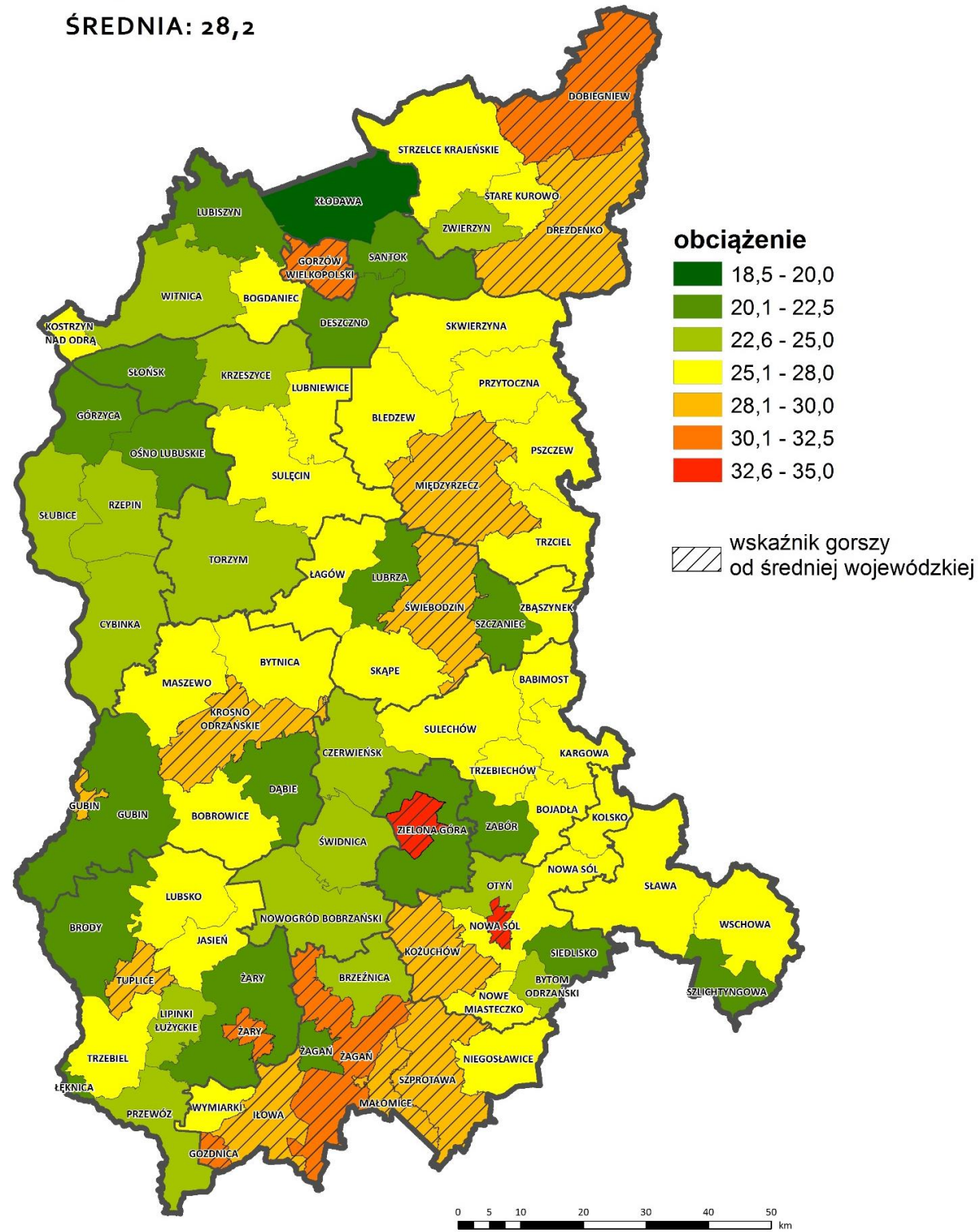

TENDENCJA 2003-2013
ŚREDNIA: -0,7

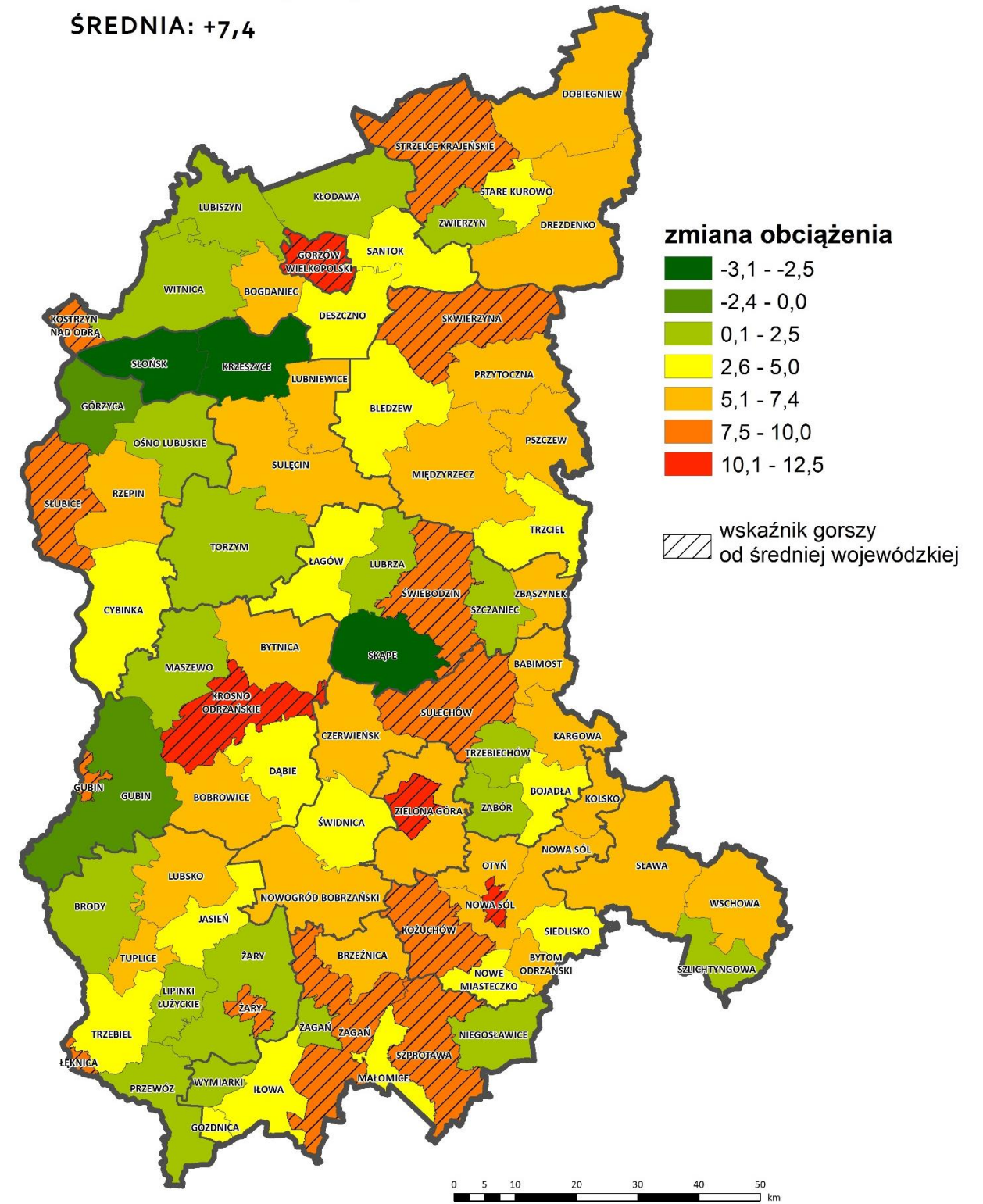

OBCIĄŻENIE DEMOGRAFICZNE

2014
ŚREDNIA: 28,2

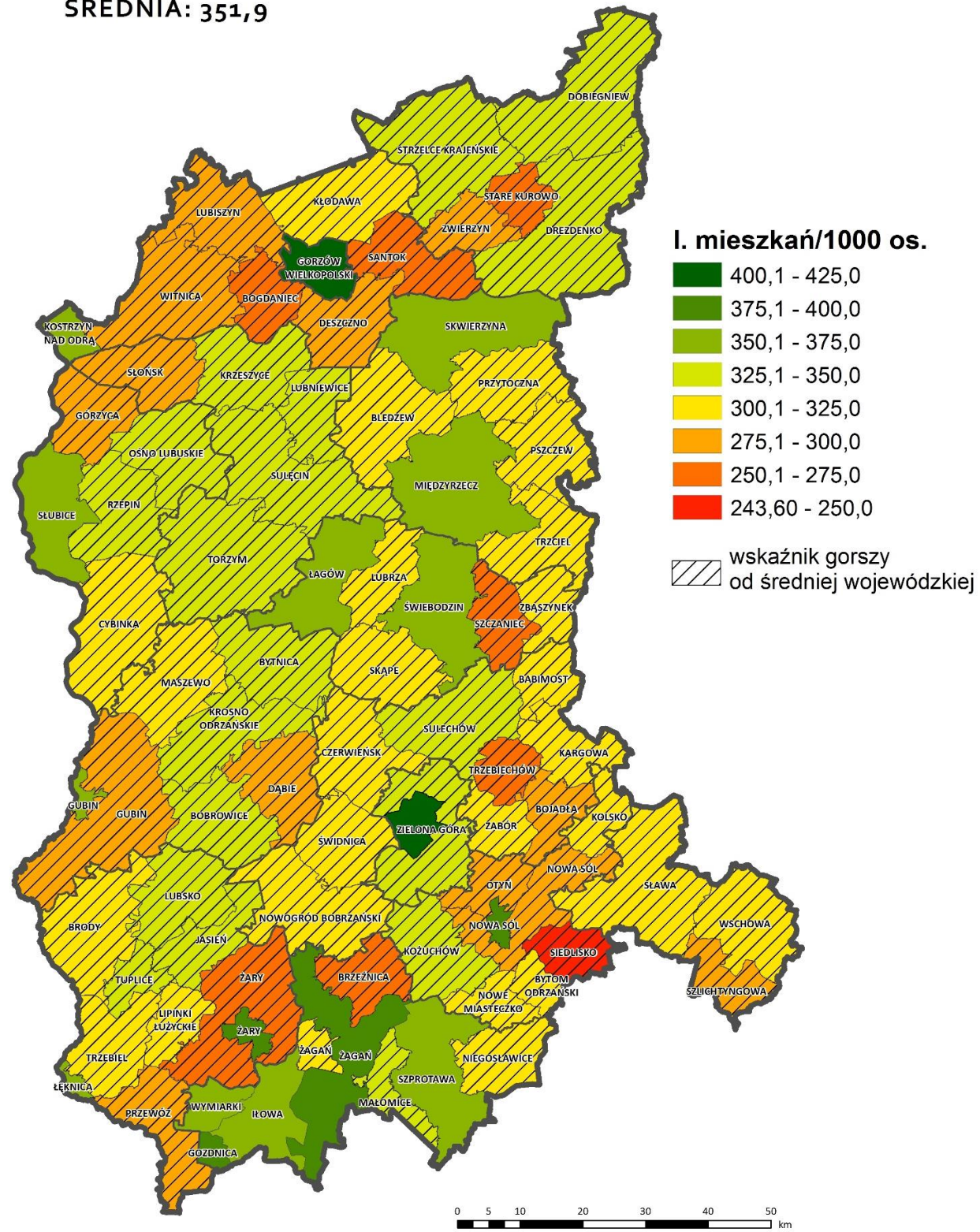
TENDENCJA 2004-2014
ŚREDNIA: +7,4

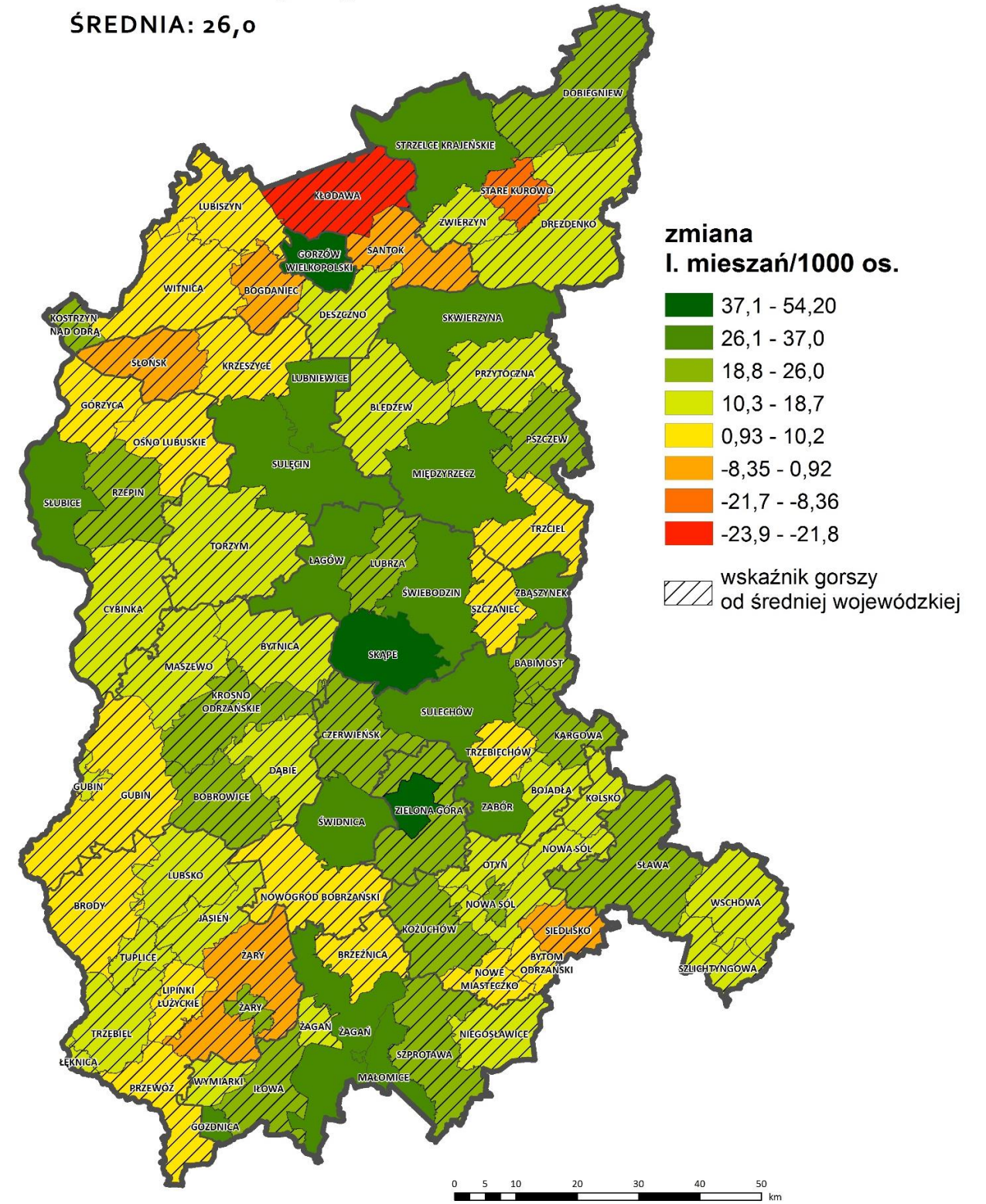

LICZBA MIESZKAŃ NA 1000 MIESZKAŃCÓW

2013
ŚREDNIA: 351,9

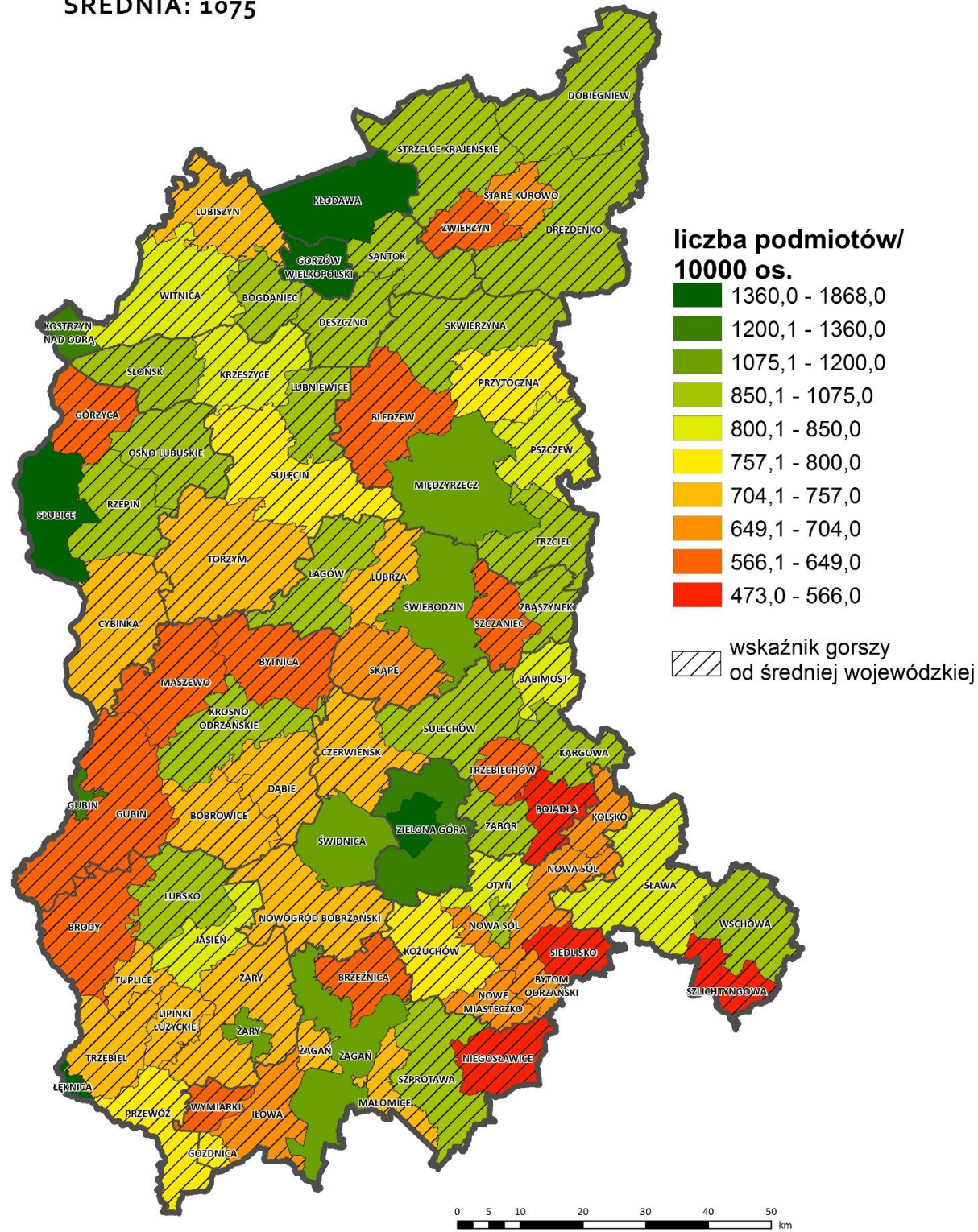

TENDENCJA 2003-2013
ŚREDNIA: 26,0

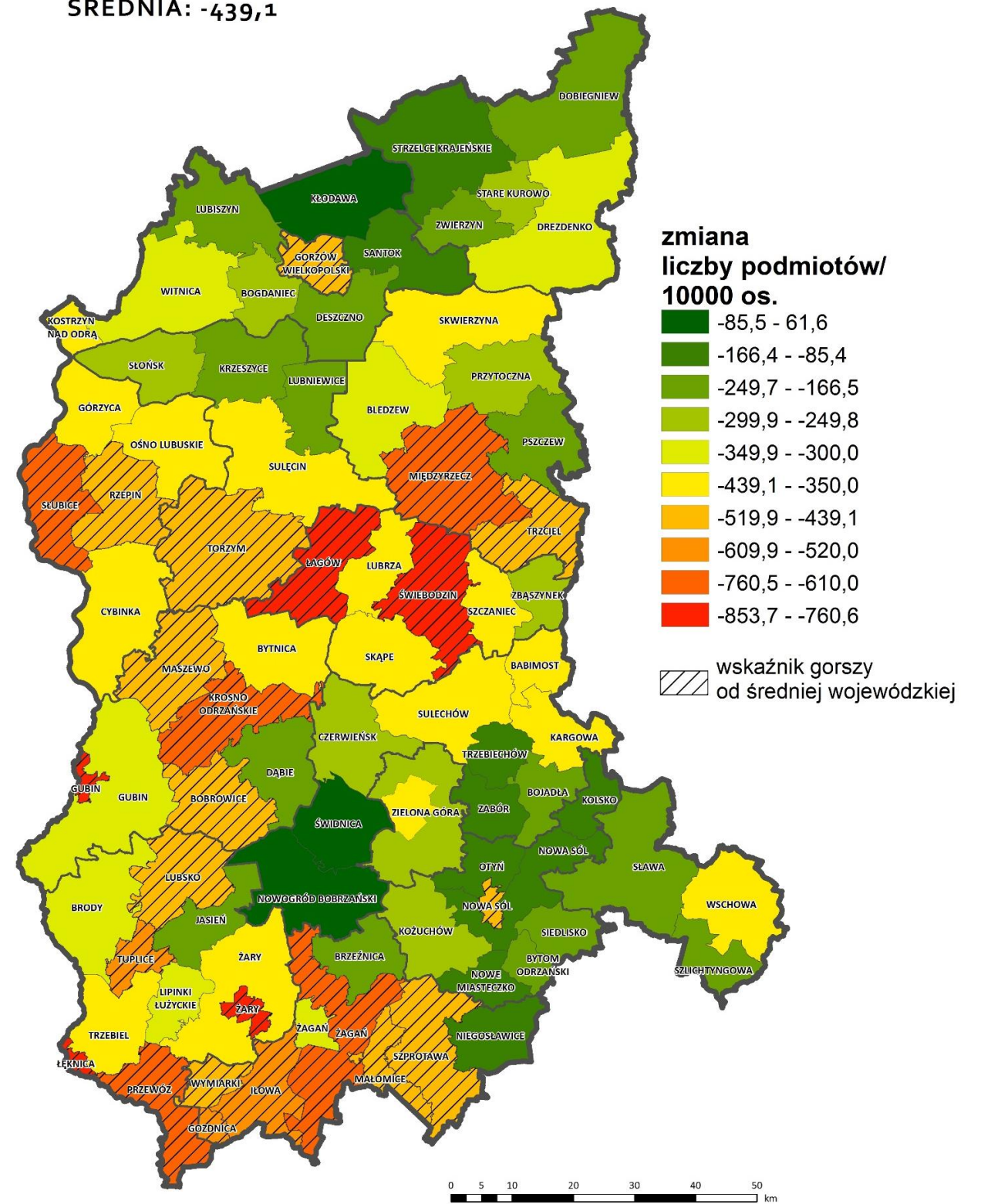

LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWJ ZAREJESTROWANYCH W REJESTRZE REGON NA 10000 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM

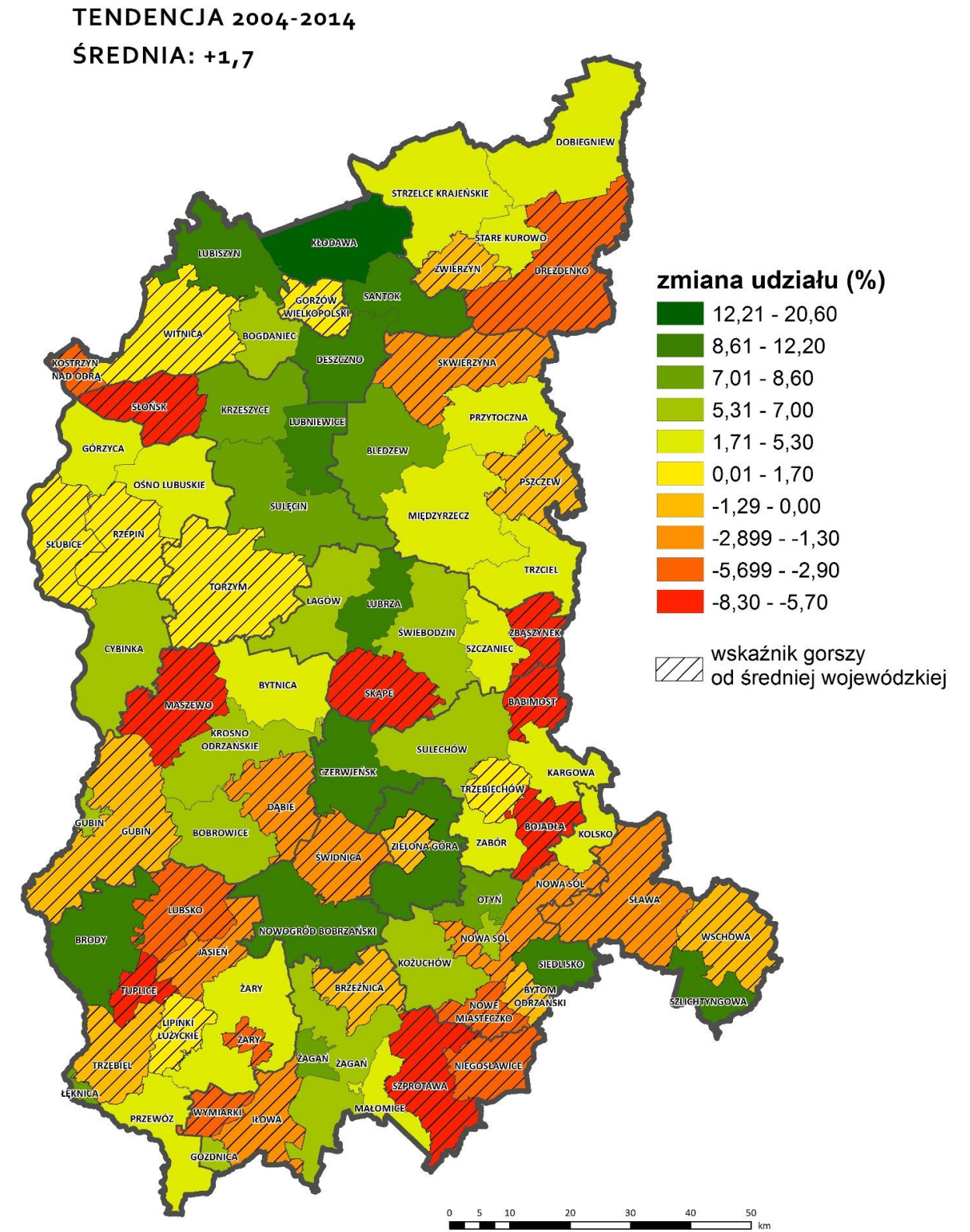
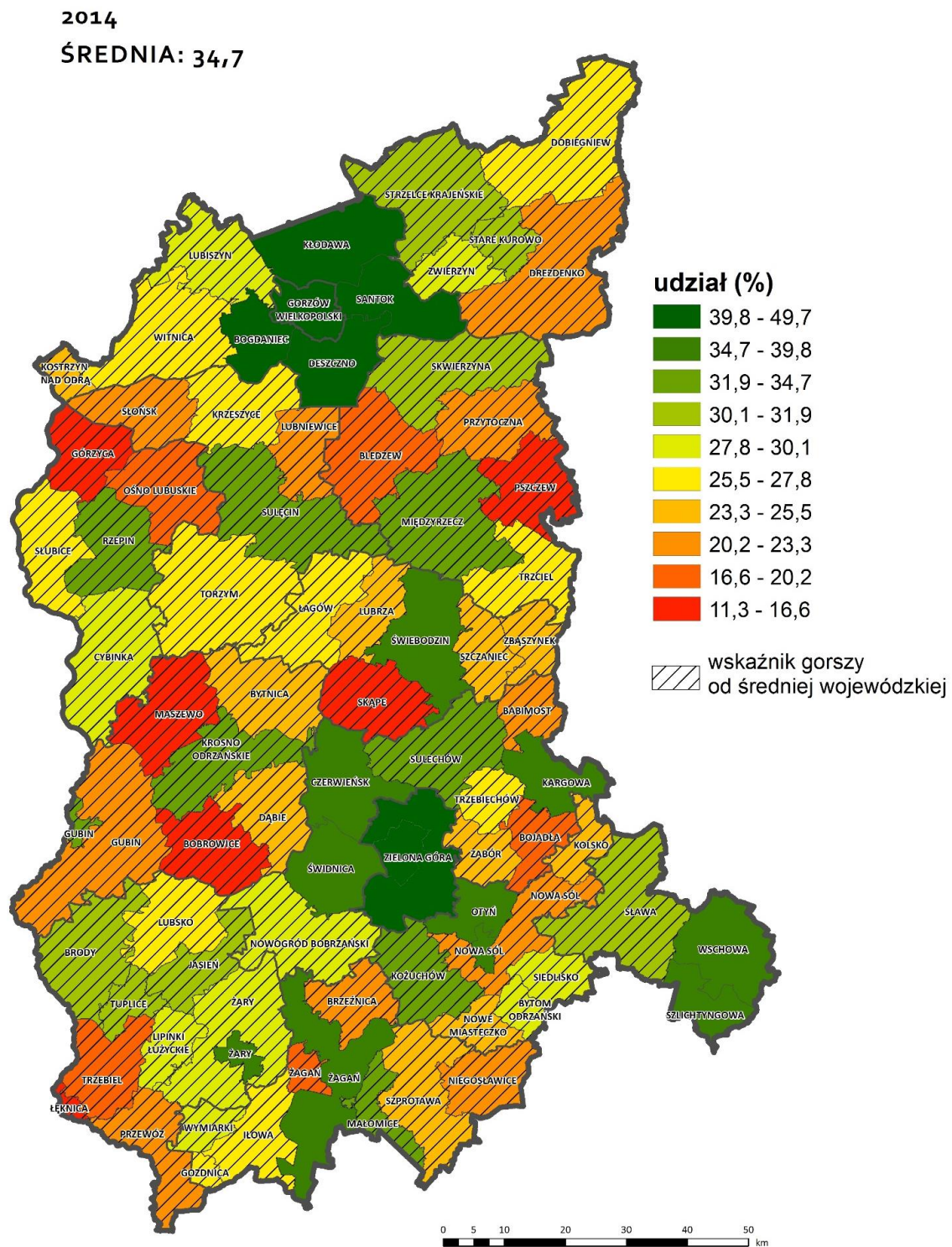
2014
ŚREDNIA: 1075

TENDENCJA 2004-2014
ŚREDNIA: -439,1

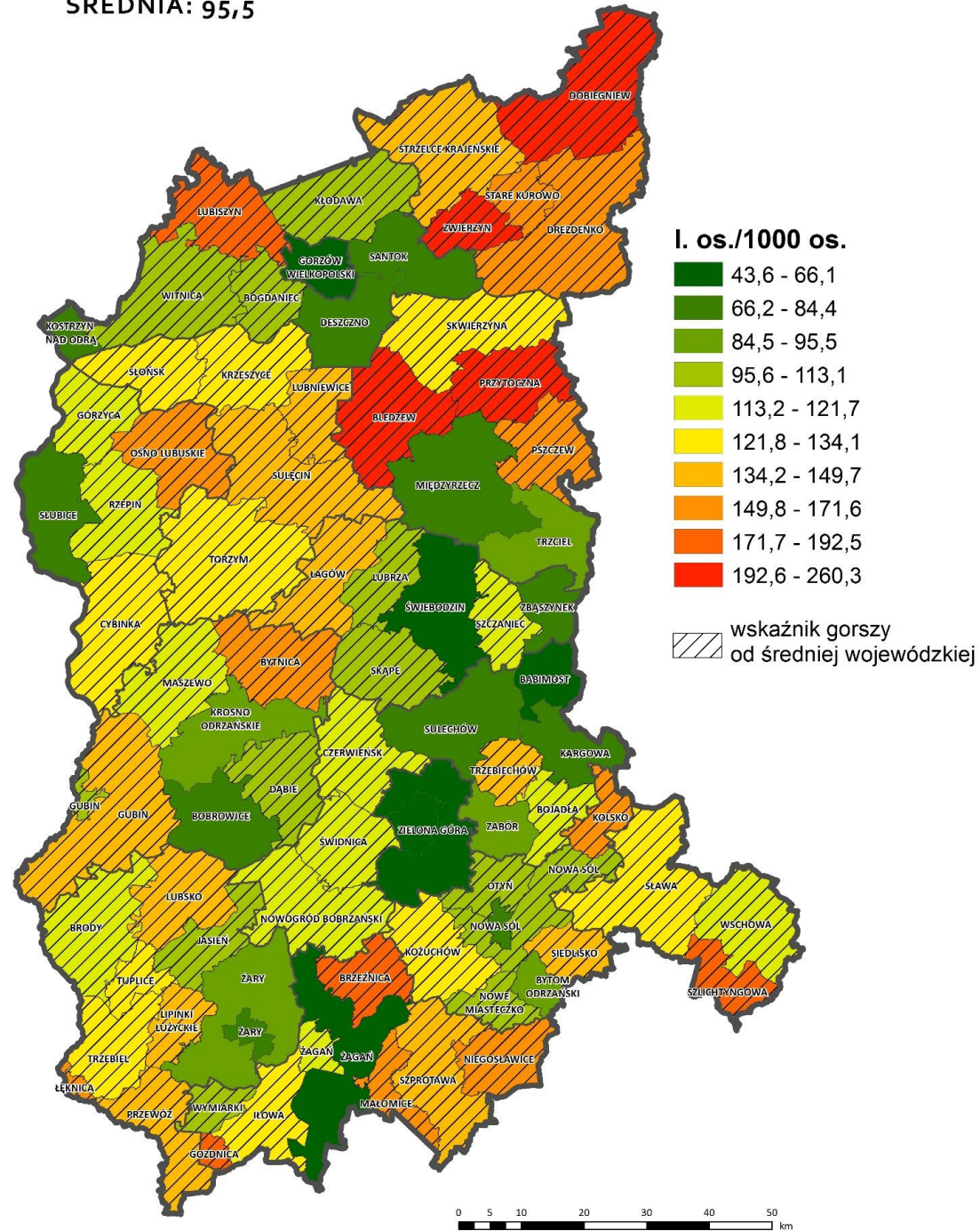

UDZIAŁ PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB FIZYCZNYCH (PIT) ORAZ PODATKU DOCHODOWEGO OD OSÓB PRAWNYCH (CIT) W OGÓLNYCH DOCHODACH GMIN

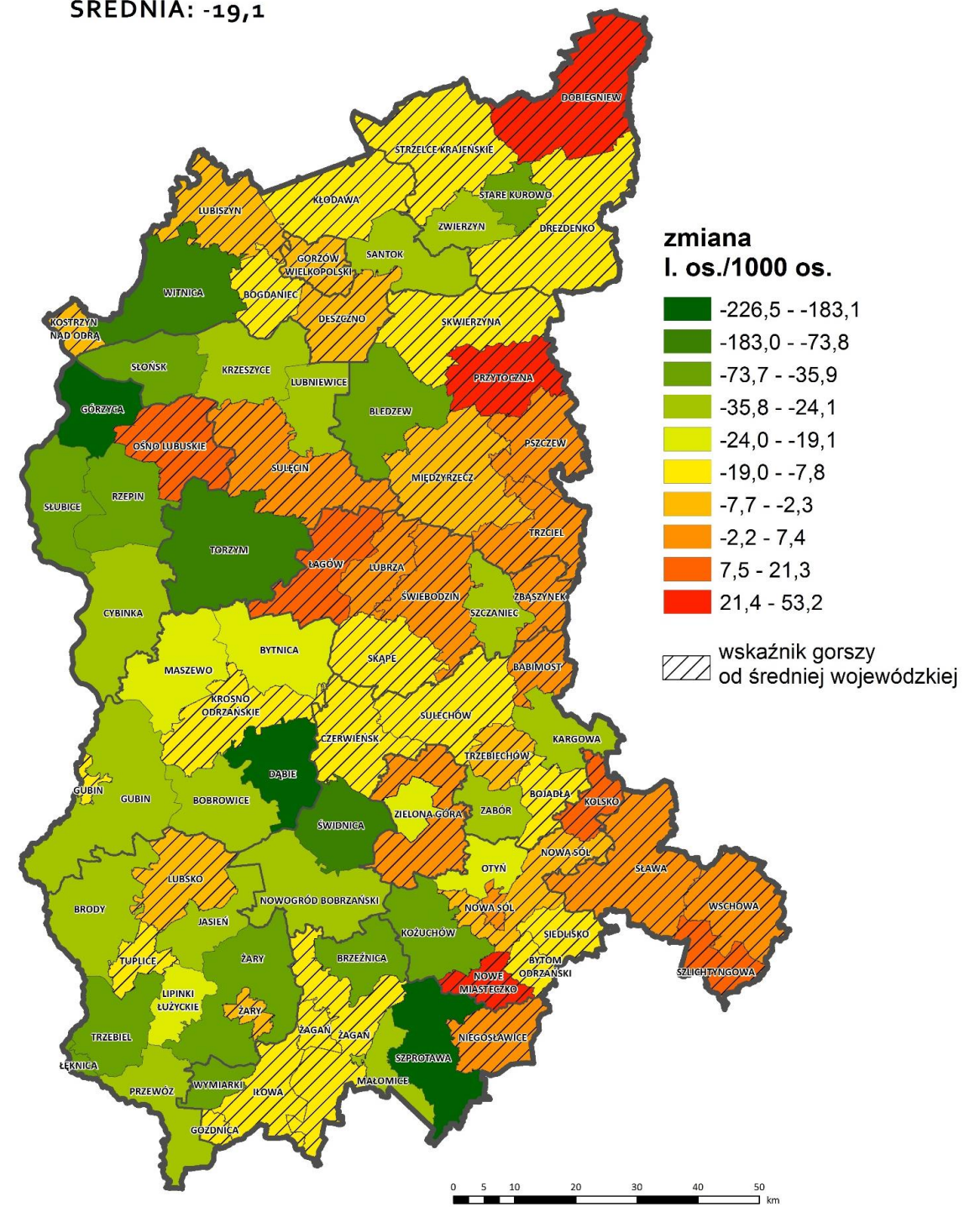

LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1000 MIESZKAŃCÓW

2013
ŚREDNIA: 95,5

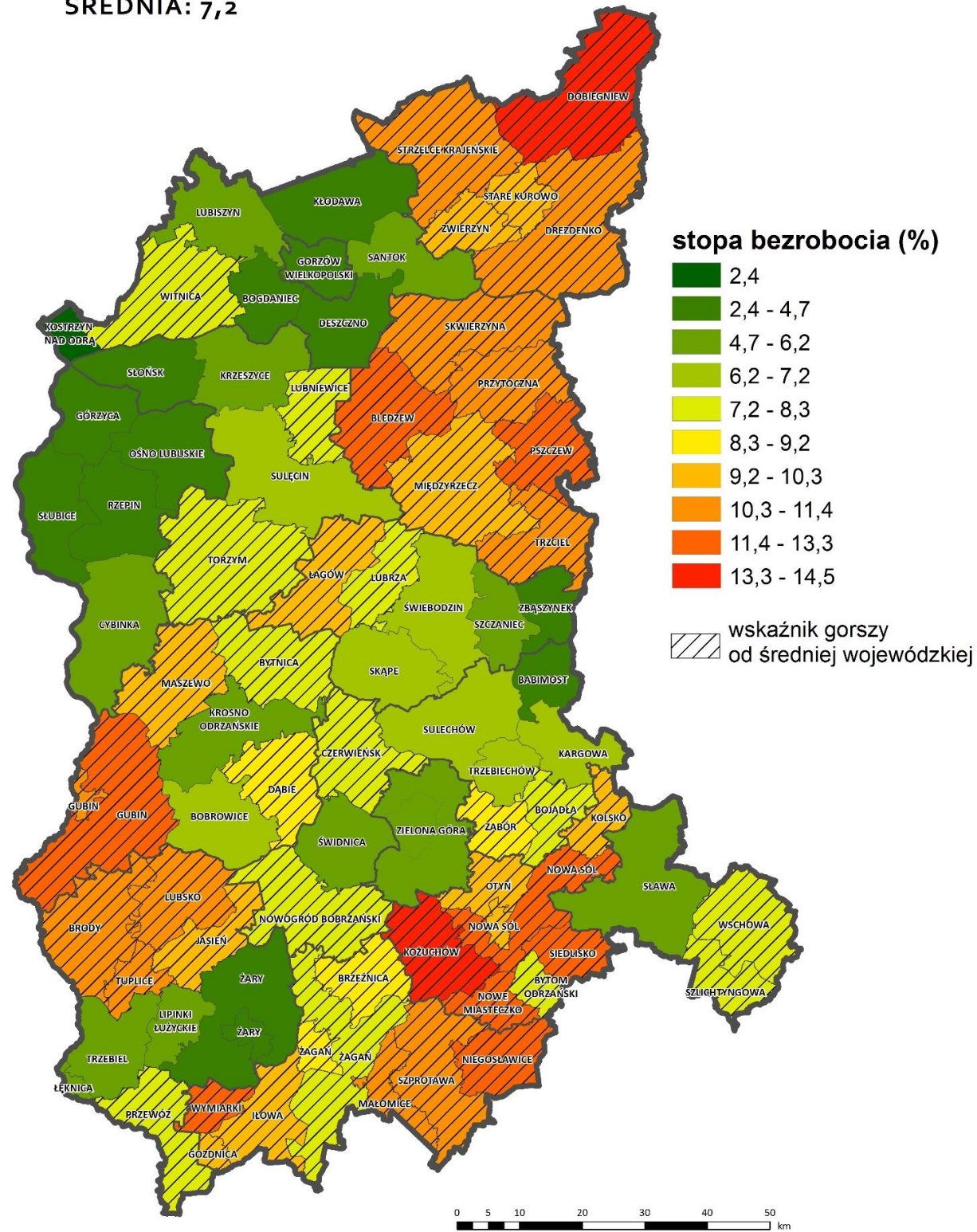

TENDENCJA 2009-2013
ŚREDNIA: -19,1

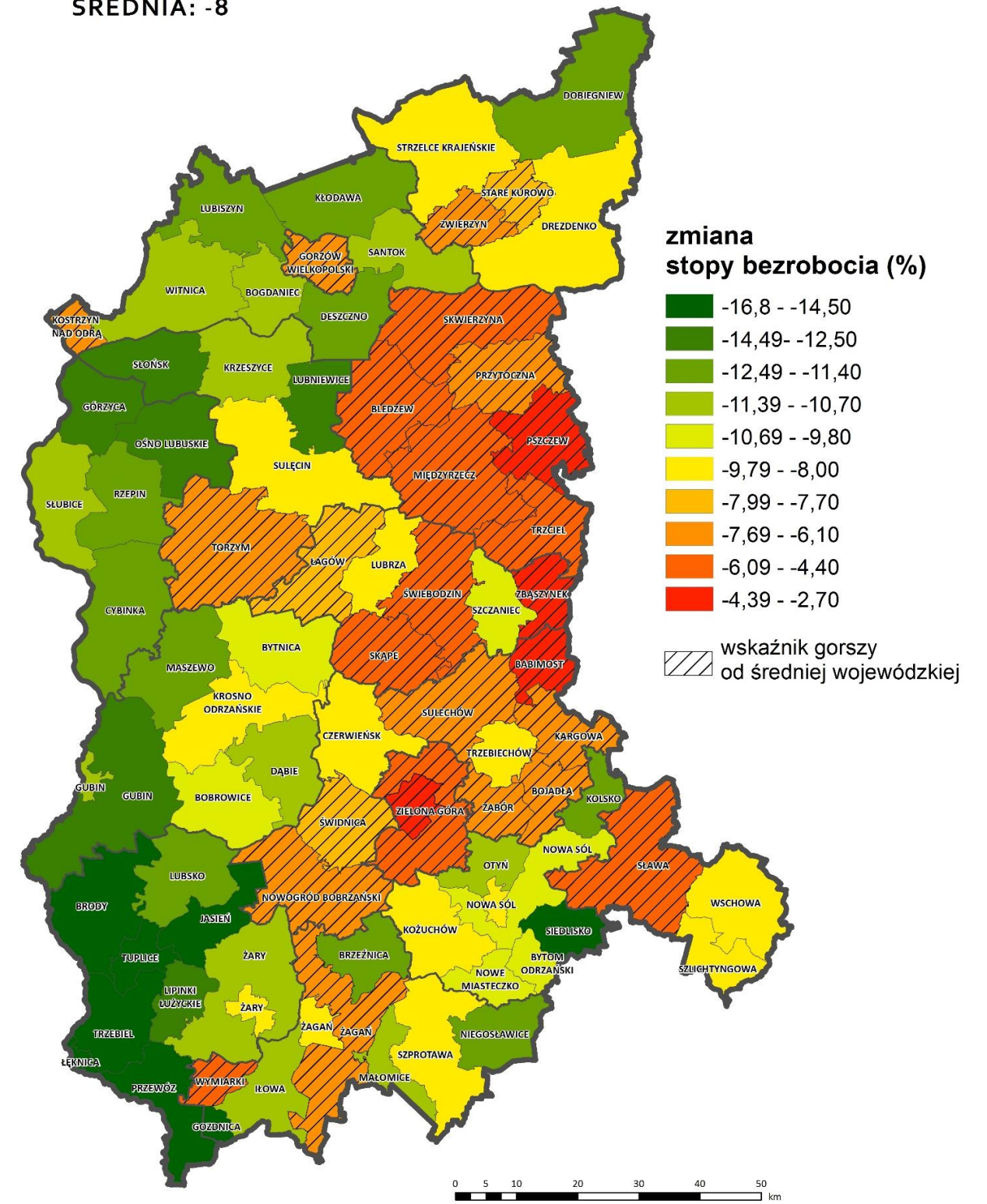

STOPA BEZROBOCIA

2014
ŚREDNIA: 7,2

TENDENCJA 2004-2014
ŚREDNIA: -8

Załącznik nr 5

Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej – obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych

Zestawienie wartości punktowych wskaźników wykorzystanych do delimitacji obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych. Źródło: opracowanie własne

D - dynamika

Jednostka	Stan obecny								Dynamika							
	Saldo migracji	Obciążenie demograficzne	L. mieszkań na 1000 mieszk.	Liczba podmiotów w REGON na 10. tys. mieszkańców	Udział podatków PIT i CIT w ogólnych dochodach gmin	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Stopa bezrobocia	SUMA	Saldo migracji	Obciążenie demograficzne	L. mieszkań na 1000 mieszk.	Liczba podmiotów w REGON na 10. tys. mieszkańców	Udział podatków PIT i CIT w ogólnych dochodach gmin	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Stopa bezrobocia	SUMA
LUBUSKIE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Babimost	1	0	1	1	1	0	0	4	0	0	1	0	1	1	1	4
Bledzew	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	0	0	1	3
Bobrowice	1	0	1	1	1	0	0	4	1	0	1	1	0	0	0	3

Bogdaniec	0	0	1	1	0	1	0	3	1	0	1	0	0	1	0	3
Bojadła	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	1	1	5
Brody	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	0	0	0	0	1
Brzeźnica	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	0	1	0	0	2
Bytnica	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	0	0	0	0	1
Bytom Odrzański	1	0	1	1	1	0	1	5	1	0	1	0	1	1	0	4
Cybinka	1	0	1	1	1	1	0	5	1	0	1	0	0	0	0	2
Czerwieńsk	0	0	1	1	0	1	1	4	0	0	1	0	0	1	0	2
Dąbie	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	0	0	3
Deszczno	0	0	1	1	0	0	0	2	0	0	1	0	0	1	0	2
Dobiegniew	1	1	1	1	1	1	1	7	1	0	1	0	0	1	0	3
Drezdenko	1	1	1	1	1	1	1	7	0	0	1	0	1	1	0	3
Gorzów Wielkopolski	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	6
Gozdnica	1	1	0	1	1	1	1	6	1	0	0	1	0	1	0	3
Górzycza	1	0	1	1	1	1	0	5	0	0	1	0	0	0	0	1
Gubin (gmina miejska)	0	1	0	0	1	1	1	4	0	1	1	1	0	1	0	4
Gubin (gmina wiejska)	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	0	0	3
Iłowa	0	1	0	1	1	1	1	5	0	0	1	1	1	1	0	4
Jasień	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	0	1	0	0	2
Kargowa	1	0	1	1	0	0	0	3	1	0	1	0	0	0	1	3
Kłodawa	0	0	1	0	0	1	0	2	0	0	1	0	0	1	0	2
Kolsko	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	0	0	1	0	2
Kostrzyn nad Odrą	1	0	0	0	1	0	0	2	1	1	1	0	1	1	1	6
Kożuchów	1	1	1	1	1	1	1	7	1	1	1	0	0	0	0	3
Krosno Odrzańskie	1	1	1	1	1	0	0	5	0	1	1	1	0	1	0	4
Krzyszycy	0	0	1	1	1	1	0	4	1	0	1	0	0	0	0	2

Lipinki Łużyckie	0	0	1	1	1	1	0	4	1	0	1	0	1	0	0	3
Lubiszyn	0	0	1	1	1	1	0	4	0	0	1	0	0	1	0	2
Lubniewice	0	0	1	1	1	1	1	5	1	0	0	0	0	0	0	1
Lubrza	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	0	0	1	0	2
Lubsko	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	1	1	1	0	4
Łagów	1	0	0	1	1	1	1	5	1	0	0	1	0	1	1	4
Łęknica	1	0	0	0	1	1	0	3	0	1	1	1	0	0	0	3
Małomice	0	1	1	1	1	1	1	6	0	0	0	1	0	0	0	1
Maszewo	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	1	1	0	0	4
Międzyrzecz	1	1	0	0	1	0	1	4	1	0	0	1	0	1	1	4
Niegosławice	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	1	0	4
Nowa Sól (gmina miejska)	1	1	0	1	0	0	1	4	0	1	1	1	0	1	0	4
Nowa Sól (gmina wiejska)	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	0	1	1	0	3
Nowe Miasteczko	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	1	0	4
Nowogród Bobrzański	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	0	0	0	1	2
Ośno Lubuskie	0	0	1	1	1	1	0	4	1	0	1	0	0	1	0	3
Otyń	0	0	1	1	0	1	1	4	0	0	1	0	0	0	0	1
Przewóz	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	1	0	0	0	2
Przytoczna	1	0	1	1	1	1	1	6	0	0	1	0	0	1	1	3
Pszczew	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	0	1	1	1	4
Rzepin	1	0	1	1	1	1	0	5	1	0	1	1	1	0	0	4
Santok	0	0	1	1	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0	0	2
Siedlisko	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	0	1	0	3
Skąpe	1	0	1	1	1	1	0	5	1	0	0	0	1	1	1	4
Skwierzyna	1	0	0	1	1	1	1	5	1	1	0	0	1	1	1	5
Sława	0	0	1	1	1	1	0	4	0	0	1	0	1	1	1	4

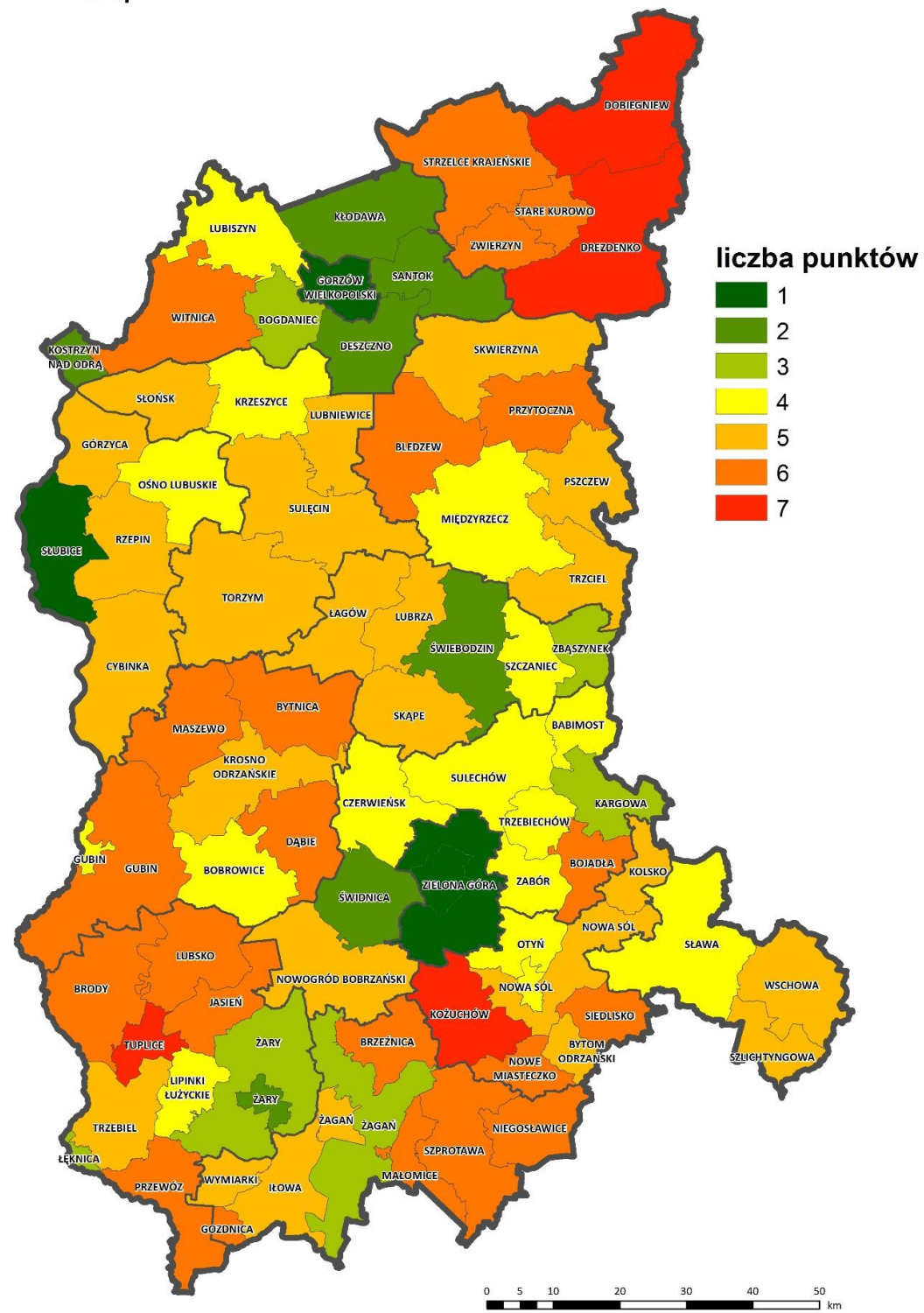

Słońsk	1	0	1	1	1	1	0	5	0	0	1	0	1	0	0	2
Słubice	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	3
Stare Kurowo	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	0	0	1	3
Strzelce Krajeńskie	1	0	1	1	1	1	1	6	1	1	0	0	0	1	0	3
Sulechów	1	0	1	1	1	0	0	4	1	1	0	0	0	1	1	4
Sulęcín	1	0	1	1	1	1	0	5	1	0	0	0	0	1	0	2
Szczaniec	0	0	1	1	1	1	0	4	0	0	1	0	0	0	0	1
Szlichtyngowa	1	0	1	1	0	1	1	5	1	0	1	0	0	1	0	3
Szprotawa	1	1	0	1	1	1	1	6	0	1	1	1	1	0	0	4
Świdnica	0	0	1	0	0	1	0	2	1	0	0	0	1	0	1	3
Świebodzin	1	1	0	0	0	0	0	2	1	1	0	1	0	1	1	5
Torzym	0	0	1	1	1	1	1	5	0	0	1	1	1	0	1	4
Trzciel	1	0	1	1	1	0	1	5	1	0	1	1	0	1	1	5
Trzebiechów	0	0	1	1	1	1	0	4	1	0	1	0	1	1	0	4
Trzebiel	1	0	1	1	1	1	0	5	0	0	1	0	1	0	0	2
Tuplice	1	1	1	1	1	1	1	7	1	0	1	1	1	1	0	5
Witnica	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	0	0	3
Wschowa	1	0	1	1	0	1	1	5	0	0	1	0	1	1	0	3
Wymiarki	1	0	0	1	1	1	1	5	1	0	1	1	1	0	1	5
Zabór	0	0	1	1	1	0	1	4	0	0	0	0	0	0	1	1
Zbąszynek	0	0	1	1	1	0	0	3	0	0	0	0	1	1	1	3
Zielona Góra (gmina wiejska do 31 grudnia 2014)	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	4
Zielona Góra (miasto do 31 grudnia 2014)	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	3
Zwierzyn	1	0	1	1	1	1	1	6	1	0	1	0	1	0	1	4
Żagań (gmina miejska)	0	0	1	1	1	1	1	5	1	0	1	0	0	1	0	3

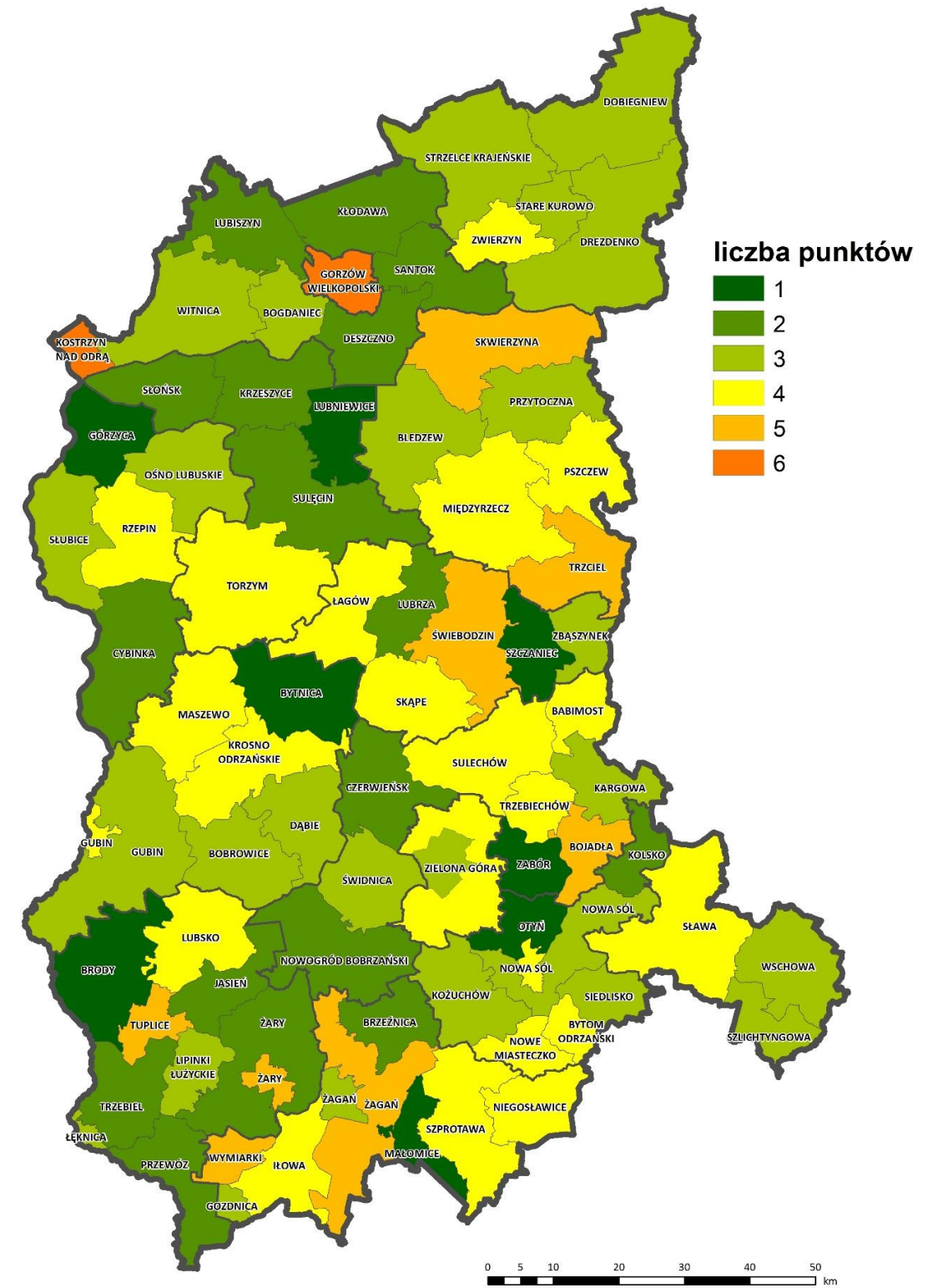
Żagań (gmina wiejska)	1	1	0	0	0	0	1	3	1	1	0	1	0	1	1	5
Żary (gmina miejska)	1	1	0	0	0	0	0	2	0	1	1	1	1	1	0	5
Żary (gmina wiejska)	0	0	1	1	1	0	0	3	1	0	1	0	0	0	0	2

PODSUMOWANIE PUNKTOWE WSKAŹNIKÓW

2014

TENDENCJA

Załącznik nr 6

Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej – miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

Zestawienie wartości wskaźników wykorzystanych do delimitacji miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

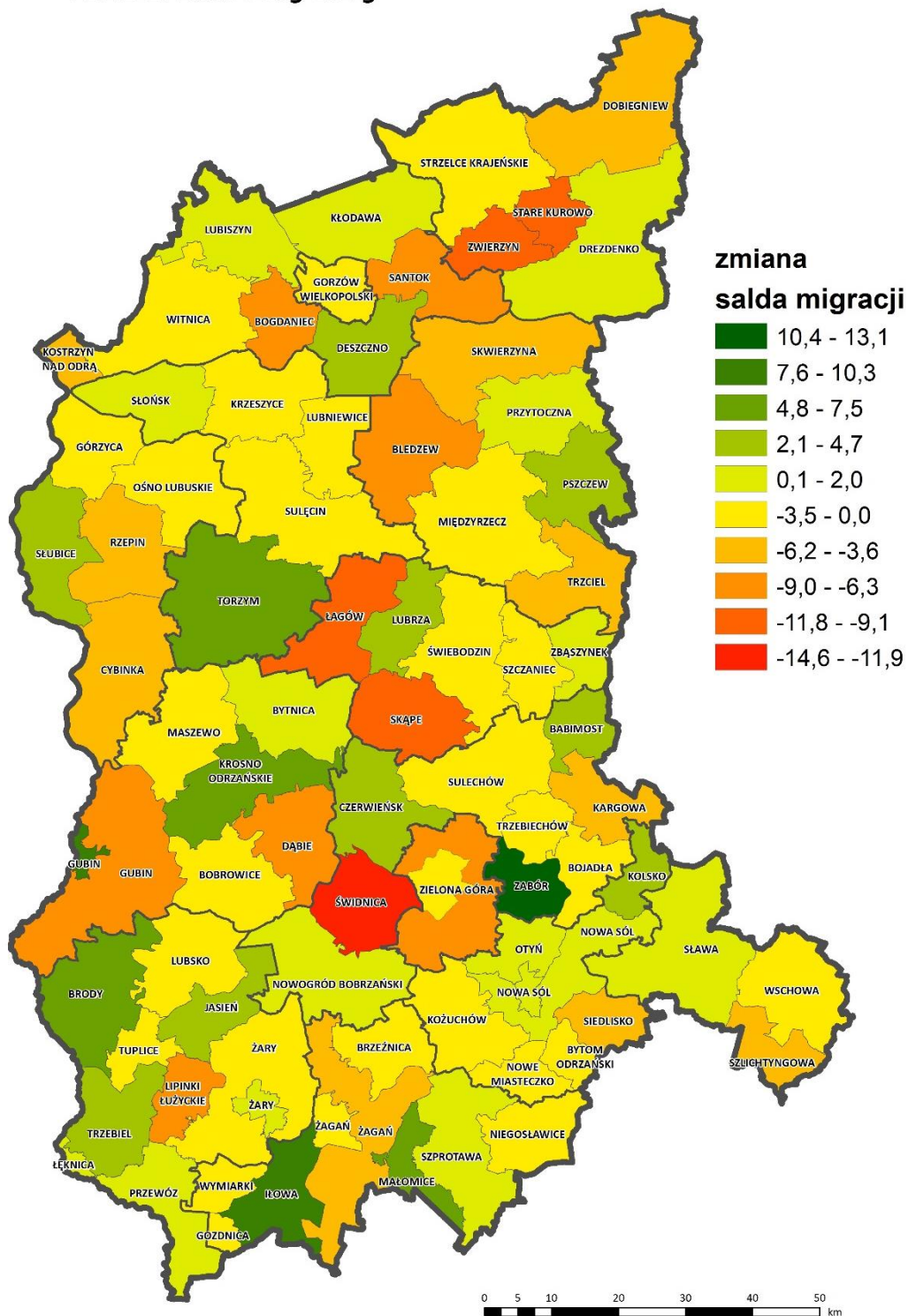
Jednostka	Miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze							
	Saldo migracji (2003-2013)	Przyrost naturalny (2004-2014)	Obciążenie demograficzne (2004-2014)	L. mieszkań na 1000 mieszk. (2003-2013)	Liczba podmiotów w REGON na 10. tys. mieszk. (2004-2014)	Udział podatków PIT i CIT w ogólnych dochodach gmin (2004-2014)	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (2009-2013)	Stopa bezrobocia (2004-2014)
LUBUSKIE	-0,7	-6,3	7,4	26	-439,1	1,7	-19,1	-8
Babimost	2,2	-5,3	7,3	24,3	-391,9	-5,7	1,1	-2,9
Bledzew	-6,6	-11,0	4,2	14,2	-319,9	7,7	-41,2	-6
Bobrowice	-1,5	-4,4	5,1	23	-516,8	5,5	-25,7	-10,2
Bogdaniec	-8,8	0,4	6,6	-2,6	-255,5	6,7	-11,8	-10,9
Bojadła	-2,5	-8,6	3,1	14,8	-189,7	-6,1	-13,7	-6,7
Brody	5,4	-6,9	1	9,4	-342,8	10,7	-27,3	-15
Brzeźnica	-0,5	-7,6	5,2	8,8	-198,8	-0,4	-48,9	-11,4
Bytnica	0,6	-7,0	5,1	10,3	-436,2	3	-20,6	-10,4
Bytom Odrzański	-1,8	-7,4	5,6	4,7	-192,4	-0,5	-14,3	-10,3
Cybinka	-5,2	-3,9	3,2	11,9	-383,7	6,2	-26,3	-11,7
Czerwieńsk	2,7	-6,2	7,4	19,9	-267,6	9,4	-17,7	-8,4
Dąbie	-7,3	-11,2	2,7	11,9	-189,9	-1,3	-189,1	-11,3
Deszczno	3,1	-2,5	3,5	14,9	-180,1	9,5	-2,3	-11,4
Dobiegniew	-5,9	-14,2	5,8	24,4	-184,9	3,7	28,2	-11,7
Drezdenko	0,9	-8,1	6	17,9	-333	-2,9	-7,8	-9,2
Gorzów Wielkopolski	-1,1	-3,3	11,8	49,5	-489,6	0,8	-3	-7,4
Gozdnica	-1,3	-10,8	4,6	36,6	-543,4	6,8	-11,3	-14,6
Górzycza	-0,4	-2,1	-1,8	2,9	-369	4,2	-183,1	-13
Gubin (gmina miejska)	10,2	-8,9	9,1	18,2	-760,6	6,2	-16,5	-11

Gubin (gmina wiejska)	-8,9	-15,8	-0,1	5,7	-308,1	-0,3	-30,2	-13
Iłowa	9,9	-11,9	3,3	21	-594	-1,3	-10	-11,1
Jasień	4,7	-9,8	4,3	16	-234	-1,9	-28,5	-14,5
Kargowa	-5,3	-2,3	5,4	23,7	-412,7	3	-27,1	-6,3
Kłodawa	0,4	-0,4	2,3	-23,9	61,6	20,6	-10,4	-11,9
Kolsko	4,6	-7,6	6,5	12,4	-162,6	4,7	21,3	-12,3
Kostrzyn nad Odrą	-5,8	0,8	8	23,5	-358,6	-3,3	-7,1	-6,5
Kożuchów	-2,2	-13,3	8	24,2	-283,6	6,9	-39	-8,2
Krosno Odrzańskie	6,2	-4,7	10,8	22,7	-660,4	6,5	-8,9	-9,3
Krzyszczycy	-0,9	-7,3	-3,1	9,4	-197,9	7,6	-24,3	-10,9
Lipinki łużyckie	-8	-4,4	0,7	4,1	-345,3	0,8	-19,8	-13,1
Lubiszyn	0,3	-1,2	1,3	9,5	-217,8	10,9	-5,5	-11,8
Lubniewice	-3,5	-10,5	7,2	34,3	-191,8	10,4	-28,8	-13,4
Lubrza	3,9	-4,7	1,4	19,9	-397,6	9,5	7,4	-8,8
Lubsko	-0,5	-11,9	7,1	15,9	-476,3	-4,4	-2,8	-11,5
Łagów	-9,2	-14,5	4,5	28	-845,3	6,3	16,9	-7,8
Łęknica	1,8	2,2	7,7	16,5	-793,6	7,8	-38,1	-15,4
Małomice	6,5	-12,3	4,7	26,1	-511,3	4,8	-24,4	-10,7
Maszewo	-2,5	-9,1	1,1	10,3	-441,6	-6,9	-20,4	-11,7
Międzyrzecz	-2	-8,9	7,2	29,6	-640,4	5,2	-5,9	-5,5
Niegostawice	-1,4	-10,7	0,7	16,8	-158,1	-2,9	5,9	-11,8
Nowa Sól (gmina miejska)	0,3	-9,9	10,9	23,4	-493,5	5,6	3,4	-9,3
Nowa Sól (gmina wiejska)	1,5	-8,7	5,1	13,6	-116,4	-2,6	-5	-9,9
Nowe Miasteczko	-1,1	-12,9	4,1	7,6	-133,7	-3	29,4	-9,8
Nowogród Bobrzański	1,9	-6,9	6,7	5,5	-37,7	9,5	-25,4	-7,2
Ośno Lubuskie	-2	-0,2	2,2	5,2	-364,1	3,9	10,7	-13,6
Otyń	1,1	-5,6	5,3	10,5	-140,3	8,3	-22,1	-11,1
Przewóz	1,1	-10,0	1,1	8,5	-665,5	3,8	-24,1	-15,1
Przytoczna	1,5	-16,7	7,2	14,9	-292,4	3,9	53,2	-6,7
Pszczew	3,2	-8,6	6	20,1	-210,4	-0,7	7,1	-2,7
Rzepin	-4,3	-1,3	5,7	24,4	-487,4	1,1	-40,1	-11,4
Santok	-6,5	-2,9	3,7	-4,7	-88,4	12,2	-28,2	-11,3
Siedlisko	-4,3	-6,0	4,7	-1,9	-166,4	9,7	-9,2	-14,8
Skąpe	-9,3	-4,8	-3,1	54,2	-405,4	-6,3	-8,7	-4,5
Skwierzyna	-4	-10,2	8,4	26,9	-432,3	-2	-18,2	-4,7
Sława	0,2	-0,8	7,3	23,4	-219	-2	4	-5,3
Słońsk	0,5	-6,9	-2,8	-5,8	-272,6	-6,3	-36,5	-12,5
Stubice	2,1	-2,5	7,9	35,6	-712,4	1,4	-35,9	-10,7
Stare Kurowo	-9,4	-8,8	4,2	-9,9	-282,9	5,3	-36,8	-7,7
Strzelce Krajeńskie	-2,8	-7,3	8,8	31,5	-119,1	1,9	-10,4	-8,1
Sulechów	-1,8	-6,4	7,8	29	-421	7	-10	-7
Sulęcín	-1	-5,8	6,1	29,7	-360,9	8,4	6,6	-8,3
Szczaniec	-0,3	-5,2	2,2	1,4	-414,2	4	-25,4	-10
Szlichtyngowa	-4,9	-3,0	2,1	15,1	-229,6	11	15,2	-9,3

Szprotawa	0,5	-10,4	7,5	19,7	-463,5	-8	-226,5	-8,3
Świdnica	-14,6	-4,4	3,1	26,6	0,5	-1,4	-73,8	-7,9
Świebodzin	-2,1	-6,9	8,7	29	-853,7	6,7	2,8	-4,4
Torzym	5	-5,8	1,9	13,6	-449,5	0,4	-95	-7,4
Trzciel	-5,1	-12,9	4,5	7,2	-470,7	3	3,1	-5,7
Trzebiechów	-2,8	-9,4	1,8	4,5	-145,7	1,2	-6,1	-9,1
Trzebiel	4,5	-5,5	3,3	17,7	-395,3	-0,4	-57,6	-16,8
Tuplice	-1,4	-9,5	6,5	15,8	-589,8	-8,3	-15,5	-14,8
Witnica	-3,2	-7,0	1,5	10	-306,2	0,2	-114	-10,9
Wschowa	-0,1	-4,6	7,2	16,4	-428,4	-0,1	0,3	-8,9
Wymiarki	-2,8	-14,7	1,6	15,3	-456,3	-3,4	-52,4	-5,6
Zabór	13,1	-7,9	1,4	27,2	-85,4	3,7	-29,3	-6,1
Zbąszynek	1,8	-7,0	5,9	34,5	-291	-6,3	-0,2	-3,3
Zielona Góra (gmina wiejska do 31 grudnia 2014)	-6,4	-2,8	5,9	23,7	-249,8	11,3	3,8	-5,2
Zielona Góra (miasto do 31 grudnia 2014)	-0,2	-4,8	11,6	49	-388,3	-0,2	-20,4	-3,3
Zwierzyn	-9,4	-12,1	2,1	13,8	-213,3	-0,5	-31,2	-7,2
Żagań (gmina miejska)	-2,8	-8,5	2,3	11,9	-317,3	8,6	-11,7	-9,4
Żagań (gmina wiejska)	-4,8	-9,0	9	29,3	-618,9	6,7	-10,7	-7,2
Żary (gmina miejska)	0,2	-5,4	9,4	24,4	-782,5	-4,9	-4,3	-8,3
Żary (gmina wiejska)	-3,2	-5,3	1,7	-5,8	-367,7	4,1	-43,4	-11,2

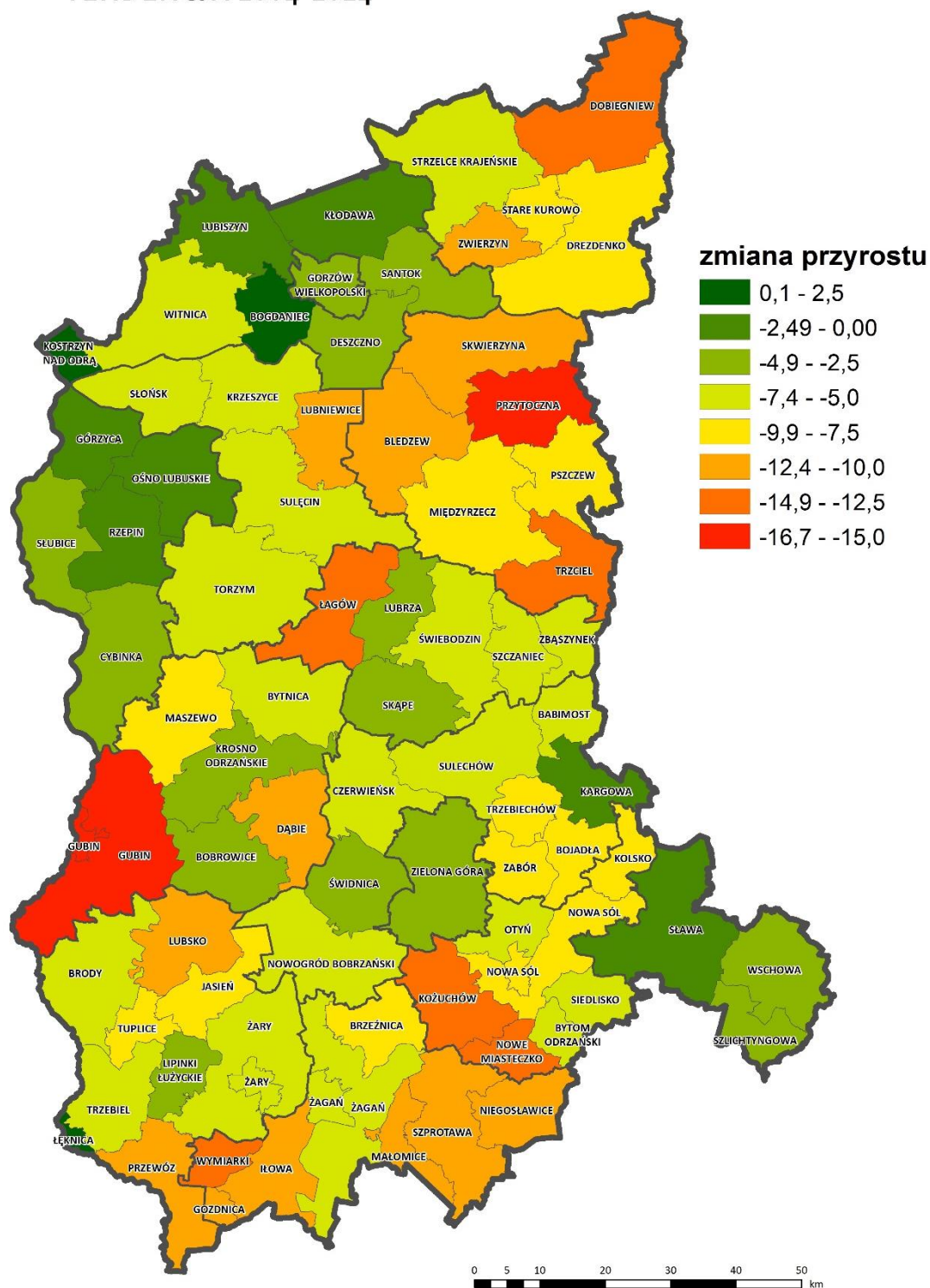
SALDO MIGRACJI

TENDENCJA 2003-2013

PRZYROST NATURALNY

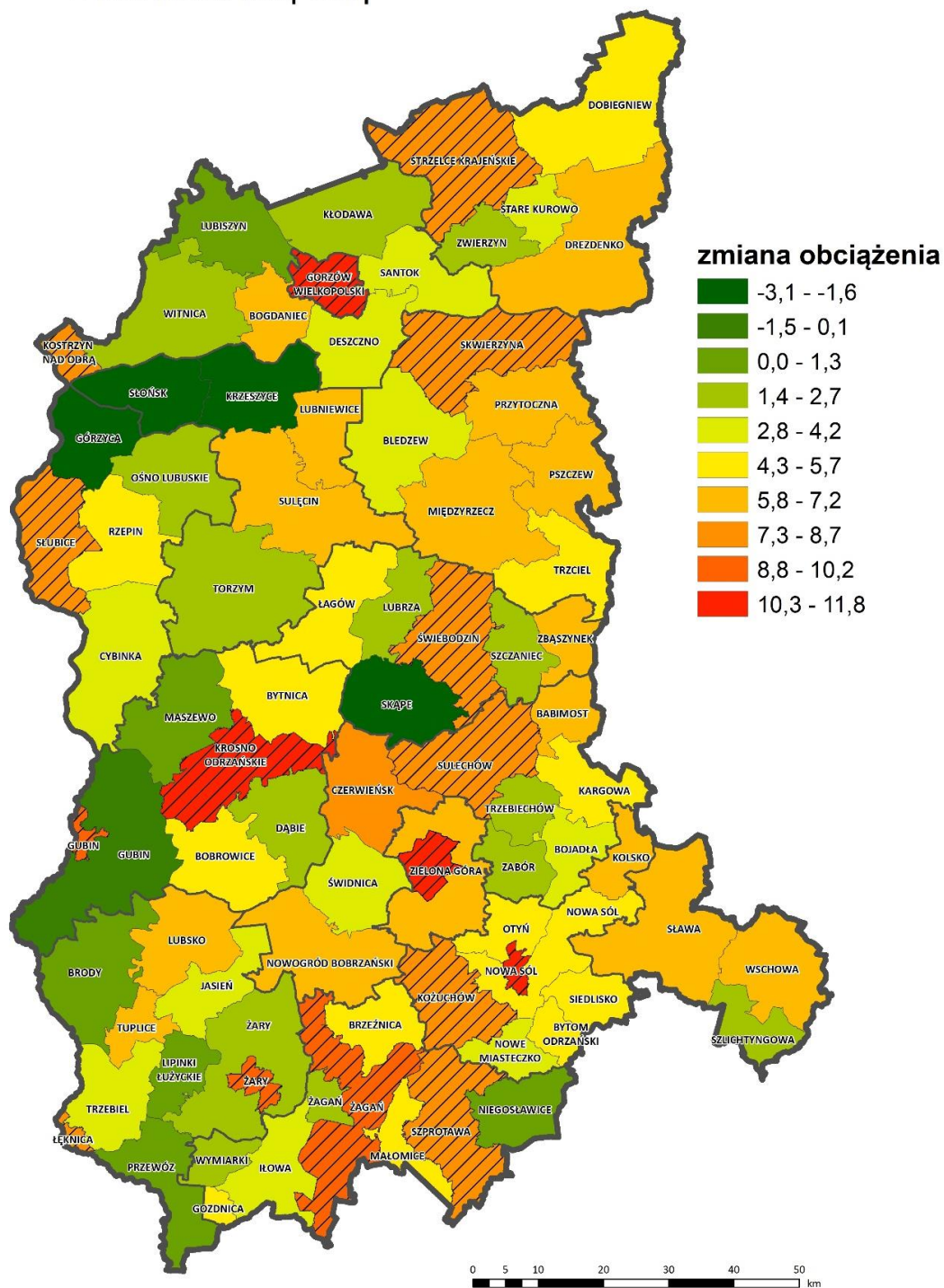
TENDENCJA 2004-2014

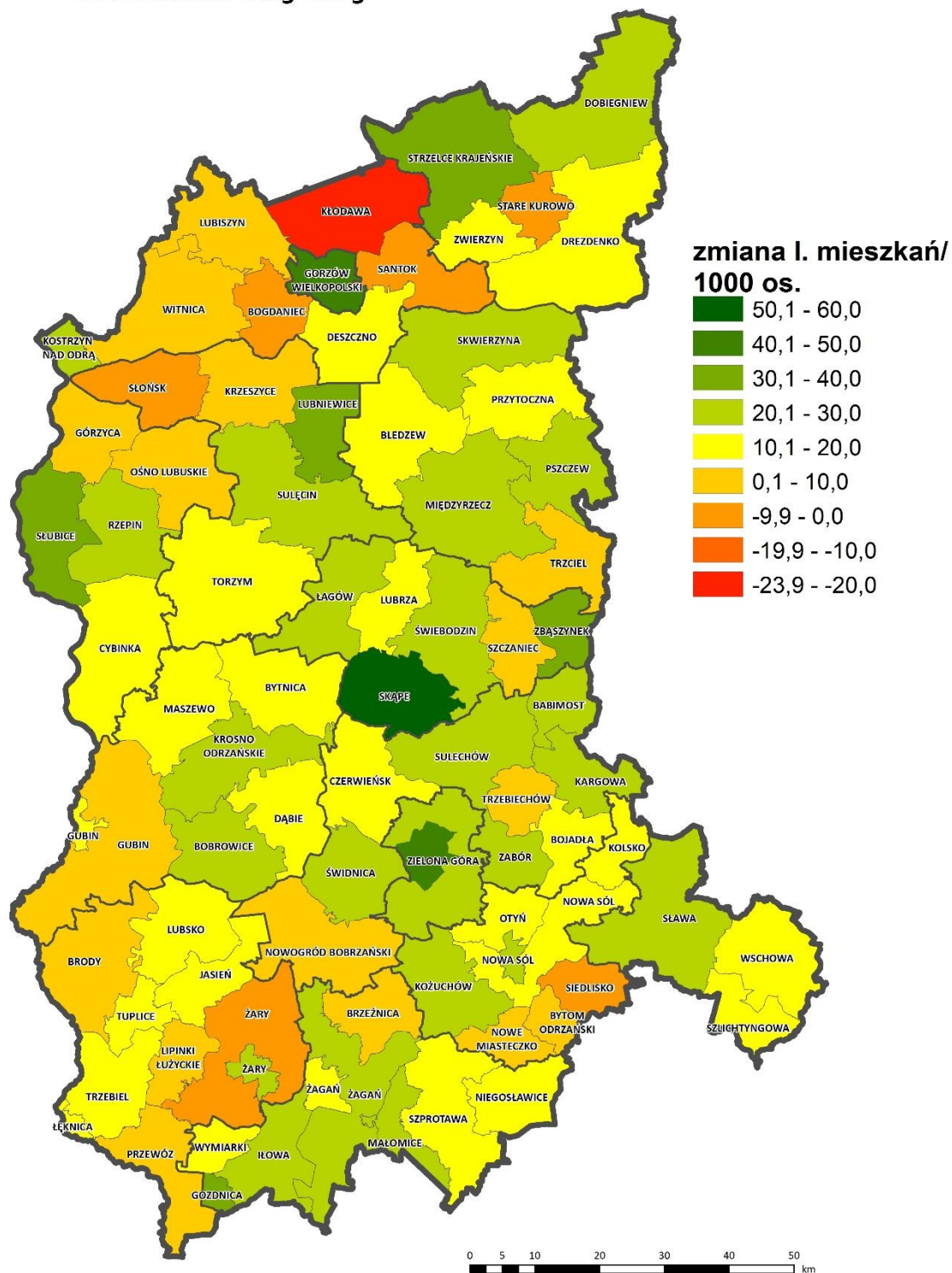
OBCIĄŻENIE DEMOGRAFICZNE

TENDENCJA 2004-2014

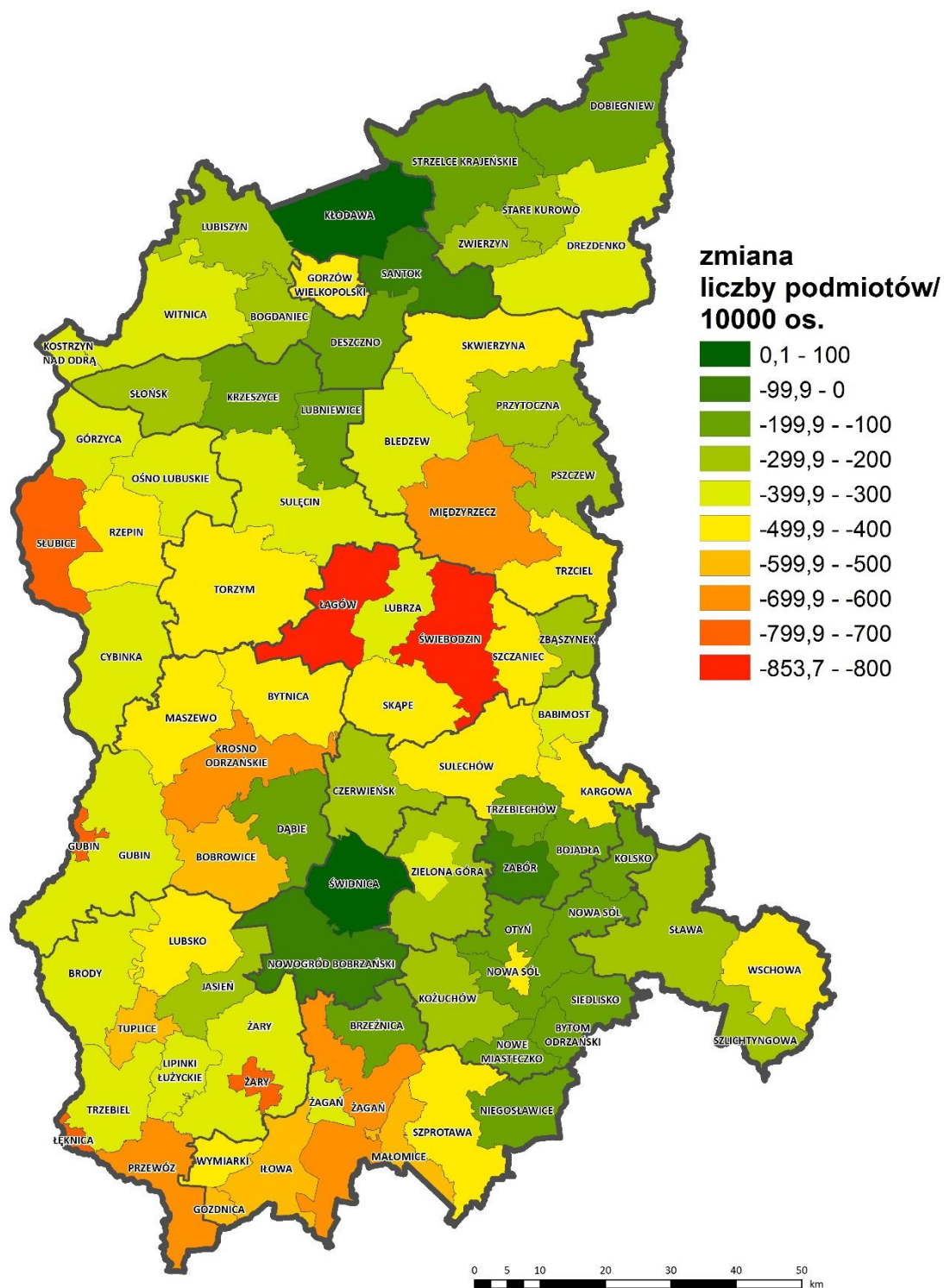

LICZBA MIESZKAŃ NA 1000 MIESZKAŃCÓW

TENDENCJA 2003-2013

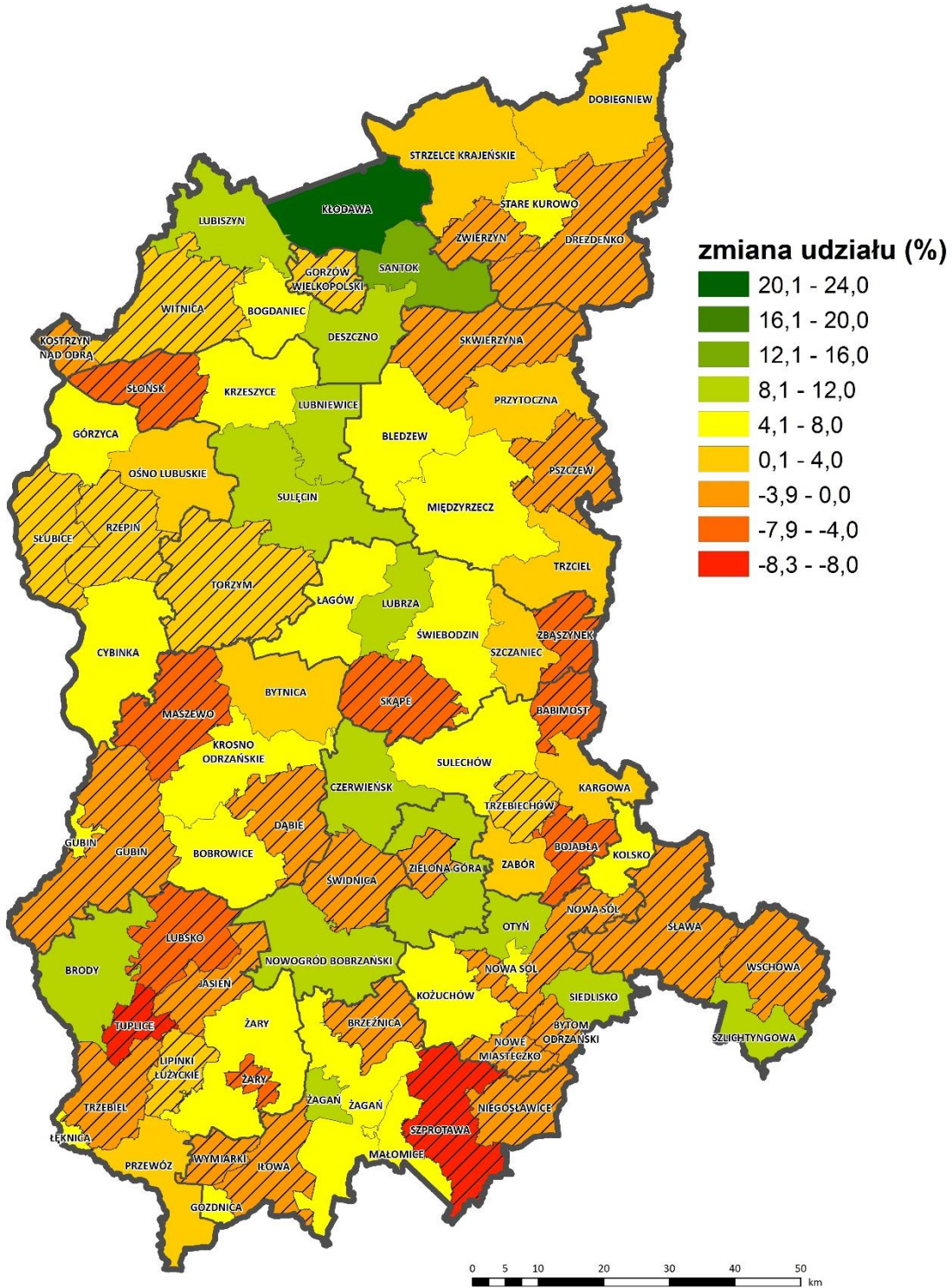

LICZBA PODMIOTÓW W REGON NA 10. TYS. MIESZK. TENDENCJA 2004-2014

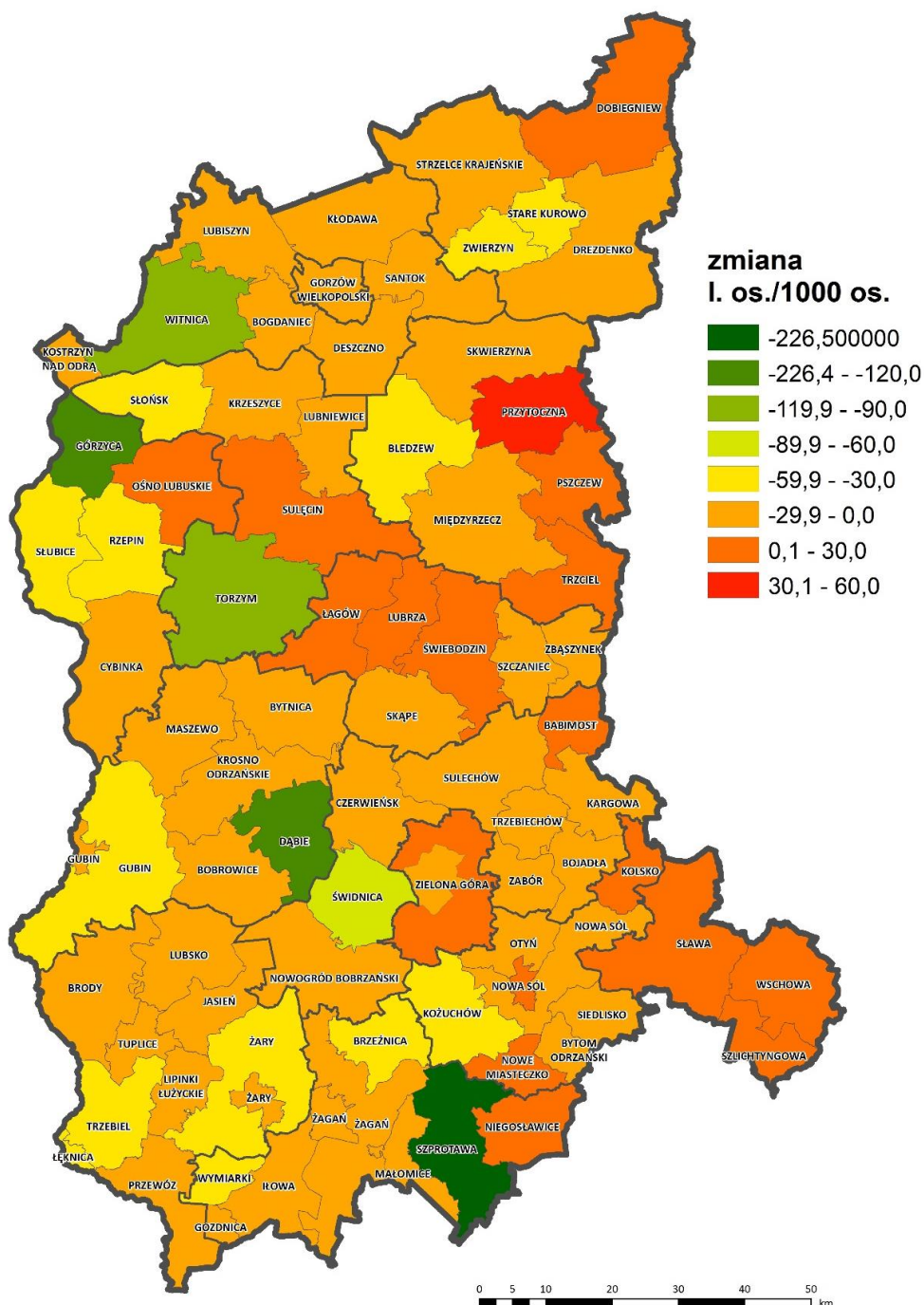
UDZIAŁ PODATKÓW PIT I CIT W OGÓLNYCH DOCHODACH GMIN

TENDENCJA 2004-2014

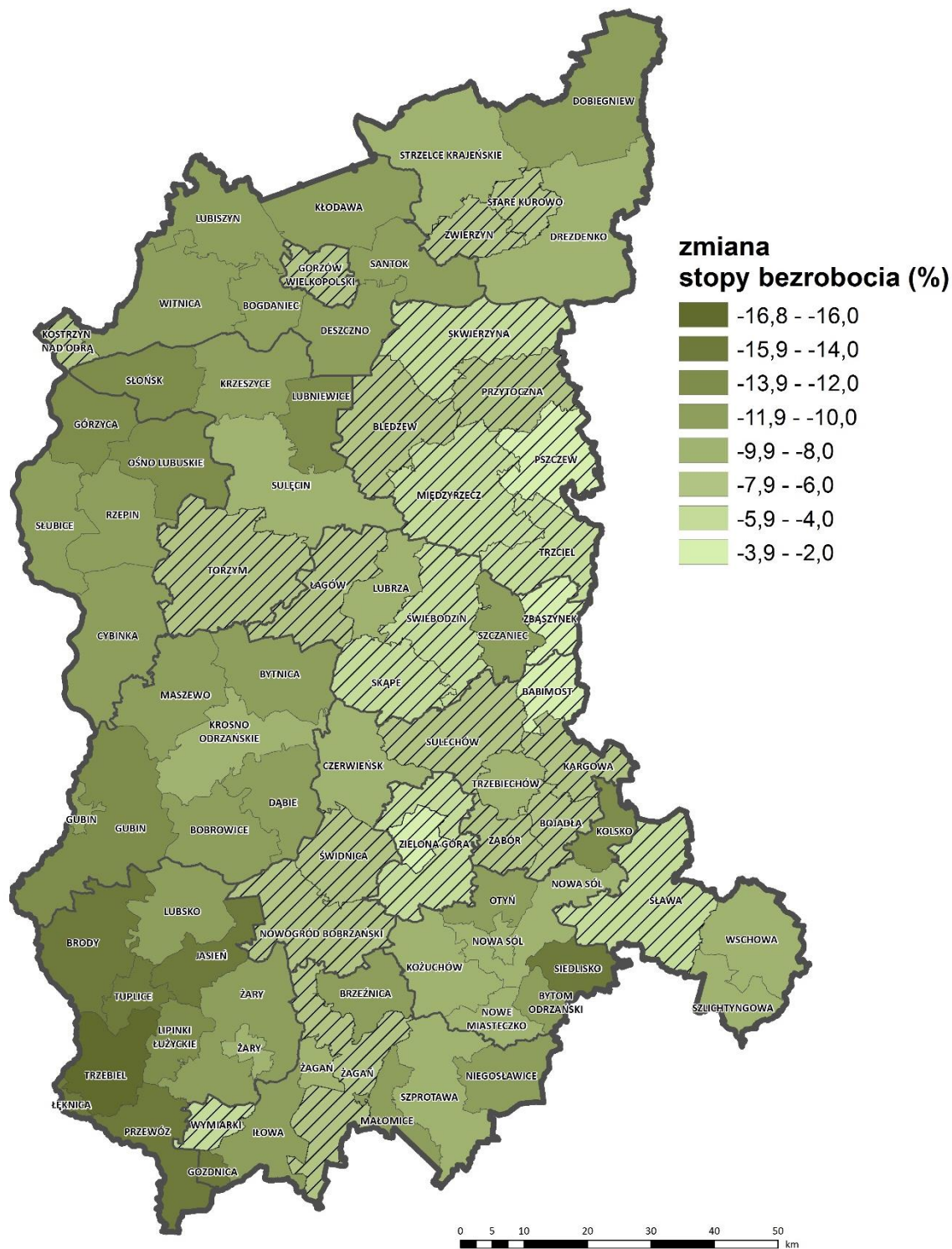
LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1000 MIESZKAŃCÓW

TENDENCJA 2009-2013

STOPA BEZROBOCIA

TENDENCJA 2004-2014

Załącznik nr 7

Obszary funkcjonalne wymagające rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej – miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

Zestawienie punktowe wskaźników do delimitacji miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze. Źródło: opracowanie własne

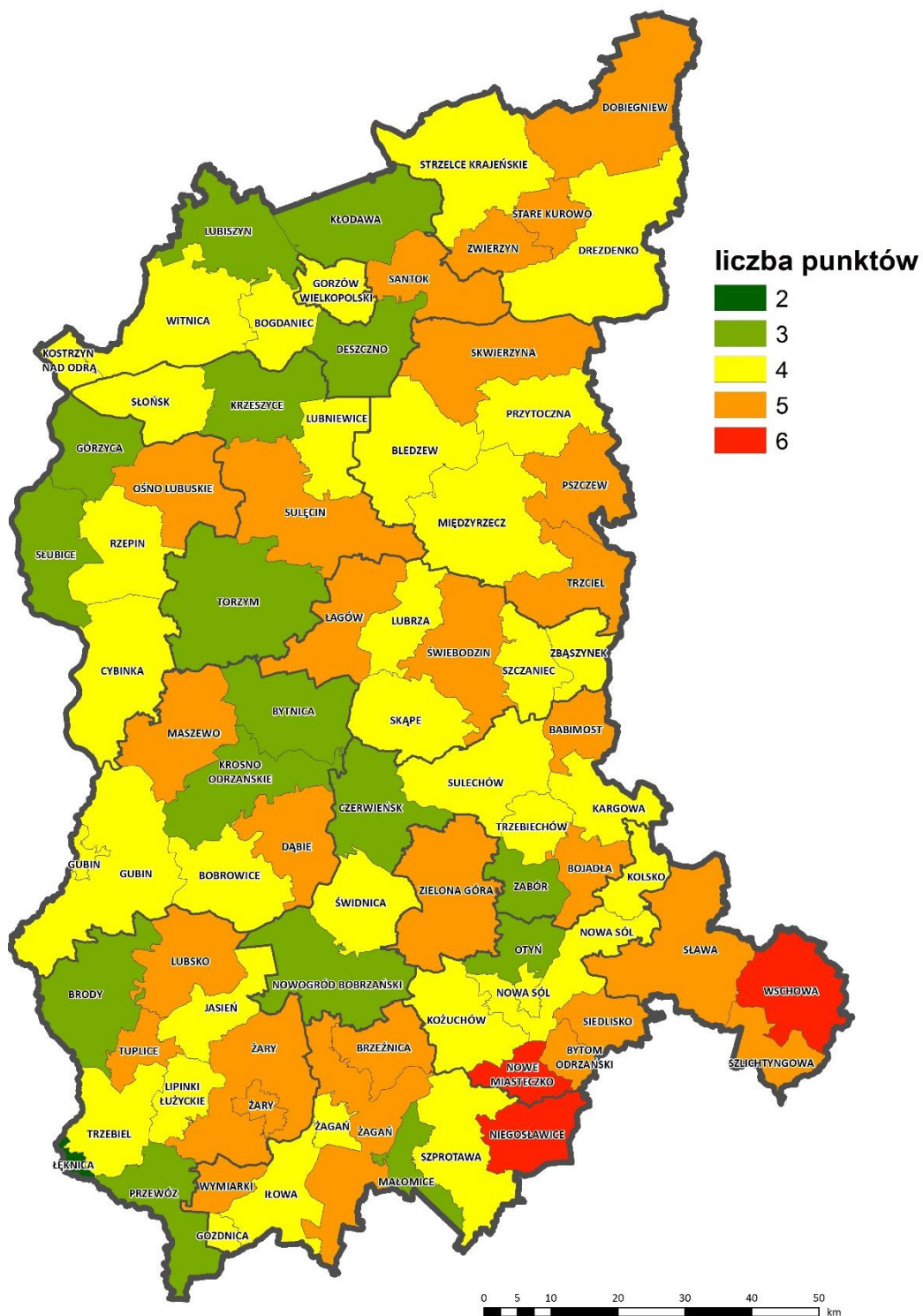
Jednostka	Miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze								
	Saldo migracji (2003-2013)	Przyrost naturalny (2004-2014)	Obciążenie demograficzne (2004-2014)	L. mieszkań na 1000 mieszk. (2003-2013)	Liczba podmiotów w REGON na 10. tys. mieszk. (2004-2014)	Udział podatków PIT i CIT w ogólnych dochodach gmin (2004-2014)	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (2009-2013)	Stopa bezrobocia (2004-2014)	SUMA
LUBUSKIE	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Babimost	0	1	1	0	1	1	1	0	5
Bledzew	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Bobrowice	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Bogdaniec	1	0	1	1	1	0	0	0	4
Bojadła	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Brody	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Brzeźnica	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Bytnica	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Bytom Odrzański	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Cybinka	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Czerwieńsk	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Dąbie	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Deszczno	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Dobiegniew	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Drezdenko	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Gorzów Wielkopolski	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Gozdnicza	1	1	1	0	1	0	0	0	4

Górzycza	1	1	0	0	1	0	0	0	3
Gubin (gmina miejska)	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Gubin (gmina wiejska)	1	1	0	0	1	1	0	0	4
Łłowa	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Jasień	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Kargowa	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Kłodawa	0	1	1	1	0	0	0	0	3
Kolsko	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Kostrzyn nad Odrą	1	0	1	0	1	1	0	0	4
Kożuchów	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Krosno Odrzańskie	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Krzeszyce	1	1	0	0	1	0	0	0	3
Lipinki Łużyckie	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Lubiszyn	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Lubniewice	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Lubrza	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Lubsko	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Łągów	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Łęknica	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Małomice	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Maszewo	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Międzyrzecz	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Niegosławice	1	1	1	0	1	1	1	0	6
Nowa Sól (gmina miejska)	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Nowa Sól (gmina wiejska)	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Nowe Miasteczko	1	1	1	0	1	1	1	0	6
Nowogród Bobrzański	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Ośno Lubuskie	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Otyń	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Przewóz	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Przytoczna	0	1	1	0	1	0	1	0	4
Pszczew	0	1	1	0	1	1	1	0	5
Rzepin	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Santok	1	1	1	1	1	0	0	0	5
Siedlisko	1	1	1	1	1	0	0	0	5
Skąpe	1	1	0	0	1	1	0	0	4
Skwierzyna	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Sława	0	1	1	0	1	1	1	0	5
Słońsk	0	1	0	1	1	1	0	0	4
Słubice	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Stare Kurowo	1	1	1	1	1	0	0	0	5
Strzelce Krajeńskie	1	1	1	0	1	0	0	0	4

Sulechów	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Sulęcín	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Szczaniec	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Szlichtyngowa	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Szprotawa	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Świdnica	1	1	1	0	0	1	0	0	4
Świebodzin	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Torzym	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Trzciel	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Trzebiechów	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Trzebiel	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Tuplice	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Witnica	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Wschowa	1	1	1	0	1	1	1	0	6
Wymiarki	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Zabór	0	1	1	0	1	0	0	0	3
Zbąszynek	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Zielona Góra (gmina wiejska do 31 grudnia 2014)	1	1	1	0	1	0	1	0	5
Zielona Góra (miasto do 31 grudnia 2014)	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Zwierzyn	1	1	1	0	1	1	0	0	5
Żagań (gmina miejska)	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Żagań (gmina wiejska)	1	1	1	0	1	0	0	0	4
Żary (gmina miejska)	0	1	1	0	1	1	0	0	4
Żary (gmina wiejska)	1	1	1	1	1	0	0	0	5

ZESTAWIENE PUNKTOWE

Załącznik nr 8

Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich

Zestawienie czasów dojazdów (wskaźników) wykorzystanych do delimitacji obszaru funkcjonalnego o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich.

Źródło: opracowanie własne

Siedziba Gminy	Dostępność Zielona Góra	Dostępność Gorzów Wielkopolski	Suma czasów dojazdów	Wskaźnik syntetyczny
Babimost	40	66	106	53
Bledzew	62	31	93	46,5
Bobrowice	44	95	139	69,5
Bogdaniec	75	20	95	47,5
Bojadła	42	72	114	57
Brody	58	118	176	88
Brzeźnica	44	106	150	75
Bytnica	47	78	125	62,5
Bytom Odrzański	35	90	125	62,5
Cybinka	70	73	143	71,5
Czerwieńsk	28	84	112	56
Dąbie	35	88	123	61,5
Deszczno	66	13	79	39,5
Dobiegniew	115	48	163	81,5
Drezdenko	100	57	157	78,5
Gorzów Wielkopolski	70	0	70	35
Gozdnica	81	140	221	110,5
Górzycza	85	54	139	69,5
Gubin	62	108	170	85
Iłowa	70	129	199	99,5
Jasień	47	109	156	78
Kargowa	37	67	104	52
Kłodawa	80	13	93	46,5
Kolsko	52	84	136	68
Kostrzyn nad Odrą	96	51	147	73,5
Koźuchów	30	86	116	58
Krosno Odrzańskie	47	81	128	64
Krzeszyce	74	29	103	51,5
Lipinki Łużyckie	59	120	179	89,5

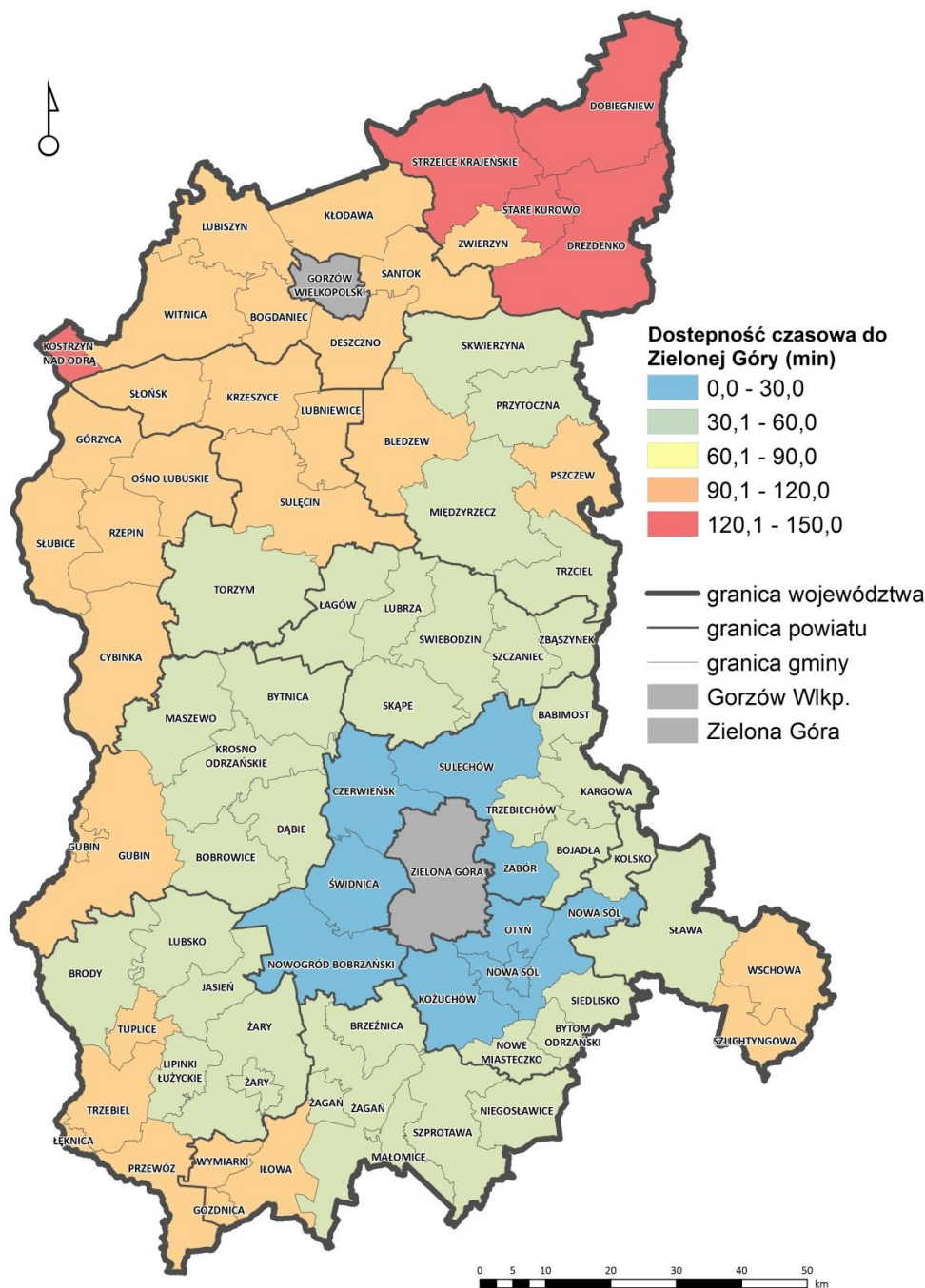
Siedziba Gminy	Dostępność Zielona Góra	Dostępność Gorzów Wielkopolski	Suma czasów dojazdów	Wskaźnik syntetyczny
Lubiszyn	87	27	114	57
Lubniewice	73	28	101	50,5
Lubrza	44	50	94	47
Lubsko	47	108	155	77,5
Łagów	54	60	114	57
Łęknica	81	140	221	110,5
Małomice	57	113	170	85
Maszewo	59	87	146	73
Międzyrzecz	46	36	82	41
Niegosławice	42	98	140	70
Nowa Sól	28	83	111	55,5
Nowe Miasteczko	31	87	118	59
Nowogród Bobrzański	30	90	120	60
Otyń	20	76	96	48
Ośno Lubuskie	79	45	124	62
Pszczew	62	50	112	56
Przewóz	69	129	198	99
Przytoczna	59	31	90	45
Rzepin	63	55	118	59
Santok	72	20	92	46
Szczaniec	43	53	96	48
Siedlisko	35	90	125	62,5
Skąpe	37	56	93	46,5
Skwierzyna	56	25	81	40,5
Sława	58	93	151	75,5
Słońsk	86	41	127	63,5
Słubice	79	71	150	75
Sulęcín	68	36	104	52
Stare Kurowo	97	43	140	70
Strzelce Krajeńskie	95	30	125	62,5
Sulechów	27	57	84	42
Szlichtyngowa	68	122	190	95
Szprotawa	50	106	156	78
Świdnica	18	79	97	48,5
Świebodzin	38	46	84	42
Torzym	56	56	112	56
Trzciel	53	55	108	54
Trzebiechów	33	64	97	48,5
Trzebiel	70	129	199	99,5

Siedziba Gminy	Dostępność Zielona Góra	Dostępność Gorzów Wielkopolski	Suma czasów dojazdów	Wskaźnik syntetyczny
Tuplice	69	129	198	99
Witnica	87	32	119	59,5
Wschowa	79	116	195	97,5
Wymiarki	69	129	198	99
Zabór	21	77	98	49
Zbąszynek	52	65	117	58,5
Zielona Góra miasto	0	69	69	34,5
Zwierzyn	89	37	126	63
Żary	50	111	161	80,5
Żagań	52	112	164	82

DOSTĘPNOŚĆ CZASOWA DO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO ZIELONA GÓRA – ROZKŁAD PRZESTRZENNY ZJAWISKA.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY UŻYCIU INSTRUMENTÓW WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

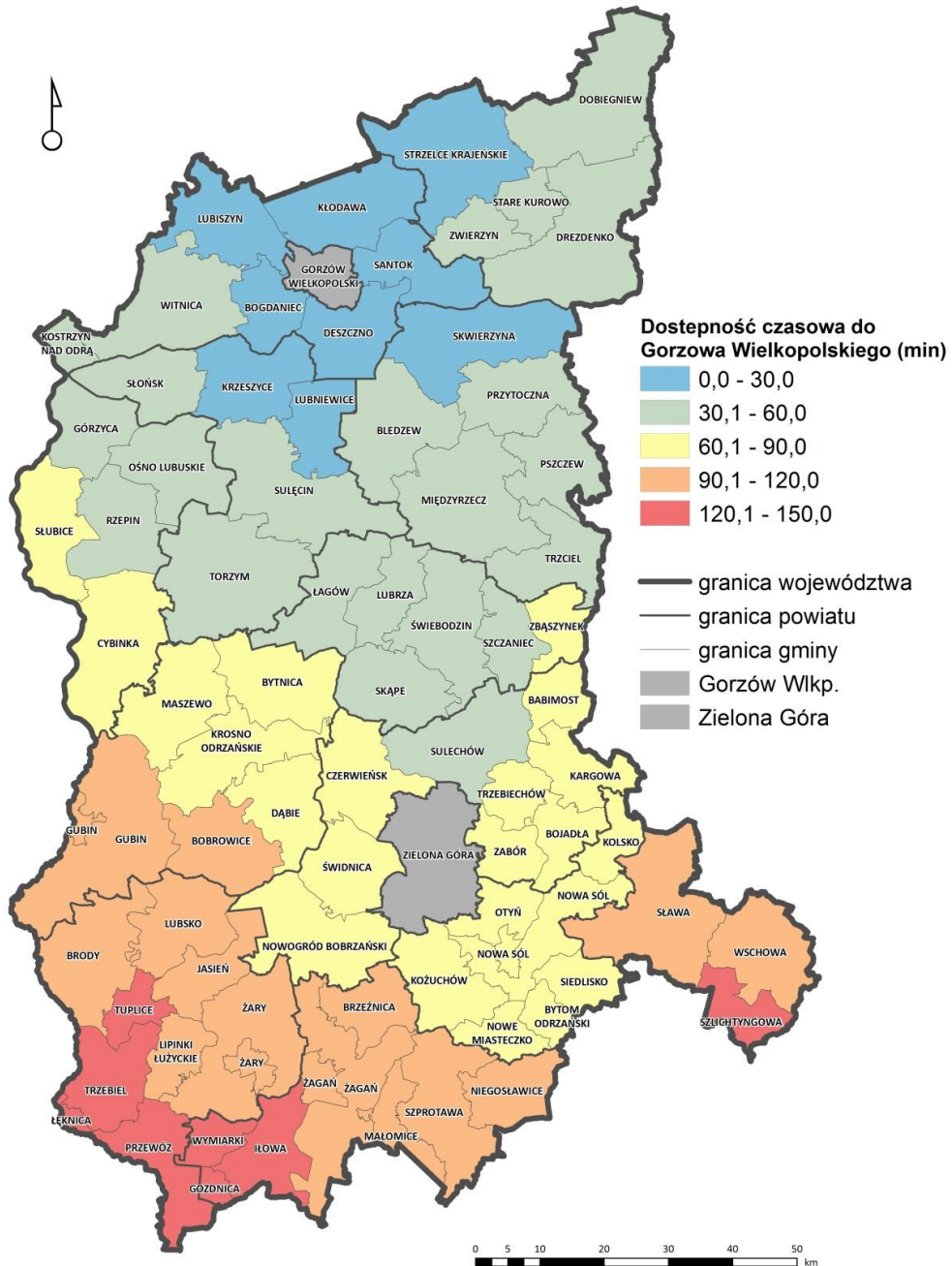
KATEGORIA: OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH
DOSTĘPNOŚĆ DO ZIELONEJ GÓRY

DOSTĘPNOŚĆ CZASOWA DO OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO ZIELONA GÓRA – ROZKŁAD PRZESTRZENNY ZJAWISKA.

TYP OBSZARU: OBSZARY FUNKCJONALNE WYMAGAJĄCE ROZWOJU NOWYCH FUNKCJI PRZY UŻYCIU INSTRUMENTÓW WŁAŚCIWYCH POLITYCE REGIONALNEJ

KATEGORIA: OBSZARY O NAJNIŻSZEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH
DOSTĘPNOŚĆ DO GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO

Załącznik nr 9

Symulacja zmiany danych w metodzie delimitacji Przemysława Śleszyńskiego

Wskaźniki:

F1 – liczba wyjeżdżających do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym powyżej 50 (2006);

F2 – liczba zameldowań z rdzenia MOF na 1000 mieszkańców powyżej 3 (2011);

S1 – udział pracujących w zawodach pozarolniczych jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75% (2002);

S2 – liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców jako stosunek do średniej wojewódzkiej powyżej 75% (2011);

S3 – udział podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu (sektor J-R), jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla rdzenia MOF powyżej 50% (2011);

M1 – gęstość zaludnienia (bez lasów i wód) jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla całego województwa (czyli stosunek do średniej wojewódzkiej) powyżej 75% (2011);

M2 – liczba mieszkań oddanych do użytkowania w latach 2002-2011 na 1000 mieszkańców w 2011 roku jako stosunek do analogicznego wskaźnika obliczonego dla całego województwa (czyli stosunek do średniej wojewódzkiej) powyżej 75%.

Metoda Śleszyńskiego – oryginalne dane

Gmina	F1	F2	S1	S2	S3	M1	M2	liczba spełnionych warunków
Babimost (3)	154,04	6,63	93,07	74,68	88,34	73,65	59,48	4
Bledzew (2)	122,88	7,84	76,68	56,98	71,84	29,39	23,07	4
Bobrowice (2)	106,26	5,56	98,43	67,54	73,59	41,08	80,89	5
Bogdaniec (2)	67,62	15,10	82,31	96,26	52,82	52,89	105,98	6
Bojadła (2)	183,55	8,30	90,85	46,75	57,08	44,45	35,09	4
Brody (2)	106,40	6,15	88,16	54,25	43,10	30,03	20,91	3
Brzeźnica (2)	173,95	7,85	77,63	49,72	67,67	31,49	26,08	4
Bytnica (2)	126,79	9,15	97,49	64,27	78,23	42,37	28,51	4
Bytom Odrzański (3)	137,24	6,53	93,74	63,65	51,34	106,24	70,09	5
Cybinka (3)	167,96	7,09	81,57	70,93	46,32	43,27	35,90	3
Czerwieńsk (3)	198,79	9,74	103,06	66,28	87,59	74,58	91,62	5
Dąbie (2)	162,03	5,92	93,96	63,78	60,67	41,75	27,04	4
Deszczno (2)	52,09	31,66	83,87	96,48	56,11	56,74	203,06	6
Dobiegniew (3)	78,73	4,95	88,90	92,37	72,52	39,44	43,06	5
Drezdenko (3)	68,01	4,71	98,57	90,97	48,66	94,53	87,52	6
Gorzów Wielkopolski (1)	8,06	4,33	106,29	139,65	100,00	1037,24	157,22	6
Gozdnica (1)	57,87	5,95	102,91	73,19	124,22	307,27	10,20	5
Górzycza (2)	156,36	5,87	91,09	60,47	49,84	25,57	40,94	3
Gubin (1)	47,93	5,28	105,58	124,40	104,24	570,51	66,20	5
Gubin (2)	101,85	8,64	84,94	55,92	42,67	32,96	24,80	3
Iłowa (3)	116,58	7,60	102,35	69,26	86,95	100,15	36,85	5
Jasień (3)	134,63	7,53	98,22	78,16	91,20	83,45	21,31	6

Kargowa (3)	147,41	5,30	90,56	88,58	61,42	62,49	78,80	6
Kłodawa (2)	48,44	34,37	91,30	124,73	84,68	73,75	306,19	5
Kolsko (2)	161,20	5,17	84,25	60,79	72,40	51,52	59,69	4
Kostrzyn nad Odrą (1)	13,29	3,75	107,01	118,20	69,06	462,30	157,90	6
Kożuchów (3)	145,18	9,43	98,21	71,06	110,41	84,75	72,22	5
Krosno Odrzańskie (3)	119,16	7,58	103,59	98,59	99,41	128,47	63,30	6
Krzyszczycy (2)	82,11	6,80	74,52	71,25	62,63	32,67	84,12	4
Lipinki Łużyckie (2)	162,66	4,58	92,33	68,83	71,35	47,49	46,62	4
Lubiszyn (2)	61,82	8,96	84,82	69,69	55,23	41,99	70,26	4
Lubniewice (3)	168,17	5,74	89,36	94,10	76,47	56,96	125,24	6
Lubrza (2)	243,76	8,76	97,02	68,12	81,38	42,17	128,55	5
Lubsko (3)	93,96	6,04	100,11	84,31	114,85	125,65	29,28	6
Łagów (2)	124,96	3,82	94,17	94,36	56,65	46,12	94,65	6
Łęknica (1)	41,52	4,95	106,01	175,29	57,26	336,62	143,49	6
Małomice (3)	131,65	7,62	89,34	69,71	104,55	83,98	24,88	5
Maszewo (2)	168,17	9,16	88,83	56,50	44,40	28,81	27,47	3
Międzyrzecz (3)	62,24	6,82	101,22	115,53	91,65	114,64	115,81	7
Niegostawice (2)	113,07	7,53	67,64	40,24	42,96	28,38	14,07	2
Nowa Sól (1)	64,87	2,76	106,09	85,49	111,15	1413,97	50,78	5
Nowa Sól (2)	167,32	13,37	91,15	62,45	43,61	62,45	90,26	4
Nowe Miasteczko (3)	130,35	4,66	81,68	58,63	55,03	58,74	35,17	4
Nowogród Bobrzański (3)	170,64	7,20	97,14	63,71	71,63	66,28	65,98	4
Ośno Lubuskie (3)	134,92	5,97	94,98	85,84	57,01	48,13	53,92	5
Otyń (2)	155,59	12,31	98,05	73,08	65,38	91,62	146,81	6
Przewóz (2)	148,52	7,69	98,37	71,70	60,68	40,63	19,16	4
Przytoczna (2)	112,01	3,90	86,20	71,52	54,32	34,70	27,05	4
Pszczew (2)	118,89	4,23	87,83	81,42	50,57	34,97	77,51	6
Rzepin (3)	136,92	6,72	102,42	98,61	85,02	73,13	73,70	5
Santok (2)	53,21	18,38	92,66	86,69	62,30	49,71	103,12	6
Siedlisko (2)	121,38	3,04	86,80	53,41	58,31	42,89	34,48	4
Skąpe (2)	142,60	7,12	90,53	64,69	84,20	39,40	49,77	4
Skwierzyna (3)	44,04	5,07	100,66	91,91	77,50	97,26	59,98	5
Sława (3)	113,88	10,47	87,06	79,67	68,42	53,13	119,07	6
Słońsk (2)	58,58	2,08	87,62	80,75	52,34	26,33	65,96	4
Słubice (3)	43,23	7,61	103,88	152,37	84,94	120,54	85,66	6
Stare Kurowo (2)	107,95	4,27	86,36	63,46	59,72	50,48	41,39	4
Strzelce Krajeńskie (3)	112,42	5,64	98,76	88,75	91,14	59,68	93,23	6
Sulechów (3)	150,76	8,10	102,24	93,02	89,44	127,14	90,76	7
Sulęcín (3)	111,74	8,03	102,99	73,90	61,86	99,75	78,71	6
Szczaniec (2)	243,72	5,10	89,03	53,49	64,41	30,33	23,05	4
Szlichtyngowa (3)	176,54	5,68	81,54	41,81	81,30	47,41	50,00	4
Szprotawa (3)	103,41	7,09	96,91	86,72	90,40	95,66	40,33	6

Świdnica (2)	174,60	19,07	100,51	96,76	89,17	69,33	245,21	6
Świebodzin (3)	104,85	5,77	101,09	107,93	99,67	125,35	81,96	7
Torzym (3)	183,70	7,18	95,49	72,32	58,47	35,88	54,58	4
Trzciel (3)	98,65	4,90	85,57	94,30	85,02	47,30	38,19	5
Trzebiechów (2)	167,75	11,34	92,44	53,49	52,01	38,97	34,39	4
Trzebiel (2)	151,24	5,49	95,05	59,80	47,94	48,74	29,91	3
Tuplice (2)	117,43	3,39	100,83	67,27	72,12	74,13	40,28	4
Witnica (3)	43,03	5,13	95,48	76,56	60,43	57,47	60,80	4
Wschowa (3)	102,34	4,97	89,57	92,23	95,29	99,53	57,19	6
Wymiarki (2)	79,66	4,90	94,06	57,99	40,74	81,62	16,53	4
Zabór (2)	189,14	18,57	101,13	83,39	67,63	60,57	199,27	6
Zbąszynek (3)	204,55	6,33	99,63	87,08	76,32	96,39	64,75	6
Zielona Góra (1)	33,94	6,82	107,34	131,51	100,00	2458,15	160,83	6
Zielona Góra (2)	186,54	25,69	102,81	112,63	80,65	131,62	301,61	7
Zwierzyn (2)	120,76	5,63	80,42	59,84	66,06	33,66	42,13	4
Żagań (1)	62,49	5,06	106,62	112,00	103,05	1102,24	98,49	7
Żagań (2)	165,24	15,97	87,15	69,30	64,34	38,77	51,92	4
Żary (1)	33,63	4,13	107,02	109,16	100,52	966,64	79,87	6
Żary (2)	176,19	14,78	91,83	63,04	50,82	52,39	84,06	5

Metoda Śleszyńskiego - symulacja danych aktualnych na rok 2012

Gmina	F1	F2	S1	S2	S3	M1	M2	liczba spełnionych warunków
Babimost (3)	139,57	6,97	93,07	74,77	84,59	72,20	59,55	4
Bledzew (2)	115,38	6,27	76,68	56,83	65,25	29,62	23,01	4
Bobrowice (2)	104,62	5,76	98,43	67,49	69,79	42,27	80,83	5
Bogdaniec (2)	65,34	5,09	82,31	96,76	55,14	51,60	106,53	6
Bojadła (2)	175,48	3,54	90,85	46,71	60,42	44,43	35,05	4
Brody (2)	105,55	3,98	88,16	54,40	50,53	30,02	20,96	4
Brzeźnica (2)	170,06	5,88	77,63	49,34	61,60	30,48	25,88	4
Bytnica (2)	121,30	6,31	97,49	64,12	77,56	42,45	28,45	4
Bytom Odrzański (3)	131,38	3,76	93,74	63,73	52,01	103,83	70,19	5
Cybinka (3)	158,29	5,07	81,57	70,79	51,66	43,75	35,83	4
Czerwieńsk (3)	194,37	3,56	103,06	66,37	81,67	76,80	91,75	6
Dąbie (2)	153,37	10,33	93,96	63,79	56,43	40,94	27,04	4
Deszczno (2)	55,02	9,85	83,87	98,15	56,75	57,45	206,59	6
Dobiegiew (3)	73,54	9,91	88,90	92,05	71,41	41,64	42,91	5
Drezdenko (3)	65,76	3,09	98,57	90,94	64,39	96,55	87,48	7
Gorzów Wielkopolski (1)	7,39	5,30	106,29	139,58	100,00	1015,13	157,14	6
Gozdnica (1)	54,02	31,33	102,91	73,14	118,48	307,08	10,19	5

Górzycza (2)	155,40	5,48	91,09	60,34	53,82	25,74	40,85	4
Gubin (1)	45,25	4,46	105,58	124,05	99,96	601,10	66,01	5
Gubin (2)	101,89	7,64	84,94	55,85	42,71	33,50	24,77	3
Iłowa (3)	110,63	8,60	102,35	68,93	80,83	97,55	36,67	5
Jasień (3)	128,29	6,06	98,22	78,18	82,47	81,52	21,32	6
Kargowa (3)	142,71	13,99	90,56	88,82	57,79	60,91	79,01	6
Kłodawa (2)	53,29	26,27	91,30	126,55	89,99	80,43	310,67	7
Kolsko (2)	155,73	7,49	84,25	60,80	70,84	50,44	59,70	4
Kostrzyn nad Odrą (1)	12,62	7,52	107,01	118,37	77,49	552,99	158,13	6
Kożuchów (3)	139,30	4,90	98,21	71,15	103,06	81,79	72,31	5
Krosno Odrzańskie (3)	112,38	10,34	103,59	98,37	99,17	133,47	63,16	6
Krzyszczewo (2)	81,28	7,87	74,52	71,62	65,26	32,39	84,57	4
Lipinki Łużyckie (2)	156,53	7,28	92,33	69,06	72,50	46,02	46,78	4
Lubiszyn (2)	60,78	42,39	84,82	69,63	56,43	42,42	70,20	4
Lubniewice (3)	164,12	8,03	89,36	94,36	75,06	58,94	125,60	6
Lubrza (2)	245,48	7,86	97,02	68,58	84,73	41,51	129,42	5
Lubsko (3)	88,64	5,92	100,11	84,34	111,60	122,42	29,30	6
Łagów (2)	121,83	20,22	94,17	93,91	61,21	45,37	94,20	6
Łęknica (1)	39,59	15,20	106,01	175,41	53,81	429,55	143,59	6
Małomice (3)	123,83	10,12	89,34	69,70	98,69	82,11	24,88	5
Maszewo (2)	161,55	8,38	88,83	56,15	47,41	28,80	27,31	3
Międzyrzecz (3)	59,56	4,21	101,22	115,48	91,86	118,65	115,76	7
Niegosławice (2)	107,49	7,77	67,64	40,22	46,56	30,23	14,06	2
Nowa Sól (1)	60,40	4,41	106,09	85,36	110,35	1362,19	50,71	6
Nowa Sól (2)	159,68	7,62	91,15	62,71	46,00	61,38	90,63	4
Nowe Miasteczko (3)	124,80	9,90	81,68	58,66	57,42	56,84	35,18	4
Nowogród Bobrzański (3)	164,73	5,85	97,14	63,63	69,71	65,34	65,90	4
Ośno Lubuskie (3)	132,24	12,51	94,98	85,57	55,68	47,92	53,75	5
Otyń (2)	156,82	4,35	98,05	73,25	62,63	90,55	147,15	6
Przewóz (2)	140,47	4,20	98,37	71,41	64,23	40,55	19,08	4
Przytoczna (2)	104,85	7,11	86,20	71,48	54,84	34,60	27,03	4
Pszczew (2)	114,69	3,97	87,83	81,39	53,06	35,47	77,49	6
Rzepin (3)	128,93	4,69	102,42	98,44	80,79	74,33	73,57	5
Santok (2)	51,95	6,12	92,66	87,50	65,05	51,40	104,08	6
Siedlisko (2)	117,38	18,46	86,80	53,14	55,02	42,02	34,31	4
Skąpe (2)	132,02	3,54	90,53	64,52	97,23	38,10	49,64	4
Skwierzyna (3)	41,40	3,12	100,66	91,63	82,30	101,24	59,79	5
Sława (3)	108,24	15,10	87,06	79,65	64,77	51,67	119,03	6
Słońsk (2)	58,42	6,85	87,62	80,48	53,48	27,12	65,74	5
Słubice (3)	41,00	7,22	103,88	152,61	83,90	126,44	85,79	6
Stare Kurowo (2)	104,21	5,50	86,36	63,38	65,81	49,65	41,34	4
Strzelce Krajeńskie (3)	105,31	4,39	98,76	88,87	91,82	59,17	93,36	6

Sulechów (3)	143,52	6,75	102,24	92,86	90,23	125,59	90,60	7
Sulęcín (3)	107,36	4,99	102,99	73,67	69,05	102,49	78,46	6
Szczaniec (2)	229,15	5,57	89,03	53,28	63,64	29,34	22,96	4
Szlichtyngowa (3)	170,06	9,85	81,54	41,70	76,49	46,22	49,87	4
Szprotawa (3)	97,65	7,26	96,91	86,42	88,76	94,41	40,19	6
Świdnica (2)	173,12	9,52	100,51	97,08	87,33	67,44	246,03	6
Świebodzin (3)	100,33	3,62	101,09	107,94	102,34	121,96	81,97	7
Torzým (3)	177,73	5,86	95,49	72,21	64,61	36,38	54,49	4
Trzciel (3)	94,62	5,46	85,57	94,39	79,75	47,15	38,23	5
Trzebiechów (2)	162,25	24,17	92,44	53,55	71,38	39,47	34,42	4
Trzebiel (2)	144,27	7,68	95,05	59,50	48,40	48,08	29,76	3
Tuplice (2)	111,50	6,07	100,83	67,10	71,04	71,93	40,18	4
Witnica (3)	41,71	18,46	95,48	76,49	63,45	59,92	60,74	4
Wschowa (3)	95,70	8,53	89,57	92,17	89,79	96,71	57,15	6
Wymiarki (2)	77,28	5,56	94,06	57,56	53,67	78,71	16,41	5
Zabór (2)	193,67	6,95	101,13	84,30	69,06	61,55	201,44	6
Zbąszynek (3)	192,16	6,46	99,63	87,03	78,82	93,30	64,72	6
Zielona Góra (1)	31,68	5,07	107,34	131,59	100,00	2366,72	160,93	6
Zielona Góra (2)	196,25	21,32	102,81	113,91	81,02	129,31	305,03	7
Zwierzyn (2)	114,46	4,21	80,42	59,78	67,30	33,54	42,09	4
Żagań (1)	59,20	5,04	106,62	111,60	102,03	1143,89	98,14	7
Żagań (2)	162,02	5,81	87,15	69,64	60,54	38,99	52,18	4
Żary (1)	31,59	3,18	107,02	108,82	102,41	958,70	79,61	6
Żary (2)	173,46	3,96	91,83	63,41	57,74	51,19	84,55	5

Wartości wskaźnika S1 wg oryginalnych danych

Metoda Śleszyńskiego - symulacja danych aktualnych na rok 2014

Gmina	F1	F2	S1	S2	S3	M1	M2	liczba spełnionych warunków
Babimost (3)	132,39	7,03	93,07	76,43	78,34	73,34	71,67	5
Błędzew (2)	108,93	7,18	76,68	57,23	74,48	29,04	24,55	4
Bobrowice (2)	105,36	5,12	98,43	69,01	65,78	40,31	81,81	5
Bogdaniec (2)	66,24	4,68	82,31	96,78	57,89	53,16	100,92	6
Bojadła (2)	173,61	8,53	90,85	54,14	63,55	44,53	29,50	4
Brody (2)	107,37	3,68	88,16	53,80	45,64	29,52	23,65	3
Brzeźnica (2)	169,80	6,08	77,63	55,67	59,57	31,25	32,73	4
Bytnica (2)	115,57	7,25	97,49	53,17	62,60	41,60	35,63	4
Bytom Odrzański (3)	130,08	2,77	93,74	66,62	53,61	106,59	72,23	4
Cybinka (3)	153,48	6,25	81,57	65,91	53,68	42,33	32,88	4
Czerwieńsk (3)	196,65	4,14	103,06	68,52	75,36	75,88	111,98	6

Dąbie (2)	152,13	6,18	93,96	69,53	45,17	41,43	35,05	3
Deszczno (2)	65,91	12,92	83,87	97,47	61,93	59,45	202,26	6
Dobiegniew (3)	69,24	9,20	88,90	94,10	71,16	38,80	43,52	5
Drezdenko (3)	64,41	6,04	98,57	88,44	68,84	94,10	83,82	7
Gorzów Wielkopolski (1)	6,69	8,89	106,29	133,04	100,00	1035,02	154,50	6
Gozdnicza (1)	50,87	25,67	102,91	72,69	112,93	293,38	10,29	5
Górzycza (2)	165,74	6,16	91,09	62,76	54,12	25,66	42,99	4
Gubin (1)	43,22	4,31	105,58	121,10	90,71	567,83	57,53	5
Gubin (2)	106,09	8,51	84,94	59,64	34,94	33,16	24,42	3
Iłowa (3)	107,40	4,22	102,35	65,05	80,60	100,55	44,61	5
Jasień (3)	126,47	3,42	98,22	77,39	75,16	82,99	26,63	6
Kargowa (3)	142,28	13,87	90,56	84,73	51,68	62,33	94,85	6
Kłodawa (2)	66,22	26,48	91,30	126,15	94,19	80,04	295,72	7
Kolsko (2)	155,94	6,70	84,25	61,32	69,43	52,13	52,54	4
Kostrzyn nad Odrą (1)	12,30	7,53	107,01	114,22	76,85	461,90	123,07	6
Kożuchów (3)	136,74	6,65	98,21	73,97	90,97	84,44	83,55	6
Krosno Odrzańskie (3)	104,54	6,93	103,59	95,30	89,59	127,28	65,26	6
Krzeszyce (2)	86,30	4,27	74,52	79,27	68,56	32,75	87,68	5
Lipinki łużyckie (2)	159,87	10,22	92,33	65,20	77,05	48,71	53,14	4
Lubiszyn (2)	63,42	27,47	84,82	69,25	55,46	42,15	76,59	5
Lubniewice (3)	165,94	7,44	89,36	88,41	80,54	57,35	138,04	6
Lubrza (2)	262,14	5,17	97,02	70,39	80,65	41,91	120,80	5
Lubsko (3)	84,43	8,10	100,11	82,75	102,57	124,00	36,89	6
Łagów (2)	118,74	13,06	94,17	86,87	63,78	45,07	81,19	6
Łęknica (1)	38,56	13,32	106,01	171,36	48,62	325,71	139,80	5
Małomice (3)	118,13	7,92	89,34	73,09	84,27	84,31	31,33	5
Maszewo (2)	161,88	8,26	88,83	56,57	46,16	28,26	33,14	3
Międzyrzecz (3)	57,43	5,94	101,22	110,55	94,20	114,25	125,82	7
Niegostawice (2)	105,82	8,99	67,64	46,71	36,08	27,83	15,60	2
Nowa Sól (1)	55,06	5,12	106,09	84,07	101,52	1390,59	49,34	6
Nowa Sól (2)	160,30	5,58	91,15	66,06	42,68	63,39	103,70	4
Nowe Miasteczko (3)	123,34	13,03	81,68	66,10	47,79	58,04	38,12	3
Nowogród Bobrzański (3)	163,28	5,13	97,14	68,48	58,83	66,67	73,08	4
Ośno Lubuskie (3)	133,23	7,97	94,98	86,78	52,91	47,21	54,98	5
Otyń (2)	170,50	2,35	98,05	79,16	59,82	94,48	157,59	6
Przewóz (2)	141,42	5,84	98,37	72,20	57,18	40,98	21,03	4
Przytoczna (2)	99,94	8,43	86,20	73,76	52,48	34,98	43,44	4
Pszczew (2)	115,92	5,44	87,83	79,07	51,99	35,36	77,29	6
Rzepin (3)	125,17	7,38	102,42	93,63	76,18	73,11	57,83	5
Santok (2)	54,53	13,99	92,66	91,26	68,19	50,81	123,46	6
Siedlisko (2)	118,44	15,96	86,80	53,54	52,22	43,88	37,88	4
Skąpe (2)	127,35	6,40	90,53	68,56	86,55	38,89	52,74	4

Skwierzyna (3)	38,62	7,03	100,66	94,51	90,59	96,05	53,29	5
Sława (3)	107,71	14,40	87,06	78,52	58,38	53,69	119,73	6
Słońsk (2)	60,94	12,05	87,62	88,82	61,33	26,23	67,80	5
Słubice (3)	39,77	6,31	103,88	148,58	83,38	120,77	105,55	6
Stare Kurowo (2)	103,76	5,69	86,36	62,62	61,93	50,07	45,24	4
Strzelce Krajeńskie (3)	99,17	4,07	98,76	86,92	95,63	59,16	95,45	6
Sulechów (3)	137,90	7,70	102,24	92,71	81,15	127,06	90,29	7
Sulęcín (3)	103,35	5,62	102,99	72,83	74,18	99,14	90,25	6
Szczaniec (2)	227,38	8,38	89,03	58,70	65,11	30,56	25,22	4
Szlichtyngowa (3)	172,00	9,99	81,54	45,20	66,37	47,58	65,39	4
Szprotawa (3)	93,05	3,29	96,91	85,37	80,12	95,46	41,22	6
Świdnica (2)	187,42	9,32	100,51	103,95	83,47	71,35	241,45	6
Świebodzin (3)	96,82	7,61	101,09	106,32	95,99	124,85	88,98	7
Torzym (3)	180,10	8,06	95,49	69,42	66,04	35,84	54,44	4
Trzciel (3)	95,70	6,25	85,57	94,22	78,12	47,39	37,00	5
Trzebiechów (2)	167,21	22,75	92,44	59,78	62,31	39,62	34,09	4
Trzebiel (2)	142,77	8,00	95,05	66,00	43,68	48,22	33,83	3
Tuplice (2)	105,78	9,91	100,83	65,57	57,36	72,96	37,32	4
Witnica (3)	42,53	14,12	95,48	75,89	59,74	57,54	56,61	4
Wschowa (3)	91,81	6,23	89,57	91,92	88,02	99,86	61,83	6
Wymiarki (2)	73,75	6,49	94,06	60,67	54,93	79,23	15,67	5
Zabór (2)	223,39	10,68	101,13	92,36	76,18	62,84	224,72	6
Zbąszynek (3)	186,11	4,97	99,63	89,75	79,76	96,39	86,00	7
Zielona Góra (1)	29,13	4,43	107,34	139,93	100,00	2439,96	154,41	6
Zielona Góra (2)	225,85	27,78	102,81	116,32	81,09	137,36	290,43	7
Zwierzyn (2)	115,57	4,71	80,42	62,05	73,73	33,68	56,00	4
Żagań (1)	55,29	4,89	106,62	108,91	97,18	1127,97	79,55	7
Żagań (2)	169,29	3,39	87,15	67,25	62,01	39,42	55,59	4
Żary (1)	29,35	6,92	107,02	105,91	99,24	957,85	67,79	5
Żary (2)	182,23	6,83	91,83	68,33	62,67	53,47	92,78	5

(1) - gmina miejska
(2) - gmina wiejska
(3) - gmina miejsko-wiejska
Wartości wskaźnika S1 wg
oryginalnych danych

Załącznik nr 10

Zestawienie wartości zmiany powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jednostka terytorialna	powierzchnia ogółem			grunty zabudowane i zurbanizowane razem			zmiana	udział 2012	udział 2014	zmiana
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012-2014	2012	2014	2012-2014
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	%	%
LUBUSKIE	1398788	1398789	1398789	62413	63062	63508	1095	4,46	4,54	0,08
Podregion 13 - gorzowski	611251	611251	611251	24227	24423	24649	422	3,96	4,03	0,07
Powiat gorzowski	121423	121423	121423	5211	5253	5278	67	4,29	4,35	0,06
Kostrzyn nad Odrą (1)	4614	4614	4614	952	961	975	23	20,63	21,13	0,50
Bogdaniec (2)	11173	11173	11173	453	456	456	3	4,05	4,08	0,03
Deszczno (2)	16831	16831	16831	656	663	672	16	3,90	3,99	0,10
Kłodawa (2)	23472	23472	23472	538	547	545	7	2,29	2,32	0,03
Lubiszyn (2)	20526	20526	20526	804	810	809	5	3,92	3,94	0,02
Santok (2)	16939	16939	16939	625	628	633	8	3,69	3,74	0,05
Witnica (3)	27868	27868	27868	1183	1188	1188	5	4,25	4,26	0,02
Witnica - miasto (4)	824	824	824	333	334	335	2	40,41	40,66	0,24
Witnica - obszar wiejski (5)	27044	27044	27044	850	854	853	3	3,14	3,15	0,01
Powiat międzyrzecki	138761	138761	138761	4875	4890	4927	52	3,51	3,55	0,04
Bledzew (2)	24748	24748	24748	730	731	731	1	2,95	2,95	0,00
Międzyrzecz (3)	31532	31532	31532	1640	1651	1686	46	5,20	5,35	0,15
Międzyrzecz - miasto (4)	1026	1026	1026	468	470	473	5	45,61	46,10	0,49
Międzyrzecz - obszar wiejski (5)	30506	30506	30506	1172	1181	1213	41	3,84	3,98	0,13
Przytoczna (2)	18482	18482	18482	640	641	641	1	3,46	3,47	0,01
Pszczew (2)	17767	17767	17767	437	441	443	6	2,46	2,49	0,03
Skwierzyna (3)	28481	28481	28481	777	772	776	-1	2,73	2,72	0,00
Skwierzyna - miasto (4)	3589	3589	3589	395	398	402	7	11,01	11,20	0,20
Skwierzyna - obszar wiejski (5)	24892	24892	24892	382	374	374	-8	1,53	1,50	-0,03
Trzciel (3)	17751	17751	17751	651	654	650	-1	3,67	3,66	-0,01
Trzciel - miasto (4)	304	304	304	80	80	81	1	26,32	26,64	0,33
Trzciel - obszar wiejski (5)	17447	17447	17447	571	574	569	-2	3,27	3,26	-0,01
Powiat słubicki	99929	99929	99929	3939	4012	4126	187	3,94	4,13	0,19
Cybinka (3)	27967	27967	27967	721	726	776	55	2,58	2,77	0,20
Cybinka - miasto (4)	529	529	529	154	158	159	5	29,11	30,06	0,95
Cybinka - obszar wiejski (5)	27438	27438	27438	567	568	617	50	2,07	2,25	0,18
Górzycza (2)	14542	14542	14542	547	551	552	5	3,76	3,80	0,03
Ośno Lubuskie (3)	19764	19764	19764	555	579	620	65	2,81	3,14	0,33
Ośno Lubuskie - miasto	801	801	801	215	226	227	12	26,84	28,34	1,50

(4)											
Ośno Lubuskie - obszar wiejski (5)	18963	18963	18963	340	353	393	53	1,79	2,07	0,28	
Rzepin (3)	19099	19099	19099	948	966	977	29	4,96	5,12	0,15	
Rzepin - miasto (4)	1142	1142	1142	376	393	402	26	32,92	35,20	2,28	
Rzepin - obszar wiejski (5)	17957	17957	17957	572	573	575	3	3,19	3,20	0,02	
Słubice (3)	18557	18557	18557	1168	1190	1201	33	6,29	6,47	0,18	
Słubice - miasto (4)	1921	1921	1921	505	517	522	17	26,29	27,17	0,88	
Słubice - obszar wiejski (5)	16636	16636	16636	663	673	679	16	3,99	4,08	0,10	
Powiat strzelecko-drezdenecki	124786	124786	124786	3683	3682	3702	19	2,95	2,97	0,02	
Dobiegniew (3)	35127	35127	35127	825	823	824	-1	2,35	2,35	0,00	
Dobiegniew - miasto (4)	569	569	569	162	162	163	1	28,47	28,65	0,18	
Dobiegniew - obszar wiejski (5)	34558	34558	34558	663	661	661	-2	1,92	1,91	-0,01	
Drezdenko (3)	39991	39991	39991	1166	1167	1182	16	2,92	2,96	0,04	
Drezdenko - miasto (4)	1072	1072	1072	319	321	321	2	29,76	29,94	0,19	
Drezdenko - obszar wiejski (5)	38919	38919	38919	847	846	861	14	2,18	2,21	0,04	
Stare Kurowo (2)	7757	7757	7757	291	291	291	0	3,75	3,75	0,00	
Strzelce Krajeńskie (3)	31898	31898	31898	983	983	986	3	3,08	3,09	0,01	
Strzelce Krajeńskie - miasto (4)	494	554	554	249	255	257	8	50,40	46,39	-4,01	
Strzelce Krajeńskie - obszar wiejski (5)	31404	31344	31344	734	728	729	-5	2,34	2,33	-0,01	
Zwierzyn (2)	10013	10013	10013	418	418	419	1	4,17	4,18	0,01	
Powiat sulęciński	117780	117780	117780	3443	3485	3501	58	2,92	2,97	0,05	
Krzeszyce (2)	19419	19419	19419	521	523	527	6	2,68	2,71	0,03	
Lubniewice (3)	12969	12969	12969	266	269	272	6	2,05	2,10	0,05	
Lubniewice - miasto (4)	1211	1211	1211	104	106	109	5	8,59	9,00	0,41	
Lubniewice - obszar wiejski (5)	11758	11758	11758	162	163	163	1	1,38	1,39	0,01	
Słońsk (2)	15864	15864	15864	414	423	423	9	2,61	2,67	0,06	
Sulęcín (3)	32008	32008	32008	1057	1062	1069	12	3,30	3,34	0,04	
Sulęcín - miasto (4)	856	856	856	309	313	317	8	36,10	37,03	0,93	
Sulęcín - obszar wiejski (5)	31152	31152	31152	748	749	752	4	2,40	2,41	0,01	
Torzym (3)	37520	37520	37520	1185	1208	1210	25	3,16	3,22	0,07	
Torzym - miasto (4)	911	911	911	164	165	165	1	18,00	18,11	0,11	
Torzym - obszar wiejski (5)	36609	36609	36609	1021	1043	1045	24	2,79	2,85	0,07	
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	8572	8572	8572	3076	3101	3115	39	35,88	36,34	0,45	
Gorzów Wielkopolski (1)	8572	8572	8572	3076	3101	3115	39	35,88	36,34	0,45	
Podregion 14 - zielonogórski	787537	787538	787538	3818	6	38640	38859	673	4,85	4,93	0,09
Powiat krośnieński	139125	139125	139125	4564	4577	4584	20	3,28	3,29	0,01	
Gubin (1)	2068	2068	2068	518	538	540	22	25,05	26,11	1,06	
Bobrowice (2)	18493	18493	18493	428	426	425	-3	2,31	2,30	-0,02	
Bytnica (2)	20873	20873	20873	430	425	424	-6	2,06	2,03	-0,03	
Dąbie (2)	17091	17091	17091	581	579	582	1	3,40	3,41	0,01	
Gubin (2)	37960	37960	37960	1090	1087	1087	-3	2,87	2,86	-0,01	
Krosno Odrzańskie (3)	21240	21240	21240	1063	1067	1071	8	5,00	5,04	0,04	

Krosno Odrzańskie - miasto (4)	815	815	815	440	442	439	-1	53,99	53,87	-0,12
Krosno Odrzańskie - obszar wiejski (5)	20425	20425	20425	623	625	632	9	3,05	3,09	0,04
Maszewo (2)	21400	21400	21400	454	455	455	1	2,12	2,13	0,00
Powiat nowosolski	77073	77073	77073	4411	4434	4474	63	5,72	5,80	0,08
Nowa Sól (1)	2180	2180	2180	1006	1010	1011	5	46,15	46,38	0,23
Bytom Odrzański (3)	5238	5238	5238	297	296	296	-1	5,67	5,65	-0,02
Bytom Odrzański - miasto (4)	230	230	230	133	132	132	-1	57,83	57,39	-0,43
Bytom Odrzański - obszar wiejski (5)	5008	5008	5008	164	164	164	0	3,27	3,27	0,00
Kolsko (2)	8070	8070	8070	354	355	357	3	4,39	4,42	0,04
Koźuchów (3)	17918	17918	17918	863	875	900	37	4,82	5,02	0,21
Koźuchów - miasto (4)	594	594	594	229	237	262	33	38,55	44,11	5,56
Koźuchów - obszar wiejski (5)	17324	17324	17324	634	638	638	4	3,66	3,68	0,02
Nowa Sól (2)	17596	17596	17596	630	631	638	8	3,58	3,63	0,05
Nowe Miasteczko (3)	7686	7686	7686	475	476	477	2	6,18	6,21	0,03
Nowe Miasteczko - miasto (4)	329	329	329	143	144	144	1	43,47	43,77	0,30
Nowe Miasteczko - obszar wiejski (5)	7357	7357	7357	332	332	333	1	4,51	4,53	0,01
Otyń (2)	9169	9169	9169	503	506	509	6	5,49	5,55	0,07
Siedlisko (2)	9216	9216	9216	283	285	286	3	3,07	3,10	0,03
Powiat świebodziński	93657	93657	93657	4437	4461	4501	64	4,74	4,81	0,07
Lubrza (2)	12225	12225	12225	530	531	534	4	4,34	4,37	0,03
Łagów (2)	19914	19914	19914	701	701	699	-2	3,52	3,51	-0,01
Skąpe (2)	18136	18136	18136	541	542	542	1	2,98	2,99	0,01
Szczaniec (2)	11333	11333	11333	458	459	460	2	4,04	4,06	0,02
Świebodzin (3)	22641	22641	22641	1588	1593	1618	30	7,01	7,15	0,13
Świebodzin - miasto (4)	1693	1693	1693	519	525	526	7	30,66	31,07	0,41
Świebodzin - obszar wiejski (5)	20948	20948	20948	1069	1068	1092	23	5,10	5,21	0,11
Zbąszynek (3)	9408	9408	9408	619	635	648	29	6,58	6,89	0,31
Zbąszynek - miasto (4)	290	290	290	219	223	223	4	75,52	76,90	1,38
Zbąszynek - obszar wiejski (5)	9118	9118	9118	400	412	425	25	4,39	4,66	0,27
Powiat zielonogórski	156972	156973	156973	8256	8465	8545	289	5,26	5,44	0,18
Babimost (3)	9277	9277	9277	878	880	881	3	9,46	9,50	0,03
Babimost - miasto (4)	365	365	365	168	169	170	2	46,03	46,58	0,55
Babimost - obszar wiejski (5)	8912	8912	8912	710	711	711	1	7,97	7,98	0,01
Bojadła (2)	10227	10227	10227	360	360	370	10	3,52	3,62	0,10
Czerwieńsk (3)	19459	19459	19459	907	932	937	30	4,66	4,82	0,15
Czerwieńsk - miasto (4)	936	936	936	275	275	276	1	29,38	29,49	0,11
Czerwieńsk - obszar wiejski (5)	18523	18523	18523	632	657	661	29	3,41	3,57	0,16
Kargowa (3)	12852	12853	12853	568	572	583	15	4,42	4,54	0,12
Kargowa - miasto (4)	455	455	455	170	173	175	5	37,36	38,46	1,10
Kargowa - obszar wiejski (5)	12397	12398	12398	398	399	408	10	3,21	3,29	0,08
Nowogród Bobrzański (3)	25969	25969	25969	967	1015	1004	37	3,72	3,87	0,14
Nowogród Bobrzański -	1463	1463	1463	306	306	309	3	20,92	21,12	0,21

miasto (4)										
Nowogród Bobrzański - obszar wiejski (5)	24506	24506	24506	661	709	695	34	2,70	2,84	0,14
Sulechów (3)	23666	23666	23666	1600	1623	1629	29	6,76	6,88	0,12
Sulechów - miasto (4)	688	688	688	405	406	407	2	58,87	59,16	0,29
Sulechów - obszar wiejski (5)	22978	22978	22978	1195	1217	1222	27	5,20	5,32	0,12
Świdnica (2)	16090	16090	16090	637	649	665	28	3,96	4,13	0,17
Trzebiechów (2)	8096	8096	8096	364	369	379	15	4,50	4,68	0,19
Zabór (2)	9338	9338	9338	339	341	349	10	3,63	3,74	0,11
Zielona Góra (2)	21998	21998	21998	1636	1724	1748	112	7,44	7,95	0,51
Powiat żagański	113178	113178	113178	5030	5104	5096	66	4,44	4,50	0,06
Gozdnicza (1)	2388	2388	2388	151	162	164	13	6,32	6,87	0,54
Żagań (1)	4038	4038	4038	847	862	860	13	20,98	21,30	0,32
Brzeźnica (2)	12218	12218	12218	304	305	305	1	2,49	2,50	0,01
Iłowa (3)	15303	15303	15303	581	610	611	30	3,80	3,99	0,20
Iłowa - miasto (4)	918	918	918	140	162	161	21	15,25	17,54	2,29
Iłowa - obszar wiejski (5)	14385	14385	14385	441	448	450	9	3,07	3,13	0,06
Małomice (3)	7959	7959	7959	348	354	353	5	4,37	4,44	0,06
Małomice - miasto (4)	537	537	537	118	124	124	6	21,97	23,09	1,12
Małomice - obszar wiejski (5)	7422	7422	7422	230	230	229	-1	3,10	3,09	-0,01
Niegosławice (2)	13641	13641	13641	444	444	443	-1	3,25	3,25	-0,01
Szprotawa (3)	23253	23253	23253	1244	1250	1268	24	5,35	5,45	0,10
Szprotawa - miasto (4)	1095	1095	1095	341	343	345	4	31,14	31,51	0,37
Szprotawa - obszar wiejski (5)	22158	22158	22158	903	907	923	20	4,08	4,17	0,09
Wymiarki (2)	6309	6309	6309	177	181	187	10	2,81	2,96	0,16
Żagań (2)	28069	28069	28069	934	936	905	-29	3,33	3,22	-0,10
Powiat żarski	139278	139278	139278	6349	6430	6463	114	4,56	4,64	0,08
Łęknica (1)	1643	1643	1643	216	231	231	15	13,15	14,06	0,91
Żary (1)	3349	3349	3349	1341	1351	1355	14	40,04	40,46	0,42
Brody (2)	24067	24067	24067	622	620	622	0	2,58	2,58	0,00
Jasień (3)	12679	12679	12679	531	539	540	9	4,19	4,26	0,07
Jasień - miasto (4)	479	479	479	172	177	177	5	35,91	36,95	1,04
Jasień - obszar wiejski (5)	12200	12200	12200	359	362	363	4	2,94	2,98	0,03
Lipinki Łużyckie (2)	8869	8869	8869	290	291	291	1	3,27	3,28	0,01
Lubsko (3)	18267	18267	18267	1020	1052	1054	34	5,58	5,77	0,19
Lubsko - miasto (4)	1251	1251	1251	489	499	501	12	39,09	40,05	0,96
Lubsko - obszar wiejski (5)	17016	17016	17016	531	553	553	22	3,12	3,25	0,13
Przewóz (2)	17832	17832	17832	344	347	347	3	1,93	1,95	0,02
Trzebiel (2)	16635	16635	16635	627	628	645	18	3,77	3,88	0,11
Tuplice (2)	6575	6575	6575	322	321	323	1	4,90	4,91	0,02
Żary (2)	29362	29362	29362	1036	1050	1055	19	3,53	3,59	0,06
Powiat wschowski	62420	62420	62420	2583	2602	2623	40	4,14	4,20	0,06
Sława (3)	32700	32700	32700	1245	1249	1246	1	3,81	3,81	0,00
Sława - miasto (4)	1431	1431	1490	227	229	240	13	15,86	16,11	0,24
Sława - obszar wiejski (5)	31269	31269	31210	1018	1020	1006	-12	3,26	3,22	-0,03
Szlichtyngowa (3)	9974	9974	9974	399	401	403	4	4,00	4,04	0,04

Szlichtyngowa - miasto (4)	155	155	155	49	49	49	0	31,61	31,61	0,00
Szlichtyngowa - obszar wiejski (5)	9819	9819	9819	350	352	354	4	3,56	3,61	0,04
Wschowa (3)	19746	19746	19746	939	952	974	35	4,76	4,93	0,18
Wschowa - miasto (4)	839	839	925	298	310	331	33	35,52	35,78	0,27
Wschowa - obszar wiejski (5)	18907	18907	18821	641	642	643	2	3,39	3,42	0,03
Powiat m. Zielona Góra	5834	5834	5834	2556	2567	2573	17	43,81	44,10	0,29
Zielona Góra (1)	5834	5834	5834	2556	2567	2573	17	43,81	44,10	0,29

Zestawienie wartości zmiany powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w miejskich obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jednostka terytorialna	powierzchnia ogółem			grunty zabudowane i zurbanizowane razem			zmiana	udział	udział	zmiana
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012-2014	2012	2014	2012-2014
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	%	%	%
LUBUSKIE	1398788	1398789	1398789	62413	63062	63508	1095	4,46	4,54	0,08
Bogdaniec (2)	11173	11173	11173	453	456	456	3	4,05	4,08	0,03
Deszczno (2)	16831	16831	16831	656	663	672	16	3,90	3,99	0,10
Kłodawa (2)	23472	23472	23472	538	547	545	7	2,29	2,32	0,03
Lubiszyn (2)	20526	20526	20526	804	810	809	5	3,92	3,94	0,02
Santok (2)	16939	16939	16939	625	628	633	8	3,69	3,74	0,05
Gorzów Wielkopolski (1)	8572	8572	8572	3076	3101	3115	39	35,88	36,34	0,45
MOF OW GW	97513	97513	97513	6152	6205	6230	78	6,31	6,39	0,08
Czerwieńsk (3)	19459	19459	19459	907	932	937	30	4,66	4,82	0,15
Czerwieńsk - miasto (4)	936	936	936	275	275	276	1	29,38	29,49	0,11
Czerwieńsk - obszar wiejski (5)	18523	18523	18523	632	657	661	29	3,41	3,57	0,16
Sulechów (3)	23666	23666	23666	1600	1623	1629	29	6,76	6,88	0,12
Sulechów - miasto (4)	688	688	688	405	406	407	2	58,87	59,16	0,29
Sulechów - obszar wiejski (5)	22978	22978	22978	1195	1217	1222	27	5,20	5,32	0,12
Świdnica (2)	16090	16090	16090	637	649	665	28	3,96	4,13	0,17
Zabór (2)	9338	9338	9338	339	341	349	10	3,63	3,74	0,11
Zielona Góra (2)	21998	21998	21998	1636	1724	1748	112	7,44	7,95	0,51
Zielona Góra (1)	5834	5834	5834	2556	2567	2573	17	43,81	44,10	0,29
MOF OW ZG	96385	96385	96385	7675	7836	7901	226	7,96	8,20	0,23
SUMA MOF OW	113216	113216	113216	8331	8499	8573	242	7,36	7,57	0,21

- 1 - gmina miejska
- 2 - gmina wiejska
- 3- gmina miejsko-wiejska
- 4 - obszar miasta gminy miejsko wiejskiej
- 5 - obszar wiejski gminy miejsko-wiejskiej

Załącznik nr 11

Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej – obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej

Zestawienie wartości wskaźnika gęstości zaludnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jednostka terytorialna	Ogółem	Powierzchnia ogółem	Grunty zabudowane i zurbanizowane razem	Gęstość zaludnienia ogółem	Gęstość zaludnienia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych
	2014	2014	2014	2014	2014
	osoba	km ²	km ²	os/km ²	os/km ²
LUBUSKIE	1020307	13988	635	73	1607
Podregion 13 - gorzowski	386827	6113	246	63	1569
Powiat gorzowski	70791	1214	53	58	1341
Kostrzyn nad Odrą (1)	18155	46	10	393	1862
Bogdaniec (2)	7115	112	5	64	1560
Deszczno (2)	9150	168	7	54	1362
Kłodawa (2)	8201	235	5	35	1505
Lubiszyn (2)	6925	205	8	34	856
Santok (2)	8157	169	6	48	1289
Witnica (3)	13088	279	12	47	1102
Witnica - miasto (4)	6923	8	3	840	2067
Witnica - obszar wiejski (5)	6165	270	9	23	723
Powiat międzyrzecki	58640	1388	49	42	1190
Bledzew (2)	4495	247	7	18	615
Międzyrzecz (3)	25131	315	17	80	1491
Międzyrzecz - miasto (4)	18459	10	5	1799	3903
Międzyrzecz - obszar wiejski (5)	6672	305	12	22	550
Przytoczna (2)	5729	185	6	31	894
Pszczew (2)	4303	178	4	24	971
Skwierzyna (3)	12404	285	8	44	1598
Skwierzyna - miasto (4)	9805	36	4	273	2439
Skwierzyna - obszar wiejski (5)	2599	249	4	10	695
Trzciel (3)	6578	178	7	37	1012
Trzciel - miasto (4)	2501	3	1	823	3088
Trzciel – o. wiejski (5)	4077	174	6	23	717
Powiat słubicki	47278	999	41	47	1146
Cybinka (3)	6636	280	8	24	855

Cybinka - miasto (4)	2778	5	2	525	1747
Cybinka - obszar wiejski (5)	3858	274	6	14	625
Górzycza (2)	4282	145	6	29	776
Ośno Lubuskie (3)	6437	198	6	33	1038
Ośno Lubuskie - miasto (4)	3856	8	2	481	1699
Ośno Lubuskie - obszar wiejski (5)	2581	190	4	14	657
Rzepin (3)	9938	191	10	52	1017
Rzepin - miasto (4)	6660	11	4	583	1657
Rzepin - obszar wiejski (5)	3278	180	6	18	570
Słubice (3)	19985	186	12	108	1664
Słubice - miasto (4)	16914	19	5	880	3240
Słubice - obszar wiejski (5)	3071	166	7	18	452
Powiat strzelecko-drezdenecki	50212	1248	37	40	1356
Dobiegniew (3)	6719	351	8	19	815
Dobiegniew - miasto (4)	3125	6	2	549	1917
Dobiegniew - obszar wiejski (5)	3594	346	7	10	544
Drezdenko (3)	17511	400	12	44	1481
Drezdenko - miasto (4)	10388	11	3	969	3236
Drezdenko - obszar wiejski (5)	7123	389	9	18	827
Stare Kurowo (2)	4184	78	3	54	1438
Strzelce Krajeńskie (3)	17346	319	10	54	1759
Strzelce Krajeńskie - miasto (4)	10118	6	3	1826	3937
Strzelce Krajeńskie - obszar wiejski (5)	7228	313	7	23	991
Zwierzyn (2)	4452	100	4	44	1063
Powiat sulęciński	35761	1178	35	30	1021
Krzyszczycze (2)	4741	194	5	24	900
Lubniewice (3)	3181	130	3	25	1169
Lubniewice - miasto (4)	2076	12	1	171	1905
Lubniewice - obszar wiejski (5)	1105	118	2	9	678
Stońsk (2)	4804	159	4	30	1136
Sulęcín (3)	16107	320	11	50	1507
Sulęcín - miasto (4)	10278	9	3	1201	3242
Sulęcín – o. wiejski (5)	5829	312	8	19	775

Torzym (3)	6928	375	12	18	573
Torzym - miasto (4)	2571	9	2	282	1558
Torzym - obszar wiejski (5)	4357	366	10	12	417
Powiat m.Gorzów Wielkopolski	124145	86	31	1448	3985
Gorzów Wielkopolski (1)	124145	86	31	1448	3985
Podregion 14 - zielonogórski	633480	7875	389	80	1630
Powiat krośnieński	56235	1391	46	40	1227
Gubin (1)	16874	21	5	816	3125
Bobrowice (2)	3190	185	4	17	751
Bytnica (2)	2572	209	4	12	607
Dąbie (2)	5044	171	6	30	867
Gubin (2)	7343	380	11	19	676
Krosno Odrzańskie (3)	18293	212	11	86	1708
Krosno Odrzańskie - miasto (4)	11799	8	4	1448	2688
Krosno Odrzańskie - obszar wiejski (5)	6494	204	6	32	1028
Maszewo (2)	2919	214	5	14	642
Powiat nowosolski	87524	771	45	114	1956
Nowa Sól (1)	39571	22	10	1815	3914
Bytom Odrzański (3)	5503	52	3	105	1859
Bytom Odrzański - miasto (4)	4420	2	1	1922	3348
Bytom Odrzański - obszar wiejski (5)	1083	50	2	22	660
Kolsko (2)	3343	81	4	41	936
Koźuchów (3)	16245	179	9	91	1805
Koźuchów - miasto (4)	9711	6	3	1635	3706
Koźuchów - obszar wiejski (5)	6534	173	6	38	1024
Nowa Sól (2)	6860	176	6	39	1075
Nowe Miasteczko (3)	5543	77	5	72	1162
Nowe Miasteczko - miasto (4)	2897	3	1	881	2012
Nowe Miasteczko - obszar wiejski (5)	2646	74	3	36	795
Otyń (2)	6824	92	5	74	1341
Siedlisko (2)	3635	92	3	39	1271
Powiat świebodziński	56415	937	45	60	1253
Lubrza (2)	3512	122	5	29	658
Łągów (2)	5083	199	7	26	727

Skąpe (2)	5141	181	5	28	949
Szczaniec (2)	3905	113	5	34	849
Świebodzin (3)	30370	226	16	134	1877
Świebodzin – m. (4)	22008	17	5	1300	4184
Świebodzin - obszar wiejski (5)	8362	209	11	40	766
Zbąszynek (3)	8404	94	6	89	1297
Zbąszynek - miasto (4)	5060	3	2	1745	2269
Zbąszynek - obszar wiejski (5)	3344	91	4	37	787
Powiat zielonogórski	94934	1570	85	60	1111
Babimost (3)	6295	93	9	68	715
Babimost - miasto (4)	3999	4	2	1096	2352
Babimost - obszar wiejski (5)	2296	89	7	26	323
Bojadła (2)	3334	102	4	33	901
Czerwieńsk (3)	10002	195	9	51	1067
Czerwieńsk - miasto (4)	4159	9	3	444	1507
Czerwieńsk - obszar wiejski (5)	5843	185	7	32	884
Kargowa (3)	5860	129	6	46	1005
Kargowa - miasto (4)	3768	5	2	828	2153
Kargowa - obszar wiejski (5)	2092	124	4	17	513
Nowogród Bobrzański (3)	9473	260	10	36	944
Nowogród Bobrzański - miasto (4)	5151	15	3	352	1667
Nowogród Bobrzański - obszar wiejski (5)	4322	245	7	18	622
Sulechów (3)	26495	237	16	112	1626
Sulechów - miasto (4)	17322	7	4	2518	4256
Sulechów - obszar wiejski (5)	9173	230	12	40	751
Świdnica (2)	6443	161	7	40	969
Trzebiechów (2)	3413	81	4	42	901
Zabór (2)	4027	93	3	43	1154
Zielona Góra (2)	19592	220	17	89	1121
Powiat żagański	81462	1132	51	72	1599
Gozdnica (1)	3228	24	2	135	1968
Żagań (1)	26426	40	9	654	3073
Brzeźnica (2)	3773	122	3	31	1237
Iłowa (3)	7009	153	6	46	1147

Łłowa - miasto (4)	3996	9	2	435	2482
Łłowa - obszar wiejski (5)	3013	144	5	21	670
Małomice (3)	5329	80	4	67	1510
Małomice – m. (4)	3571	5	1	665	2880
Małomice - o. wiejski (5)	1758	74	2	24	768
Niegostławice (2)	4534	136	4	33	1023
Szprotawa (3)	21555	233	13	93	1700
Szprotawa – m. (4)	12252	11	3	1119	3551
Szprotawa – o. wiejski (5)	9303	222	9	42	1008
Wymiarki (2)	2362	63	2	37	1263
Żagań (2)	7246	281	9	26	801
Powiat żarski	98625	1393	65	71	1526
Łęknica (1)	2578	16	2	157	1116
Żary (1)	38527	33	14	1150	2843
Brody (2)	3482	241	6	14	560
Jasień (3)	7237	127	5	57	1340
Jasień - miasto (4)	4449	5	2	929	2514
Jasień - obszar wiejski (5)	2788	122	4	23	768
Lipinki Łużyckie (2)	3327	89	3	38	1143
Lubsko (3)	19074	183	11	104	1810
Lubsko - miasto (4)	14451	13	5	1155	2884
Lubsko - obszar wiejski (5)	4623	170	6	27	836
Przewóz (2)	3240	178	3	18	934
Trzebiel (2)	5734	166	6	34	889
Tuplice (2)	3198	66	3	49	990
Żary (2)	12228	294	11	42	1159
Powiat wschowski	39365	624	26	63	1501
Sława (3)	12625	327	12	39	1013
Sława - miasto (4)	4299	15	2	289	1791
Sława – o. wiejski (5)	8326	312	10	27	828
Szlichtyngowa (3)	5064	100	4	51	1257
Szlichtyngowa – m. (4)	1289	2	0	832	2631
Szlichtyngowa – o. wiejski (5)	3775	98	4	38	1066
Wschowa (3)	21676	197	10	110	2225
Wschowa – m. (4)	14265	9	3	1542	4310
Wschowa – o. wiejski (5)	7411	188	6	39	1153
Powiat m. Zielona Góra	118920	58	26	2038	4622
Zielona Góra (1)	118920	58	26	2038	4622

Zestawienie wartości gęstości zaludnienia miejskich obszarów funkcjonalnych
ośrodków wojewódzkich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jednostka terytorialna	Ogółem	Powierzchnia ogółem	Grunty zabudowane i zurbanizowane razem	Gęstość zaludnienia ogółem	Gęstość zaludnienia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych
	2014	2014	2014	2014	2014
	osoba	km ²	km ²	os/km ²	os/km ²
Bogdaniec (2)	7115	112	5	64	1560
Deszczno (2)	9150	168	7	54	1362
Kłodawa (2)	8201	235	5	35	1505
Lubiszyn (2)	6925	205	8	34	856
Santok (2)	8157	169	6	48	1289
Gorzów Wielkopolski (1)	124145	86	31	1448	3985
MOF OW GW	163693	975	62	168	2627
Czerwieńsk (3)	10002	195	9	51	1067
Czerwieńsk - miasto (4)	4159	9	3	444	1507
Czerwieńsk - obszar wiejski (5)	5843	185	7	32	884
Sulechów (3)	26495	237	16	112	1626
Sulechów - miasto (4)	17322	7	4	2518	4256
Sulechów - obszar wiejski (5)	9173	230	12	40	751
Świdnica (2)	6443	161	7	40	969
Zabór (2)	4027	93	3	43	1154
Zielona Góra (2)	19592	220	17	89	1121
Zielona Góra (1)	118920	58	26	2038	4622
MOF OW ZG	185479	964	79	192	2348
SUMA MOF OW	349172	1939	141	180	2471